

Yves
Gandon

Domnul Miracle

Iar mai tîrziu un înger, prin uşi întredeschise,
veni-va să re-nvie, statornic şi voios
Oglinzile pîcloase şi flăcările stinse.

CHARLES BAUDELAIRE

I

NU. NU ERAM BEAT CEL MULT într-o stare de transă. O stare pricinuită de un impuls neașteptat și nestăvilit. Și nu cunosc bărbat care, oricît de mulțumit ar fi, să nu fi visat să-și schimbe viața sau, măcar, să și-o înceapă cu noi energii. Să fie un om nou, scuturat de obsesiile unui trecut încheiat ; s-o reînceapă, cum s-ar zice, de la zero.

Așa eram eu, sau credeam că sînt, în clipa cînd apăsam hotărît pe butonul de alamă din dreapta ușii aceleia care, ani de-a rîndul, îmi fusese familiară. Auzeam soneria răsunînd în apartament. Știam că era un gest nechibzuit, dar simțeam că nici o forță din lume nu m-ar fi putut împiedica să-l fac. Continuam să sun, de două, de trei ori. Aveam senzația că un mare gol mi se căsca brusc în piept, că o putere binevoitoare îmi insufla o stare aproape euforică. Ar fi fost de ajuns ca ușa să nu se deschidă pentru ca să mă trezesc din nou aruncat în șuvoiul jalnic al zilelor, pe care îl uram din răsputeri.

Ușa se deschise.

— Ce doriți, domnule ?

— Am venit pentru cameră, duduie.

— Poftiți. Mama închiriază, însă e plecată. Sper că nu vă întîrzia. Pînă atunci aș putea să vă arăt eu locuința.

— Lăsați, am să revin.

— Vă este cumva teamă de mine ?

Îmi priveam interlocutoarea fără s-o văd. Vioiciunea tonului ei mă readuse la realitate. Glasul melodios, ușor pițigăiat, era nuanțat de o răceală provocatoare.

— Mă temeam doar să nu vă deranjez.

— Sînteți prea amabil. Ei, ce ziceți, vă conduc ?

— Dacă n-aveți nimic împotrivă...

Evident, fata aceasta — de douăzeci și trei, douăzeci și patru de ani ? — n-avea cum bănui că eu cunoșteam apartamentul la fel de bine ca și ea. Știam, de pildă, că intrînd voi regăsi fără surpriză coridorul lung cu pereții acoperiți de panoplii, dintre care prima cuprindea arme exotice de azvîrlit : arcuri, săgeți, sulițe, sarbacane, bumeranguri, praștii, iar, în mijloc, un imens scut polinezian din fibre vegetale împletite, căptușit cu piele. A doua reunea doar arme de mînă : două florete încrucișate încadrînd o pereche de mînuși cu manșete de piele pictate cu măști, două spade vechi, dintre care una era, cred, o țoghie lunguiață, cealaltă cu două tăișuri și două dage cu lamă scurtă și lată, una din epoca feudală — o *mizericordie* — cealaltă o *cinquedea*. O sabie de samurai cu teacă roșie și alta de cavalerie întregeau trofeul. A treia panoplie, în sfîrșit, era rezervată armelor portative de tras, pistolașul cu butie rotativă și cel cu cremene constituind piesele cele mai valoroase. Se mai aflau, de asemenea, două pistoale cu arc, două revolvere soldățești cu butie, șase pungi pentru pulbere orînduite în formă de evantai, și o flintă de mameluc.

În timp ce ușa se închidea în urma mea, am închis la rîndul meu ochii, pe furiș și nu pretind că în doar cîteva secunde mi s-au perindat prin minte cele trei panoplii, cu toate armele lor, ci că, reamintindu-mi-le, în ansamblu,

le-aş fi putut descrie cu de-amănuntul. „Băiatul ăsta are o memorie de elefant", zicea pe vremuri tata, cînd, după ce îmi citeam de două ori lecţiile, izbuteam să le spun pe dinafară.

Oricum, redeschizînd ochii, n-am zărit nimic din ceea ce mă aşteptam. În locul săbiilor strălucitoare şi al altor obiecte tăioase şi bune de cotonogit îmi apărea doar o galerie de fotografii acoperite cu geam, alternînd cu cîteva afişe de cazinou de prin anii '20. Cele mai multe erau fotografii de femei : Sarah Bernhardt în uniformă albă a lui Napoleon al II-lea — Puiul de vultur —, Mistinguett etalîndu-şi fusele picioarelor strînse în ciorapi de mătase neagră, Joséphine Baker în maiou de baie, Greta Garbo în *Strada tristă* şi Marlène Dietrich în *Îngerul albastru.* Bărbaţi nu erau decît doi : Rudolph Valentino, în *Şeicul,* şi Douglas Fairbanks, în *Robin Hood.* Afişele anunţau nişte spectacole estivale din staţiunile termale Forges-les-Eaux, Bagnoles-de-l'Orne Barbotan, Lamalou şi altele.

— Aici este salonul. Dar, mai întîi, pot afla cu cine am onoarea... ?

— Iertaţi-mă. Ar fi trebuit să încep prin a mă prezenta. Numele meu surprinde cîteodată, mai ales atunci cînd îţi dai seama că nu aduce deloc cu persoana în cauză. Mă numesc Miracol *. Da, Jean Miracol, deşi, trebuie să recunosc, n-am nimic care să aducă a miracol, dar, ce să-i faci ? Lucrez la o Companie de navigaţie aeriană, însă, se înţelege, lucrez la sol, şi mi-e teamă că această precizare deloc entuziasmantă vă va dezamăgi. Dar eu „mă tîrăsc", nu zbor !

Tînăra ridică din umeri.

— Ei şi ? Numele meu este exact opusul numelui dumneavoastră şi cred că amîndouă sînt pe picior de egalitate. Poate că portăreasa v-a informat

* Fr. Miracle (n. tr.)

— Nu.

— Simpla. Mă numesc Angélique Simpla * și observați că prenumele acesta e cu atît mai grav în cazul meu. Mama a fost artistă. mai exact cînta „cu vocea". Pe vremea ei microfonul nu suplinea glasul.

Rîse scurt.

— Acum este costumieră la Teatrul de Varietăți. Glorie și decădere. Prenumele său este Florence, dar poate că numele de artistă nu vă este chiar necunoscut : Florency... Florency și atîta tot. Mama crede că y-ul din coadă sună mai aristocratic. Priviți afișele, ăsta de exemplu.

Afișul cu pricina, de un roz bombon, purta în partea de sus o inscripție : *Casinoul din Néris-les-Bains. Stagiunea 1926* , apoi, cu litere groase, numele unei dive a epocii, iar jos de tot, cu caractere mărunte pe care abia le puteai citi, într-adevăr numele ei, Florency.

Între timp, tînăra întredeschise ușa salonului, unde, de asemenea, aș fi putut enumera cu ochii închiși tot ceea ce exista : pe șemineul de marmură cărămizie un gong de bronz, covorul maghrebian cu motive florale agățat pe perete, două sau trei jilțuri de aceeași origine marchetate cu sidef. o măsuță joasă pe care stătea o farfurie imensă din aramă bătută, un lampadar din teracotă de Kabilia și o narghilea verde încrustată cu aur.

Ei bine nu, și aici decorul fusese înlocuit. Pianul drept, supraîncărcat cu bibelouri și poze gălbejite avînd în față taburetul său cu șurub, divanul cărămiziu precum și două fotolii scunde în aceeași nuanță vestejită alcătuiau întreg mobilierul. Cromolitografii de proastă calitate înzorzonau pereții.

— Alături este sufrageria, reluă Angélique. Neinteresantă. Apoi, camera mea și a mamei. Domeniu interzis !

Rînji într-un mod ciudat.

— Şi acum am să vă arăt odaia pe care o închiriem. V-aş ruga să binevoiţi să mă urmaţi...

Ştiam că în faţa ultimei încăperi, coridorul, construit în unghi drept, dădea într-un culoar îngust destul de întunecos şi lung de vreo cinci, şase metri. Angélique înaintă, şi cînd ajunse la capăt deschise o uşă.

— Iat-o. Nu-i chiar castelul de la Versailles, dar aveţi linişte. Lavoar, intrare separată pe scara de serviciu, ceea ce este oricum un avantaj. Ca la dumneavoastră acasă.

Ştia să-şi laude marfa, trăncăneaţa ! — în ciuda glasului ce nu-mi păru mai puţin piţigăiat.

— Ce ziceţi, domnule ?

Odaia nu măsura mai mult de patru metri pe trei, iar fereastra, destul de mică, încadrînd un dreptunghi de azur dădea într-o curte interioară. Patul îngust, masa de brad acoperită cu o muşama maronie, prinsă în cuie, scaunul din pai împletit, cîteva etajere tixite cu cărţi, o stampă de Epinal acoperită cu geam reprezentîndu-l pe Napoleon pe podul de la Arcole, draperia din etamină roşie ascunzînd lavoarul, iată ce-mi rămăsese în memorie.

Ceea ce vedeam însă era cu totul diferit. Camera austeră de burlac studios se transformase în bombonieră pentru o adolescentă bolnăvicioasă. Pereţii, altădată albi-gălbui, erau de data aceasta acoperiţi cu un tapet albastru-brebenociu. Patul îngust fusese înlocuit cu un divan albastru ca o coadă-de-păun. În locul draperiei din etamină roşie atîrna o perdeluţă din plastic de culoarea violetei. Fotoliul scund, leit cu cele din salon, dar îmbrăcat în catifea bleu-lavandă, înlocuia scaunul de pai. Mai exista şi o noptieră vopsită în albastru deschis pe care era aşezată o lampă cu abajur din mătase, de asemenea, albăstrie.

— Nu lipsește decît mica albăstrea, exclamai cu clătinînd din cap.

Angélique își mușcă buzele.

— Albăstreaua există, domnule, în sufletul meu, căci aici am locuit cu înainte de moartea tatii pe care l-am pierdut acum șapte ani. Cînd eram micuță mă îmbolnăvisem grav de scarlatină. Mama era cumplit de superstițioasă, ca mai toți actorii. Doctorii își luaseră orice nădejde, dar ea a făcut jurămînt că dacă mă vindec, mă va îmbrăca în albastru pînă la vîrsta de optsprezece ani. M-am vindecat și cum dînsa nu înțelegea să facă lucrurile pe jumătate s-a străduit ca totul, în camera mea, să aibă culoarea albastră, inclusiv cearșafurile. La optsprezece ani și o zi am părăsit odaia și de atunci o închiriem. Eram sătulă pînă peste cap de albastru și m-am jurat să nu mai port niciodată nimic în această nuanță.

Un zîmbet vag îi însenină chipul. Hotărît lucru, puștoaica avea personalitate! Iar pe mine mă străfulgeră brusc gîndul s-o iau în brațe, s-o strîng la piept, fără a vroi dealtfel să merg mai departe, ci doar așa, din simplă curiozitate, riscînd să fiu pălmuit. Faptul că o asemenea idee putea să-mi zgîndăre închipuirea, era de ajuns de grăitor că, fără discuție, îmi pierdusem busola. Altfel cum să-mi explic că eu, Jean Miracol, bărbat însurat, în vîrstă de patruzeci și trei de ani, om căpătuit, tatăl unei fete de șaptesprezece ani, proaspăt măritată, putusem, fără ca mintea să mi-o fi luat razna, în sîmbăta aceea din august 1957, să-mi pun în gînd să închiriez odaia în care locuisem ca flăcău în urmă cu nouăsprezece ani? Și cum de mă hotărîsem, așa dintr-o dată, să șterg cu buretele nouăsprezece ani de existență, vroind să trăiesc mai departe ca și cum anii aceia nici n-ar fi fost? Nu cumva era doar o toană, o simplă aberație?

Şi totuşi mă agăţam de nebunia aceasta ca naufragiatul de scîndura salvatoare. Toate marile schimbări purced dintr-o revoltă. Iar eu mă revoltasem. Mă străduiam să mă conving că revolta mea era întemeiată şi înscrisă în destin. Iar sentimentul acesta de deplină libertate pe care-l încercam în preajma tinerei necunoscute, în ciuda modificării decorului de altădată, a acestui albastru delirant, atît de nepotrivit cu firea mea, nu era oare dovada cea mai grăitoare că nu mă înşelam ?

— Dacă doriţi neapărat, adăugă suav Angélique, v-am putea aşterne cearşafuri albe.

Am izbucnit în rîs, ea a făcut la fel şi mi s-a părut că veselia aceasta crea o punte de legătură între noi. S-a auzit zgomotul unei uşi.

— E mama, rosti tînăra, uşurată. Dînsa o să vă spună condiţiile şi sper să cădeţi de acord.

Un nou surîs care nu mai avea nimic silit îi scăldă chipul şi îmi dădui seama că farmecul fizic al fetei merita să fie luat în seamă : brunetă cu ochi migdalaţi, faţa luminoasă, fruntea arcuită, nasul drept, gura voluptoasă şi dinţi fără cusur. Zvelteţea, talia avantajoasă îi dădeau de asemenea o eleganţă naturală în simplitatea ei. Îmi reamintesc de bluza albă, de cruciuliţa de aur strălucindu-i pe piept, de cordonul roşu strîngîndu-i mijlocul subţire, de fusta ecosez din care dădeau buzna picioarele lungi... Nu, nu mă înflăcăram. Mă mărgineam doar să observ în amănunţime, ca un cunoscător priceput, o fiinţă îmbietoare în faţa căreia se cuvenea să-ţi păstrezi întreaga luciditate.

Am ieşit din odaie şi, mergînd pe urmele ei, încheiam aprecierile referitoare la restul persoanei sale : umerii plinuţi exact atît cît trebuia, ceafa bine proporţionată, pielea catifelată

— Mamă, dumnealui a venit pentru cameră. Tocmai i-am arătat-o. Se numește domnul Miracol.

— Un miracol ! da, da, chiar un miracol ! exclamă mama cu glasul ei ascuțit. Și nu exagerez deloc, deoarece am mai avut doi candidați serioși, iar anunțul n-a apărut decît azi-dimineață.

Angélique pufni în rîs, iar doamna Florency îi aruncă o privire severă însoțită de un „Angélique !" plin de amenințări. ‚

— Dar, mamă...

— Gata ! Stimate domn, vă rog să mă urmați în salon. Cît despre dumneata, domnișoară, fă-mi plăcerea și retrage-te în odaia dumitale.

În rolul mamei distinse, Florency semăna mai degrabă cu o tragediană în pragul desfacerii contractului, decît cu o cîntăreață în pană de voce. Aveam să aflu mai tîrziu că pe vremea carierei sale la *music-hall* se dăruise fără rezerve unui avantajos societar de la Comedia Franceză, bărbat al exceselor sublime, un fel de Oedip răcnitor, sau don Diègue tunător. De atunci păstrase un repertoriu în doi timpi, folosind cînd vocabularul emfatic însoțit de atitudinile nobile moștenite de la marele bărbat, cînd vorbirea pedantă cu legături greșite în genul : *en voulez-vous des z'homards,* din anii de glorie și ochiadele agățătoare după tradiția faimoasei Ba-Ta-Clan.

Se așeză într-un fotoliu scund în timp ce mi-l arăta pe celălalt, ca-n scena cînd împăratul August îl invită pe Cinna. Supusă mustrării mamei sale, Angélique dispăruse, iar Florency, lăfăindu-se pe catifeaua veștedă, își potrivea pe nas lornionul de aur.

La drept vorbind, Florency care, în tinerețe, trebuie să fi fost seducătoare, lăsa să se întrevadă cîteva vestigii din suveranitatea-i pierdută. Se apropia de șaizeci de ani, dar cutele gîtului, cît și opulența sînilor abia încăpînd în

sutien, o scosesera probabil din competiție de cîțiva ani bunișori. Totuși mai păstra încă picioarele perfecte pe care și le etala cu plăcere, iar dacă fața păcătuia prin pielea lăsată și pigmentată pe care și-o văcsuia cu o artă dezastruoasă, ochii, castanii ca ai fiicei, nu erau deloc lipsiți de expresivitate. Atîta doar că uneori erau străfulgerați de o bruscă rătăcire, ca la artiștii în pană de memorie, cînd, cuprinși de panică, se întreabă dacă vor mai putea sau nu continua replica. Atunci se poticnea în cuvinte.

De data aceasta se străduia să afișeze o mare siguranță de sine. Astfel, după ce mă cercetă pe îndelete, își lăsă lornionul pe genunchi și rosti :

— Nădăjduiesc, domnule, că fiica mea nu v-a îndrugat prea multe verzi și uscate. Copila aceasta, dealtfel plină de calități, are o imaginație bogată, iar tatăl său, regretatul meu soț, a plecat din lumea noastră prea devreme, cînd fata ar mai fi avut încă mare nevoie de prezența lui. Rosturile mele la teatru mă rețin pînă noaptea tîrziu, cu excepția zilelor libere. Angélique rămîne singură în casă ; citește mult și-și înfierbîntă imaginația. Iată de ce, înțelegeți, n-aș putea primi ca locatar decît un domn care să prezinte toate garanțiile de onorabilitate.

În odaie era foarte cald. Transpirația brobona fruntea doamnei Florency, stricîndu-i fardul. Își agita energic un evantai răsărit brusc în vîrful degetelor.

— Dac-am trimis-o pe fiică-mea la ea în odaie, continuă dînsa, am făcut-o ca nu cumva ieșirile ei, datorate unei firi generoase, să pună la îndoială educația aleasă pe care m-am străduit să i-o dau. Are bacalaureatul și lucrează ca secretară la unul dintre cei mai buni avocați de la Curtea cu Juri. Este ceva, nu ? Astăzi, sîmbătă, n-are serviciu. Iată de ce ați găsit-o acasă și ați fost în măsură să vă dați chiar și dumneavoastră seama cît de

necontrolat, și nu din răutate, poate să se exprime. Auzi, să considere venirea dumneavoastră ca miraculoasă ! Oricare-ar fi, domnule, meritele dumneavoastră, pe care desigur n-aș putea să le pun la îndoială, sînteți de acord, nu ?, că vocabularul ei lipsit de măsură v-a izbit, de bună seamă. Prietenii noștri englezi l-ar numi *Shocking !*

Un rîs înăbușit picură din spatele evantaiului, iar eu mă simții obligat să iau apărarea fetei, spunînd cum mă cheamă. De data asta mi s-a părut că Florency depășea măsura, lăsînd să i se vadă ce-a de a doua fațetă a caracterului său.

— Ho ! ho ! izbucni ea, susținîndu-și pieptul cu mîinile, vă numiți Miracol ? Ho ! Știți ce-ar fi zis Miss ? Ceva în genul : „Draga mea Flo, să auzi și să te strîmbi de rîs.!"

Observînd răceala reacției mele, ea tuși ușor, apoi își reluă lornionul odată cu semeția.

— Da. În sfîrșit, înțelegeți că existînd o *adevărată* tînără în casă sînt datoare să-mi iau măsurile de precauție față de un bărbat care s-ar putea afla în situația de a o întîlni zilnic. Sînteți văduv, celibatar ?

— În curs de divorț.

Spuneam un neadevăr, căci, oricum, din punct de vedere juridic, acțiunea nu începuse. Florency dădu din cap

— Sper să n-aveți neplăceri din partea soției. Vreo dramă pasională în perspectivă ? Vreo smintită care-ar putea să mă amenințe cu pistolul ?

Îi jurai că relațiile mele cu soția nu fuseseră niciodată marcate de acte de violență și că, dacă se înrăutățiseră încetul cu încetul, aceasta se datora felului de a fi al numitei Laurence, o ființă nu blîndă ca un mielușel, ci blajină și tiranică totodată. Separarea noastră avînd ca singur motiv nepotrivirea de caracter și nimic altceva, urma să ne despărțim ca buni prieteni.

încă un neadevăr, deoarece soției nu-i pomenisem nimic despre hotărîrea luată. Florency oftă.

— Vai, domnule, zise ea cu un aer compătimitor, căsătoria este ca o loterie, nu știi niciodată dacă ai tras numărul cîștigător. Nu tot ce strălucește este de aur. Dumneavoastră sînteți făcut pentru o femeie care să aibă tot atîta minte cît și suflet, și cîtă dreptate aveți ! Un mare romancier scria despre „bătăliile vieții".

Marele romancier nu putea fi altul decît George Ohnet, iar amabila doamnă devenea plictisitoare. Ca să pun stavilă acestei avalanșe de banalități, începui să-mi deapăn la repezeală *curriculum vitae* : vîrsta, doctoratul în drept, cariera, fiica mea Odette, măritată, dorința de independență și de tihnă după o căsătorie care nu fusese decît un lung eșec. Adăugai apoi, din pură vanitate, — a treia răstălmăcire a adevărului — că în momentele de răgaz pregăteam un studiu despre evoluția statisticii în decursul anilor. (Era tema lucrării unui coleg de la Facultatea de drept, subiect ce mi se părea demn de a inspira încredere.)

Calcul perfect, judecînd după atitudinea doamnei Florency, care, vădit cucerită de expunerea mea, se foia în fotoliu ascunzîndu-și mutra încîntată în spatele evantaiului și adăugînd ca într-o doară :

— Nu ne mai rămîne decît problema chiriei. Fără bani nu se poate trăi, vai ! Iar vremurile sînt aspre.

O întrerup :

— Voi fi de acord cu suma pe care o veți hotărî

Dar ea vroia să-mi sublinieze avantajele legate de închirierea camerei pe care țineam morțiș s-o ocup : intrare separată, curățenie minuțioasă asigurată zilnic de o servitoare care „face totul lună, domnule !" În cazuri excepționale, dac-aș primi, de exemplu, vizita unor „personalități", și cu condiția de a o anunța din timp, puteam

chiar beneficia nestingherit de salonul în care ne aflam, prețul chiriei rămînînd același.

— Nu voi primi pe nimeni, doamnă.

Păru ușor tulburată, apoi își anunță prețul coborînd tonul și cu o oarecare șovăială. Nu era nici moderat nici exorbitant și am acceptat pe loc. Chipul gazdei, ușor încordat, se destinse :

— V-aș ruga, de asemenea, conform obiceiului, să-mi achitați cu un trimestru înainte.

Acceptai și de astă dată.

— Vai ! domnule Miracol, exclamă dînsa, am știut de la început că aveam de-a face cu un *gentleman*. Și, să ne fie-ntr-un ceas bun ! cum zicea Maurice.

Crezui că avea să schițeze un pas de dans, deoarece se sculase cu o sprinteneală uimitoare pentru o ființă atît de durdulie. Ea însă întredeschise ușa cu geamlîc a salonului și-și chemă fiica.

— Angélique, poți să vii.

Domnișoara Sîmpla se întoarse arborînd o indiferență suverană, atitudine în care maică-sa văzu probabil un semn de nemulțumire, deoarece deveni nespus de mieroasă.

— Afacerea s-a încheiat, draga mea copilă. Domnul este locatarul nostru. Nu fi supărată că te-am muștruluit mai adineaori. Recunosc că n-am avut dreptate. Dar de unde să bănuiesc că dumnealui se numește chiar Miracol ? Am crezut că-ți bați joc de mine.

— Dar mi-am îngăduit eu vreodată așa ceva ? răspunse prompt fiica.

— Niciodată, așa-i, Angélique, chiar niciodată.

Și întorcîndu-se spre mine :

— Așa cum vă spuneam, domnule, și tocmai de aceea am reacționat atît de energic : fiica mea știe cît de mult îi datorează mamei sale.

Își redobîndise demnitatea reînarmîndu-se cu evantaiul.

— Și, cînd aveți de gînd să vă instalați în camera dumneavoastră ?

Mă luase pe neașteptate.

— Să vedeți... Cred că de mîine.

Angélique interveni cu aerul cel mai neprihănit.

— Uitasem un amănunt, mamă. Domnul nu poate suferi albastrul. Ar dori cearșafuri albe.

— Nu poate suferi albastrul ? Ia te uită...

Tînăra izbucni în rîs, iar mama se încruntă.

— De ce rîzi ?... Cearșafuri albe ? Sigur, domnule, le veți avea.

— Voi reveni, așadar, mîine spre seară, doamnă, rostii eu, ridicîndu-mă. Îngăduiți-mi să mă retrag.

Îi sărutai ceremonios mîna, o mînă durdulie și moale pe care strălucea un inel împodobit cu un topaz suspect.

— Angélique, ești bună să-l conduci pe domnul ? Eu sînt frîntă de oboseală.

Și se afundă în fotoliul scund, oftînd și închizînd ochii.

Angélique mă lăsă să trec înainte, apoi închise ușa salonului. În pragul ușii îmi spuse :

— Nădăjduiesc să vă obișnuiți repede la noi, domnule. Mama v-a plăcut ?

— Este foarte amabilă.

— Dar eu ?

Întrebarea era stînjenitoare deoarece din tonul tinerei fete nu se desprindea nici gluma, nici cochetăria ușor de înțeles la vîrsta ei. Ochii măriți într-un mod straniu mi se păreau traversați de un fel de îngrijorare. Era mai bine să mă prefac că n-o luam în serios.

— Cred, răspunsei eu surîzînd, că oglinda dumneavoastră vă informează probabil, zilnic, în privința aceasta.

Ea schiță un gest de nerăbdare.

— N-o luați pe ocolite. Curînd o să împlinesc douăzeci și cinci de ani nemăritată și risc să rămîn fată bătrînă. Credeți că, așa cum arăt, m-ar lua cineva ?

Eram pe palier și întrebarea mi se păru atît de nepotrivită, încît răspunsei puțin cam în pripă :

— N-ar fi un miracol.

Ea se înroși brusc, iar eu înțelesei într-o clipită că prin zăpăceala și stîngăcia mea făcusem o gafă. Numele meu nu-i dădea oare dreptul să-mi interpreteze răspunsul ca pe o grosolănie nejustificată ?

— Nici că puteați fi mai galant, îngăimă ea.

Și mi se trînti ușa în nas.

II

ODATĂ AJUNS ÎN STRADĂ, ÎN ZĂPUȘEALA umedă a după-amiezii aproape pe sfîrșite, m-a surprins brusc simțămîntul straniu că trăiesc în același timp în prezent și în trecut ; sau mai degrabă că prezentul și trecutul, realul și imaginarul se împleteau în mintea mea de parcă îmi fusese dat să mă strămut de la unul la celălalt încontinuu și oarecum după bunul meu plac. Mergeam pe o stradă liniștită, mărginită de orfelinate și clinici, o stradă bine cunoscută mie și pe care eram uimit că o redescopăr. Exodul zilei de sîmbătă îmbinat cu al zilelor de vacanță alungase huruitul mașinilor și o redase existenței tihnite. Frunzișul neclintit al copacilor se înălța pînă deasupra zidurilor lungi, menite să apere viețile tainice sau aflate în pericol. Un dangăt de clopot. Glasurile pițigăiate ale maicilor dintr-o bisericuță apropiată psalmodiau *Tantum ergo*. În urmă cu douăzeci de ani auzisem niște voci asemănătoare. Nu, nu erau, nu puteau

fi aceleași. Și totuși aproape totul părea la fel ca atunci, oamenii se schimbă mai repede decît decorul existenței lor.

De ce mă purtau oare pașii în mod automat spre fundătura aceea pierdută din Montparnasse unde, la douăzeci de ani, deprinsesem gustul amărăciunii ? Poate din pricină că nefericirea mea începuse acolo, iar tot ce mi se întîmplase mai apoi se angrenase într-un mecanism fatal, fără ca eu să-mi fi dat seama de absurditatea situației.

Încheiam pe atunci anul trei la Facultatea de drept și, deși abia deschisesem ochii spre lume, îmi luam aerele unuia care știe totul, care drămuiește totul cu o minunată încredere-n sine. Pentru Mad, cu șapte ani mai în vîrstă și al cărui nume de pictoriță începuse să fie rostit cu respect în galeriile de pe malul stîng, nu fusese decît o joacă să ducă de nas un ageamiu ca mine. Vreme de doi ani mă ținuse în lesă ca pe un cățeluș orb.

Înaintam în fundătura pustie. Ca altădată, călcam apăsat pe caldarîmul vechi cu pietre colțuroase și inegale. În spatele porții de fier împinsă de atîtea ori cu mîna înfrigurată (îmi reaminteam scrîșnetul strident al balamalelor), tufele de lemn cîinesc răspîndeau aceeași mireasmă dulceagă.

Din fundătură atelierul lui Mad nu se zărea. Ajungeai la el pe o alee mărginită de sălbii și filimică. „Florile dăruite de tine, Jean-Jean, vor dăinui mai mult decît astea", îmi spunea ea țuguindu-și buzele, ceea ce nu era din parte-i decît comedie, deoarece se pricepea foarte bine să joace teatru, și nu numai că mă înșela cu nerușinare, dar rivalul meu știut de toată lumea nu era nici el mai puțin încornorat decît mine cu tipi de ocazie. Într-o bună zi, sosind pe neașteptate, am surprins-o în flagrant delict. Ah, te revăd și acum, perfido, cu pletele lungi și aurii revărsate în falduri peste umerii tăi albi mirosind a garoafă, ridicîndu-te brusc de pe divanul acoperit cu o blană de

urs pe care stătea tolănită o pocitanie păroasă ! Ţi-am recunoscut pe loc drăgălăul : un critic de artă cu teorii pe cît de absconse, pe atît de categorice şi care ţinea loc de pontif pe lîngă credula şleahtă a amatorilor de pictură aşa-zisă modernă.

Deşi spectacolul mă năucise, m-am comportat destul de demn pentru un boboc la începuturile carierei. Am salutat-o. apoi am rostit un singur cuvînt : „Mulţumesc" şi mi-am luat tălpăşiţa.

Am suferit o săptămînă întreagă, dar într-o dimineaţă m-am trezit cu sufletul tămăduit şi m-am jurat să nu mă mai las niciodată prins în mrejele vreuneia din destrăbălatele ălea care colecţionau amanţii ca pe nişte timbre poştale Fusesem un fraier dar mi-am promis să-mi fie ca o învăţătură de minte. Nebănuind că aş fi putut deveni victima unei iluzii, îmi imaginam că marele secret al fericirii consta în a nu iubi decît o inocentă cu principii morale severe pe care deşteptăciunea nu le-ar înăbuşi.

N-am mai văzut-o pe Mad care, după cîţiva ani, avea să se mărite cu un brazilian bogat, urmîndu-l la Rio şi dispărînd din lumea mea. Nu mai credeam în dragostea-dragoste, în dragostea-pasiune, în dragostea-oarbă. Pe vremea aceea aventurile mele epidermice nu durau mai mult de o săptămînă sau de o lună, şi mi se întîmpla chiar să trec prin lungi perioade de indiferenţă senină. Aşteptam să apară unica, *la diletta*, Chloé al cărei Daphnis să fiu eu. Margareta care să vadă în mine un Faust, pe aceea care, prin firea ei statornică, prin farmecul ei şi, de ce nu, prin dezinteresul aproape total pentru problemele spirituale, să-mi apere echilibrul glandular şi tihna sufletească. Eram cinic ? Vai, poate că da, şi nu mai puţin naiv în acest cinism întemeiat pe destrămarea neprihă-

Înainte de a povesti în ce împrejurări am cunoscut-o pe aceea care avea să-mi devină soție și înainte de a face cronica vieții mele cu ea, nu cred c-ar fi de prisos să mai arunc o privire asupra vieții mele de flăcău.

M-am născut dintr-o familie modestă, la Nivernais. Bunicul meu Alphonse, notar la Pouilly sur Loire, l-a împopoțonat pe tata cu prenumele de Auguste. Auguste alături de Miracol era aproape ca o sfidare și nefericitul de el nu s-a priceput niciodată cum să scape de povara acestei înfumurări. Pe vremea cînd bătea trotuarele cartierului Latin avusese velcități literare colaborînd la revistele pentru tineret. „Dar, mi-a mărturisit el, într-un moment de sinceritate, cînd te numești Auguste, fiule, trebuie să fii genial ca să scapi de ridicol. Eu n-aveam nici măcar certitudinea talentului și-am preferat să renunț."

Renunțarea însemnase pentru el mai întîi intrarea în administrația Finanțelor, apoi căsătoria cu o domnișoară Anne-Marie Chesnelong, onorabila mea mamă, fiica unui ipotecar din Cosne. Sînt fiu și nepot de slujbași credincioși statului, cu un orizont mereu zăgăzuit de dosarele aspre și implacabile : de aici, poate, ca o reacție, și înclinarea mea pentru exotism.

Să-mi fi transmis oare tata ambițiile lui din tinerețe ? Dacă da, atunci eu am adăugat, cred, un plus de amărăciune la cele pe care le îndurase el însuși. Abia îmi luasem licența în drept, că nu mai visam decît călătorii în țări îndepărtate. Eram nerăbdător să fug de „Europa și vechile ei parapete". Așa se face că după vacanță am cîștigat concursul la Ministerul de transporturi transoceanice, obținînd un post la una din filialele pariziene. Nu era pentru mine decît o etapă, deoarece mă și vedeam ajuns într-un mare port al Oceanului Indian sau al Pacificului de Sud, ca agent al Companiei.

Trebuie să adaug faptul că obsesia deplasării în spațiu, a evadării la capătul lumii mi-a fost mai mult decît încurajată, exaltată chiar, de ambianța din timpul șederii în gazdă la Jerôme Pasquini, fost plutonier-major în infanteria colonială, iar, după pensionare, profesor de scrimă la liceul Ambroise-Paré.

Jerôme Pasquini, un bărbat viguros și rumen la față, în jur de cincizeci de ani, se născuse la Toulon de unde-și păstrase și accentul. Purta la butonieră un evantai de decorații, mărturii ale isprăvilor sale războinice. Cînd i-am bătut la ușă, prima întrebare pe care mi-a pus-o a fost dacă mi-am făcut stagiul militar. Cum îmi luasem licența la douăzeci de ani, mă prezentasem la armată înainte de a-mi fi venit ordinul de chemare și tocmai mă eliberasem. Răspunsul l-a satisfăcut și m-a acceptat fără nici o rezervă.

Purtasem discuția în salonașul maghrebian pe care l-am descris la începutul povestirii mele, căci nădăjduiesc că s-a înțeles că în apartamentul ocupat de familia Simpla locuise mai înainte Jerôme Pasquini. Achitasem suma reprezentînd prima lună de închiriere și urma să plec cînd, în încăpere, intrase o ființă uluitoare.

Totul era uluitor la ea : trupul ca trestia, ochii bridați, gura mică, pielea de culoarea caisei, părul neted și negru ca smoala. Chiar și fără chimonoul gri-roz și tălpicii albi care o înălțau cu cîțiva centimetri și despre care nu știam pe atunci că se numeau *getas*, mi-aș fi dat seama că este japoneză.

— Soția mea, Shizuoka, a zis Pasquini.

Ea nu bănuise, pesemne, prezența mea, deoarece, văzîndu-mă, scosese un strigăt speriat, apoi, încrucișîndu-și brațele pe piept, se aplecase pînă la pămînt într-un salut ceremonios înainte de a o zbughi pe ușă. De pe coridorul

de unde-i auzeam tropotul mărunt, răzbăteau hohotele unui rîs subțire și sacadat.

— Nu i-o luați în nume de rău, continuase profesorul de scrimă. Deși ne-am stabilit la Paris de mai bine de un an, nevastă-mea încă nu s-a aclimatizat. E de ajuns un fleac și-ndată-și ia zborul, ca o vrăbiuță.

M-am ridicat ușor tulburat. El m-a însoțit pînă-n ușă și cum îmi aruncasem o ultimă privire asupra panopliilor de pe coridor, m-a întrebat dacă mă interesa cariera militară. Prudența te-nvață să nu te-mpotrivești acestor blînzi maniaci la care boala colecționării atinge înălțimea unui cult mai ales cînd colecționează scule destinate pieirii semenilor. Am dat energic din cap și fostul plutonier-major și-a proptit palma viguroasă pe umărul meu.

— Ah ! tinere dragă, a exclamat el încîntat, ar fi trebuit să intri la Saint-Cyr și să optezi pentru infanteria marină.

S-a îndreptat spre panoplia exotică.

— Tot ce vezi aici este adus de mine din călătoriile făcute în jurul lumii pe splendidele nave ale Marinei naționale : Africa Occidentală, Indochina, Oceania etc Se poate spune că armata nu-i chiar de lepădat.

A rîs scurt.

— Dar lucrul cel mai bun pe care l-am adus, trebuie să recunosc totuși, este nevastă-mea.

Apoi cu glas coborît :

— Am avut de-a face cu toate culorile. Ei bine, ține minte ce-ți spune un bătrîn năzuros : japonezele sînt neîntrecute.

Rîsete în barbă

— Înțelegi ce vreau să spun

Și după aceea :

— N-au nimic comun cu păpușile astea de la noi care-și imaginează că-s rupte din coapsa lui Jupiter Pentru ja-

ponеże bărbatul este stăpînul, zeul. Îl admiră, îl respectă, îl ascultă cu sfințenie.

Da, mulțumită mai ales lui Jerôme Pasquini și, în mod deosebit nevestei sale Shizuoka, s-a dezvoltat gustul meu, dacă nu de aventură, cel puțin de dezrădăcinare. Amabila, blînda, minunata Shizuoka! În cei doi ani cît am stat în gazdă la ei, n-am văzut-o decît puțin și mai totdeauna între două uși. Iar de vorbit i-am vorbit și mai puțin, căci pe lîngă faptul că era o fire extrem de tăcută, nu cunoștea decît cu totul aproximativ limba franceză și deseori m-am întrebat ce-i putea spune fostului plutonier-major, soțul ei, în momentele de efuziune. Este adevărat că, fiind volubil la culme, el vorbea pentru amîndoi.

Dacă o întîlneam foarte rar se datora și faptului că, în general, în odaia mea nu intram și nu ieșeam decît pe ușa separată care dădea spre scara de serviciu. Nu mă abăteam de la această regulă decît în ultima zi a fiecărei luni cînd plăteam chiria. Atunci urcam pe scara principală și sunam ca un simplu vizitator.

Jerôme Pasquini acorda acestui ritual lunar o statornică solemnitate. Lucrurile se petreceau seara, înaintea cinei, cînd mă înapoiam de la minister. Gazda mă poftea în salon unde mă ruga să iau loc și-mi oferea un pahar de vin tămîios. Shizuoka se înclina după datina ei, cu brațele încrucișate pe piept, apoi își relua locul într-un balansoar, legănîndu-se blînd, cu același imperturbabil surîs. Ciocneam, iar domnul Pasquini mă întreba despre mersul vapoarelor Companiei. Le cunoștea pe toate, de la data punerii lor în funcțiune și pînă la escale. Uneori numele vreunui pachebot îi trezea amintiri personale legate de Dar es-Salam sau Majunga, de Colombo sau Singapore. Shizuoka se legăna; balansoarul scîrțîia ușor. Mă simțeam ca strămutat la tropice, învăluit de o ciudată toro-

pează. Mă înțelege oare cineva cînd afirm că exotismul cel mai îmbătător a rămas pentru mine, din vremurile acelea, indisolubil legat de scîrțîitul abia auzit al unui balansoar ?

Era să uit să notez două împrejurări care-ar fi putut să-mi înlesnească o mai bună cunoaștere a Shizuokăi. De două ori, într-adevăr, la 14 iulie 1936 și 1937, Jerôme Pasquini, republican îndîrjit, m-a invitat la masă. Mă voi mărgini să evoc ultima agapă, la care stăpîna casei mi-a făcut surpriza unei adevărate mese japoneze. După felille de doradă crudă marinată cu sos de soia sau *choyou*, și după supa de broască țestoasă au urmat păsărelele fripte pe care n-am izbutit să le identific și prăjiturile foarte dulci în formă de semilună, totul stropit cu ceai verde și *saké* * călduț ; dar amănuntul cel mai plăcut al acestei cine la care orezul, conform tradiției, ținea locul pîinii, a fost folosirea bețișoarelor. Nu eram deloc îndemînatic, iar Shizuoka, străduindu-se să mă învețe, nu izbutea decît parțial : îi auzeam atunci rîsul abia stăvilit acoperit de hohotele tunătoare ale lui Pasquini.

Mi se părea de un farmec îndrăcit această Shizuoka, ai cărei treizeci de ani nu arătau mai mult de douăzeci și, în ciuda amenințării panopliilor de pe coridor, poate că mi-aș fi încercat norocul pe lîngă ea, dacă pe vremea aceea legătura mea cu Mad nu mi-ar fi secătuit sentimentele. Dar în adîncul viselor mele nostalgice a rămas pînă acum, plutind în amintire, ca floarea de lotus pe oglinda lacurilor din țara ei, imaginea acestei grațioase japoneze al cărei nestrămutat surîs părea că ascunde un captivant mister, afară numai dacă n-o fi fost amăgitorul simbol al eternei iluzii a bărbaților.

* Băutură din orez fermentat (*n. tr.*).

Sosise totuși ziua cînd, redeschizîndu-mi ochii asupra lumii, m-am simțit eliberat. Eram iarăși în stare să-mi făuresc proiecte, și, la drept vorbind, marțialul Pasquini, cu bumerangurile și sulițele lui, ca și prea scumpa Shizuoka, prin simpla vrajă a zîmbetului ei, contribuiseră din plin la definitivarea hotărîrii mele. Din acea clipă, nimic nu mă mai reținea pe țărmul european · puteam „să fug departe, departe ; să fug..." *

Nu-mi trebuia decît să știu unde și cum

Înainte de toate aveam de învins o piedică aparent ușor de înlăturat și anume : numirea mea cu doi ani în urmă la direcția pariziană a Ministerului de transporturi La intrarea în Companie, mi se ofereau trei posibilități sau solicitam postul unei agenții (Orientul Mijlociu. America de Sud, Oceanul Indian, China etc.), sau puteam deveni acel veșnic rătăcitor care este comisarul de bord Șovăiam. Dacă am optat totuși pentru agenție a fost nu numai pentru că aveam rău de mare, ci mai ales pentru că vroiam să cunosc țările unde puteam fi chemat să-mi îndeplinesc funcțiile altfel decît pe puntea unui vapor

Trecusem cu brio examenele concursului de intrare. Candidaților li se cerea să cunoască la perfecție limba engleză, mai bine zis vocabularul maritim — navigație și jargon portuar. Părinții mă trimiseseră, timp de trei ani la rînd, să-mi petrec vacanțele la Londra, la un membru al Camerei Comunelor, — perioadă în care frecventasem asiduu docurile și așa-zisele *pubs* ** devenind imbatabil în argoul *cockney* ***. Mi-a prins bine mai ales faptul că învățasem ca pe apă codul vamal, deoarece am fost întrebat

* Versuri dintr-un poem de St Mallarmé intitulat *Brise marine (n. tr.).*

** Cîrciumi (engl.) *(n. tr.).*

*** Dialect londonez *(n tr.)*

despre *drawback*, adică rambursarea eventuală a drepturilor vamale la ieșirea din porturi. Cît pe ce însă să mă poticnesc la două din întrebările capcană prin care Compania vroia să se asigure că viitorii agenți posedă o solidă cultură generală. La început mi s-a cerut să dau numele trimisului ceresc care l-a primit pe Marco Polo la Pekin. După cîteva secunde de blocare a memoriei, am izbutit să anunț victorios că era vorba de Koubilai Khan. A doua întrebare se referea la orașul unde se născuse Homer. Îl studiasem pe Victor Berard, și am răspuns mai întîi că problema nu era și nu va fi probabil niciodată clarificată. La acest răspuns evaziv, fruntea examinatorului se adumbrise și viitorul risca să-mi fie compromis, cînd mi-am luat inima-n dinți anunțînd liniștit că specialiștii pomeniseră de mai multe orașe și anume: Colophon, Cumes, Pylos, Ithaca, Argos și Atena.

— L-ai uitat pe al șaptelea, care ar putea fi cel adevărat, răsună vocea aspră a călăului meu.

— Socotesc, domnule, că vă referiți la Smirna, răspund eu cu aerul cel mai cuviincios.

— Bravo, tinere !

Trecînd victorios peste aceste capcane, nu mi s-a părut decît o joacă să dau numele exploratorului european care a intrat, primul, în Tibesti, și anume germanul Gustav Nachtigal, precum și să spun că acel corn al unicornului reprezenta apărarea mamiferului trăind în mările arctice, numit unicorn, licorn sau narval.

Viitorii agenți ai Companiei trebuiau să îndeplinească un stagiu de șase pînă la opt luni în birourile pariziene. Exact în epoca acestui stagiu am cunoscut-o pe Mad și totodată, cel puțin provizoriu, am pierdut și gustul expatrierii. Notele excelente căpătate la concurs mi-au atras favoarea excepțională de a fi reținut la Paris, dar cînd,

doi ani mai tîrziu, am crezut că pot să reamintesc de drepturile la un post de agenție, mi-am atras pe bună dreptate reproșul că, renunțînd de bună voie, reactivarea cererii era neavenită.

N-aveam cum să argumentez împotrivă și-mi pierdusem nădejdea potolirii setei de plecare, cînd s-a aflat că agentul nostru de la Beirut fusese răpus în cîteva zile de o febră infecțioasă. Atunci directorul general, care-mi mai arătase simpatia, m-a chemat la birou :

— Ținînd seama de meritele dumneavoastră, domnule Miracol, și cu toate că dăm curs unui precedent neplăcut, am hotărît să luăm în considerație cererea dumneavoastră. Totuși, cum lucrul acesta înseamnă o modificare a regulamentului, actualul nostru sub-agent de la Beirut va deveni succesorul regretatului său coleg, iar dumneavoastră îi veți lua locul. Apoi veți continua filiera.

Eram prea fericit ca să pretind mai mult și, în decembrie 1937, m-am îmbarcat voios pe *Mariette-Pacha,* cu destinația Liban. Luasem în geamantan volumul *O călătorie în țările din Orient* de Maurice Barrès, și tot timpul traversării m-am închipuit alături de marii călători ai secolului al XIX-lea : Lamartine, Gérard de Nerval, Lady Stanhope, Ernest Renan. Mă visam la Tripoli, orașul portocalilor, și la Baalbek, vechiul Heliopolis. Mă și vedeam în mijlocul augustelor ruine ale „sfintei Byblos" cu cele optsprezece civilizații suprapuse, sau la umbra milenară a cedrilor lui Solomon, pe coastele muntelui Becharré.

La Beirut, visele nu-și mai găseau rostul, și a trebuit să mă dedic meseriei. Cînd ai de-a face cu două sosiri și două plecări de vapoare pe lună. nu se mai poate vorbi de o sinecură, iar problemele legate de frahtul încărcăturii, de drepturile de intrare și de ieșire, de taxele și supra-

taxele specifice, nu-mi mai lăsau timp pentru istorie și arheologie.

. Trebuia, de asemenea, să mă interesez de încărcătură și de înregistrarea pasagerilor. Și cum de felul meu sînt un funcționar conștiincios, m-am înhămat la treabă cu zel.

Șeful meu direct, David Serfass, era un bărbat de patruzeci și cinci de ani. Tatăl său fiind suedez, iar mama normandă, profesa un calvinism feroce și am priceput îndată că va trebui să fac tot posibilul pentru a nu contraria un astfel de individ cu moravuri rigide. Dealtfel a ținut cu tot dinadinsul să mă prevină încă de la sosire :

— Acest oraș, dragă domnule, este o adevărată cloacă a viciilor, un Babilon, ba chiar mai rău : o Sodomă, iar virtutea unui celibatar, fără să mai vorbim de sănătate, are de suportat grele asalturi. Aveți douăzeci și patru de ani. Soluția cea mai bună de a învinge toate tentațiile vîrstei dumneavoastră este, credeți-mă, să vă întemeiați un cămin.

Bunul apostol avea o fiică de douăzeci de ani, Christine, astfel că predica lui nu purta, poate, pecetea unui total dezinteres ; dar domnișoara, cu bustul plat, cu ochii bulbucați și pielea pistruiată, nu era dintre acelea care la prima vedere să-ți inspire cine știe ce mari elanuri.

David Serfass însuși, o matahală cu trăsături colțuroase și privire inexpresivă, era zgîrcit la vorbă și deloc expansiv, astfel că raporturile noastre se limitară repede la relații strict profesionale.

Orașul Beirut mă cucerise chiar din primele zile. De la fereastra biroului meu, din strada Foch, sub cerul de o claritate supranaturală zăream, la dreapta, coșurile și catargele vapoarelor ancorate în port. La stînga, în plăcuta lumină albăstruie, conturată cu precizia unei stampe japoneze, impozanta barieră muntoasă a Libanului domina orizontul cu linia sinuoasă a crestelor sale.

Pînă să-mi găsesc o locuință, cea a defunctului agent fiind prea vastă pentru unul ca mine, mă instalasem la hotelul Biarritz, din strada Chouran. Marea întinsă își dădea duhul la picioarele mele, risipindu-și dantela subțire pe plaja aurie. Și-n fiece seară admiram soarele asfințind într-o aureolă roz-violacee.

Dar ceea ce mă atrăgea mai cu seamă era spectacolul uman. Beirutul și regiunile din interior reprezintă bânca și oaza bazinului mediteraneean. Îmi plăceau nenumăratele dughene care în Europa ar fi adăpostit ateliere de cizmărie și unde se foiau tot felul de zarafi cu mașinile lor de calculat. Încăperile strîmte de doi metri pe trei erau suficiente pentru mîinile iuți ale grecilor vicleni cu profil de medalie sau ale maroniților cu ochi de almee, avide să-și însușească toți banii din lume în trocuri subtile. Îmi plăceau cafenelele arabe așezate sub cerul liber unde savuram cînd arakul rece, cînd întăritoarea cafea turcească, stropită cu trei picături de apă pentru ca zațul vîscos să se lase la fund. Alături de mine, filozofi bărboși, purtînd pe cap fesuri roșii cu ciucuri albăstrii se înfruntau în nesfîrșite partide de table, avînd grijă să nu arunce zarul pînă nu trăgeau îndelung din narghileaua cu tub de chihlimbar, invocînd inspirația.

Întîlneam uneori sudanezi întunecați, maiestuoși ca niște regi magi, vînzînd pungi cu fistic, alune sau stafide, precum și uriașe fantome albe, kurzi sau beduini, înfășurați în burnuzurile lor ca într-un giulgiu și pe cap cu un voal încrețit pe o cordeluță neagră de *ikal*. Și cu toate că libanezii, și mai cu seamă cei din Beirut, sînt considerați orientalii cei mai europenizați din Asia Mică, mai păstrau încă — slavă domnului ! — farmecul acestui exotism ale cărui prime imagini venisem să le caut pe țărmurile lor fericite

În foiala colorată a portului, a răspîntiei Bâb Edriss sau à piețelor, se aflau, bineînțeles, și femeile care, în pofida pericolelor frecventării lor (de la David Serfass citire), nu-mi ofereau ochilor nimic respingător. De-ar fi fost să dau ascultare pornirilor mele, abstracție făcînd de animatoarele de cabaret sau de alte frumoase ale nopții, aș fi aruncat bucuros batista uneia dintre domnișoarele acelea care mă ademeneau cu ochi arzători și coapse unduitoare. Dar ar fi trebuit, în multe împrejurări, să știu să mă exprim în arabă, iar eu abia rupeam cîte un cuvînt din această limbă mult prea greoaie pentru un francez la primii lui pași în Orientul Mijlociu.

Tînărului lup înfometat îi rămînea așadar cîmpul, pe cît de vast, pe atît de, în principiu, mai puțin periculos, oferit de doamnele din înalta societate. Le puteai întîlni, cu condiția să le fii prezentat de cunoscuți, în fastuoasele lor vile montane, din apropierea orașului Aley. Drumul de la Beirut pînă acolo nu-ți lua mai mult de o jumătate de oră. Înconjurate de pini și de smochini, pe terasele scăldate în plăcuta mireasmă a iasomiei, aceste ființe romanțioase, tolănite pe șezlonguri, cu ceașca de ceai rece la îndemînă, se pierdeau în visări vaporoase jinduind aventuri irealizabile cu amanți total deosebiți de bărbații lor, fără să le treacă prin minte că aceștia din urmă, jonglînd cu dolarii și lira sterlină, cu florinii și cu coroanele, ca prestidigitatorul aruncînd deasupra capului un număr infinit de ouă proaspete, au mult mai multă imaginație decît ele.

Speram ca David Serfass să mă introducă în cercul acestor nababi și al acestor sultane, clienții hărăziți ai cabinelor noastre de lux. N-a făcut însă nimic. Pentru el, toți multimilionarii din partea locului miroseau a bucluc și se ferea de contagiunea moravurilor lor destrînate.

M-am văzut deci constrîns să vînez pe cont propriu și datorită unor discuții între patru ochi la birou sau pe *Champollion*, înlesnite de comisarul de bord Jo Dubouchet, am izbutit să cuceresc două sau trei romanțioase libaneze, nici una neavînd însă vocația statorniciei. Prin intermediul lor am pătruns în paradisul din Aley și, între hotelul Saint-Georges și casinoul Maameltein, am cunoscut plăceri lipsite de amărăciuni sub freamătul palmierilor, la poalele mării îmbietoare. Credeam pe atunci că era mult prea devreme pentru a mă gîndi la probleme mai serioase, adică la căsătorie. Cum și de ce am sfîrșit prin a mă lăsa prins în cursă ? Clima, împrejurările, obsesia că nu voi putea cunoaște fericirea deplină decît alături de o ingenuă cu circumvoluțiunile cerebrale nedezvoltate, au fost elementele determinante ale înfrîngerii mele.

Era spre sfîrșitul verii, într-un septembrie tîrziu. Vara libaneză, în regiunile de coastă, este călduroasă și umedă, și în ciuda anotimpului întîrziat, o zăpușeală năclăioasă continua să persiste în atmosferă. De cîteva zile, David Serfass zăcea în casă doborît de febră, iar cum *Champollion*-ul intrase în port, îmi revenea obligația, în calitate de sub-agent, să-i preiau postul. Pavilionul galben al carantinei odată coborît, am sărit în vedetă administrației și-am urcat pe bordul vaporului, pe urma vameșilor.

Comandantul *Champollion*-ului se numea Antoine Morvan. În 1915 ocupase funcția de sublocotenent clasa a 2-a pe primul submarin care a forțat gurile rîului Cattaro. Angajîndu-se, imediat după război, în marina comercială, acest breton cu ochi căprui spre verde și favoriți roșcați și care făcuse de mai multe ori înconjurul lumii era atît de puțin comunicativ, încît echipajul

îl porecl̦ise Marele Mut. Fire blajină, comandantul avea dealtfel o privire deschisă și-o strîngere de mînă călduroasă. Oare de ce David Serfass, la fel de scump la vorbă ca și el, nu-l putea suferi ? De fiecare dată, după ce-l primea pe scara de bord cu un zîmbet binevoitor, Antoine Morvan îl poftea în cabina de comandant și-i oferea un păhărel de rom. Agentul Ministerului de transporturi era un antialcoolic convins. Din politeță își muia buzele în băutura drăcească, fără să înghită vreo picătură. Comedia dura de ani de zile, iar comandantul, deși cunoștea prea bine aversiunea lui David Serfass pentru orice fel de băutură alcoolică, continua să-l invite cu aceeași nepăsare, spre surda enervare a personajului.

În ceea ce mă privește, am băut zdravăn, și fără să fie nevoie să mă silesc, căci romul navigatorului făcea toate paralele. I-am adus laude pentru calitatea băuturii, în timp ce el bombănea în felul său laconic.

— Rom de trestie de zahăr, suc adevărat. Nici tu melasă, nici tu poșircă, nici tu spumă.

Apoi a izbucnit în rîs.

— Nu-i semănați deloc patronului. Nu sînteți protestant.

Înainte de a mă înștiința că încărcătura era compusă din baloturi de bumbac, comandantul a mai turnat un rînd. Apoi și-a dat paharul de dușcă, a plescăit din limbă încîntat, și-a umplut pipa cu tutun și a adăugat :

— Acum vă puteți duce să-l sîcîiți pe comisar.

L-am salutat și-am plecat.

Jo Dubouchet, originar din Belleville, avînd din născare plăcerea specifică periferiei de a lua totul în zeflemea, era un celibatar de treizeci de ani, totdeauna la patru ace și, obligat de meserie să respecte cu strictețe manierele elegante, foarte curtenitor cu femeile.

— Să fim înțeleși, mi-a mărturisit el într-o zi, pasagera este o marfă care trebuie respectată. Slujba-i slujbă. La bord, comisarul, conștient de îndatoririle sale, rămîne de gheață. Cel mult i se îngăduie să scoată cîte un oftat discret. Pe uscat, drace ! e altă mîncare de pește. Cînd melancolia vreunei Mesaline în devenire se concretizează într-o admirație destul de exteriorizată prin formele-i ademenitoare, atunci, la debarcare, îi revine dreptul sa-i arate că nu e de lemn. Ceea ce nu se întîmplă, trebuie să recunosc, prea des, deoarece îndată ce-a coborît pe uscat, dama este luată în stăpînire. Nu-i mai rămîne decît ca, în brațele soțului sau ale amantului, să se imagineze strînsă de nătîngul de comisar.

Jovialul tînăr era conștient de calitățile lui de seducător în bluzonul ajustat pe talie, ochii ageri, părul negru și inelat, pielea foarte albă, un smoc de mustață castanie sub nările senzuale, reprezenta tipul francezului galant, așa cum n-au încetat să și-l închipuie generații întregi de Eve cosmopolite și nesatisfăcute — constatare pe care o putusem verifica în decursul celor cîteva seri petrecute în tovărășia sa la hotelul Saint-Georges, la casinoul Maameltein ca și în alte localuri mai puțin recomandabile Ne tutuisem încă din prima zi.

L-am întîlnit pe punte unde, de la trei pași, m-a onorat solemn și grav cu salutul militar. Îmbrăcase costumul alb cu nasturi strălucitori, care-i venea de minune.

— Salutare, fiule ! exclamă el. Ți-ai ucis cumva jupînul ? Între noi fie zis, mai bine moaca ta de aiurit, decît mutra lui posomorîtă de automat fără sentimente. Traversarea a fost groaznică. O mare de plumb topit, o căldură de curgea de pe tine apă cu sînge, iar pe vapor doar matroane cu o liotă de copii după ele și, în plus, în clasa a patra, un buluc de pelerini de la Mecca puțind

ca niște țapi. Am o mare nevoie de destindere și dacă perspectiva nu rănește binecunoscutul tău spirit de abstinență îți propun să dăm o raită prin cîrciumi.

Am acceptat fără cîrtire. Simpla lui prezență era suficientă să-mi remonteze moralul destul de scăzut în ziua aceea. Tocmai rupsesem legăturile cu o oarecare Aicha, văduvă dotată cu un temperament excesiv și a cărei sîcîitoare gelozie mă scotea din sărite. Jo sosise la țanc.

— Domnule comisar, mă adresai cu cu un aer tacticos, fiți bun și spuneți-mi în prealabil dacă aveți ceva mărimi pe vas.

— Vai ! domnule agent, răspunse el pe același ton, nimic care să merite vreo atenție specială. Nici ministru în exercițiul funcțiunii, nici academician, nici artistă, nici cîntăreață, nici mare cocotă.

Își trase vîrfurile mustății, apoi rosti pe un ton grav :

— Îmi permiteți totuși, domnule agent, să vă întreb dacă vă interesează biologia vegetală.

— Nu în mod deosebit !

— Ei bine, rău faci ! exclamă el. Singurul pasager însemnat de pe *Champollion*, în această dezolantă traversare, este profesorul Daniel Frisoli, biolog de mare renume. Vine să predea cursuri la Universitatea din Saint Joseph și nu există, se pare, al doilea pe lume mai doct decît el în lichenologia atît eteromorfă cît și homeomorfă. Vrea chiar să se folosească de șederea sa aici pentru a studia la fața locului *Lecanora esculenta* care după unii ar fi mana ce le-a îngăduit evreilor să nu moară de foame în deșertul Sinai cînd au fugit din Egipt sub conducerea lui Moise. După alții, nu mai puțin docți, teoria aceasta ar constitui o eroare hazlie deoarece mana ar proveni din *Tamarix mannifera*. Controversa este încordată, iar pro-

fesorul Frisoli, partizanul plantei *Tamarix*, se pregătește să-și facă praf adversarii prin argumente de nezdruncinat.

Văzîndu-mă uluit de întinderea cunoștințelor sale, Jo continuă :

— Să fim modești ! Toate astea le știu de la preadoctul meu pasager care, tot timpul călătoriei, mi-a ținut cîte o conferință de cel puțin o oră pe zi, nemaiîncăpîndu-și în piele văzînd că a găsit în mine un auditor atît de atent. Savanții nu trebuie descurajați, iar eu i-am cîntat în strună. Ca să fiu sincer, mă interesa mai ales fiică-sa, dar ea nu s-a despărțit o clipă de lîngă el.

— Bănuiam eu...

— O fată foarte drăguță, zău așa ! Blondă, cu cărare la mijloc, ochi albaștri, chiar mai mult decît drăgălașă, iar dacă nu ți-am vorbit de la început despre ea, este pentru că am renunțat rapid la orice pretenție. Gîsculițele nu mă inspiră. Iar ea este, cu siguranță, una din ele, și încă din speța cea mai aleasă ! Închipuie-ți că n-am izbutit să-i smulg o singură întrevedere între patru ochi. Are cel mai încîntător surîs, dar înghețat. Nici o nădejde de la un sloi de gheață ca ăsta ! Ceea ce nu înseamnă că nu i-am aruncat destule ochiade. Aiurea ! Părea că nici nu mă observa. Parcă aș fi făcut ochi dulci unei antropopitece ! Și pe deasupra, cu coardele vocale paralizate, în stare să facă gelos chiar și un eunuc din serai. Nu cred că i-am auzit glăsciorul mai mult de două sau trei ori. Mi-e teamă că nu sînt genul ei... La naiba ! Uite-o că tocmai apare la braț cu tăticu. Vrei să te prezint ? O cheamă Laurence, un prenume la fel de rece ca și ea.

— Prezintă-mă lui taică-său.

El scoase un rîset gutural.

— La ordinele dumneavoastră, domnule agent

Așa am cunoscut-o pe Laurence.

Montparnasse. Noaptea densă vibra precum, la ureche, o scoică de mare. Mă uitai la ceas : aproape ora nouă. Trecuseră mai mult de două ceasuri de cînd tot rătăceam prin cartier. Felinarele, aliniate ca soldații la paradă, aruncau pe bulevard băltoace de lumină rece. Neonul pîlpîia la intrarea cinematografelor unde se auzea țîrîitul soneriilor. Pe Rue de l'Arrivée, o femeie fardată ostentativ îmi făcu cu ochiul și, cum îmi vedeam de drum fără să-i răspund, se năpusti asupra mea cu o ploaie de calificative jignitoare privind aptitudinile mele de perpetuare a speței.

Trebuia totuși să mă întorc la domiciliul conjugal, s-o înfrunt pe Laurence, să-i comunic decizia din momentul acesta irevocabilă și pe care nimic din comportarea mea de pînă acum nu-i dăduse prilej s-o prevadă. Va începe prin a refuza să mă ia în serios. Nici o femeie n-avea mai puțin ca ea simțul umorului. De data aceasta își va imagina că mă atinge la punctul sensibil. O și vedeam înălțîndu-și umerii :

— Vai, Jean, crezi că-i frumos să-mi vorbești astfel a doua zi după căsătoria fetei noastre, cînd putem fi atît de fericiți amîndoi ?

Cum s-o conving că nu glumesc ? Pentru Laurence, născută Frisoli, prin căsătorie Miracol — două nume total nepotrivite — era desigur de neconceput ca, după optsprezece ani de căsătorie, un bărbat normal, care-și îndeplinise toate îndatoririle legate de calitatea sa de soț și de tată, să vrea să rupă niște legături indisolubile în fața lui Dumnezeu, dacă nu în a oamenilor. La urma urmei, ce i-aș putea reproșa blîndei Laurence ? Deoarece,

într-adevăr, din cîți o cunosc, n-ar cădea cu toții de acord în privința firii ei statornice ?

Îmi simțeam tîmplele transpirate, gîtlejul uscat. Intrai într-o crîșmă din fața gării și comandai o sticlă de bere rece. Pe o banchetă, la cîțiva metri de mine, o fată roșcovană, ceva mai discret sulemenită decît cea de pe Rue de l'Arrivée, mă întîmpină cu un zîmbet comercial, care, izbindu-se de chipul meu indiferent, se stinse aproape pe loc

Dădui de dușcă berea rece și savuroasă și trăsei îndelung aerul în plămîni. Dacă micile plăceri ale vieții sînt deseori cele mai puternice, e pentru că exclud remușcările. Fata de vizavi continua să mă fixeze, ca într-o pîndă, cu trăsăturile înțepenite într-o imobilitate minerală. Părea să nu renunțe la ideea că aș putea fi o pradă posibila, un client bun de jumulit, un chilipir la îndemînă ; căuta să descopere pricina indiferenței mele. Nu era oare, într-un fel, atitudinea în care, timp de optsprezece ani, se cantonase ireproșabila mea soție ? Pentru ea, de asemenea, dar pe baza unei îndreptățite conștiințe a drepturilor cîștigate, eram clientul, prada, legitima resursă Și parcă o puteai învinui ? Ea nu aștepta de la mine decît ceea ce îi datoram prin contract, iar dacă făcusem greșeala s-o aleg de nevastă, nu mă puteam învinui decît pe mine. Devenisem proprietatea ei, lucrul ei, și intenționînd să evadez dintr-o astfel de căsnicie, luam toată vina asupra mea

Laurence, 1938. Pe puntea *Champollion*-ului, comisarul Jo Dubouchet mă prezintă profesorului Frisoli. Respectabilul savant arborează fizicul profesiei împins pînă la caricatură : un grăsunel scund într-o jachetă gri din fire împestrițate, cu panglica Legiunii de onoare la buto-

nieră, cravată neagră, guler cu colțurile întoarse, manșete detașabile, mustață și barbișon încărunțite. Ochii de culoarea lavandei par ușor rătăciți în umbra lornionului cu ramă de metal și lănțug. Pe cap poartă o pălărie de fetru verde cu pămătuf. (Voi afla că vacanța precedentă și-o petrecuse în Tyrol în căutarea unei specii indigene de licheni heteromeri.) Cînd Jo îmi rostește numele, el își ridică pălăria descoperindu-și părul vîlvoi.

În timp ce profesorul îmi strînge mîna. Jo îi destăinuie, cu detașarea unui hîtru ce nu-și trădează cu nimic ironia, că interesul meu pentru regnul vegetal este atît de puternic, încît în momentul marilor hotărîri am șovăit între cariera de agent maritim și cea de botanist. Ca să nu mă expun desconsiderării profesorului renunț să protestez, iar onorabila față se luminează brusc.

— În acest caz, domnule, zice el prelungind strîngerea de mînă, sper să ne vedem mai des în orele dumneavoastră libere. Universul lichenilor cu care m-am familiarizat prin modesta mea specialitate, străduindu-mă acum să desăvîrșesc lucrările ilustrului Schwendener, constituie una din formele cele mai captivante ale vieții. Voi avea plăcerea să vă introduc în tainele acestor vegetale prea neglijate și ale căror proprietăți antibacteriene ar putea reînnoi terapeutica.

În timp ce-l ascultam cu smerenia cuvenită omului de știință, trăgeam cu coada ochiului spre gîsculița anunțată de domnul Dubouchet, iar reacția mea n-avea nimic comun cu a veselului chefliu. Aprecierile lui prevenitoare mă cam speriaseră. Văzînd-o mi s-au părut nejustificate. Dar parcă un petrecăreț ca el putea fi sensibil la farmecul acestei modestii, al acestei discreții, al acestei sfiiciuni tipărite pe întreaga-i ființă ? Orice femeie neajunsă încă la majorat reprezenta pentru el un vînat ce se cu-

venea incolțit, dar dacă din intîmplare nu-i stirnea interesul, fata era considerată *ipso facto* asexuată. Așa o catalogase și pe Laurence.

Mi se pare c-o văd și acum în toată prospețimea tinereții, pe puntea vaporului ! Soarele în asfințit aruncă flăcări roșietice pe marea unduind sub briza ușoară. Toropeala zilei mai dăinuie încă. Ochii Laurencei, de un albastru mai închis decît ai tatălui ei, se potrivesc de minune cu tenul alb al feței, cu ovalul pur al chipului, cu dinții strălucitori. Taiorul de culoare cafenie, strîns pe talie, îi evidențiază subțirimea mijlocului. Jo vorbea de un surîs „înghețat". Nici pomeneală ! Cel pe care mi-l adresează mie acum și care face să-i strălucească ochii, dantura, iradiindu-i chipul, nu este oare, pe cît de sincer, pe atît de plin de grație ? Nu respiră oare toată ființa ei bucuria vieții, promisiunea și minunata așteptare a fericirii ?

Îmi întinde mîna. Contactul cu pielea catifelată mă tulbură. În timp ce onorabilul profesor își continuă „disertația" despre sublimitatea simbiozei dintre algă și ciupercă al căror produs este lichenul, ea nu rostește decît „Bună ziua, domnule !", atîta doar, dar cu vocea aceea gravă, aproape guturală care, la o femeie, m-a tulburat întotdeauna.

O voce poate subjuga mai fulgerător și mai deplin decît un chip. În ceea ce o privește pe Laurence, despre care nu știusem nimic pînă atunci, cuvintele acelea au fost de ajuns să mă dea gata.

Dubouchet, văzînd probabil că mă schimbasem la față, pricepu iute motivul tulburării. Astfel, după ce *Champollion*-ul ajunse la chei și în timp ce profesorul și fiica înaintau pe pasarela de acostare, îmi dădu un ghiont în coastă :

— Nu te știam așa de inflamabil, băiete. Te-ai înamorat, ai ? Iată-te prins în lațul neprihănitei fecioare. Dacă e pentru pirostrii, Dumnezeu să te binecuvînteze ! Pînă una-alta, mulțumită vicleniei mele te bucuri de aprecierea favorabilă a venerabilului tată, și nu-ți mai rămîne decît, dacă vrei să devii Teseul acestei Ariadne, să te pui la punct cu misterele biologici vegetale.

Ridicai din umeri. Oricît de fascinat eram de nurii proaspetei Laurence, perspectiva căsătoriei nu intra încă în vederile mele. Fiică de profesor și, deși nu trecuse decît cu puțin peste șaptesprezece ani, ar fi putut face parte din specia creaturilor de care, după pățania cu Mad, mă decisesem să mă feresc ca de ciumă : literată în devenire, sau femeie savantă, pasionată de lichenologie, călcînd pe urmele tatălui bărbos. Brrr !

Laurence însă nu era nimic din toate acestea. Încă de la prima vizită făcută biologului am aflat că după ce obținuse cu greu mențiunea „satisfăcător" la prima parte a bacalaureatului, picase la a doua și refuza să se mai prezinte în sesiunea din octombrie. Am întrebat-o de ce refuza, iar ea mi-a răspuns pe șleau :

— Tata ar fi vrut să mă vadă, ca pe el, intrată în rîndul cadrelor didactice, dar eu n-am cap de om de știință, n-am vocație. Pe scurt, n-am stofă de intelectuală.

Era cam a opta zi după sosirea *Champollion*-ului. Domnișoara îmi deschisese ușa micului apartament de pe strada Dumas, pus de către centrul universitar la dispoziția profesorului.

— Iertați-l pe tata că vă face să-l așteptați. Discută cu decanul Facultății de medicină. Decanul tocmai a venit la Beirut ; este prima lor întrevedere și nu se cuvine să-i deranjez.

Am profitat de această neprevăzută întrevedere între patru ochi și i-am adresat cîteva întrebări. Cum stătea cu

învățătura ? Am relatat puțin mai înainte ce mi-a răspuns. După numele ei, nu era cumva de origină italiană ? Nu. Taică-său se născuse la Bonifacio, iar vocația de cercetător îi venise, copil fiind, din raitele prin hățișurile bogate în licheni. Profesor prin concurs de științe naturale și doctor în medicină, fusese numit, la douăzeci și șase de ani, conferențiar universitar la Facultatea de științe din Clermont-Ferrand, exact în ziua declarării războiului din 1914. Vreme de patru ani, luptase într-un regiment de zuavi fără să fie rănit. Căpitan în 1918, se însura un an mai tîrziu, la Mainz, cu o blondă de pe Rin, Charlotte Wallroth, fiică de farmacist. dar mai ales descendentă în linie directă a faimosului naturalist care, în 1825, revoluționase lichenologia descoperind deosebirea dintre elementele verzi și elementele incolore ale talului.

— Mie, domnule, zicea Laurence, zîmbind drăgălaș, elementele verzi sau elementele incolore nu-mi spun nimic, ce mi-e baba Rada, ce mi-e Rada-baba. Pentru tata însă sînt rațiunea vieții. M-am născut la doi ani după căsătoria părinților. iar mama, cu care se zice c-aș semăna, a murit în 1930 într-un accident de automobil. Aveam nouă ani atunci. Cum grija casei și a bucătăriei rămăsese pe mîna unei bătrîne servitoare, am fost nevoită să învăț de timpuriu îndeletnicirea de stăpînă a casei.

Surîsul Laurencei era irezistibil. Vorbea în continuare dar, încetul cu încetul, eu pierdeam firul discuției, atît de fermecat eram de fiecare amănunt al plăcutului ei chip : privirea cerească, fața albă ca laptele, arcuirea fină a buzelor, dinții perlați.

Se deschise o ușă și apăru decanul — o prăjină slabă cu fața spînă, iar pe nas cu niște ochelari cu lentile groase de miop.

— Mă bucur, i se adresa acesta profesorului cu un glas de țîrcovnic, că un maestru ca dumneavoastră, conferențiar la Muzeul național de istorie naturală a acceptat să împărtășească studenților noștri din marea sa știință.

Catadicsi să dea din cap în direcția mea și la ieșire se împiedică de ștergător, gata-gata să cadă.

Tatăl Laurencei mă bătu pe umăr.

— Bine-ai venit la noi, dragă domnule. Îmi plac tinerii cu aplecare spre științele pure.

Apoi, către fiică :

— Te las cu treburile tale, draga mea, în timp ce eu am să mă străduiesc să-i dovedesc acestui tînăr cît de mult a greșit preferînd soarta mării splendorilor regnului vegetal.

Mă pofti într-o odaie învecinată, unde grămezile de cărți stăteau într-un echilibru nesigur. Pe o masă mare de brad cu picioare încrucișate tronau două microscoape.

— Dacă te-am înțeles bine, mi se adresă el brusc, după ce mai întîi mă invitase să mă așez, era mai-mai să fim confrați. Păcat că n-ai perseverat în primele dumitale intenții ! Spune-mi unde-ai ajuns cu studiul criptogamelor ?

Mă felicitai repede pentru prudența mea. Urmînd sfatul lui Dubouchet, toată săptămîna consultasem cu grijă Marea Enciclopedie. Izbutisem chiar să-mi procur o lucrare de popularizare referitoare la licheni.

— Vai ! domnule profesor, răspund eu, mi-e rușine să vă mărturisesc, dar cunoștințele mele n-au trecut mai departe de noțiunile elementare. Cînd știi că, după Zahlbruckner, lichenii numără mai mult de 17 000 de specii, te simți într-adevăr obligat să vezi în știința pe care dumneavoastră o onorați un domeniu rezervat numai specialiștilor.

El izbucni :

— Ei, bravo ! Ai frunzărit deci *Catalogul* lui Zahlbrückner, această biblie a lichenologiei ?

— Atîta doar, am frunzărit-o, din păcate ! căci aveți dreptate cînd afirmați că bogăția materialului nu poate decît descuraja un amator ca mine.

— Nu trebuie să descurajezi niciodată, dragă domnule. Esențialul este entuziasmul, flacăra pasiunii. Specialistul a început totdeauna prin a fi un amator. Ai fi putut, ai mai putea încă să te ocupi de studiul temeinic al unei subclase, să zicem bunăoară a ascolichenilor, care este pasionantă, ba chiar de studiul unei sub-serii, și în cazul acesta ți-aș recomanda îndeosebi pe cea a cyclocarpineelor, alcătuită dintr-un mare număr de familii.

Cîntăream în gînd pericolul aventurării pe un asemenea tărîm. Singura mea șansă de a nu fi considerat un impostor și un ignorant consta — evident — în a-l lăsa pe el să vorbească. Și într-adevăr vorbi timp de vreo jumătate de oră cu o plăcere nesecătuită, pînă în clipa cînd, scoțîndu-și ceasul din buzunarul vestei, exclamă :

— Drace ! s-a făcut ora cinci ! La cinci și un sfert sînt așteptat la secretariatul universității. Trebuie să alerg, dar casa mea îți este totdeauna deschisă. Revino cînd vrei și vom relua această palpitantă conversație. Gîndește-te la cyclocarpinee. Poftim, îți voi împrumuta un mic tratat care o să te lămurească asupra problemei.

Scotoci prin mai multe stive de cărți și-mi înmînă o broșură scrisă de un savant neerlandez al cărui nume l-am și uitat. Era încîntat, îi cîștigasem încrederea și i-am propus să-l conduc cu mașina la locul întîlnirii.

— Nu-i nevoie, prietene, mi-a răspuns el, universitatea este la doi pași, dar cred că fiică-mea are de făcut ceva cumpărături de la bazar și nu-mi place să se ducă singură în acest cartier unde ar putea întîlni tot felul de indivizi

periculoşi, iar beduina care se ocupă de gospodărie este bolnavă. N-aş vrea să abuzez de bunăvoinţa dumitale, dar dacă timpul îţi permite s-o însoţeşti...

Acest excepţional bărbat, trăind cu totul în afara lumii, n-avea cum bănui că venea în întîmpinarea dorinţelor mele. Începînd din ziua aceea, am putut intra oricînd în casa lui, avînd posibilitatea să-i fac curte Laurencei, lucru de care ea păru mişcată. Citisem, bineînţeles, tratatul referitor la cyclocarpinee — ca să fiu sincer — exact atît cît să-mi dau seama că principalele caracteristici ale subseriei 3 din seria 2 a gymnocarpeelor depăşeau înţelegerea unui pseudo-amator. Reţinusem totuşi că lichenul *Lecanora esculenta*, despre care-mi vorbise colegul meu Dubouchet, era inclus într-una din încrengăturile sale, astfel încît am îndrăznit să-i spun profesorului că, după părerea mea, asimilarea cu mana cerească nu putea sta în picioare.

— Cred că-ţi dai şi dumneata seama că eşti înzestrat, exclamă el, bătîndu-mă afectuos pe umăr. În ceea ce mă priveşte, vreau să demonstrez că orice confuzie este exclusă şi că mana nu poate fi disociată de *Tamarix mannifera*. Faptul că dumneata ai sesizat problema de la început te onorează pe drept cuvînt. Îngăduie-mi să te felicit.

Am înghiţit complimentul şi, crezînd că e momentul potrivit, i-am mărturisit că necesităţile slujbei îmi interziceau, din nenorocire, să înaintez mai mult în aprofundarea unei ştiinţe care, dacă aş fi cultivat-o mai de timpuriu, mi-ar fi adus fără doar şi poate mari satisfacţii.

— Ce păcat ! exclamă el oftînd.

Spre norocul meu, descoperisem, chiar în acea zi, un nou mijloc de a-i spori simpatia. Pe şemineul biroului trona o statuetă de Petit Tondu.

— Observ că aţi rămas credincios amintirii marelui bărbat, zic eu, arătînd spre bronzul care-l reprezenta pe

Napoleon, cu pălăria legendară pe cap și cu palma dreaptă petrecută între două butoniere ale vestei.

— Sînt corsican, răspunde el scurt.

— Aveți perfectă dreptate, reiau eu, însă fiindcă veni vorba, știați că Napoleon, pe cînd nu era decît generalul Bonaparte, a avut în Liban un aliat, ba chiar mai mult, un adevărat prieten ?

Își scoase lornionul, își șterse lentilele, și zîmbi

— Nu, nu știam și mă bucur să aflu. Pe cine ?

— Pe emirul Bechir II, maestre, ultimul dintre acela pe care băștinașii îi numiseră regii munților. Cronica spune că, în timp ce armata franceză se stabilise la Saint-Jean-d'Acre, emirul i-a ajutat să se aprovizioneze, oferindu-le smochine și melasă, foarte apreciate de soldații francezi, iar cuceritorului i-a dăruit o pușcă cu patul încrustat cu sidef. Ca să nu rămînă mai prejos, Bonaparte i-a înmînat o lance rusească primită de el după cucerirea orașului Mantova. Lancea poate fi văzută și azi la palatul din Beit ed-Din.

— Ce-ar fi să mergem s-o vedem ? interveni Laurence

Era și ea bonapartistă și i-am făgăduit tatălui să-i duc pe amîndoi, într-o zi de duminică, la Beit ed-Din.

— Excelentă idee ! răspunde el.

Amintirile despre Napoleon îl interesau însă mult mai puțin decît ordinul cyclocarpineelor, a cărui studiere îmi dăduse mari dureri de cap. În fiecare duminică profesorul urca pe munte, în căutarea fascinantelor criptogame. Așa se face că florile crinului și ale rodiului proslăvite în *Cîntarea cîntărilor* înfloreau pe clinele Libanului fără ca Laurence să fi ajuns să admire lancea corsicanului cu părul lins. Profesorul nu avea automobil, dar ca să-i ușurez cercetările, al căror interes științific nu putea scăpa minților celor mai obtuze, Facultatea de medicină îi puse la dispoziție o mașină condusă de un șofer maronit Cum

fiica sa îl însoțea în toate aceste expediții, în zilele cînd eram liber dădeam drumul șoferului și-i luam pe amîndoi în automobilul meu. Plecam de cu zori, de preferință în direcția munților Kénisé sau Barouk, înzestrați cu o mare varietate de ascolicheni. În timp ce savantul rătăcea, cu lupa în mînă, pe sub pinii pădurii Aïn Zahalta, fierăstruiți parcă de țîrîitul greierilor, sau pe culmile masivului Dahr el Baidar străjuit de azurul de o limpezime desăvîrșită, eu mă așezam cu Laurence pe covorul de mușchi răcoros sau pe cîte o stîncă încălzită de soare, îi luam mîna și încercam să mă conving că găsisem în sfîrșit cheile unei fericiri la adăpost de orice risc. Nu ne vorbeam mai deloc și nu-mi dădeam seama — cum ar fi trebuit să-mi dau — dacă, stăpîn pe situație, aș fi fost mai puțin naiv, nu-mi dădeam seama în nici un fel că, dacă Laurence deschidea atît de puțin gura, era din pricină că n-avea nimic, sau aproape nimic de spus în afara celor mai obișnuite banalități Laurence era fermecătoare. Iar eu n-aveam ochi decît pentru farmecul ei, lăsîndu-mă pradă acestei vrăji ca morfinomanul sub influența drogului. Exclamațiile bunului Frisoli mă smulgeau brusc din această amorțeală a rațiunii, primul semn clinic dintotdeauna al dragostei :

— Veniți iute, copii. Sînt convins c-am pus mîna pe o Lecanactidacee. Vedeți ? Există 160 de specii, dar asta este cea mai caracteristică. Talul este pîslos, discul receptacolului larg deschis.

Faptul că-mi amintesc cu atîta precizie această terminologie, străină de vorbirea curentă, se datorează grijii de a polei curtea făcută Laurencei cu aparențele unui oarecare interes față de biologia vegetală, în scopul de a întări buna impresie pe care tatăl ei și-o făcuse despre mine. În lipsa unui studiu serios, buchiseam nomenclatura din care mi-a mai rămas cîte ceva.

În sfîrşit, mi-am luat inima-n dinţi. În aprilie **1939**, în timp ce ronţăiam nişte *mezzé*, un soi de cîrnăciori orientali, în localitatea Chtaura, sub freamătul sălciilor şi vuietul apelor repezi, mi-am dres glasul şi-am atacat :

— Domnule profesor, deoarece părinţii mei locuiesc în Franţa, îmi revine cinstea de a vă adresa chiar eu o cerere de care, după felul cum veţi primi-o, favorabil sau nu, depind viitorul şi fericirea mea.

El zîmbi.

— Vai, vai, prietene, să fi înţeles în sfîrşit că biologia vegetală prezintă infinit mai mult interes decît transporturile maritime ?

Uitasem că pentru el fericirea era intim legată de studiul amănunţit al talurilor gelatinoase, filamentoase, crustacioase, foliacee, radiale, fructiculoase, stratificat-radiale, şi alte tipuri intermediare care determină morfologia lichenilor — şi nu puteam să-l necăjesc.

— Aveţi dreptate, domnule, continuai eu, şi n-am cuvinte să-mi exprim regretul că nu pot merge pe urmele dumneavoastră. Ar fi trebuit însă s-o fac mai de mult. Acum nu-mi mai rămîne decît să-mi limitez ambiţia în a-mi găsi un rost în cariera pe care am început-o.

Mă privi nedumerit.

— În cazul acesta, ce-aştepţi de la mine ?

— Nădăjduiam c-o să mă înţelegeţi fără prea multe vorbe

— Fii mai clar, te rog.

— Am onoarea să vă cer mîna domnişoarei, fiica dumneavoastră

Ciudat om ! Era de-a dreptul uluit.

Îşi luase lornionul de pe nas şi-l agita prin aer.

— Fir-ar să fie, trebuia să-mi dau seama !... Aşadar, dumneata vrei să te căsătoreşti cu micuţa mea Laurence ?

— Este dorinţa mea cea mai scumpă.

— Ei da ! Dragă prietene, îmi ești foarte simpatic, o știi și dumneata, dar... nu crezi că fiica mea este prea tînără ?

Laurence interveni.

— În curînd o să împlinesc optsprezece ani, tată, zise ea cu glas liniștit.

Profesorul dădu din cap.

— Ei, bine, dacă v-ați înțeles...

A fost singura lui obiecție. Am îmbrățișat logodnica, apoi pe viitorul socru, a cărui barbă aspră îmi înțepa obrazul. N-aveam cum ști că manifestarea aceasta de simpatie familială dintre mine și el avea să fie și prima și ultima.

În sîmbăta următoare i-am propus ca a doua zi să-l conduc împreună cu fiica lui la palatul din Beit ed-Dîn. Laurence sărea în sus de bucurie.

— Tată, o să vedem lancea lui Napoleon !

El își trecea degetele prin barbă cu un aer dezorientat.

— Această prețioasă relicvă, dragi copii, este într-adevăr de cel mai mare interes, dar am auzit că pe muntele Sannîn, la peste două mii de metri altitudine, există o plantă din familia *Usnea* neîntîlnită pînă acum decît în Africa. Înțelegeți că sînt nerăbdător să verific. Dacă nu vă supărați, eu m-aș duce împreună cu Fouad (numele șoferului maronit) în timp ce voi veți vizita palatul Beit ed-Dîn. Plimbările în doi, după cîte știu, nu-s interzise tinerilor logodiți. V-aș ruga doar să vă înapoiați la Beirut, ca și mine, înainte de căderea nopții.

Așadar, a doua zi, duminică, la ora nouă dimineața am venit s-o iau pe Laurence și, în timp ce automobilul lui Daniel Frisoli se îndrepta spre nord în direcția Bikfaya, al meu pornea spre sud pe șoseaua care, străbătînd orașele

Damour şi Deir el-Kama, ajungea la Beit ed-Dîn. Pentru prima oară eram doar eu cu Laurence. Ea n-a fost nicicodată o fire prea expansivă, şi-n tot ce făcea nu depăşea limita corectitudinii, a decenţei, a lucrului îngăduit, pecetluit de lege şi de datină. Pe scurt, era o mică burgheză exemplară şi trebuie să mărturisesc că, cel puţin la început, această rezervă instinctuală, această eschivare neostenită din faţa oricărei cutezanţe de-a mea îmi colorau văpaia dragostei cu o savoare aparte. Zîmbetul ei cel mai şovăielnic era suficient ca să mă înfierbînte.

În ziua aceea, n-a fost deloc zgîrcită cu zîmbetele şi fără să fac prea mari eforturi îmi închipuiam că sînt bărbatul cel mai fericit. Abia mai vedeam splendidele peisaje care defilau prin fereastra portierei : în dreapta, pînă aproape de Damour, marea lină şi albastră, iar în stînga tălăzuirea verde a livezilor de portocali şi de măslini, cît vedeai cu ochii.

Simţeam parfumul suav al Laurencei ; uneori o cotitură bruscă mi-o arunca în braţe şi-abia izbuteam să-mi domin înfiorarea.

Am făcut un prim popas la Deir el-Kama, unde casele spoite cu var şi etajate pe coastele abrupte reflectau soarele orbitor care trona triumfal pe un cer fără nori. Copii cu faţa arămie ne dădeau tîrcoale. Le-am aruncat cîţiva bănuţi, iar ei, după ce se încăierau în nisip, se risipeau scoţînd ţipete. Îmi petrecusem braţul peste umerii Laurencei. Ea s-a desprins spunîndu-mi :

— Dacă ne vede cineva !

Un sfert de oră mai tîrziu soseam la Beit ed-Dîn. Amintesc în grabă palatul emirului Béchir, havuzurile irizate din vasta curte de onoare împrejmuită de ziduri groase, fîntînile clipocind în camerele pavate cu mozaic, galeriile cu arcade, balustradele sculptate în formă de fagure. O aripă a clădirii fusese transformată în muzeu, iar Laurence,

așa cum prevăzusem, căzuse în extaz în fața lăncii lui Napoleon, o lance căzăcească la fel ca celelalte, cu mîner lung și tăiș ascuțit. Cînd am intrat în sala imensă și albă a haremului unde se auzea apa murmurînd într-un bazin rotund, ea m-a întrebat cîte femei putea să aibă emirul. I-am răspuns că legea Coranului dădea voie la cel mult patru tuturor musulmanilor în stare să le întrețină, dar că dintotdeauna concubinajul fusese o prerogativă a principilor.

— Ce grozăvie, Jean ! Jură-mi că n-ai să mai iubești niciodată altă femeie în afară de mine.

De ce n-aș fi jurat ?

În parcul din jurul platoului stîncos pe care fusese construit palatul, pîlcuri de chiparoși împrejmuiau chioșcul unde soția preferată a lui Béchir doarme la sînul lui Allah. Ne-am așezat la umbră pe o bancă de piatră. Din acest foișor cu largi perspective îmbrățișam cu privirea întreaga vale în care duzii și smochinii plantați pe terase suprapuse alternau cu viile și măslinii. Marea tihnă campestră nu era tulburată decît de trilurile păsărilor. Am simțit-o pe Laurence înfiorîndu-se brusc.

— Hai să plecăm, Jean. Mă gîndesc la tata. Ar fi trebuit să-l luăm cu noi.

— Îi reproșezi cumva, Laurence, că a avut încredere în mine ?

I-am citit tristețea în ochi.

— Nu-mi place să-l las singur, mi-a răspuns ea cu un accent de care aveam să-mi aduc aminte mai tîrziu.

Am luat masa de prînz într-un han de țară mîncînd pepene verde și *moghrabié*, un fel de cuscuș libanez cu pui și boabe de grîu pisate. Vinul roșu de Ksara cu savoare de fruct a îmbujorat repede obrajii iubitei mele. Ne-am reluat drumul, făcînd un nou popas în mijlocul naturii. Deasupra noastră, în înaltul cerului, cedrii din

Barouk întunecau muntele. Ne-am așezat pe marginea unei rîpe și ea mi-a acordat aproape distrată cîteva intimități fără consecințe. Vinul o amețise puțin, iar cînd, la Sofar, ne-am reluat drumul spre Beirut, moțăia pe umărul meu.

Cînd am ajuns în fața casei, amurgise. Fîșii late și paralele de nori roșietici însîngerau cerul. Profesorul nu se înapoiase. Am vrut să-l aștept, dar Laurence m-a convins să plec :

— Crezi că s-ar cuveni ?

Întrebarea mă înciudase și m-am arătat supărat, dar logodnica mi-a întins obrazul cu un surîs despre care n-aș putea spune dacă era ironic sau înduioșat.

— Mulțumesc, Jean, pentru această zi plăcută. Trebuie să fii destul de obosit. Acum o să te duci cuminte acasă. Mîine seară ești invitatul nostru la cină. Tata va avea să-ți povestească lucruri pasionante despre *Usnea*. Și nu face mutra asta ! Doar nu ești copil, și apoi o să ne căsătorim în curînd, nu ?

A doua zi, cu puțin înainte de prînz, răsfoiam niște acte de birou, cînd aud telefonul. Recunoscui glasul Laurencei, un glas stins, întretăiat de hohote de plîns.

— Jean, vino repede. Tata a fost asasinat.

Alerg într-un suflet. În ajun, la întoarcerea de pe muntele Sannîn, automobilul lui Daniel Frisoli fusese oprit de bandiți înarmați. Pe șofer l-au cotonogit, izbindu-l cu patul puștii, iar profesorului i-au tăiat beregata, jefuindu-l. Apoi au împins vehiculul într-o rîpă unde a luat foc cam la peste o sută de metri mai jos. Revenindu-și din leșin, stropit cu sînge, cu țeasta spartă, șoferul s-a tîrît pînă în satul învecinat. Tocmai îl aduseseră împreună cu cadavrul.

Laurence devenise orfană. O lună mai tîrziu ne-am căsătorit fără altă ceremonie. Martorul ei a fost decanul Facultății de medicină iar al meu David Serfass.

N-aveam să mai descoperim niciodată pe asasinii socrului meu. În fața gropii lui m-a străfulgerat gîndul necuviincios că scăpasem pentru totdeauna de dizertațiile lui despre licheni, apoi un puternic val de tandrețe m-a tălăzuit spre Laurence. Era foarte frumoasă și cît se poate de înduioșătoare sub vălul ei negru.

IV

ȚINÎND SEAMA DE MOMENT, poate că luna iulie 1939 nu era cea mai potrivită pentru însurătoare. Dragonul pironit cu îndîrjire pe ghearele-i ascuțite se pregătea să scuipe în obrazul oamenilor flăcările și respirația lui înăbușitoare. Dar, oricît de scurtă ar fi, cînd se ivește, fericirea nu trebuie lăsată să-ți scape din mînă. Războiul mi se părea de neconceput, iar cînd, prin luna august, zvonurile referitoare la dramă începuseră să circule, eu tot mai continuam să-mi astup urechile. Laurence se arăta așa cum mi-o dorisem : discretă, iubitoare, cu fire maleabilă. Era desigur și capricioasă, dar în ochii ei rugători citeam atîta candoare, gura ei schița o bosumflare atît de atrăgătoare, încît, bucuros să-i văd chipul strălucind de recunoștință, renunțam pe loc la orice împotrivire.

În ajunul catastrofei, Libanul era o țară în care era plăcut să trăiești. David Serfass, considerînd că moartea tragică a profesorului Frisoli nu-mi răpea dreptul sfînt al oricărui tînăr însurățel la luna de miere, îmi acordase un concediu de cincisprezece zile. Astfel, după ce am stră-

bătut cu automobilul orașele Batroun, Tripoli și Tartous, așezate de-a lungul coastei, am ajuns în orașul Lattaquié, pe atunci capitala statului alanit.

N-aș putea spune că antica cetate Laodicée *ad mare* m-ar fi atras peste măsură. Palmierii uleioși, măslinii, smochinii, portul vopsit în alb și albastru o asemuiau cu atîtea altele de pe coasta asiatică, iar secolele șterseseră aproape total amintirea Romei. Prevedeam însă o etapă luminoasă spre muntele Semân și spre orașele părăsite unde credința religiei primitive se mai prelingea încă din zidurile bazilicelor ruinate sau ale mănăstirilor părăsite.

David Serfass, pe care-l informasem despre itinerariu, considerase că e dator să-mi atragă atenția :

— Ferește-te, dragul meu. Muntele Semân este meleagul yazidilor, adoratorii diavolului.

Eu am rîs, iar el s-a încruntat.

— Oricum, o să treceți prin regiuni destul de puțin sigure și nu știu cum aș putea să vă sfătuiesc mai convingător să iei două revolvere : unul pentru dumneata, altul pentru soție. Amintește-ți de bietul dumitale socru. Yazidii au cultul diavolului sub forma unui păun. Pentru niște idolatri atît de înapoiați viața omului nu înseamnă mai nimic.

M-am ferit s-o informez pe Laurence despre această discuție. ca să n-o neliniștesc.

De la Râs Shamra, Ugaritul secolului al XIV-lea înaintea erei noastre, unde a fost descoperit cel mai vechi alfabet din lume, la Qalaat Semân, pe drumuri îngrozitoare; am admirat pe săturate pietrele vechi bîntuite de șopîrle, sub soarele ucigător și praful înecăcios. Încercam s-o fac părtașă curiozității mele și pe Laurence dar ea își holba ochii a mirare și explicațiile se sfîrșeau în hohote de rîs.

S-a întîmplat ca noaptea să ne surprindă în preajma unui biet sat de munte, ale cărui căsuțe joase, construite din lut, păreau afundate în pămîntul încă înfierbîntat de căldura zilei. Șoseaua era prea anevoioasă ca să putem continua călătoria și i-am propus Laurencei să căutăm o gazdă. Cițiva indigeni, stînd pe vine în pragul locuințelor, rămaseră surzi la întrebările noastre. Unul dintre ei catadicsi să se ridice și ne conduse la o persoană cu vază care vorbea o engleză aproximativă. Eram la yazidi.

Îmi reamintesc încăperea slab luminată de o lampă fumegîndă cu rezervor de alamă, pereții spoiți cu var, masa joasă, cu tăblia murdară și unsuroasă, scăunelele scîlciate, mirosul de usuc și de ulei rînced care-ți făcea greață. Dar ceea ce m-a izbit cel mai mult a fost, agățată de un cui ruginit, colivia mare de răchită în care un păun cu ochii închiși stătea cocoțat pe o scîndură. David Serfass nu mințise.

Omul de vază, un bărbat vîrstnic dar încă arătos, cu barba albă și ochi strălucitori, era îmbrăcat cu o vestă lungă de culoare cenușie și pe cap cu un fes. După ce ne-am salutat, m-a întrebat politicos cu ce putea să-mi fie de folos și mi-a dat îndată a înțelege că s-ar supăra dacă mi-aș petrece noaptea sub alt acoperămînt decît al său, satul neavînd han. Yazidii sînt oameni săraci, dar primitori, și pentru ei oaspetele este o persoană sacră.

Nu puteam refuza invitația și adoratorul păunului imperial ne-a propus în modul cel mai firesc să cinăm împreună. Masa se compunea din brînză telemea cu verdețuri, măsline negre și castraveți murați. Ca băutură, limonadă din floare de portocal. O femeie tăcută, în picioarele goale și acoperită cu voaluri negre, ne servea ca o umbră.

Bărbatul îmbuca domol, cu o demnitate princiară. Ori de cîte ori își arunca privirea spre mine, își înclina

capul ca pentru un nou salut. Aflînd că sînt francez, își exprimă regretul că guvernul țării mele a fost pus în situația de a retroceda turcilor sangiacul din Alexandrette. Și cum dușmanii cei mai crînceni ai yazidilor erau turcii, care le măcelăriseră neamul într-un mod neînchipuit, dorea să-i înghită pe toți flăcările iadului. În timpul marelui război refuzase să lupte pentru cauza acestora și era mîndru că ucisese peste douăzeci în defileul Taurus, unde partizanii din organizația sa îi castrau pe toți care le cădeau în mînă. Amintirea aceasta îi era desigur teribil de plăcută, deoarece, evocînd-o, trăsăturile austere ale chipului său păreau luminate de un zîmbet fugar.

Terminînd de mîncat, el se ridică, privi spre colivia cu păun și, cu mîinile încrucișate pe piept, mormăi cîteva fraze al căror sens nu l-am putut desluși. Am considerat de cuviință să mă ridic și eu, iar Laurence a făcut la fel. Printr-un gest, gazda ne rugă să mai zăbovim.

— I-am mulțumit Necuratului, stăpînul nostru, pentru grija avută ca bucatele să nu fie otrăvite. Dumneavoastră, ca francez, și presupun creștin, vă rugați, nu-i așa ?, lui Dumnezeu. Mi se pare ciudat, deoarece fiind atît de bun, Dumnezeu nu vă poate face nici un rău, pe cînd diavolul este plin de răutate. De aceea trebuie să obținem îndurarea lui, Trufașul trufașilor, întruchipat în acest păun.

A mai adăugat că, în timpul zilei, pasărea era lăsată în libertate, iar cînd se așeza pe acoperișul vreunei case era semn de moarte pentru cei ce o locuiau. Din fericire, Laurence nu înțelegea limba engleză și mi s-a părut că e mai înțelept să nu-i traduc deprimantele afirmații.

Casa n-avea decît două încăperi și singurul culcuș oferit cu generozitate în odaia pusă la dispoziție pentru a ne petrece noaptea a fost o saltea joasă și foarte tare, așe-

zată de-a dreptul pe pămîntul bătătorit. Aproape pînă-n zori am ținut în brațe o femeie înfricoșată care nu izbutea să adoarmă. Ce îngrozită ar fi fost dacă i-aș fi spus că locuia într-o casă hărăzită diavolului.

Trebuia să ne întoarcem la Beirut prin Alep, Homs și Damasc. Străbătînd șoselele prăfuite și cu hîrtoape, am avut în mai multe rînduri tot felul de întîlniri neplăcute: beduini cu fețe încruntate, înarmați cu puști și pumnale, sau patrule ale deșertului cu chipiu roșu, ultimii mergînd pe urmele primilor, dar și aceștia aruncîndu-ne priviri la fel de sălbatice. De fiecare dată cînd îi zăream, apăsam pe accelerator, și, după ce-i depășeam, Laurence scotea cîte-un oftat. Aventura în sensul romantic al cuvîntului nu-i plăcea. (Se gîndea desigur la tatăl ei.) Suferea din pricina căldurii înăbușitoare, a trepidației mașinii, a sîcîielii muștelor, iar noaptea, în camera de hotel, mă întrebă cu glas plîngăcios dacă n-am putea scurta itinerariul înapoierii.

Proiectasem să petrecem o săptămînă în Damascul din cărțile de călătorie citite în copilărie și care îmi înflăcăraseră imaginația atît de mult: piețele, palatele, moscheile și caravanseraiurile unde la începutul veacului se mai vedeau încă odihnindu-se cămilele caravanelor, sau acele cafenele cu bolți de verdeață la umbra cărora arabii fumau din narghilea, azvîrlind zarurile jocului de table. N-am putut rămîne decît două zile. Termometrul arăta patruzeci și cinci de grade la umbră, un colb ușor plutea învăluit în aburii de benzină, iar Barada, pîrîul îngust cu apă gălbuie folosit drept canal colector și care despica orașul în două, degaja un miros dezgustător. Laurence se legase la nas cu o batistă îmbibată cu apă de colonie asigurîndu-mă că, dacă șederea noastră va dura mai mult de douăzeci și patru de ore, risca să moară de greață.

Ne-am îndreptat așadar spre Beirut strecurîndu-ne prin defileurile munților cu stînci zdrențuite, într-o căldură zăpușitoare. Tocmai trecusem frontiera sirio-libaneză, lăsînd în dreapta satul Medjel Andjar, situat la poalele barierei muntoase a Antilibanului, cînd am ajuns din urmă un convoi de cămile. Caravanele nu dispăruseră total din Orientul Mijlociu așa cum mă temusem. Mai străbăteau încă, la fel ca pe timpul Șeherezadei, imensele întinderi aride dintre Eufrat și Marea Mediterană. Am frînat și automobilul s-a oprit. Laurence, care moțăia, gemu fără ca măcar să-și deschidă ochii :

— Ce s-a întîmplat ?

— O clipă, scumpo, să fac o poză.

Nu sînt unul din acei maniaci ai obiectivului care, dornici să fixeze totul pe peliculă, sfîrșesc prin a nu mai vedea nimic din realitatea transpusă pe totdeauna în fotografie. Oricît de sensibilă ar fi, pelicula este, oricum, inferioară ochiului, fapt pentru care eu, dorind să-mi împrospătez memoria vizuală și intensitatea reveriei, privesc mai întîi atent și abia după aceea apăs pe declanșator.

Am ieșit deci din mașină și cu aparatul pregătit așteptam caravana pe care o depășisem cu vreo sută de metri. În frunte înaintau, călări pe măgărușii suri, trei conducători cu fețele ascunse în glugile burnuzurilor negre. Urmau apoi vreo douăzeci de cămile de povară, cu samarul plin cu saci umflați pînă la refuz. Două sau trei dintre ele aveau părul alb ca al oilor. Trei bărbați bărboși, cu pușca pe umăr, încheiau coloana.

După ce-am făcut cîteva fotografii, am aruncat o ultimă privire asupra peisajului ruginiu tăiat pe din două de șirurile paralele ale caselor albe din Medjel Andjar și am urcat în mașină. Un nou geamăt mă întîmpină

Laurence, așa cum am mai spus, avea simțul mirosului teribil de dezvoltat și o supăra orice miasmă.

— De data asta, rosti ea cu glasul stins, am crezut chiar că-mi dau duhul. Cămilele răspîndesc o duhoare oribilă, mai rău decît Barada ăla al tău, ceea ce este de-a dreptul cumplit.

Faptul că-mi atribuia proprietatea rîului Barada a fost de-ajuns ca să-mi dau seama că se cam îngroșase gluma. Am pornit motorul, trebuind să suportăm din nou, în trecere, duhoarea animalelor de povară și abia după aproape un kilometru, Laurence și-a luat în sfîrșit batista de la nas, oftînd și continuîndu-și reflecțiile :

— Și nu-i pot uita nici pe yazidii ăia ai tăi. Pesemne că oamenii ăștia nu se spală nici măcar de două ori pe an. Preferă să putrezească așa, pe picioare.. Ah, ce lucru groaznic !

În ziua aceea, pentru prima oară, mi-am dat seama de o trăsătură particulară a caracterului lui Laurence. Uita repede și definitiv, considerîndu-le ca niște îndatoriri elementare, toate atențiile cu care o înconjuram, toate plăcerile cu care mă străduiam să-i înfrumusețez viața, dar reținea cu exactitate, nu numai măruntele gesturi de nerăbdare sau vorbele nefericite care mai scapă, în mod firesc. în discuțiile dintre soți, fie ei cît de uniți, ci și pocinoagele, neplăcerile trecătoare, micile jigniri ale amorului propriu, în timp ce eu nici măcar nu le luam în seamă. Înregistra cu o răbdare de păianjen cele mai mici inconsecvențe ; le ținea în rezervă ca să mi le poată servi cu vîrf și îndesat la momentul ales de ea, dîndu-și aere de victimă. Rîul Barada, cămilele, curățenia sumară a adoratorilor Diavolului aveau să ocupe astfel, tot timpul petrecut împreună, un loc de frunte în arsenalul reproșurilor ei, reînnoit la nesfîrșit.

Pe atunci nu ajunsesem încă în faza aceasta şi întorşi la Beirut, nu-i vedeam decît gingăşia. Uneori cădea pradă unor crize de melancolie. O întrebam ce are, dar ea îmi răspundea :

— Mă gîndesc la bietul tata, Jean. Nu te mai am decît pe tine.

O luam atunci în braţe şi încercam s-o îmbărbătez.

Spre mijlocul lui august *Champollion*-ul ni-l readucea pe Jo Dubouchet. Şi cum îi datoram fericirea mea, vroiam să-l răsplătesc rugînd-o pe Laurence să pregătească o masă de gală în cinstea sosirii lui.

Din ziua aceea de septembrie a anului 1938, cînd, pe puntea vasului său, mă prezentase blîndului Daniel Frisoli, ori de cîte ori se întorcea la Beirut, Jo mă întreba în ce stadiu ajunsesem cu amorul, iar eu, de teamă să nu mă ironizeze, mă mulţumeam să dau din umeri. Chemat să facă unele înlocuiri pe linia coastei orientale a Africii şi a insulei Madagascar-La Réunion, lipsise vreme de şase luni fără să dea vreun semn de viaţă, aşa că nu putusem să-i anunţ căsătoria. Acum primeam această telegramă din Alexandria :

Sosesc primul vapor. Dacă persişti candidatură funia de gît amintesc candidatura Dubouchet la frînghie înnodată.

Tibi J. D.

Cum David Serfass era tot suferind, urc primul pe scara de bord a vaporului, unde mă văd numaidecît întîmpinat de un comisar ilariant. Cînd ajung în dreptul său, îmi vîră un pumn între coaste.

— Ei, seducătorule infam, vinovata ta acţiune merge, merge ?

Comandantul Morvan se afla lîngă el.

— Serviciul mai întîi, răspund eu cu un aer distant. Pe curînd.

După ce-am îndeplinit ritualul paharului de rom și alte obligații ulterioare, mi-am reîntîlnit omul pe chei anunțîndu-i dintr-o suflare vestea morții profesorului și a însurătorii mele. El și-a scos chipiul, și-a scărpinat țeasta și a mormăit :

— Ei drăcia. dracului !... Era un tip atît de cumsecade ! Să te lași căsăpit pentru niște licheni...

Și prins între două sentimente rosti :

— Iată-te domnul și stăpînul păpușii...

Apoi adăugă, revenind la dramă :

— Asasinat ! ... Știai că druzii fac parte din secta Hașișinilor sau a Ucigașilor, și că, pe vremuri, Bătrînul de pe Munte îi îmbăta cu hașiș, înainte de a-i trimite să ucidă pe cine vroia el ? Bietul lichenolog s-a aruncat, ca un mare naiv ce era, în gura lupului !

Apoi și-a aranjat chipiul, a dat din cap și a continuat :

— E bine că te-ai însurat cu puicuța. Comisarul este băiat bun și-ți iartă că nu l-ai așteptat. Sper că ești fericit.

Și. tot timpul cît a durat escala, dealtfel extrem de scurtă. a arborat această dublă atitudine : Jo care plînge și Jo care rîde, cînd grav, cînd glumeț, dar cu aplecare spre umorul negru.

Înainte de a mă însoți acasă, a ținut să facem un popas la barul din holul hotelului Saint-Georges ca să ne cinstim pe îndelete cu băutura prieteniei. Instalat pe un taburet cu picior înalt, a sorbit îndelung din lichiorul alburiu în care plutea un cub de gheață și apoi a dat drumul la o groază de proorociri puțin îmbucurătoare :

— Chiar de m-ai lua drept un Tirezias de două parale, cu părere de rău am să te anunț fiule că sîntem pierduți : Hitler este un scrîntit care se crede încarnația lui Wotan. Adesea m-am gîndit că, exceptînd rarele oazuri, după

glorioasa noastră Revoluție, politica a rămas refugiul și domeniul rataților de toate profesiile, sau al avocăților hipnotizați de cei care au pîinea și cuțitul. În funcție de aceasta, am tras concluzia că, deoarece mințile cele mai luminate se îndepărtează cu dezgust, treburile publice sînt inevitabil prost administrate, iar cei care vor avea de tras ponoasele sîntem noi.

— Crezi în război ? îl întrebai.

— Așa cum yazidii cred în diavol.

Îl rugai să nu sufle nici un cuvînt despre aceste temeri față de Laurence, mersul evenimentelor putînd, în cele din urmă, să le dezmintă și cum, de cîteva zile, nevastă-mea credea că este însărcinată, era bine s-o menajăm.

— Așadar dacă nu m-or înghiți peștișorii îți voi deveni naș, exclamă el. Trăiască veselia !

Tot timpul mesei Jo a fost extrem de bine dispus și foarte în vervă pînă în clipa cînd Laurence, cu care mă feream să discut despre evenimentele externe, dar care citea ziarele, l-a întrebat brusc :

— Știți, domnule Dubouchet, că soțul meu este destul de delăsător. Nu-mi pomenește nimic despre zvonurile de război răspîndite de presă și trîmbițate la radio. Aș dori, totuși, să aflu cum stăm. Aștept un copil.

Îl privea fix, iar el aproape că leșinase.

— Dragă prietenă, nu cunosc secretele zeilor

Apoi, recăpătîndu-și iute siguranța de sine :

— Dar ce-am auzit ? Un copil ? Și eu care mi-am visat totdeauna un fin !

Ea dădu din cap.

— Dacă pînă la botez războiul izbucnește, Jean putînd fi oricînd mobilizat, credeți că eu voi rămîne aici, singură, fără protecție, pradă tuturor pericolelor, însărcinată, la mii de kilometri de țara mea ?

La această izbucnire neașteptată am rămas pur și simplu cu gura căscată.

— Dragă Laurence, intervin eu, delăsarea de care mă acuzi nu este altceva decît dorința mea de a te feri de orice spaimă inutilă. Războiul nu s-a declarat. Amintește-ți de München.

Ochii i se înăspriră.

— Pericolul bate la ușă, Jean, și dacă războiul va izbucni aș putea fi blocată aici. Pînă acum nu ți-am spus pe șleau, dar trebuie să înțelegi că în țara asta nu mă simt în apele mele și presimt că aș muri de durere dacă ar trebui să trăiesc despărțită de tine, cu acest copil care urmează să se nască.

Jo crezu că trebuie să-mi vină într-ajutor :

— La ce bun să te neliniștești dinainte, draga mea ? Jean are dreptate cînd îți spune că nimic nu-i încă pierdut, și-ți mărturisesc că, din partea lui, această clarviziune a lucrurilor mă surprinde un pic, deoarece îl credeam mai degrabă un visător, decît un om cu picioarele pe pămînt.

Laurence refuza să se lase dusă de nas cu asemenea afirmații neserioase.

— Domnule Dubouchet, răspunse ea sec, și mie îmi place să rîd cînd se ivește ocazia, dar acum cred că nu este cazul. Eu și Jean ne-am căsătorit în împrejurările tragice pe care le știți, iar socrii mei fiind atît de departe n-au putut veni la nuntă. Dacă îl vor mobiliza pe Jean, va trebui să mă duc la ei, la Pithiviers, unde socrul meu este perceptor. Lipsa de însemnătate a tîrgușorului, cît și așezarea geografică par să-l pună la adăpost de eventualele bombardamente. Copilul nostru s-ar naște acolo în cele mai bune condiții de securitate.

Pesemne că această frumoasă perspectivă îi umblase prin minte cu mult mai înainte, și aș fi nedrept să afirm

că nu era acceptabilă, dar descopeream totodată și o mare doză de ipocrizie, pe care niciodată nu i-aș fi bănuit-o. Nu m-am putut abține să-i spun :

— Nu-s nici trei luni de cînd ne-am căsătorit, Laurence, și tu-mi vorbești cu atîta sînge rece despre eventualitatea unei despărțiri !

I-am văzut ochii înecați în lacrimi.

— Înțelege-mă, Jean. Nu mă gîndesc decît la copilul nostru. Ideea despărțirii mă doare la fel de mult ca și pe tine, dar una din două : ori începe războiul și tu te vei felicita că mă știi în siguranță, ori situația cu conferința de la München se va repeta și-atunci îți amintesc că peste cîteva luni ai dreptul să-ți iei un concediu. Dăm o fugă pînă la Pithiviers și ne vom înapoia împreună. Sînt sigură că și prietenul tău Jo este de acord cu propunerea mea.

Încheind, îl învăluise cu zîmbetul ei cel mai induioșător. Iar el era destul de încurcat, bietul Jo, căruia i se adresa pentru prima oară pe numele mic. Trase în mod automat de vîrfurile mustăcioarei, apoi îngăimă în doi peri :

— Încerc să mă pun în situația dumitale, dragă Laurence și n-aș putea afirma. .

Nu știa cum să-și sfîrșească fraza pe care ea o răstălmăci ca pe o aprobare fără rezerve. Se ridică și mă sărută :

— Jean, dacă ești cu adevărat un tată bun, mă lași să plec cu *Champollion*-ul. Prietenul tău va avea grijă de mine în timpul călătoriei.

Gîndurile mi se învălmășeau. Răspunsei într-o doară :

— Vaporul pleacă peste trei zile. Vom hotărî mîine.

Chipul soției mele se lumină :

— Nu m-am îndoit niciodată de tine, Jean

Eram răvășit. Nu voiam să se observe. În găleata cu gheață pusesem la răcit o sticlă de șampanie. Jo o luă și se apucă s-o destupe :

— Pînă una-alta, cu voia dumneavoastră, să bem în sănătatea finului meu.

În noaptea aceea, Laurence a fost în brațele mele iubita cea mai pătimașă. Și totuși mă întrebam cu o dureroasă neliniște asupra naturii sentimentelor ei. Mă iubea oare cu adevărat ? Chiar acest exces al efuziunilor îmi sporea neîncrederea Vroia oare să mă amăgească —și în ce scopuri ? Eram însă prea îndrăgostit ca să zăbovesc prea mult în astfel de gînduri. Și de ce să mă supăr că vroia să ocrotească copilul ce urma să ni se nască ?

A doua zi dimineața, fără să mai stea pe gînduri, s-a și apucat să împacheteze. La prînz, am anunțat-o că i-am reținut o cabină la clasa întîi, iar ea, după ce mă sărută în fugă pe frunte, ca să mă răsplătească pentru supunere, îmi împărtăși repede ce avea de gînd să facă. Înainte de a ajunge la Pithiviers, se va duce la Paris unde vroia să clarifice problema apartamentului tatălui ei, situat în strada Lhomond. Cum nu trebuia să rămînă la Liban decît un an sau cel mult doi, profesorul își păstrase locuința. Era mai bine să lase apartamentul neocupat, ceea ce putea fi riscant, sau să-l subînchirieze ? Proiectasem împreună ca toate hotărîrile folositoare să le luăm cu prilejul concediului meu apropiat. Ea trebuia doar să pregătească terenul și să vegheze ca totul să se desfășoare potrivit hotărîrilor noastre. N-aș fi crezut că are atîta spirit practic.

— Ce părere ai despre ea ? l-am întrebat pe Jo, în biroul meu de pe strada Foch.

— N-aș vrea să te jignesc, mi-a răspuns el, dar eu o credeam doar o nevestică oarecare, cam superficială, ba chiar împrăștiată și cînd colo se comportă ca o femeie

energică şi care ştie bine ce vrea... Mă întreb dealtfel dacă lucrul acesta este chiar atît de bun pentru tine.

Rînji :

— Iar dacă stau să mă gîndesc, nu cred c-ai procedat bine cedîndu-i chiar de la primul asalt.

Apoi, observînd că nu-i primeam cu dragă inimă dojana, îmi spuse :

— Ei, haide, prietene, nu te pierde cu firea ! La urma urmelor, dacă Laurence a ta este mai mult mamă decît soţie, poate că n-o să ai mereu de ce să te plîngi. Fruntea sus ! Şi acum haide să bem un lichior de anason !

O sirenă gemea în port. În aerul oraşului Beirut-la-Blanche stăruia o fierbinţeală umedă.

V

A DOUA ZI DUPĂ PLECAREA LAURENCEI, David Serfass a murit brusc în urma unei congestii cerebrale. N-aş putea spune că mi-a fost prieten. firea lui rece descurajînd orice încercare de familiaritate. Cu timpul însă învăţasem să-l preţuiesc, deoarece era un om cinstit. Şi. deşi i-am refuzat discretele aluzii pe vremea cînd mă vedea viitorul soţ al fiicei sale Christine. nu-şi schimbase atitudinea faţă de mine. Fiica moştenise fizicul ingrat al mamei sale, Judith. al cărei chip pămîntiu era total lipsit de expresivitate. poate şi pentru că socotea necuviincios să-ţi dai în vileag sentimentele. Lipsite brusc de sprijin. cele două femei au dat dovadă de o rară dîrzenie sufletească. Nu numai că nu le-am văzut vărsînd nici o lacrimă, dar imediat după înmormîntare. văduva, pe care am ajutat-o cît am putut mai bine în greaua încercare prin care trecea, mi-a declarat că, nemaigăsindu-şi

rostul în Liban, se va înapoia împreună cu fiica în Suedia. După opt zile Judith și Christine Serfass plecau cu vaporul *Mariette-Pacha*.

Moartea șefului meu direct avea să-mi atragă urmări ce nici prin gînd nu mi-ar fi trecut. Nimeni nu se mai îndoia, în acea ultimă săptămînă a lunii august 1939, de iminența războiului. Între metropolă și Orientul Mijlociu aveau să înceapă curînd transporturi de trupe. Avansat, datorită împrejurărilor, la conducerea agenției de la Beirut, am primit banderola albastră de menținere la post în caz de mobilizare. Războiul avea să se facă fără mine.

Gloria armelor nu m-a ispitit niciodată. În alte timpuri n-aș fi avut de ce să nu fiu fericit. Acum încă eram căsătorit ; soția mea se întorsese în Franța. O iubeam. Riscam să rămîn departe de ea pentru o perioadă destul de lungă, poate.

Îmi reamintesc primele două scrisori ale ei. Se refereau îndeosebi la instalarea în apartamentul de pe strada Lhomond și la strădaniile depuse pentru a-l pune la punct. Mai înainte de a se adăposti sub aripile ocrotitoare ale părinților mei, la Pithiviers, credea că era preferabil să aștepte desfășurarea evenimentelor". Niște prieteni de-ai tatălui ei, profesori ca și el la Muzeu, și cărora ei crezuse că se cădea să le facă o vizită, subliniaseră pierderea ireparabilă suferită de lichenologie în persoana eminentului Daniel Frisoli. În post-scriptum-ul celei de a doua scrisori, deși îmi semnala că la Paris domnea pesimismul și că războiul era socotit ca inevitabil, adăuga că refuza să-și piardă nădejdea și că speră să ne revedem cît mai curînd.

Această a doua scrisoare am primit-o pe data de 1 septembrie, ziua în care trupele hitleriste dărîmau stîlpii frontierei dintre Germania și Polonia. Zarurile fuseseră aruncate, drama începea, dar Libanul părea, cel puțin deocamdată, că avea să rămînă departe de scena luptelor.

Imediat după declarația de război, vapoarele companiei fuseseră rechiziționate, nemaisosind în port decît o dată la douăsprezece zile. Vaporul *Porthos* urma după nava *Patria*, iar *Mariette-Pacha* după *Champollion*. Jo Dubouchet, mobilizat în calitate de comandant pe bordul unui crucișător, nu-mi mai aducea, vai, nici el tonicul gălăgioasei sale prietenii.

Laurence continua să-mi scrie de două ori pe săptămînă, în cuvinte destul de rezervate, după gustul meu. Hotărîse să-și petreacă iarna la Paris, apartamentul de pe strada Lhomond fiind destul de călduros. Încolo, i se părea de ajuns să mă informeze că era sănătoasă și că viața fără mine nu era o bucurie. I-am răspuns că m-aș fi simțit mai liniștit dacă aș fi știut-o lîngă părinții mei. Totuși, ea nu s-a dus la Pithiviers decît în februarie. Fiica noastră Odette avea să se nască în aprilie.

Viața mea la Beirut decursese normal pînă la lovitura cumplită din mai 1940. Îmi reluasem obiceiurile de celibatar cu deosebirea că-mi refuzam chiar orice abatere de la canoanele bunei purtări. De asemenea, în ciuda puținei afecțiuni care se desprindea din scrisorile Laurencei, vroiam să-i rămîn credincios. Îmi ziceam, ca să-i găsesc o scuză, că nepriceperea ei la ticluiri n-a fost niciodată o stavilă în calea simțămintelor. Războiul din Europa lîncezea. Ca să-mi alung urîtul citeam tot felul de romane de aventuri și cărți de călătorie.

Nașterea Odettei mi-a pricinuit o mare bucurie. Vestea am aflat-o dintr-o telegramă a tatălui meu și, în vreme ce, înainte de acest eveniment, el nu-mi trimitea decît cel mult o scrisoare pe lună, acum îmi scria săptămînal. Văzîndu-i zelul epistolar, Laurence s-a crezut îndreptățită să-l încetinească pe al ei. Pretextînd că îndatoririle de mamă îi lăsau prea puține clipe de răgaz, nu-mi mai scria decît o dată la zece sau douăsprezece zile. M-am simțit profund

Jignit. „Esenţialul pentru tine este să ştii că toate merg bine la Pithiviers, îmi răspundea ea la unul din reproşurile mele că-mi scrie prea rar. Minunatul tău tată are bunăvoinţa să te informeze de tot ce se întîmplă şi, la urma urmelor, ştii bine că prin cuvintele lui tot eu mă exprim." Oricît de neconvingător mi se părea argumentul, m-am ferit s-o contrazic.

A survenit apoi atacul din luna mai, dezastrul. iar pentru mine o tăcere de mai bine de trei luni, plină de o mare îngrijorare. Aflasem din presă şi de la radio de exodul de pe teritoriul Franţei : drumuri blocate de autovehicule, coloane nesfîrşite de refugiaţi bombardaţi de avioanele Stukaas. Ce se întîmplase oare cu soţia mea, cu fiica mea ? Nu cumva Laurence, şi împreună cu ea şi părinţii mei, se lăsaseră cuprinşi de panică şi pieriseră în gloata oarbă ?

Ultimul vapor al Companiei plecat din Marsilia ajunsese la Beirut la 2 iunie. iar traficul n-avea să se reia decît în octombrie. Abia la 13 ale lunii acesteia, prin *Champollion*. mi-au sosit două scrisori. Amîndouă erau de la Laurence. dar bucuria recunoaşterii scrisului pe adresa de pe plic a fost de scurtă durată. Soţia mea şi fetiţa erau teafere. slavă domnului ! dar tata şi mama muriseră. Luaţi de puhoiul care izgonea din casele lor jumătate din populaţia Franţei, plecaseră la drum în mica lor cabrioletă cu două locuri. Laurence şi Odette îi urmau în maşina unui controlor de la contribuţiile directe. prieten al familiei. Bieţii mei părinţi. tocmai se pregăteau să treacă peste podul de la Gien. cînd o bombă. explodînd chiar în faţa lor. a pulverizat nu numai vehicolul. dar şi pe cei din el. Nu mai regăsiseră nici o fărîmă.

Scrisoarea care-mi aducea tragica veste era scrisă a doua zi şi era expediată din Montargis După moartea părinţilor mei. Laurence se încăpăţînase să meargă mai

departe, spre sud. Cedînd insistențelor ei, controlorul acceptase să se întoarcă la Pithiviers. Scrisoarea se termina cu aceste cuvinte : *„Îți scriu dintr-o cafenea din Montargis și sînt tare amărîtă“.*

A doua scrisoare sosea din Paris și era expediată în urmă cu vreo cincisprezece zile. După încheierea armistițiului, corespondența dintre Franța și Liban nu mai era asigurată. Laurence mă ruga stăruitor ca, în cazul primirii scrisorii, să-i răspund pe loc. Mă informa că socotise că era mai înțelept să se stabilească la Paris, în apartamentul de pe strada Lhomond unde se simțea acasă, decît la Pithiviers, fără bieții mei părinți. Trecuse pe la sediul Ministerului de transporturi, unde direcția îi acordase o procură pentru încasarea unei părți din salariul meu. Acolo aflase că un vapor al Companiei urma să plece din Marsilia, și așa mi-a scris.

Serviciul mă ținea legat de Beirut și mai puțin decît oricînd nu putea fi vorba de eventualitatea unui concediu. Țara era sub cizma ocupanților, nevasta și fata rămăseseră acolo fără nici un sprijin din partea ocrotitorului firesc. Urlam ca un turbat de neputință și-am înțeles ce mult seamănă cu moartea îndepărtarea de cei dragi.

Am mai primit și alte scrisori, șase sau șapte în total, scrise la intervale neregulate și, dacă nu mă înșală memoria, în răstimp de aproape un an. Nu erau scrisori de dragoste și recunosc că vremurile nu erau deloc prielnice efuziunilor sentimentale, cu toate că un pic de tandrețe, chiar aluzivă, nu putea dăuna legăturilor dintre un soț și soția lui. Despărțit de prea tînăra mea nevastă, după o atît de scurtă perioadă de viață în doi, o jinduiam cu tot focul dorului. Scrisorile ei erau în mod invariabil axate pe două teme : creșterea fetei, îngreunată de asprimea regimului de ocupație și, ca o urmare a sărăciei generale, cartelele de

alimentație, zilele „cu" sau zilele „fără", napii ridicați la rangul alimentelor de bază, pe piața neagră.

La Beirut aprovizionarea era aproape normală, și-mi reproșam că lăsasem să plece de lîngă mine ființa cea mai scumpă de pe lume : fierbeam cînd reciteam aceeași frază cu care se încheiau scrisorile sosite din Franța : „Cînd te voi revedea ?"

Ce-aș fi putut să-i răspund în momentul acela în care, exceptînd luptele din Libia, războiul părea să fi ajuns într-un punct mort ? N-avea să întîrzie, dealtfel, să fie reluat cu toată înverșunarea, ba chiar să izbucnească și în acest Orient Mijlociu, pînă atunci cruțat.

N-am vocație de istoric și relatarea mea nu are ambiția să depene aici decît ceea ce privește în mod direct viața mea și-a Laurencei, dar ce viață nu era pe atunci condiționată de drama universală ? La 8 iunie 1941, tunurile bubuiau la granița sirio-libaneză. Adepții guvernului de la Vichy și gaulliștii se băteau între ei într-o înfruntare împotriva firii, care a durat mai mult de o lună, după care eu am fost nevoit să mă supun unui dureros examen de conștiință : datorită convenției de la Saint-Jean-d'Acre, care punea capăt luptei fratricide, civilii francezi considerați „agenți tehnici" puteau, la fel ca militarii aflați sub ordinele Vichy-ului, să-și obțină repatrierea în Franța. Ce hotărîre să iau ? Inima mea bătea pentru aceia care nu acceptaseră să capituleze în iunie 1940, și asta cu atît mai mult cu cît, datorită banderolei albastre, stătusem la adăpost în vreme ce atîția alții de vîrsta mea erau uciși în lupte sau îndurau mizeriile prizonieratului și nu mă simțeam deloc în apele mele. Dar cum să uit că aveam la Paris o nevastă și o fiică expuse tuturor pericolelor ? Astfel, ba îmi spuneam că nu eram singurul în această situație și că luptînd pentru țară însemna că lupt și pentru ele, ba în fața ochilor mei apărea imaginea acestei copile care

mergea spre vîrsta de un an și jumătate și al cărei chip nici măcar nu i-l cunoșteam. Mama ei, iubita mea Laurence, împlinise exact douăzeci și unu de ani. Există oare o datorie mai sfîntă decît aceea de a ocroti ființele slabe, legate de tine prin toate fibrele și pe care ți-ai luat angajamentul, prin jurăminte solemne, să le aperi față de oricine și împotriva tuturor ?

Alături de aceste mărinimoase considerații se mai adăuga una : Laurence era în toată splendoarea frumuseții ei ; o doream încă, iar lipsa ei făcuse ca dorința să-mi sporească și mai mult. Îmi răsuna necontenit în minte versul lui Racine :

Neprihănirea-ncepe, în fine, să m-apese.

Nu mă îndoiam de Laurence, dar pentru un bărbat fără mustrări de cuget femeia singură este o pradă ușoară. „Cînd te voi revedea ?" îmi repeta ea la fiecare sfîrșit de scrisoare. Nu era oare acesta semnul unei tulburări, al unei mari îngrijorări ? Mi se oferea prilejul s-o revăd, s-o îmbărbătez, s-o strîng din nou în brațe, să-mi reiau rolul de soț.

N-aveam plămadă de erou. M-am hotărît să plec.

În ciuda unei mări calme și a unui cer a cărui limpezime părea ca o sfidare față de nebunia omenească, drumul acesta mi-a lăsat o amintire amară. Soldații guvernului de la Vichy, repatriați odată cu mine, nu aveau în gură decît cuvîntul trădare și, mîniați la culme, rosteau amenințări misterioase împotriva cui vrei și nu vrei. Îi ascultam fără să le răspund pînă cînd, în sfîrșit, sufletul mi s-a ușurat zărind în depărtare, sus pe colină, alba catedrală Notre-Dame-de-la-Garde.

Marsilia era pe atunci un oraș înfometat, și cum chiar peștele devenise o raritate, baza hranei o alcătuiau roșiile

și ardeii. Marsiliezii însă nu-și pierduseră legendara lor bună dispoziție Direcția Ministerului de transporturi retrăgîndu-se aici, ca o consecință a evenimentelor din iunie 1940, m-am îndreptat spre birouri pentru a-mi prezenta raportul cu privire la agenția de la Beirut. Mi s-a mulțumit pentru buna îndeplinire a sarcinilor, oferindu-mi-se totodată și o slujbă. Am expus motivele de ordin familial care mă obligau să plec la Paris : m-au înțeles și, după cîteva zile, pe culoarul unui tren oprit la linia de frontieră în gara Chalon-sur-Saône, un ostaș în uniforma verde-cenușie, cu privirea aspră și arogantă pe sub chipiul turtit, îmi examina actele privindu-mă lung și bănuitor.

Între Châlon-sur-Saône și Paris, nu era gară în care compartimentele să nu fie luate cu asalt de tot soiul de oameni cu fețe crispate, împovărați cu valize, sacoșe, panere și tot felul de pachete diforme Nu mi-a trebuit mult să ghicesc conținutul acestor bagaje păzite cu strășnicie de stăpînii lor, căci din multe se desprindeau mirosuri care te trăsneau, al verzei murate și al brînzei fiind cele mai penetrante, — ba chiar și orătănii vii și cotcodăcitoare. Toate discuțiile vecinilor mei de bancă se învîrteau în jurul greutăților în procurarea hranei și al avidității după cîștiguri a țăranului-rege. Nu participam la toate aceste văicăreli pe care scrisorile Laurencei mi le făcuseră familiare, dar care mă frămîntau necontenit. Cum se descurcau, oare, soția și fiica mea ?

Căldura era apăsătoare și mirosurile mărfurilor supuse alterării se luau la întrecere cu duhoarea iute a trupurilor transpirate și nespălate, cu fumul înțepător al țigărilor surogat. Cu cît se apropia trenul de Paris, cu atît eram mai neliniștit de soarta Laurencei și a fetiței.

Cînd să ies din gara Lyon, a izbucnit furtuna. Ploaia puternică și compactă, străbătută de fulgere, izbea so-

seaua, apoi se răspîndea în jerbe spumoase, plesnind ca nişte bice. N-avea rost să caut vreun vehicul. În stație nu era nici o trăsură, nici un velo-taxi. Mi-am luat valizele grele în mîini şi am coborît în metro unde m-a cuprins o revoltă mocnită zărind din nou uniformele verzi-cenuşii. Trebuia totuşi să mă obişnuiesc cu situaţia aceasta.

Strada Lhomond. Coborîre la Censier-Daubenton. Pierdusem obişnuinţa Parisului şi a trebuit să consult planul. Aveam sentimentul că totul se schimbase. Vagonul care mă ducea trecea pe lîngă staţii fără să oprească, de parcă anumite cartiere ale oraşului ar fi fost şterse de pe hartă. Nu cunoşteam staţia unde trebuia să cobor. Era destul de îndepărtată de arondismentul al XV-lea în care, trei ani la rînd, trăisem în cămăruţa mea de burlac, la umbra panopliilor lui Jérôme Pasquini, în dîra parfumată a plăcutei Shizuoka. Iar pe vremea studenţiei mele în drept nu trecusem niciodată mai departe de zona cuprinsă între Grădina Luxembourg şi Piaţa Saint-Michel pe de o parte, Saint-Germain-des-Prés şi Piaţa Maubert, de cealaltă parte. Dincolo, era tărîmul ghiftuiţilor, al burtoşilor, care-şi renegaseră mai mult sau mai puţin idealurile tinereţii pentru a se căpătui.

Schimbare de linie la Bastille, apoi la Italie, valizele din mînă atîrnînd din ce in ce mai greu. În sfîrşit, Censier-Daubenton. Scara automată nu funcţiona şi a trebuit să urc gîfîind treptele nesfîrşite. Cînd am ieşit la suprafaţă, furtuna încetase. Pe cerul spălat, soarele îşi răspîndea din nou razele binefăcătoare. Las în stînga biserica Saint-Médard lipsită de paraliticii ei, cotesc pe strada Arbalète, tai strada Mouffetard — vad comercial cu hrană bogată în mod bizar secătuit — şi în sfîrşit, în dreapta, văd răsărind strada Lhomond şi odată cu ea, în dezacord cu locuinţele dărăpănate dimprejur, construcţia relativ recentă în care se instalase profesorul Frisoli îndată după numirea sa la

Muzeu, în anul 1934. Inima îmi bate puternic. Laurence n-are de unde să știe că sosesc. Vroisem s-o feresc de decepția unei întîrzieri sau a unei încurcături de ultimă oră. Eram despărțiți de doi ani. Oare ce femeie voi regăsi? Bineînțeles, cușca ascensorului e împodobită cu o tăbliță pe care scrie : *Oprire provizorie* ; așadar trebuie să urc șase etaje. Mă opresc să-mi trag răsuflarea. Ajung pe palier și apăs pe butonul de alamă. Soneria nu sună. Bat în ușă și aud niște pași însoțiți de un tropăit ușor. Ușa se deschide.

— Jean !

Nevastă-mea mi se aruncă la piept. O îmbrățișez, simt că i se taie picioarele. Se clatină, o așez pe un scaun, o bat peste obraji. Ea își închide ochii o clipă. Și-i redeschide și îngînă :

— Nu-ți săruți fata ?

Îmi revin, în fine. Un boț de fată blondă, cu pielea alb-trandafirie. înalță spre mine ochi întrebători, ochi albaștri ca ai mamei sale. Își suge degețelul cu multă sîrguință. Este Odette a mea. O iau în brațe și o sărut pătimaș. Miroase frumos puișorul ăsta de om : carne fragedă, lapte. prăjitură cu migdale. Începe să se smiorcăie.

— Ai speriat-o. Nu-i învățată cu pupăturile, mai ales din partea cuiva pe care nu-l cunoaște.

Laurence îmi vorbește cu cuvinte dojenitoare. Sînt sau nu, tatăl Odettei ? Mai, mai să-mi ies din pepeni, dar mama îmi smulge repede scumpa povară. Mîngîie obrajii fetiței care se potolește încetul cu încetul, nu fără să mă onoreze pe furiș cu o privire în care citesc neîncrederea. Să-mi mai vorbească cineva despre glasul sîngelui !

Au trecut mulți ani. Primirea aceasta a fiicei mele bruse smulsă din brațele paterne a rămas pentru mine o amintire amară.

O cercetez pe Laurence transformată în Fecioara cu pruncul. Nu mi-aş fi închipuit niciodată că în doi ani se va schimba într-atît Este aceeaşi şi totuşi alta. Ochii ei, pe care mi-i reaminteam de un albastru atît de blajin, se înăspriseră. Tenul îi rămăsese tot alb, ovalul feţei la fel de delicat. Atunci, ce se modificase în ea ? Cînd plecase de la Beirut mai avea încă strălucirea aceea a fetei tinere, puful mugurelui. Acum devenise femeie Suferise. Slăbise. Mi se părea că descopăr în ea ceva rigid, n-aş putea spune ce anume. În aceşti doi ani fusese nevoită să se apere singură, să învingă fără mine, care-i datoram sprijinul, toate greutăţile. Inima mi se umple de duioşie.

— Tocmai voiam s-o culc pe Odette. E ora ei de culcare.

Asist la culcarea fetiţei. Potolită, copila îşi suge în continuare degeţelul fără să mă slăbească din ochi.

— Lasă-mă s-o adorm.

Trec în încăperea alăturată, fostul birou al profesorului. Pereţii sînt înţesaţi de cărţi de lichenologie *Lecanora esculenta, Tamarix mannifera...* Ce departe erau toate astea ! O aud pe Laurence îngînînd un cîntec de leagăn. În sfîrşit, se întoarce şi o strîng iarăşi în braţe. Lacrimile îi strălucesc în ochi

— Jean, promite-mi că n-ai să mă mai părăseşti !

Sosise clipa să-i atrag atenţia că ar fi putut rămîne la Beirut şi că despărţirea noastră nu se produsese decît din vina ei dar, cuprins de emoţia regăsirii, prefer să tac. Sînt gata să-i făgăduiesc tot ce doreşte. O strîng la piept. Soţia mea...

Noua noastră viaţă s-a înfiripat în dezordinea şi improvizaţia Parisului ocupat. M-am reinstalat la biroul unde activasem înainte de a pleca în Liban, dar condiţiile de lucru erau total altele. Mersul vapoarelor fiind redus

aproape în întregime. marele corp al Ministerului de transporturi era ca paralizat. Mai mult de jumătate din personal zăcea în lagărele de concentrare sau în lagărele de prizonierat. Unii ajunseseră în Anglia. Cei rămași aveau sarcina principală de a ocupa încăperile pentru a evita rechiziționarea. Multe birouri goale erau înțesate cu dosare pe care nu le deschidea nimeni, niciodată ; ceea ce nu excludea ștergerea lor zilnică de praf. Pe lîngă treburile mărunte de contabilitate, repede încheiate, îmi asumasem și funcția vagă de arhivar Dorind să dau aparențele unei munci necesare și avînd binecuvîntarea Consiliului de administrație mă înhămasem la redactarea unei istorii a Companiei. Zilele treceau greu.

VI

1941—42—43 PARISUL DIN EPOCA marei pocăințe și a mîniei înăbușite, epoca bicicletei pe care o foloseam cînd plecam la birou (niciodată n-a semănat Franța atît de bine cu Olanda sau cu Danemarca, prin înmulțirea vehiculelor pe două roți). epoca distribuirii rațiilor și a pîinii negre, a napilor porcești, a litargirului în loc de vin și a orzului prăjit în loc de cafea, a prăjiturilor tari ca piatra făcute din făină de hrișcă, a cozilor în fața magazinelor alimentare, a încălțămintei din talpă de lemn articulat, a buletinelor interzonale și a automobilelor cu gazogen, epoca stelelor galbene și a împușcării ostaticilor înscriși pe afișele încadrate cu negru ale L.V.F. și ale Miliției. epoca mesajelor postului Radio-Londra sub forma unor poeme suprarealiste și a bruiajelor învinse de tehnicieni ingenioși, a drapelelor cu cruce încîrligată pe edificiile publice și a micilor coșciuge trimise colabo-

raționiștilor pentru a le aminti de o condamnare fără drept de apel, epoca presei clandestine și a *Jerbei* „Mareșale, iată-ne", epoca crucii Lorenei, a ocupării orașului Bir-Hakeim și a Stalingradului, a *Evreului Suss* și a *Pantofului de satin*, a exaltatului care vroia să distrugă Anglia ca pe o Cartagină, a traficanților de toate soiurile și a maquis-ului.

În acest haos, trebuia să-ți păstrezi cît de cît mărunta scînteie a vieții personale, iar eu viețuiam cu Laurence și Odette în casa de pe strada Lhomond, și fiica mea creștea în ciuda restricțiilor, și viața noastră nu semăna deloc cu cea pe care mi-o închipuisem în exilul libanez. Singură, în acești doi ani, Laurence căpătase unele deprinderi la care nu înțelegea să renunțe. Iar eu trebuia s-o accept, ținînd pasul cu ea fără să crîcnesc.

— N-ai să știi niciodată, Jean, cîte a trebuit să îndurăm noi în lipsa ta, îmi spusese ea după primele îmbrățișări. Nici măcar nu-ți poți imagina. A trebuit să învăț să mă descurc. Te voi învăța și pe tine.

Ar fi fost nedrept să-i tăgăduiesc meritele. Le arbora însă cu un soi de prea mare automulțumire, de parcă ar fi vrut să-și consfințească drepturile dobîndite și asupra cărora nu vroia să mai revină. Lucrul acesta nu l-am înțeles dealtfel decît mai tîrziu, mult prea tîrziu, cînd năravul îi intrase în sînge.

N-aș putea spune că era propriu-zis autoritară. În orice caz, nu ridica niciodată tonul. Convinsă că deține cheile adevărului, căpătase o mare siguranță de sine. Reflectînd, am înțeles în cele din urmă că, orfană de mamă, pe cînd nu era încă decît un copil, îl subjugase repede pe blajinul Frisoli, păstrînd convingerea că în conducerea treburilor unui cămin femeii îi revine puterea absolută. Dacă în cele două luni de viață comună, în Liban, nu-i bănuisem

cîtuși de puțin această latură a irii, lucrul s-a datora' pe de o parte morții neașteptate a tatălui său urmată de căsătoria grăbită de eveniment și care îi provocase o tulburare profundă, iar pe de altă parte faptului că, la început, raporturile conjugale determină orice soție tînără, oricît de independentă ar fi ea, să se supună cel puțin pentru o vreme soțului ei.

Dacă războiul nu ne-ar fi smuls unul de lîngă celălalt, poate că mi-aș fi putut păstra autoritatea. Acum însă nu mai izbuteam să mi-o recapăt decît cu prețul unei izbucniri, sau al unei crize de lacrimi cum s-a întîmplat în cîteva rînduri cînd m-am crezut îndreptățit să mă revolt, cearta terminîndu-se negreșit cu capitularea mea pe pernă...

Căci o iubeam și, lăsînd la o parte convingerea că în orice împrejurare și fără umbră de împotrivire ultimul cuvînt trebuia să-i revină ei, de parcă eu nici nu contam, Laurence era exact femeia pe care mi-o dorisem. Cel mult aș fi așteptat de la ea mai multă ardoare în îmbrățișări, vreau să spun o docilitate cu o mai mare înclinare spre inițiativă. Își îndeplinea în mod conștiincios îndatoririle de soție și ar fi fost, probabil, tare mirată dacă i-aș fi cerut mai mult. Încolo, nu aveam oare cele mai bune temeiuri s-o consider perfectă ? Nici un alt bărbat, în afara mea, nu exista pentru ea. Dorisem să mă căsătoresc cu o femeie fără complicații, scutită de acea curiozitate spirituală prea adesea însoțită de alte curiozități periculoase pentru un soț. Și ? Nu eram răsplătit din plin ? Laurence citea puțin. Nu numai că tatăl ei nu izbutise să-i trezească interesul pentru nici una din cele șaptesprezece mii de specii de licheni, dar setea ei de cunoaștere era pe deplin satisfăcută de lectura romanelor siropoase publicate în suplimentul Magazinelor de mode. Fermecătoare la culme — un spiriduș, o zînă — dacă ne referim doar la fizic (ochi albaștri, piele străvezie, o grație răspîndită de

întreaga-i făptură, în ciuda înăspririi privirii sui venită după despărțire), era, în viața de toate zilele, cea mai realistă, cea mai legată de problemele familiale, cea mai prozaică dintre femei.

Mă iubea oare ? Faptul că-mi puneam, la cîteva luni după ce ne reluasem viața comună, această întrebare, însemna că, cel puțin, felul ei de a iubi nu se potrivea cu al meu. Ceea ce conta în primul rînd pentru Laurence era fiica ei, și ar fi fost o neghiobie să i-o reproșez. Îmi aminteam reflexia profeticului Jo Dubouchet înainte de îmbarcarea ei pe *Champollion*, în august 1939 : „La urma urmelor, dacă Laurence a ta este mai mult mamă decît soție, poate că n-o să ai mereu de ce să te plîngi." Nu era chiar așa !

În afara fiicei ei, Laurence n-avea altă preocupare decît pe aceea care sîcîia pe atunci toate femeile din Franța, și anume grija aprovizionării cu alimentele necesare traiului. Chiar și în privința aceasta, recunosc c-ar fi trebuit, în principiu, mai degrabă s-o laud decît s-o critic. Hrana devenise o obsesie, alimentele de primă necesitate nefiind distribuite decît la jumătatea trebuințelor, iar cu leafa de la minister nu-mi dădea mîna să recurg la bursa neagră — într-un fel paralelă — decît într-o mică măsură. Aproape tot ce cîștigam era depus în mod cinstit în mîinile soției, care ținea socoteala riguroasă a tuturor cheltuielilor familiale. Nu găsisem oare în ea consoarta exemplară ?

Exemplară, desigur, era, și-mi amintesc de o zi însorită din vara anului 1942, cînd își împinsese atît de departe scrupulozitatea, încît m-a dojenit pentru un zîmbet al soartei.

Un coleg de la minister, celibatar convins, rămăsese, din zilele fericite de dinaintea războiului, cu meteahna de a se duce în fiecare duminică dimineața la curse. Toată săptămîna, la fel de puțin ocupat cu slujba ca și mine, era absor-

bit de complicate calcule de probabilităţi referitoare la şansele cailor în cursă. Nimeni nu era mai tare ca el în genealogia cailor pur-sînge şi în istoricul turfului. Pe cap purta mereu o tichie neagră. Era slab ca o surcea, galben ca o gutuie, avea ochii oblici şi o mustaţă neagră cu vîrfurile lăsate. Se numea Alphonse, dar înfăţişarea lui asiatică îi atrăsese porecla de Mongolul

Îl revăd şi acum în faţa biroului acoperit cu ziarele de specialitate subliniate nervos cu creion roşu şi albastru. Datorită cunoştinţelor lui hipologice, izbutise să cîştige o sumă frumuşică, compensîndu-şi astfel salariul modest. În repetate rînduri, îmi propusese să mă duc cu el la Auteuil sau la Longchamp. Nu sînt jucător şi nu puteam risca să zdruncin echilibrul unui buget atît de precar ca al meu.

În duminica aceea era Marea cursă cu obstacole de la Auteuil. Cu o zi înainte intrasem în biroul Mongolului care, văzîndu-mă, a început să răcnească :

— De data aceasta, domnule Miracol, dacă nu vrei să-ţi încerci norocul, află că ai pierdut cea mai frumoasă ocazie din viaţa dumitale

Era într-o stare de exaltare rar întîlnită şi, înarmat cu o întreagă documentaţie pe cît de convingătoare pentru el, pe atît de misterioasă pentru mine, încerca să-mi demonstreze că deţinea un pont „imbatabil". Era vorba de un cal în vîrstă de patru ani, numit Pavilionul Negru, şi care, departe de a fi favoritul cursei, avea o şansă de cel puţin zece contra unul. Şi nu numai că era vlăstarul lui Confucius şi al Ploii de Primăvară, două exemplare faimoase care, la vremea lor, îşi îmbogăţiseră proprietarul, dar cu trei luni mai înainte, alergînd într-un lot foarte select, cîştigase pe departe premiul Hastings, cînd nu i se acorda nici o şansă iar dacă, după aceea, nu mai confirmase asemenea perfor-

manță, de vină erau două căderi nefaste, la cîțiva metri de linia de sosire.

Alphonse se amuza pe seama poreclei sale.

— Crede-mă, dragă, reluă el, dacă Mongolul nu cîștiga cu Pavilionul Negru, înseamnă că nu mai există un Dumnezeu milostiv.

Din curiozitate, mai mult decît cu intenția de a juca, și fără s-o previn pe Laurence de fantezia aceasta m-am dus cu Alphonse la Auteuil. Acesta a mizat chiar de la prima cursă și a cîștigat două sute de franci pe un cal numit Orfeiaș.

— Cu muzica înainte ! a strigat el văzîndu-și campionul trecînd linia de sosire. Asta-i o zi cu noroc. Păi ce-ți spuneam eu ? Pariez cele două sute de franci pe Pavilionul Negru. Și dumneata ?

Consultînd lista celor douăzeci de participanți la cursa de obstacole, am văzut că unul se numea Spinoza.

— Ce-ai zice de Spinoza ? l-am întrebat pe Mongol.

— Aiurea ! mi-a răspuns el, o gloabă ! Bineînțeles dacă ar cîștiga ! Douăzeci contra unu ! Dar n-are sorți nici cît negru sub unghie Pavilionul Negru, ascultă-mă pe mine !

Nu-mi amintesc cu precizie pe ce sumă am mizat — o sută de franci, cred — dar am privit cum nefericitul Alphonse își smulgea perii mustății cînd, după ultimul obstacol, Pavilionul Negru își zvîrlise jocheul în iarbă. Spinoza, în schimb, a învins cu o ușurință de necrezut, avînd un avans de trei capete. Nu i-am spus colegului că pariasem pe învingător, iar el și-a cerut scuze pentru pontul greșit.

— Este un cal blestemat, spusese el posomorît.

M-am gîndit că era mai bine să nu-i sporesc amărăciunea împărtășindu-i norocoasa inspirație și, pretextînd că-i promisesem soției să mă întorc devreme, i-am strîns mîna îndreptîndu-mă către ghișeele de pariuri. Spinoza

mă pricopsea cu patru mii de franci, sumă, în acea vreme, destul de frumușică.

Părăsind arena, am intrat într-o cafenea și i-am telefonat Laurencei spunîndu-i că un prieten ne invită la cină, pe strada Lecourbe, într-un restaurant de speculă, renumit atît pentru bucătăria sa aleasă, cît și pentru prețul piparat al mîncărurilor. Ea a obiectat că nu putea lăsa singură în casă o fetiță de doi ani. I-am răspuns prompt că Odette era inclusă în invitație și n-a mai avut încotro.

M-am dus direct la restaurant. Cînd m-a văzut singur la masa unde o așteptam, Laurence s-a întunecat la față :

— Unde ți-e prietenul ?

I-am dezvăluit taina. Spre marea mea mirare, a dat din cap fără să se arate prea încîntată.

— Cum, adică ! am izbucnit eu. așa te bucuri tu de această binecuvîntare cerească !

Un zîmbet slab i-a luminat fața, în timp ce eu, studiind lista pe care erau înșiruite un număr scandalos de alimente de negăsit, am comandat o masă de Lucullus.

După plecarea chelnerului ea mi se adresă în șoaptă.

— Jean, nu ești deloc chibzuit. Gîndește-te cîte bunătăți am fi putut procura cu cei patru mi de franci, mult mai multe decît vom consuma aici.

Într-adevăr eu nu eram chibzuit, dar ea era la modul superlativ. M-am crezut totuși obligat să-i atrag atenția că făcîndu-i surpriza acestui chiolhan neprevăzut, doream în primul rînd să-i fiu pe plac într-o împrejurare total neobișnuită.

— Înțeleg, mi-a răspuns ea, și mă înduioșează buna ta intenție. Dar te-ai pripit, asta-i. Uită-te la bădăranii ăștia din jurul nostru care se îndoapă, în timp ce atîția oameni nevoiași crapă de foame. Niște profitori de pe urma războiului, niște exploatatori ai mizeriei obștești ! Zidul At-

lanticului și B.O.F.* Să ți se aplece, nu alta! Bine cel puțin că nu au gîndaci! Și unde mai pui că Odette va trebui să se culce la o oră nepotrivită.

În schimb Odette, fetița tatii, nu lăsa deloc impresia că s-ar simți stingherită în acest local cu faimă așa de proastă. Se fîțîia pe scaun ca un drăcușor A înghițit cu mare poftă rasolul de pește, apoi prăjitura cu orez și, în culmea satisfacției, a vărsat la repezeală paharul meu de șampanie pe rochia mamei sale care s-a supărat foc, arborînd pînă la sfîrșitul mesei un chip de martiră de ev-mediu

Nota de plată a înghițit trei sferturi din suma rezultată din biruința lui Spinoza, și cînd am ajuns acasă, în strada Lhomond, Laurence mi-a spus pe un ton dojenitor :

— Ai priceput, nădăjduiesc, că o asemenea experiență nu se mai cade repetată.

Într-adevăr, de atunci n-am mai pus piciorul în nici o arenă de curse și deși Mongolul îmi dădea în continuare, și nu o singură dată, tot felul de ponturi ademenitoare, pînă la urmă s-a lăsat convins că, prima mea încercare cu Pavilionul Negru dezamăgindu-mă, pierdusem încrederea în zîmbetul hazardului

Escapada aceasta, despre care el n-a știut niciodată că îmi adusese folos, făcuse ca relațiile noastre să devină mai strînse, ajungînd cu timpul din ce în ce mai prietenoase pînă în acel 4 aprilie 1943, cînd paisprezece bombe de avion, sortite uzinelor Billancourt, s-au rătăcit deasupra arenelor cu pariori de la Longchamp. Alphonse, care văzuse multe persoane căzînd fără suflare în jurul lui, scăpase ca prin urechile acului, fără o zgîrietură, dar, a doua zi, mi-a spus la birou :

* Beurre, oeufs et fromages (fr), în rom : unt, ouă și brînză (n. tr.).

— Știi că la o oră și jumătate după bombardament alergările au fost reluate ? Dacă am rămas am făcut-o pentru că pariasem pentru premiul *Sablon* mizînd pe un cal care dealtfel a și cîștigat. Dar cursa fusese „aranjată", iar turfiștii demni de acest nume ar fi fost îndreptățiți să facă o reclamație întrucît gropile bombelor obligaseră organizatorii să modifice traseul. În asemenea condiții asta însemna bătaie de joc, și m-am hotărît ca atîta vreme cît vor dura ostilitățile să nu mă mai preocupe îmbunătățirea rasei cabaline.

Apoi, aruncîndu-mi o privire piezișă :

— Am impresia că acum sînt alte lucruri mai bune de făcut.

Aceste alte lucruri mai bune de făcut le-am aflat destul de repede atît printr-o serie de asociații solicitîndu-mi multă prudență, cît și datorită unor semi-confidențe reciproce. La opt zile după bombardamentul de la Longchamp, Alphonse m-a anunțat că ceruse de la direcția ministerului un concediu nelimitat : tocmai îi murise tatăl, iar mama care locuia în provincie, pe jumătate paralizată, avea nevoie de prezența lui. Eu știam că părinții îi muriseră de foarte multă vreme. După care, făcîndu-mi cu ochiul în semn de complicitate, mi-a dat întîlnire pentru a doua zi, la sfîrșitul orelor de serviciu, într-un bar din Hale.

Era un local în spatele bisericii Saint-Eustache, extrem de îngust, cu o tejghea lungă de cositor unde clienții abia aveau loc să consume stînd în picioare.

Se servea numai vin de Montlouis sau de Vouvray, pe care patronul, turen de origine, îl aducea în butoaie direct de la producători, într-o camionetă cu gazogen. Acest bărbat scund, cu ochi vii și chip luminos purta în permanență, pe capul chel, o șapcă în carouri.

— Se numește Eugène, mă informase, Mongolul. Îi vei spune fără vorbă multă că ești așteptat. Va înțelege

După ce am intrat în barul care se numea *Consolarea* mi-am rostit parola. La tejghea doi vlăjgani cu vorba graseiată își sorbeau vinișorul alb.

— Ce-ați prefera : un montlouis sau un vouvray ? mă întrebă Eugène, cu un aer binevoitor.

— Vouvray.

— Perfect, zise unul din vlăjgani, e ceva extra. Adă-ne și nouă, Eugène.

Cei doi bărbați dădură paharul pe gît, se șterseră la gură cu dosul palmei și dispărură. Eugène ridică din umeri :

— Nu-s oameni răi, dar n-au minte.

Îmi arătă o ușă cu geamlîc la capătul localului în formă de galerie.

— Duceți-vă. Vă așteaptă.

În spatele ușii cu geamlîc, într-o odăiță slab luminată, observai un necunoscut așezat la o masă.

— Noroc, tovarășe.

Era Alphonse. Își rasese mustața și pe nas avea niște ochelari cu ramă de oțel.

— Numele meu, pentru cei din rețea, este Gengis, continuă el.

Și simțindu-mi nedumerirea :

— Ei da ! Gengis Han, mongolul Nu-i nevoie să fii prea deștept ca să-ți dai seama. Dacă o să lucrezi cu mine, va trebui și dumneata să-ți schimbi numele Ce-ai zice bunăoară de Spinoza, gloaba pe care ar fi trebuit să pariezi în ziua aceea a cursei cu obstacole, dacă pontul cu Pavilionul Negru n-ar fi fost greșit, și care a cîștigat ca un prinț ? Dar mai bine să ne tutuim de pe acum, dacă n-ai nimic împotrivă. Cînd ești în aceeași barcă...

Fața lui spînă îl făcea de nerecunoscut iar ochelarii îi întregeau metamorfozarea. Tonul vocii de asemenea i se schimbase : înainte șovăitor, aproape bîlbîit, acum scurt

şi tăios. Alphonse era un pătimaş şi pasiunea de care dăduse dovadă la curse, după ce, înaintea războiului, şi-o risipise cu „fetele" de la Saigon, unde lucra în birourile Companiei, o punea acum în slujba unei activităţi mai periculoase.

Oricît de hotărît aş fi fost să fac acest mare pas, — fiind căsătorit şi tatăl unei copile mici — mi-era greu să părăsesc slujba care-mi asigura traiul. Mi s-a dat aşadar funcţia de agent de legătură, sau cum se spunea pe atunci de „cutie poştală", eu trebuind să distribui manifeste, în timp ce numitul Gengis aduna informaţii preţioase referitoare la ocupanţi, pe care le comunica apoi postului de Radio-Londra printr-un emiţător clandestin.

Cum de am reuşit să ascund faţă de Laurence trebuşoarele îndeplinite de Spinoza, în mutismul care-mi fusese impus, mă întreb şi acum. „Nici o vorbă nevestii", îmi recomandase Gengis. Era uşor de zis, dar în mintea ei aveau să încolţească repede bănuieli, practic cu neputinţă de spulberat şi destul de neplăcute pentru un soţ ireproşabil. Oricît de limitat îmi era rolul, sarcinile primite atrăgeau într-adevăr întîrzieri şi absenţe, pe care o soţie credincioasă nu le putea trece cu vederea. La început, ea s-a mărginit să le pună pe seama firii mele „boeme". Într-o zi de septembrie 1943, n-a mai răbdat. În după-amiaza aceea, plecînd de la birou, trebuia să-mi îndeplinesc sarcina de distribuitor de manifeste într-un cartier relativ îndepărtat. Cînd m-am întors acasă, era peste ora nouă seara, Odette dormea, iar Laurence, aşezată în faţa farfuriei goale, nu-şi începuse cina Supa se răcise în castron. Privirea soţiei mele m-a înduierat Dar ce ? Doar nu păcătuisem cu nimic.

Am sărutat-o pe frunte, dar ea a rămas tot neclintită

— Jean, zice ea cu un glas îngheţat, tu îmi ascunzi ceva

Două lacrimi i se rostogoliră pe obraji și niciclnd n-am fost mai în pericol să mă dau de gol. Făcu însă greșeala să adauge

— Cînd văd afișele astea de la Kommandatur cu ostatecii ce urmează a fi executați, cum să nu mă gîndesc la tine ? Tu nu mai ai o oră fixă de întoarcere acasă. Mi-e teamă. Gîndește-te la fiica ta.

Mărturisind adevărul aș fi neliniștit-o și mai mult. Am renunțat deci la destăinuirea pe care vroiam să i-o fac.

— Liniștește-te, draga mea. Nu-i vorba de nimic. înțelegi, de nimic care să te facă să te temi de consecințe neplăcute.

Am luat-o în brațe, am strîns-o la piept, dar ea s-a desprins, ștergîndu-și ochii :

— Atunci, reluă ea, ce faci seara după ce pleci de la birou ? Străzile sînt aproape pustii.

Trebuia să găsesc o scuză.

— Vei afla totul, începui eu calm. Iată, ne intîlnim, din cînd în cînd, cîțiva prieteni care am studiat dreptul împreună. Schimbăm idei cu privire la situația generală. Radio-Londra a anunțat astăzi capitularea Italiei. Mussolini este la zdup. Asta-i o veste mare, și-am stat cam mult la taclale.

Păru c-o interesează ce-i povesteam.

— De ce nu mi-ai vorbit niciodată despre prietenii ăștia?

— Pentru că ne-am constituit, oarecum, într-un cerc de studii și reuniunile de felul acesta, chiar cînd n-au nici un caracter subversiv, nu sînt văzute cu ochi buni de ocupanți.

— Spune-mi totul, Jean. Ai intrat în Rezistență ?

Ochii îi străluceau, nu de spaimă, ci — nu mă puteam înșela — de un fel de înflăcărare gata să izbucnească Nu

greşisem oare. prin lipsa mea de încredere în ea ? Nu, nu era o lipsă de încredere. Mă angajasem însă să tac.

— O, nu Laurence, am răspuns eu ridicînd din umeri Rezistenţa este altceva. Îmi spui să mă gîndesc la fata noastră. Tocmai că mă gîndesc, asta-i. Hai, acum du-te şi încălzeşte supa.

— Bine, zise ea.

Privirea i se întunecase.

Spre sfîrşitul anului 1943 alarmele nocturne deveniră şi mai frecvente. O înveleam pe Odette într-o pătură şi coboram în pivniţă, iar cînd D.C.A. sau bombele cutremurau pămîntul, simţeam copila tremurînd în braţele mele şi îngăimînd : „Bum, bum, aoleo, cîte bum-bum-uri"... Împlinise trei ani, şi în ciuda grijii cu care o cocoloşea maică-sa, nu creştea deloc în greutate. Avea faţa pămîntie şi tot felul de crize nervoase însoţite de vărsături. „În astfel de vremuri cazul ei nu este, din nefericire, rar la copiii de această vîrstă, spunea doctorul. Ar avea nevoie de linişte şi de aer curat. Aveţi grijă mai ales să nu răcească."

Laurence îşi strîngea atunci fiica la piept şi-mi arunca nişte priviri în care mi se părea că citesc un fel de implorare amestecată cu spaimă şi repros.

Într-o seară din luna februarie 1944, Gengis, cu care trebuia să mă întîlnesc la Eugène, sosise cu două ore mai tîrziu.

— Am fost filat, mi-a spus el, şi eram convins că mă înhaţă.

Trebuia să stabilească a doua zi o legătură în provincie şi vroia să-mi dea instrucţiuni pentru perioada cît lipsea Cînd m-am uitat la ceas, se apropia ora stingerii. Dacă mă

întorceam acasă riscam să mă aresteze vreo patrulă. I-am telefonat deci Laurencei să nu se neliniștească. „Înțelege-mă bine...", încep eu. Dar ea mă întrerupe cu glas înțepat :

— Am înțeles mai de mult.

Apoi a trîntit receptorul în furcă.

Cînd am revăzut-o, a doua zi, la ora mesei de prînz, mi-a spus :

— În timp ce tu trăncăneai cu prietenii tăi, Odette a avut o criză de tuse. Am chemat doctorul. Nimic grav, după el, dar micuța trebuie să părăsească Parisul. Dacă n-ai nimic împotrivă, mîine plec cu ea la Pithiviers.

Cînd, cu începere din 1940, subînchiriase casa părinților mei, își rezervase, cu acordul meu, primul etaj pentru orice eventualitate.

— Dacă e vorba de sănătatea fiicei noastre, am răspuns cu străduindu-mă să-mi păstrez cumpătul, consimt să facem acest sacrificiu.

— Aș vrea să cred că sacrificiul acesta nu te va apăsa prea greu, a continuat ea.

I-am respins ironia.

— Îți jur, Laurence, că n-am să-mi reproșez nimic.

— Explică-mi atunci, de ce nu te-ai întors azi-noapte acasă.

— Pentru că am vrut să-l salvez pe tatăl Odettei.

A izbucnit în lacrimi, iar în noaptea următoare a fost deosebit de tandră, cu toate că nu eram deloc sigur că o convinsesem. A doua zi a plecat cu Odette.

Am mai spus și altă dată că nu eram un erou, că povestea vieții mele n-avea nimic glorios, și că mulți alții făcuseră infinit mai mult decît mine. Pînă la eliberarea Parisului, în absența soției și a fiicei mele, mi-am asumat

riscuri ceva mai mari decît cele amintite mai sus, dar a le înșirui acum, ar însemna să mă îndepărtez de subiect.

În august 1944, Alphonse, supranumit Mongolul, supranumit și Gengis a fost ucis în timp ce se pregătea să arunce un coctail Molotov peste un tanc nemțesc la răscrucea Buci, unde o plăcuță de marmură îi perpetuează astăzi memoria sub un nume fals. Era singurul om de pe lume, împreună cu bravul Eugène, care mi-ar fi putut justifica purtarea față de Laurence. Arestat de Gestapou și deportat, turenezul își încheiase existența terestră într-un cuptor al crematoriului din Mauthausen, cu trei luni mai înainte

VII

UN ȚĂCĂNIT AL CEASULUI ELECTRIC, atîrnat deasupra ușii cu tambur, m-a readus la realitate Nouă și jumătate. Oare în ce stare de spirit o fi acum Laurence ? Era întotdeauna atît de sigură pe sine ! Căsătoria Odettei îi aducea, în sfîrșit, realizarea tuturor viselor Atunci de ce să fi fost îngrijorată ? Îi dăduse vreodată bărbatu-său un asemenea prilej ? Traiul lor comun decursese, în definitiv, destul de normal, cu excepția obsesiei acesteia a soțului de a hălădui pe meleaguri străine de a pleca să viețuiască în țări imposibile, la capătul lumii. Mulțam frumos ! Se știe prea bine ce-te așteaptă : tripanosomiază, amibiază — doamne, ce nume cumplite ! — desinterie, paludism, fără să mai vorbim de neplăcerile mărunte . țînțarii sîcîitori care îți vîră ouăle pe sub piele, căldura năclăioasă care-ți sleiește puterile, vîntul cu plesne de nisip, tornadele, praful care-ți usucă plămînii și mirosurile, ah ! mirosurile acelea ! Nu con-

tenea cu enumeratul tuturor acestor năpaste, arborînd o plăcere împletită cu groază. Un tată de familie nu e dator în primul rînd să asigure fericirea alor săi ? Astfel, ori de cîte ori îi pomenea despre emigrare, după război, de exemplu, cînd, plecînd de la Ministerul transporturilor navale optase pentru Campania de navigaţie aeriană Inter-France, ea luptase din răsputeri, izbutind să-l convingă că o fetiţă atît de plăpîndă ca Odette, după grelele încercări din vremea ocupaţiei, n-ar fi putut suporta temperaturi atît de dăunătoare pentru europeni, cum sînt cele din Senegal, Malaezia, Brazilia sau Tailanda. Şi iată că a trebuit să se lase păgubaş de plăcerile şi nurii îmbietori ai atîtor oraşe ca Dakar, Singapur, São Paolo sau Bangkok...

Acum avea toate motivele să doarmă liniştită. La patruzeci şi trei de ani, un bărbat cu firea lui Jean, care, la urma urmelor, n-are nimic excepţional, nu se mai poate lua de-a plecatul aiurea. Dacă i se năzare să se întoarcă acasă cu două sau trei ore mai tîrziu, nici o pagubă ! Oaia să se întoarcă la stînă ! Nu-i nici o supărare dacă şi-a îngăduit să mai pască o gură de iarbă din pajiştea învecinată !

Din februarie pînă în octombrie 1944, Laurence şi fiica ei trăiseră departe de mine în paşnicul orăşel Pithiviers. Cum nu eram un erou, nu eram nici uşă de biserică, şi în absenţa lor am mai călcat şi strîmb abătîndu-mă de la cărarea credinţei conjugale. A fost o vîlvătaie de cîteva luni, destul de justificată de pericolele înfruntate împreună. Aş putea spune oare că mi-a fost amantă Alissa, pe care o cunoscusem sub alt nume, în timp ce pentru ea eu eram doar Spinoza ? (Consemnul era să nu încercăm să ne dezvăluim adevărata identitate.) Surprinsă de o razie

a agenţilor de la Gestapo, într-o staţie de metro, cu o geantă înţesată de manifeste sub braţ, avea să moară mai tîrziu în lagărul de la Ravensbrück. Nu-mi pusese, niciodată, nici o întrebare cu privire la rostul meu în lume, sau al proiectelor mele de viitor. Trăia numai şi numai în prezent. Neuitată Alissa (privirea ta albastră-argintie în apele căreia puritatea căpăta sclipiri ciudate şi pline de dîrzenie, trupul tău de Minervă înţeleaptă primind mîngîierile cu o candoare fericită, părul tău mătăsos, auriu ca spicul de secară, expresia aceea de melancolie aburită de îngrijorare cu care mă cercetai în tăcere, după ce ne iubeam, într-o cameră de hotel, niciodată aceeaşi !) toţi tovarăşii noştri de luptă, astăzi, dorm ca şi tine pe tărîmul negurii. Puteam oare bănui, în momentele acelor fugare plăceri smulse unei lumi inumane, că, singurul hărăzit să rămînă în viaţă, voi fi condamnat să nu aflu niciodată cine erai şi nici ce însemnam eu pentru tine ? Dar poate că a fost de ajuns că, împreună, uniţi în acelaşi ţel care ne depăşea, ne-am ajutat să trăim înfruntînd primejdiile

Aceasta-i soarta amară a soţilor, chiar şi a celor mai uniţi, ca rutina pricinuită de monotona scurgere a anilor să ia în mod inevitabil locul tandreţei şi al dragostei. Cei doi ani petrecuţi la Beirut, departe de Laurence, alcătuiseră sîmburele primei noastre neînţelegeri ce ar fi putut poate fi spulberată dacă activitatea mea din Rezistenţă, pe care am fost nevoit să i-o ascund, nu i-ar fi trezit bănuieli nejustificate. Cînd s-a întors la Paris, după opt luni de la această nouă despărţire, am încercat să-i recîştig încrederea. Mă bănuise cînd nu eram vinovat. În răstimpul şederii ei la Pithiviers fusesem. Ea putea

crede că mai eram încă, în vreme ce, datorită tragicelor împrejurări, totul se încheiase.

Nemaiavînd astfel nimic de ascuns, i-am vorbit despre tovarășii mei de legătură, cu excepția Alissei, bineînțeles. A vrut să-i cunoască pe Alphonse Mongolul și pe Eugène Turenezul. Dar murind, aceștia nu mai aveau cum să depună mărturie în favoarea mea.

— Ce noroc al naibii ai avut să scapi, în timp ce toți tovarășii tăi s-au prăpădit unul după altul !

Mi s-a părut că disting o îndoială jignitoare în tonul acesta al ei și nu m-am putut stăpîni să-i răspund de la obraz :

— Ai fi preferat să mă vezi mort ?

Ochii i se umeziră ;

— Ce tot vorbești, Jean ? Gîndește-te la fiica ta. Riscîndu-ți viața, puteai s-o lipsești de tată și ce ne-am fi făcut noi fără tine ?

Stăruia în a socoti explicațiile mele ca nesatisfăcătoare ; în ceea ce mă privea n-aveam alte mijloace de a o convinge, iar cînd medalia Rezistenței a fost acordată celor ce erau considerați că o meritaseră, și-a exprimat nedumerirea că nu eram trecut pe listă.

— Tot ce-am făcut, am făcut din convingere, nu ca să fiu decorat, i-am răspuns.

— Nici nu mă îndoiesc, Jean.

Ba se îndoia, din păcate ! și începînd din acea zi am înțeles că punțile dintre noi erau rupte. Nu mai reprezentam pentru ea decît o utilitate socială. Și nu pentru că ar fi avut vreodată pretenția de a se sustrage de la îndatoririle de soție. Dimpotrivă, și le îndeplinea în mod conștiincios, cu destulă strictețe chiar, dar mai mult din pură obligație decît printr-o dăruire sinceră. Flacăra pîlpîia. Dar poate că nici eu, după sfîșietoarea aventură cu

Alissa, nu mai eram acelaşi şi aşteptam de la ea ceea ce nu putea să-mi ofere.

Astfel, după cinci ani de căsătorie, Laurence şi cu mine ajunseserăm, păstrînd toate aparenţele unei bune convieţuiri, total străini unul de celălalt. Nu mai puteam s-o suport. Mă obişnuisem, asta-i tot, să trăiesc împreună cu ea străduindu-mă să mă conving că asta era soarta tuturor căsniciilor. Cît despre Laurence, sub rezerva acordării deplinei libertăţi în administrarea treburilor casei — condiţie pe care, ţinînd seama de slaba mea vocaţie pentru organizarea vieţii materiale, am acceptat-o fără crîcnire — considera că are suficiente motive să-şi joace bine rolul. Dragostea pentru fiică era împinsă pînă la orbire şi nu admitea s-o împartă.

Să fi vrut, oare, cu bună ştiinţă, ca între mine şi Odette să nu se stabilească o adevărată comunicare ? Sînt ispitit să cred lucrul acesta deoarece fiica mea, cu cît înainta în vîrstă, cu atît se îndepărta de taică-său. Zadarnic încercam, ori de cite ori aveam prilejul, să sparg zidul de gheaţă atît de iscusit ridicat de Laurence între mine şi fiică ! Mai trebuie să spun cît sufeream ? Ah ! întrevederile acelea intre patru ochi dintre ea şi Odette, discuţiile acelea brusc întrerupte la apariţia mea neaşteptată, ochiadele lor, zîmbetele acelea complice, abia schiţate, despre care nu ştiam niciodată la ce se refereau, coaliţia aceea de nezdruncinat dintre aceste două fiinţe care-mi datorau totul fără să-mi ofere nimic ! Mă simţeam un intrus în propria mea casă şi nu-i puteam destăinui nimănuia amărăciunea.

Nu voi continua aici, în alte trăsături, portretul Odettei, care a fost mai întîi o fetiţă frumoasă, apoi o strălucitoare domnişoară, dar zvăpăiată, schimbătoare, şi

căreia maică-sa îi îndeplinea toate capriciile. Și, într-o bună măsură, tocmai datorită acelei pretinse debilități ale ei, despre care am mai pomenit dealtfel, n-am izbutit să-mi satisfac dorința de a călători spre noi orizonturi, setea de evadare. Argumentul se dovedise a fi fals. Odette se bucurase în continuare de o sănătate robustă și, după ce suportase fără complicații micile boli ale copilăriei, se dezvoltase ca un animal grațios, armonios și sănătos.

Așadar, după terminarea războiului, anii, cinci, apoi zece și ceva, trecuseră pe lîngă mine, așa cum trec pentru toți bărbații care, ferecați în uniformitatea unui destin fără surprize, nu speră dar nici nu se tem, resemnați să-și ducă aceeași existență de azi pe mîine, dacă totuși asta se cheamă existență. Avansasem în grad la Compania Inter-France. Aici, de asemenea, condamnat la reverie sterilă în fața planiglobului care acoperea un întreg perete al biroului, eram considerat un biet aventurier pasiv, cultivînd exotismul mural.

A reține o zi dintre sutele sau miile scurse după același tipic, în timp ce de la cele care urmează nu te poți aștepta la nimic nou, înseamnă a reproduce cenușiul nu numai al unei vieți, ci al aproape tuturor viețiilor omenești. Așa am procedat eu cu o anumită zi din mai 1954 și cred că tocmai în ziua aceea, datorită unei întîlniri neașteptate — *evenimentul* pe care nu-l mai așteptam —, am simțit trezindu-se în mine spiritul de revoltă.

Da, în ziua aceea, care putea fi una la fel cu toate celelalte, după cină, singur, în camera mea, fostul cabinet de lucru al defunctului lichenolog — fie-i țărîna ușoară — în timp ce Laurence și Odette își dormeau primul somn, am început să notez, cuvînt cu cuvînt, tot ce văzusem și făcusem începînd cu dimineața. Un examen de conștiință,

în definitiv, sau mai degrabă o trezire a conştiinţei, justificată de *eveniment*.

Era cu cîteva zile înainte de căderea regiunii Diên Bien Phu şi, independent de drama indochineză, n-aveam temeiuri deosebite să mă simt optimist. Dar iată însemnările, la care m-am jurat să nu schimb o iotă :

Plecat ca în fiecare zi la orele 8.30. Este joi şi fiindcă Odette nu are cursuri, mama şi fiica se scoală tîrziu. De ce să le smulg din visele la care n-am decît prea puţin norocul să le fiu părtaş ? Mi-am preparat deci singur cafeaua, apoi am ronţăit în minuscula noastră bucătărie unicul sanviş cu unt (ordin de la Laurence, după părerea căreia aş avea tendinţe spre îngrăşare). Înainte de a pleca am întredeschis uşa camerei conjugale unde, prin perdelele duble, se strecura o lumină palidă. Laurence a suspinat, apoi s-a întors pe partea cealaltă, iar eu am închis uşa încetişor. Nu prea demult mi-a declarat că, după cincisprezece ani de căsnicie, sărutul matinal nu-şi mai are rostul.

Afară. Minunată zi. Un cer de lapis-lazuli, a cărui puritate e întinată de zidurile leproase ale străzii Lhomond. O zi în stare să înveselească pînă şi pe cel mai necăjit om din lume. Dar iată că albastrul acesta intens îmi readuce în minte implacabilul azur libanez şi mă simt năpădit de o cumplită nostalgie.

Sînt bîntuit. Azur ! Azur ! Azur ! Azur ! *exclama Mallarmé. Eu, de asemenea, mă simt bîntuit.*

Sus ancora ! Porni-vom cu legănat catarg

Spre firea cu meleaguri extatice.. În larg !

Nu, vai ! Nu voi pleca. La dracu ! Oare o să-mi stric ziua chiar de la prima oră ?

Fruntea sus ! Maşina mea cu cinci cai putere este garată la doi paşi, în colţul părculeţului Vermenouze.

*Arsène Vermenouze, alt poet, acesta însă de dialect d'oc *. Pe nedrept uitat. Nu chiar într-atît, întrucît numele lui este gravat pe o tăbliță albastră, la Paris. Și apoi, poeții adevărați sînt mai întotdeauna victime ale nedreptății. Vermenouze a făcut dealtfel totul ca să-și atragă antipatia : nu numai că se lăuda cu o perfectă cunoaștere a limbii franceze, dar și scria în versuri regulate, cu consoane de sprijin, rimă și cezură interioară... Dă-l naibii de catîr !*

Mă instalez în hodoroagă. Pornire instantanee. Trec pe lîngă precupeții aliniați, bărbați și femei, care-și laudă cu glas tare marfa, în mijlocul grămezilor de zarzavaturi aromitoare. Blocare în strada Monge. Camioneta unui măcelar tamponase mașina unui turist și în timp ce un polițai încheie procesul verbal, șoferii se insultă între ei. Cinci minute bune de stat. Clacsoanele urlă. Îmbulzeală pariziană.

În șir sosesc rădvane — vre-o douăzeci să fie

Urmate-ntr-o clipită de-o mie, peste mie...

Satira VI **: *Nimic nou sub soare.*

O iau pe bulevardul Saint-Germain. Semnul roșu. Altă îmbulzeală. Peste zece ani, pe străzile Parisului va fi la fel de greu de circulat ca pe timpul lui Boileau, cînd cirezile de boi, cavalerii, litierele și sacagiii se adăugau miilor de rădvane spre hazul oamenilor din popor.

Trecere peste podul Concorde. Fluviul reflectă soarele. Un convoi de șlepuri spintecă ușor apa verzuie. Contrastul acestei încetineli și caruselul înnebunitor al automobilelor din jurul Obeliscului. Urc spre Champs Elysées. Frunziș compact de un verde încă proaspăt. Pe aici, la

* Din sudul Franței *(n. tr.)*.
** Boileau *(n. tr.)*.

dreapta, aproape de manejul căluşeilor, tînărul Marcel Proust o întîlnise pe aceea care avea să devină Gilberte Swann, tînăra cu părul roşcat. Stropitorile se învîrtesc udînd răzoarele şi peluzele care sclipesc sub picurii de apă. Piaţă cu sens giratoriu. Strada Colisée. Stop !

Biroul meu. Planiglobul vărgat cu coordonatele roşii indicînd liniile exploatate de Companie. Bălaia mea secretară îşi face manechiura. Estelle : un nume asemenea ei. Discuţiile noastre se limitează strict la nevoile de serviciu. Cititul şi dictatul corespondenţei. Graficul. Telefonul. Plictis colorat de munci fără surprize. O rază de soare taie camera în două. Atomii plutesc în aer, la fel de inutili ca şi mine în mişcarea lumii. Intrarea şi ieşirea colegilor. Sînt anunţat despre avioanele cu itinerarul schimbat, cu orare perturbate. Toate astea mîine vor fi date uitării. Singurele probleme adevărate sînt acelea a căror rezolvare ne scapă. Rezolvarea mea o întrevăd legată de toate oraşele acestea cu nume exotice care revin adesea în discuţiile mele profesionale : Colombo, Santiago. Vancouver, Manila. Rezolvare-iluzie. Fumez o ţigară americană şi mă visez la Manhattan.

Clopoţelul anunţînd încetarea lucrului răsună la toate etajele clădirii. Prînzul. Oare ce lucru de ispravă am făcut toată dimineaţa ? Întrebare fără noimă. Mi-am îndeplinit sarcinile în mod conştiincios. Am muncit chiar cu zel. Ştiu, conducerea este mulţumită de activitatea mea. Dacă mi-aş depune candidatura la unul din posturile de agent general al Companiei într-o escală importantă în Extremul-Orient sau America de Sud, aş avea toate şansele să fiu acceptat. Un singur obstacol în calea realizării acestui frumos proiect : Laurence. La dracu !

Intru în ascensor. Trei etaje pînă la parter. Îmi scot maşina din garajul cadrelor. Refac în sens invers traseul

de azi-dimineață. Oră de vîrf. Circulație aberantă. Acum patru sau cinci ani ajungeam în strada Lhomond într-un sfert de oră. Astăzi am nevoie de douăzeci, douăzeci și cinci de minute bune, dacă n-am vreun accident, ca luna trecută cînd un trăsnit al volanului mi-a izbit aripa stîngă.

Prînzul fără probleme. Sărutul Odettei. Laurence îl primește pe al meu fără să mi-l întoarcă. Are mutra înțepată din zilele ei proaste și-mi împărtășește îndată necazul care o apasă.

— Femeia de serviciu n-a venit azi-dimineață, tăticule. Ieri se plîngea că o doare gîtul. Pesemne că a făcut anghină și mi-e teamă să nu fie contagioasă pentru Odette. Am greșit că n-am operat-o de amigdalită după falsa anghină difterică.

Își învăluie fiica cu priviri dominatoare. Odette surîde. Eu nu scot o vorbă și Laurence ridică din umeri.

— Am impresia, tăticule, că sănătatea fiicei tale nu prea te îngrijorează.

Așa este. Nu sînt îngrijorat. Simt doar că mi-am pierdut cumpătul. Nu mai pot înghiți ca Laurence să-mi spună tăticule. Ce, eu îi spun mămicule? Sînt poate prea pretențios, dar la patruzeci și unu de ani nu mă simt deloc ramolit. Acest tăticule în gura Laurencei îmi impune un soi de abdicare. Mă elimină din competiție; mă umilește, mă coboară în rîndul micului burghez împuțit care refuz să fiu. Dacă menajul nostru lasă impresia unui cămin oarecare, fără aripi, fără orizont, supus convențiilor, rutinei, cine-i de vină? Nu-i prima oară cînd adresîndu-mi-se cu acest nesuferit, acest absurd tăticule, i-am replicat că pe mine mă cheamă Jean. M-a privit cu un aer de profundă uimire. De data asta va trebui să priceapă

— Dragă Laurence, rostesc eu rece, te rog, și la nevoie te oblig, nu îmi mai spune tăticule.

— Și de ce, mă rog? Nu ești tu tatăl Odettei?

— Da, dar nu sînt și tatăl tău.

Ochii ei se fac mari, dar prudența o determină să bată în retragere.

— Iartă-mă. Ai dreptul să ai și tu fanteziile tale.

— Nu-i vorba aici de nici o fantezie, ci de un ultim avertisment.

— Bine, Jean.

În sinea ei mă consideră probabil ridicol și odios. Dar răbdarea are și ea anumite limite. Raporturile dintre indivizii normali sînt determinate de precauțiuni de limbaj. Ba chiar prin asta poți deosebi omul civilizat de brută, omul cultivat de ignorant. Fiica profesorului Frisòli, vai! în domeniul acesta, ar mai avea încă multe de învățat.

După această ieșire a mea, prînzul se desfășoară destul de monoton. Laurence este o gospodină mediocră care-și închipuie că și-a îndeplinit datoria de soție dacă a făcut la repezeală o friptură la grătar. Astăzi pulpa de vacă e fibroasă, dar să trecem peste acest amănunt. Ca să rup gheața, o întreb pe Odette cum merge cu școala. N-are nimic dintr-un școlar strălucit, biata de ea. La cincisprezece ani, după ce a repetat clasa a patra, o termină pe a cincea, plasîndu-se între al douăzecilea și al douăzeci și cincilea loc dintr-un total de patruzeci de elevi. Îmi destăinuie, într-adevăr, cu un aer plictisit, că n-a înțeles mare lucru din ultima versiune latină, extrasă din Eneida. Mi-am aruncat ochii peste caietele ei cu teme pentru acasă, dorind s-o ajut să priceapă și am constatat că avea o minte cam înceată. Laurence curmă brusc explicațiile fetei:

— Lasă fetița în pace, n-o mai sîcîi atît. Face și ea ce poate.

Fetița îi aruncă o privire plină de recunoștință. Între ele, am totdeauna sentimentul că sînt de prisos.

Dacă n-are aplecarea studiului, Odette este în schimb foarte cochetă, și foarte preocupată de mica ei persoană. În privința aceasta, are un gust care nu dă greș. Știe exact ce o prinde cel mai bine și aș fi un tată denaturat dacă i-aș reproșa că nu rezistă în fața unor tentații care-i sporesc farmecul. În fiecare joi după-amiază, cutreieră magazinele împreună cu maică-sa și nu se întoarce niciodată cu mîna goală. Nu cred că sînt zgîrcit, dar poșeta după ultima modă, flacoanele de parfum, bijuteriile fantezi, cele mai noi produse de înfrumusețare adună o sumă frumușică la sfîrșit de lună.

Fructe. Cafea. Ora unu și jumătate. Îmi iau tălpășița, iar la ora două fără cinci mă aflu din nou în chițimia din Champs Elysées. Estelle sosește cu sufletul la gură, cu cinci minute întîrziere pusă pe seama unei pane de metrou. Arată prost. Biroul ei comunică cu al meu printr-o ușă în general deschisă. Se așază în fața mașinii de bătut și o aud oftînd îndelung.

La ora cincisprezece, conferință cu cadrele superioare. Președintele, directorul general, schițează un tablou optimist despre activitatea întreprinderii. Două noi avioane intercontinentale urmează să fie destinate liniilor pentru Extremul-Orient. Cere un efort deosebit serviciilor comerciale și un spor de imaginație inventivă celor din branșa publicitară. După terminarea ședinței, directorul mă bate pe umăr :

— Ei, domnule Miracol, nimic de semnalat ?

Nimic, doar că aș vrea să fiu pe alte meleaguri, dar în privința asta trebuie să tac mîlc.

Mă întorc la treburile mele. După-amiaza pare că nu se mai isprăvește. În biroul ei, Estelle bate la mașină cu

regularitatea unui metronom. Uruitul mașinilor, scrîșnetul frînelor de pe bulevard urcă pînă aici. La ora cinci portarul îmi aduce o carte de vizită pe care citesc cu stupoare :

Joseph Dubouchet
șef de cabinet al Ministerului Marinei

Jo? Să fie cu putință ? Să intre. Mă grăbesc să-l întîmpin. Nu l-am mai văzut din august 1939. Era pe puntea Champollion-*ului pe care se îmbarcase și Laurence. Scurt timp după aceea îmi trimisese o telegramă concepută în stilul său binecunoscut :* «Mobilizat pe bordul crucișătorului up to date, mă pregătesc să eclipsez isprăvile Suffren și ale altor amirali umflați. *Good luck !* *»

După aceea nici o veste. În perioada ocupației m-am întrebat adesea ce s-o fi întîmplat cu el și, în cele din urmă, l-am crezut înghițit de valuri, ca atîția alții.

Va să zică trăiește. Bravo ! După cincisprezece ani revine la suprafață, vesel și înfloritor și ne îmbrățișăm și ne acordăm reciproc puternice lovituri de palmă pe spinare.

— Jo !

— Bunul meu prieten Miracol !

Era înfloritor, da, în toată puterea cuvîntului. Dar fără ochii aceia zeflemitori și fără glasul acela cu inflexiuni ironice, ușor nazalizat, l-aș fi recunoscut oare ?

Galantul comisar din 1939, și care, pe atunci, ar fi plutit ca un strigoi în costumul acesta cenușiu cu tăietură impecabilă, de om răsfățat de soartă, se cam îngrășase. Își sacrificase smocul de mustață. Întunecatele-i plete de Hipolit cîrlionțat se răriseră, deveniseră argintii. Socotesc : treizeci, dacă nu mă înșală memoria, plus cincisprezece.

* Noroc (engl.) (*n. tr.*).

Nepocăitul seducător număra aşadar patruzeci şi cinci de ani.

— *Iată-te intrat în politică !*

N-a pierdut nimic din binecunoscuta-i limbuţie şi începe să-mi istorisească pe cît de detaliat, pe atît de colorat, viaţa sa de după august 1939. Mă voi mărgini să relatez doar esenţialul : La 14 iunie 1940 crucişătorul pe bordul căruia este angajat face parte din escadra care bombardează Genova. («Bietul de mine ! Lăsasem atîtea amintiri pe bulevardul Maddalena ! Ce ochi ! ce piele ! Disgrazia !») *În septembrie al aceluiaşi an, pe un vapor al Franţei libere, participă la acţiunea de la Dakar, după ce, între timp, luase parte la expediţia Narvik. Vedeta care-l transporta spre ţărmul african se scufundă. Este salvat în clipa cînd ajunge înot la mal. Transferat la Vichy, este condamnat, fiind socotit răzvrătit, la douăzeci de ani de detenţie într-o închisoare fortificată.* («Atunci, dragul meu, mi-am amintit de un cîntec. Ştii care ? *Fiica temnicerului.* Directorul închisorii avea una : Clelia, dragă, ca în *La Chartreuse* — să vezi şi să nu crezi ! — şi m-am şi văzut în rolul lui Fabrice del Dongo. Spre norocul meu, m-am îmbolnăvit de gripă. Transfer la infirmerie. Clelia se înduioşează de fizicul meu de june prim ; mă copleşeşte îngrijindu-mă ca o soră şi ca o amantă, îmi falsifică foile de temperatură. Dragoste, desfătare, muzică. Mă vindec, ea îmi înlesneşte evadarea. Trec Pirineii. Două luni într-o închisoare la Barcelona, îndeletnicindu-mă cu vînătoarea de purici. Din nou evadez. Londra.»)

Îşi oferă serviciile la Forţele franceze libere, dar aceştia vor să-l înroleze în armata de uscat. Elementul său de predilecţie fiind apa sărată, refuză, obţine un post în marina Majestăţii Sale, escortează convoaie de vapoare

în Oceanul Înghețat pînă la Murmansk, bombardează Palermo, Pantelleria, Tripoli. În 1945, comandă un torpilor ; se reintegrează în marina franceză. Destinguished Service Cross. *Legiunea de onoare, Crucea Eliberării. Odată demobilizat, este absorbit de presă. Un politician îl înhață.*

— Și iată-te șef de cabinet de ministru !

— Pentru care am și venit să te văd în mod foarte confidențial, căci insul se pregătește să plece într-o misiune ultra secretă a cabinetului, dacă nu cumva pentru a petrece cîteva zile de beție cu o libaneză dotată cu toate farmecele.

— Direcția Beirut ?

— Exact. Beirutul ne-a făcut prieteni, Beirutul ne-a făcut să ne reîntîlnim.

Am luat repede notă de dorințele politicianului, dînd în același timp și dispozițiile necesare. Jo izbucnește în rîs.

— Misiune îndeplinită. Acum e rîndul tău.

Eu ridic din umeri și iau o mutră posomorîtă.

— Haide, bătrîne, a sosit momentul să-ți descarci sufletul. Te ascult.

În fața lui, eu am cu cincisprezece ani mai puțin. Sînt la Beirut, înainte de sosirea lichenologului și a fiicei sale, în care el vedea o gîsculiță. Ciudat lucru : fustangiul ăsta, care la treizeci de ani nu se gîndea decît la aventuri trecătoare îndemnîndu-mă să-l imit, este autorul căsătoriei mele ! Prin el am cunoscut-o pe Laurence, din pricina lui viața mea și-a schimbat cursul ! Cine ar fi mai potrivit ca el să mă înțeleagă ?

Încep :

— Îți amintești, Jo, de ce mi-ai spus în august 1939, acolo, în biroul meu de la Transporturi, cînd am acceptat s-o las pe Laurence să plece în Franța ?

— Nu

— Mi-ai spus că avea comportamentul unei femei energice, care știe ce vrea și te întrebai dacă faptul acesta era un lucru chiar atît de bun pentru mine.

— Ei și ?

— Aveai dreptate să te îndoiești.

— Și apoi ?

— Ai adăugat că, dacă Laurence era, la urma urmelor, mai mult mamă decît soție, poate că nu voi avea de ce să mă plîng.

— Aha !

— Ei bine, n-aveai dreptate.

— Băiete dragă, fii, te rog, ceva mai explicit. Si dă-mi voie să-ți amintesc, totuși, că nu eu ți-am aruncat-o pe numita Laurence în brațe. Ți-ai asumat singur responsabilitatea. Recunosc însă de bună voie că avea tot ce-i trebuia ca să rupă inima unui naiv. Era fermecătoare...

Se opri o clipă, apoi reluă :

— Sper că mai este și azi... Dar e de ajuns oare ca o femeie să fie fermecătoare, ca s-o iei de nevastă ?

— Ascultă.

Îi deapăn totul : despărțirea forțată de Laurence (1939—1941), schimbarea tinerei fete într-o femeie dîrză, dragostea oarbă pentru Odette, prozaismul ei, noua despărțire din 1944, activitatea clandestină a lui Spinoza. Șovăi să-i pomenesc despre Alissa, apoi mă decid. El dă din cap. Relatez întoarcerea Laurencei, bănuielile ei necurmate, micul univers separat alcătuit din mamă și fiică, prăpastia căscată între noi, împotrivirea ireproșabilei mele soții de a părăsi Parisul, cenușiul zilelor...

Am terminat. El se gîndește un timp, apoi îmi spune :

— Pe scurt, ai ratat ?

— Cuvîntul este prea tare.

— Ești fericit ?

— Poate că nu mi-ar lipsi decît puțin...

— În general cînd motorul este înțepenit, n-are nevoie decît de o picătură de ulei ca să pornească. Trebuia să te impui de la început. Ai fost prea slab.

— În concluzie ?

— Desparte-te.

— Ce-ai spus ?

— Din două lucruri, unul : ori îți iubești încă suficient nevasta ca să suporți in aeternum *viața alături de ea în condițiile prezente, ori ești atît de sătul, încît ai putea zbura și fără ea spre alte zări. În primul caz, rămîi cu frînghia de gît ; în al doilea arunci totul.*

— Și tu ai înclina pentru a doua soluție ?

— Tu hotărăști. De cînd cu Alissa, ești atît de sigur că Laurence și-a păstrat aceleași farmece în ochii tăi ?

— N-o amesteca pe Alissa, te rog.

— Trebuie totuși să știi ce vrei. E vorba de fericirea Laurencei, ori de a ta ?

— Uiți de Odette.

— Fiica ta pentru care, dacă am înțeles bine, nu contează decît maică-sa ?

— Am îndatoriri față de ele.

— Un tată bun. Bravo ! Dar Odette are cincisprezece ani. Mărit-o repede și șterge-o.

Simțeam cum mă năpădește îngrijorarea.

— Vorbești cu ușurință, Jo. Tu nu ești nici însurat, nici tată de familie.

— Greșești. M-am însurat cu Clélia, care o meritase din plin, cu atît mai mult cu cît taică-său fusese împușcat în 44 de maquisarzi. Mi-a dăruit doi fii. Unul are șapte ani; altul cinci. Sînt teribil de fericit în căsnicie, să știi.

— Complimente.

— Mulțumesc, dar nu uita, ca regulă de conduită, că dac-aș fi în situația ta, n-aș ezita o clipă s-o iau din loc .. Începe prin a-ți mărita fata.

Clopoțelul încetării lucrului răsună în toată clădirea. Mă ridic cu un zîmbet forțat.

— Iartă-mă că te-am plictisit cu poveștile mele.

— Sîntem prieteni, au ba ?

Am băut ceva în cinstea regăsirii, într-un bar de pe strada Colisée. Ne-am schimbat cărțile de vizită și i-am promis că-i voi telefona. Fără convingere. Bărbatul acesta cu picioarele bine înfipte în viață nu mai semăna deloc, decît poate prin limbuție, cu istețul comisar de pe Champollion. *Nu-i pun la îndoială plăcerea de a mă revedea care, dealtfel, corespunde cu a mea, dar după destăinuirile mele de om dezamăgit, el, ca tată de familie pe deplin satisfăcut, ar fi putut să-și trîmbițeze mai încet fericirea conjugală, și mă întreb dacă, după o atît de îndelungată întrerupere a legăturilor și după o asemenea schimbare a condițiilor noastre de viață, am mai avea să ne spunem ceva.*

La despărțire, strîngerea lui de mînă a fost cît se poate de cordială. A mea însă, cu toate că era la fel de sinceră, era împovărată de multă melancolie. Ar fi fost mai bine, poate, să nu ne mai vedem.

Deși m-am întors acasă cu o jumătate de ceas mai tîrziu decît de obicei, Laurence nu mi-a făcut nici o observație. Odette, în schimb, mi-a sărit de gît :

— Bună seara, tăticuțule.

Cum spunea pe vremuri perceptorul Auguste Miracol, onorabilul meu tată, ăsteia n-o să-i fi greu să ducă bărbații de nas. Gîndindu-mă la draconiana soluție sugerată de fostul comisar de bord, eram cît pe ce să mă înduioșez, cînd o aud pe Odette adăugînd :

— Privește, tăticuțule, ce eșarfă frumoasă mi-a cumpărat mama.

S-AU SCURS TREI ANI DE LA CONversaţia avută cu Jo în biroul meu de la Inter-France şi, aşa cum prevăzusem, întîlnirea noastră nu s-a mai reînnoit. Din vina mea, deoarece el mi-a telefonat în două rînduri. I-am răspuns de fiecare dată că eram supraîncărcat cu lucrul şi că îl voi suna eu. A avut buna cuviinţă să nu mai insiste. Mai tîrziu, coloanele gazetelor aveau să facă mare vîlvă în jurul numirii sale ca subsecretar de stat într-un minister ce n-a durat decît trei săptămîni.

Laurencei nu i-am pomenit nimic, bineînţeles, despre reapariţia lui, în schimb, tot ceea ce mi-a spus el atunci nu-mi mai ieşea din minte. Ideea că la un moment dat aş putea să mă despart de soţia mea nu mi-ar fi trecut probabil niciodată prin cap dacă nu-l întîlneam pe Jo. Mă afundam pe nesimţite. Din clipa aceea m-am gîndit deseori că viaţa este alcătuită din tot felul de coincidenţe ciudate. Prin el o cunoscusem pe Laurence. Din pricina lui, de acum încolo, viermele intrase în fruct. Mi-am dat seama că despărţirea de Laurence nu era un lucru atît de nemaipomenit şi că nu trebuia decît să mă decid.

Obiecţia pe care i-o adusesem lui Jo atunci îşi păstra totuşi, în ochii mei, întreaga valoare. Oricît de îndepărtată sufleteşte ar fi fost şi oricît de puţină afecţiune mi-ar fi nutrit, Odette era totuşi fiica mea. Nu numai că-i datoram în calitate de tată, sprijin şi asistenţă, dar prospeţimea ei de fruct dat în pîrg şi hazul ei de adolescentă capricioasă mă destindeau şi mă dezarmau totodată. „Mărit-o repede s-o sterge-o", spusese Jo. Dar te mai poţi grăbi să ieşi din lăgaş cînd ai dat de mireasma unui trandafir ?

Cu toate că dragostea părintească este la fel de oarbă ca a îndrăgostiţilor, defectele frivolităţii [illegible]

Odettei mă durcau şi, între mamă şi fiică, continuam să rămîn un însingurat. Înainte ca acel oarecare ministru al celei de a IV-a Republici să-şi fi însărcinat şeful de cabinet cu pregătirea terenului în vederea îndeplinirii unei misiuni oficiale, care nu era decît — poate — o aventură galantă, mă resemnasem să-mi rod frîul în tăcere. Acum lucrurile se schimbaseră. Ştiam că, dacă vroiam, nimic nu m-ar fi putut împiedica să-mi scutur praful de pe tălpile pantofilor şi să-mi iau zborul, indiferent unde în lumea largă, pe aripile unui vînt prielnic. Nu depăşeam totuşi stadiul veleităţilor. Visam căsătoria Odettei ca un eveniment ce urma să survină într-un viitor cu neputinţă de prevăzut. Rămînînd acelaşi tată şi soţ ireproşabil eram totuşi mai puţin stăpînit de sentimentul datoriei cît de frica mocnită în faţa unei hotărîri menite să-mi transforme viaţa. Nu bănuiam că voi fi foarte repede pus în situaţia de a tăia în carne vie.

Ce înseamnă o viaţă care trece şi în care nimic nu se petrece ? Aşa s-a depănat viaţa mea pe tot parcursul acestor ultimi trei ani, a căror curgere furişată s-a încheiat într-o sîmbătă din primăvara anului 1957 prin explozia unei veşti care pur şi simplu m-a uluit, cu toate că aş fi avut toate temeiurile s-o prevăd.

De mai multe săptămîni observasem că întrevederile cu caracter tainic dintre Laurence şi Odette erau din ce în ce mai dese, dar îmi zisesem că n-am de ce să mă supăr. Ba chiar uneori, ca să fac haz de necaz, mi se păreau comice. Atunci interveneam cu cîte o reflecţie la fel de lipsită de originalitate ca aceasta : „Cînd veţi avea nevoie de un copil de cor care să vă oficieze slujba, să-mi daţi de veste", sau : „Dacă sînt de prisos, fiţi bune şi spuneţi-mi. Am să mă duc jos la o partidă de biliard". Atunci, Laurence ofta :

— Se pare că nu înţelegi, Jean, că o fată tînără simte uneori nevoia să-i facă mamei sale nişte confidenţe pe care se jenează să i le încredinţeze tatălui.

Iar Odette :

— N-aş vrea să te plictisesc, tăticule.

În săptămîna aceea, un minister căzuse după multe altele. La Melouze, în Kabylia, avusese loc un cumplit masacru. Banca Franţei trebuia să avanseze statului 80 de miliarde de franci. Era în 3 iunie, ziua aniversării naşterii mele şi avînd nişte stricăciuni la cutia de viteze, fusesem nevoit să-mi las maşina în garaj.

Seara, ieşind de la birou, hotărîsem să mă întorc acasă pe jos. Vara apropiată palpita în văzduhul mieriu şi albastru. Pe terasele de pe Champs Elysées, consumatorii prăbuşiţi pe scaune sorbeau cu sete băuturile răcoritoare. Trupurile femeilor se unduiau sub rochiile uşoare. Trecînd pe lîngă ele le aspiram parfumul discret. Mă oprisem în piaţa cu sens giratoriu unde fîntînile arteziene îşi răsfirau jerbele de stropi şi, în timp ce aşteptam să se scurgă valul de maşini, o tînără cu sîni provocatori, părul negru cu reflexe albăstrii, şi ochi strălucitori m-a dăruit cu un zîmbet. Cufundat în gîndurile mele posomorîte am privit-o cu un chip împietrit. Mirată, dacă nu chiar contrariată, şi-a ridicat sprîncenele şi s-a îndepărtat semeaţă ca o prinţesă pe tocurile-i negre.

Scena fusese atît de rapidă, încît abia am avut timp să mă dezmeticesc. Frumoasa ajunsese pe trotuarul opus, cînd, în sfîrşit, mi-am scuturat amorţeala. Acest splendid sfîrşit de zi, nu conţinea oare făgăduinţa fericirii; iar fericirea nu este legată şi de reînnoire ? Ce fericire mai poate spera un bărbat pentru care toate zilele se aseamănă ? De ce nu răspunsesem la zîmbetul femeii ? Dacă-aş fi făcut-o, viaţa mea ar fi putut lua alt curs. Fericiţii acestei lumi sînt cei ce ştiu să prindă mingea din zbor. Descoperisem,

ceva mai tîrziu, o ciudată asemănare între trecătoarea care-mi zîmbise și frumoasa Aïcha a desfătărilor mele libaneze, pe care o cunoscusem înainte de Laurence. Pletele Aichei miroseau a iasomie ; nu era decît freamăt senzual. O tigroaică...

Piața Concorde, bulevardul Saint-Germain, răspîntia Buci, bulevardul Saint-Michel, piața Maubert. Urcînd pe strada Monge îmi cam tîram picioarele. Patruzeci și trei de ani. Nu prea aveam a mă plînge de vigoarea trupească · rezista încă în ciuda unor slăbiciuni neînsemnate ca de pildă oboseala aceasta după o oră de mers pe jos și care n-avea de ce să mă alarmeze. Lipsă de antrenament.

Moralul însă era mai atins. La ce bun să mă amăgesc ? După vîrsta de patruzeci de ani, orice bărbat, trăind într-o societate comandată de noțiunea de masă este drămuit, clasat, etichetat, catalogat, ferecat într-un cadru profesional din care, practic vorbind, nu mai poate ieși. Lasă visele baltă, domnule ! Bunul mers al lumii îți pretinde să nu te abați cu un pas. Cu atît mai rău pentru tine dacă o să te sufoci ! Păzit din dreapta, păzit din stînga, captiv, sclerozat, robot, candidat la moarte. Inutil să te revolți ! *Nevermore !** Cele cîteva cuvinte ale sentinței tale ard pe perete.

Întorcîndu-mă acasă, Odette, care, de ce să n-o recunosc ? avea uneori momente de mare drăgălăşenie, mi-a sărit de gît cu o înflăcărare neobișnuită, imitată de Laurence al cărei elan nu i-l mai simțisem de un car de vreme, în timp ce fiica intona cu plăcutu-i glas de soprană : *Happy birthday to you*** (Notele ei la limba engleză erau în general lamentabile și nu mai departe c

* Niciodată (engl.) *(n. tr.)*
** Mulți ani trăiască (engl.) *(n. tr.)*

anul trecut fusese chiar trîntită la prima parte a bacalaureatului pentru cumplite greşeli la o traducere din Shakespeare : dar este mai bine să aşternem un văl pudic peste acest episod umilitor.)

Pe scurt, căldura primirii mă remontase puţin, şi-am observat cu plăcere că Laurence depusese un efort deosebit în alcătuirea meniului. Supa la minut şi ouăle moi fuseseră înlocuite cu homar *à l'américaine* şi curcan umplut cu ciuperci. Am întrebat-o pe Odette, făcîndu-i cu ochiul, dacă nu era cumva un curcan de pe Maine. *Împricinaţii* fiind incluşi în clasa de retorică.

Slaba elevă n-a sesizat aluzia, a făcut ochii mari, apoi a izbucnit în rîs. N-am mai insistat. Cînd rîdea, dublul şirag al dinţilor strălucea atît de luminos, iar ochii ei albaştri reflectau o fericire atît de grăitoare, încît mi se părea că toată această bună dispoziţie depăşea întrucîtva evenimentul.

Îl depăşea într-adevăr, fiind vorba de cu totul altceva decît aniversarea mea a cărei sărbătorire nu fusese întîmpinată niciodată cu atîta fast. Iluzia n-a durat decît pînă la desert. Nu-mi credeam nici ochilor, nici urechilor. Mama şi fiica parcă se luaseră la întrecere, trimiţîndu-mi pe rînd priviri afectuoase şi zîmbete înduioşate.

— Mai ia puţin homar, dragule... Îţi place ? Ce bine-mi pare ! Ştii că Odette m-a ajutat să-l pregătesc ? Roşii, haşme, vin alb sec, două linguriţe de coniac, trăscău de Cayenne ; ea a supravegheat totul. Şi tot ea a aruncat crustaceul în apa clocotită. Fata noastră are talente ascunse care îi vor putea fi mult mai de folos decît cunoaşterea limbii latine.

Şi începu să rîdă. Apoi Odette :

— În schimb, cea care a avut ideea şampaniei a fost mama. Iar eu am aprobat-o întru totul.

Alte rîsete, schimb de complimente, climat familial ca la carte. Odette ieșise din cameră timp de cîteva secunde și se înapoiase cu un monumental tort aniversar de o culoare roz-smîntinoasă pînă la îngrețoșare, așa cum vezi în filmele americane, înconjurat cu patruzeci și trei de lumînări aprinse, O nouă audiție a urării : *Happy birthday to you* cu participarea vocală a doamnei Miracol. Eol inspirat sau mai degrabă inspirator, sting cele patruzeci și trei de lumînări dintr-o singură suflare. Aplauze. Umplu paharele cu picior unde gloriosul vin din podgoriile regiunii Champagne spumegă în mii de bășicuțe zorite. Am amăgitoarea impresie că sînt un om de a cărui fericire desăvîrșită se interesează nespus de mult mica sa familie.

Ciocnim. Tai tortul. Lacomă de dulciuri, Laurence care a început să se îngrașe, cu toate că nu recunoaște, înghite cîteva bucăți, bea o gură de șampanie și începe cu o gravitate senină discursul acesta care justifică pe deplin întregul tam-tam :

— Acum, dragă Jean, să trecem la lucrurile serioase. Acest 3 iunie 1957 este o zi ce va rămîne înscrisă în analele noastre familiale.

Părîndu-mi-se că exagerează, încep să devin bănuitor. Ea se oprește o clipă, apoi continuă pe același ton :

— Nu numai că avem bucuria să-ți sărbătorim ziua de naștere, dar trebuie să subliniez că ea coincide cu o mare, foarte mare veste care, sînt sigură, o să te emoționeze și pe tine așa cum m-a emoționat și pe mine. Nu te supăra pe noi că nu te-am înștiințat mai devreme. Nu eram încă foarte sigure de acest lucru. Siguranța am căpătat-o abia alaltăieri, și am vrut să așteptăm ziua de 3 iunie ca să-ți procurăm un dublu prilej de bucurie.

O lacrimă i se prelinge pe gene. Șterge bobița neașteptată cu un colț al șervetului și mă anunță cu un glas emoționat :

— Duminica viitoare, vei primi, sau mai curînd vom primi, vizita colonelului de geniu Maxime Goussier, fost elev al Şcolii Politehnice, ofiţer al Legiunii de onoare. Va veni să ne-o ceară în căsătorie pe Odette pentru fiul său Pascal, el însuşi fost politehnician şi în prezent inginer la Mine.

Lovitura a fost dată ! Laurence este fericită pentru victoria cucerită pe drept. Eu nu ştiam nimic, într-adevăr, absolut nimic, şi rămîn încremenit. Va să zică asta ascundeau şuşotelile lor între patru ochi, şireteniile lor, acel complot neîntrerupt urzit fără ştirea mea. Odette are şaptesprezece ani, vîrsta mamei sale cînd am văzut-o pentru prima oară pe *Champollion*. Dacă vestea mă luase pe nepregătite, nu însemna că n-aveam dreptul măcar la unele explicaţii pe care le şi cer.

— Felicitări la amîndouă ! Dar înainte de a fi la unison cu veselia voastră, îngăduiţi-mi totuşi să vă previnde cîteva amănunte. Perspectiva este ispititoare. Lămuriţi-mă.

— Vai, tăticule ! exclamă Odette.

Laurence, care ţine să facă impresie, îi impune tăcere. Cam de un an încoace, adică, după ce domnişoara împlinise vîrsta de şaisprezece ani, soţia mea hotărîse că fiica trebuia să înveţe cum să se poarte în lume şi, pentru asta, să participe la reuniunile de elită, unde urma să întîlnească tineri de vîrsta ei. N-a fost niciodată vorba, se înţelege de la sine, să intre în acele cercuri suspecte în care plăcutele întîlniri amicale degenerau în vulgare „întîlniri neprevăzute". Fiica profesorului Frisoli întreţinuse relaţii neîntrerupte cu foştii prieteni ai tatălui ei, toţi din corpul profesoral al Muzeului şi al Facultăţii de ştiinţe. În ceea ce mă priveşte, m-am ferit s-o îndepărtez de ei dîndu-mi seama că o făcea nu din vreo evlavie faţă de cercetarea ştiinţifică, pentru care Laurence n-a avut niciodată chemare, ci dintr-o lăudabilă dovadă de pietate

familială. Astfel, printre numeroșii savanți pe care ne obișnuisem să-i vizităm, cei mai străluciți erau marele zoologist Zacharie Bonenfant, specializat în psihologia animală, și renumitul Arthur Knoblauch, demn continuator al germanului David Hilbert, care a reînnoit axiomatica euclidiană cu ale sale *Grundlagen der Geometrie.* Cît despre mine, nu mă pricep nici la matematici, nici la zoologie, dar uneori mi se întîmpla să întrevăd unele licăriri în frazele rostite de doctele guri ale acestor maeștri, și chiar cînd nu înțelegeam o iotă îi aprobam cu încredere, străduindu-mă din răsputeri să nu adorm.

Laurence îmi relata plină de satisfacție cum își îndreptase mai întîi mașinațiile spre Muzeu, unde Zacharie Bonenfant ocupa catedra de zoologie. Acolo lucra un nepot de-al său, asistent de laborator, Richard Bonenfant, în vîrstă de vreo treizeci de ani. Un tînăr strălucitor, doctor în științe, ale cărei lucrări despre reflexele condiționate ale castorului și ale guzgănelului-spălător făcuseră vîlvă. Ea îl iscodise așadar în mod discret pe profesor, care se arătase foarte încîntat de unirea distinsului tînăr cu nepoata răposatului prieten. Dar, în timp ce unchiul, înalt, slab și măsliniu, cu privirea de vultur pe sub sprîncenele stufoase, era aidoma unui Don Quichotte, nepotul, scund, burtos și roșcovan, pe deasupra miop ca o cîrtiță, și cu ochii rătăciți în spatele unor ochelari uriași, semăna leit cu un Sancho Panza. Odette a zis nu, observînd cu răutate că ceea ce candidatului îi lipsea în înălțime avea cu prisosință în grosime.

— Fericirea fetei mele mai presus de orice, continuă Laurence. A trebuit să schimb tactica și să mă îndrept spre matematici.

Toată iarna trecută, Odette, escortată de m[illegible]ă-sa, onorase cu fermecătorul ei surîs seratele dansante organizate de colegele de școală care aveau frați și p[illegible]

la balurile unor înalte școli ca Saint-Cyr sau Centrala. Nu dăduse încă peste pasărea rară la care se gîndea, dar, la o recepție dată de profesorul Knoblauch — un uriaș cu părul roșcat, înspicat pe ici pe colo cu fire albe și cu vorba cam bolovănoasă (este de origină alsaciană) — Laurence îl cunoscuse pe colonelul Goussier, fost coleg al gazdei, la Școala Politehnică.

În ziua aceea rămăsesem acasă din pricina unei ușoare indispoziții. Colonelul, bărbat plăcut la vorbă și cu o frumoasă prestanță, după ce schimbase cîteva cuvinte cu soția mea, văzînd-o pe Odette exclamase :

— Copila dumneavoastră este de-a dreptul fermecătoare, dragă doamnă ! Am și eu un fiu care tocmai a terminat Politehnica. Balul sfîrșitului de an al Politehnicii are loc săptămîna viitoare. Ar fi în al nouălea cer să-i prezint o atît de încîntătoare parteneră.

Așa se face că, în urmă cu cîteva luni, Odette dansase cha-cha-cha sub lambriurile aurite ale operei, în brațele lui Pascal Goussier. Tînărul inginer în vîrstă de douăzeci și opt de ani — brunet cu privirea ageră, bine legat, reținut la vorbă, dar foarte manierat — o impresionase profund pe fiică-mea, ale cărei cochetării bine studiate avuseseră asupra lui același efect. Laurence le-a cocoloșit idila, care acum nu mai aștepta decît să fie încoronată.

— Deci să-i căsătorim, și repede, zise nevastă-mea în chip de concluzie.

Să mi se ceară cumva părerea ? Nici pomeneală ! Consider totuși că e de datoria mea să le atrag atenția că Odette n-are decît șaptesprezece ani și că datorită eșecului de anul trecut, peste cîteva săptămîni urmează să dea, pentru a doua oară, examen la prima parte a bacalaureatului. Mai adaug că dacă era menită să ajungă soția unui inginer de mare viitor, mi se părea nimerit să-și ter-

mine studiile secundare și că, în aceste condiții, căsătoria plănuită nu putea avea loc decît peste un an.

Laurence se pricepea, în general, destul de bine să-și domine sentimentele. Tocmai această prefăcută blîndețe, acest aer de miel dus la tăiere care îți inspiră milă, și de care s-a folosit la perfecție în relațiile cu mine, a ajutat-o să iasă întotdeauna victorioasă din înfruntările conjugale. De astă dată, spre marea mea mirare, explodează. Cloșca își zburlește penele.

— Un an ! îmi răspunde ea cu asprime. De ce nu zece ?

Îmi respinge argumentele, unul cîte unul cu o înflăcărare pătimașă Odette n-are decît șaptesprezece ani ? Exact vîrsta mamei sale, cînd s-a măritat. Nu fusesem eu, oare, tot atît de nerăbdător? (Uită să spună că și ea fusese la fel ca și mine) Blajinul Daniel Frisoli, între două identificări de licheni, nu aprobase pe loc cererea mea ? Cît despre bacalaureat, nu căzuse chiar și ea la examenul ăsta pe care vreau să-l impun acum fetei ? Nu era cazul — evident — să punem în balanță titlurile mele universitare cu ale unui Pascal Goussier. Un doctor în drept nu poate fi comparat cu un politehnician, dublat de un inginer de mine. (Îți mulțumesc sufletelule !) Dar, dacă pretendentul o place pe Odette așa cum e ? De ce să te opui soartei, cînd a hotărît să unească două ființe foarte deosebite ? Logodnicii „noștri" sînt de acord să se căsătorească în primele zile ale lui august. Călătoria de nuntă va coincide astfel cu perioada concediilor.

Logodnă, căsătorie, totul a fost hotărît fără mine, între Laurence și fiica ei, și îmi dau seama că împotrivirea tatălui ar fi zadarnică. Brusc, mă străfulgeră o bănuială. Fața Odettei, atît de strălucitoare la sosirea mea, devenise aspră, întunecată. Observ în jurul ochilor ușoare cearcăne liliachii.

— Draga mea, îi spun. vrei să mă lași o clipă singur cu mama ta ?

Ea își mușcă buzele și trece în încăperea alăturată. O privesc pe Laurence drept în ochi

— Vrei să vorbim deschis ? Graba asta în a-ți mărita fata mă surprinde un pic. recunosc. Nu te credeam atît de nerăbdătoare să scapi de ea.

Citesc în ochii ei sfidarea. Drace ! Ce neplăcute sînt pentru un tată întrebările de felul ăsta ! Curaj baiete !

— Înțelegi ce vreau să spun, cred. Nu cumva... politehnicianul ăsta exemplar și-a luat un aconto în vederea căsătoriei ?

— Și ce dacă și-ar fi luat ? mi-o taie ea scurt

Apoi revenind la tactica ei plină de insinuări :

— Mă îngrijorezi foarte mult. Jean.

Simt că n-o să mai scot un cuvînt de la ea

— S-o lăsăm baltă, Laurence. Nădăjduiesc totuși că Odette va face tot posibilul să-și ia. luna viitoare. examenul.

— De ce nu și l-ar lua ? Este cu siguranță mai înzestrată decît maică-sa.

Modestie ? Nu. O cunosc prea bine. Vanitate transferată asupra aceleia pe care o adusese pe lume.

Deschid ușa dincolo de care domnișoara murea probabil de plictiseală. Fiica-mea ridicase storul și privea pe stradă. Se întoarse brusc și pe chipu-i crispat mi se păru că deslușesc o neliniște. Îi întind brațele :

— Vino să mă săruți, Odette. Te vei mărita în august și nădăjduiesc că vei fi foarte fericită.

Ea n-a dat niciodată dovadă că ar avea o fire expansivă. De astă dată însă, mă sărută pătimaș ; izbucnește în plîns și îngînă într-un suspin deloc prefăcut :

— Mulțumesc !

Era o mărturisire ? Ca şi cum ar fi declarat pe loc că nepotul meu, Vincent Goussier, urma să se nască, pare-se, înainte de termen, la şapte luni după căsătoria părinţilor lui.

Nu voi povesti nimic despre vizita protocolară a colonelului, însoţit de odraslă, amîndoi ca scoşi din cutie şi solemni ca nişte onorabili burghezi din epoca lui Ludovic Philippe. N-a fost decît un schimb de amabilităţi în stilul *Ginerelui Domnului Poirier* După aceea, strălucitul Pascal, în mînă cu un buchețel de flori albe, venise în fiecare duminică să-şi facă in mod ritual cuvenita curte Era de o corectitudine ireproşabilă, sublimată chiar de o oarecare răceală, prin care, neîndoios, îşi ascundea jocul, şi care contrasta cu sclifoselile şi zîmbetele furişate ale Odettei.

Căsătoria a fost celebrată la biserica Saint-Médard, binecuvîntarea fiind dată de un prelat al Sfinţiei Sale, un unchi de-al ginerelui în sacristie. Laurence a vărsat lacrimile cerute de împrejurare, devenind însăşi personificarea extazului cînd, după ceremonie, la braţ cu colonelul, îmbrăcat în uniforma sa de gală cu pieptul blindat cu o grămadă de tinichele onorifice, cobora treptele marelui naos, în timp ce orga intona sunetele armonioase ale *Marşului nupţial* de Mendelssohn. La rîndul meu, mai puţin mîndru decît ea, o tîram după mine pe doamna colonel Goussier, o femeie pipernicită de vreo cincizeci de ani, atinsă de o bîlbîială spasmodică şi vădit mustăcioasă.

Chiar în aceeaşi seară tinerii căsătoriţi aveau să pornească spre lacurile italiene, într-o călătorie formată din mai multe etape.

— Acum nu te mai am decît pe tine, mi-a spus Laurence în timp ce, la sfîrşitul glorioasei zile, se dezbrăca în dormitor

A oftat și mă așteptam, din partea ei, la **una din acele** pîlpîiri de dorință, în ultima vreme din ce în ce mai rare La treizeci și șase de ani era încă foarte atrăgătoare, iar eu eram total dispus să-mi îndeplinesc rolul de soț. Dar ea a adăugat repede :

— Sînt frîntă de oboseală. Somn ușor.

S-a vîrît în pat și mi-a întors spatele.

IX

CEASUL ELECTRIC ARĂTA ORELE zece. Tresărind, mi-am scuturat visele. În fața mea, roșcovana care mă agățase fără succes la intrarea în braserie, se ridicase urmată de un bărbat gras, roșu la față, cu ceafa de taur. Trecînd pe lîngă mine mi-a aruncat o privire adînc disprețuitoare Chelnerul care mă servise s-a apropiat cerîndu-mi pe un ton arogant plata consumației. Un asemenea client ce zăbovise pe scaun mai bine de o oră în fața paharului gol nu putea să-i inspire nici o încredere I-am lăsat un bacșiș gras Omul și-a ridicat sprîncenele a mirare, apoi s-a înclinat salutîndu-mă cu o servilitate zeflemitoare O astfel de dărnicie nu putea veni decît de la un ins cam scrîntit

Ieșind din braserie, în pragul ușii cu tambur, m-a izbit o pală de vînt. Furtuna însoțită de fulgere și tunete mătura strada aducînd după sine o ploaie compactă Prin perdeaua stropilor deslușeam, în mijlocul unui fronton, ochiul de ciclop al orologiului din gara Montparnasse Am chemat un taxi și m-am trîntit pe canapea, oftînd Peste un sfert de oră aveam să încep duelul cu Laurence și sosise momentul să mă înarmez cu toată dîrzenia unui om hotărît Nici o slăbiciune, nici un compromis. Sînge rece și fermi-

tate. Nu depindea decît de mine să-mi scutur lanțurile, să redevin liber, gata de toate încumetările, de toate cutezanțele.

O clipă îmi răsări în minte silueta comică a doamnei Florency, fosta cîntăreață însoțită de imaginea Angelicăi Simpla, bruneta cu ochi migdalați, care mă întreba dacă s-ar putea căsători. La un răstimp de doar cîteva ceasuri, aveam impresia că asistasem la un spectacol începînd ca o poveste ciudată, continuînd apoi ca un vodevil și terminîndu-se într-o comedie lacrimogenă — spectacol la care participasem ca actor și spectator totodată. Dar din momentul acela în care, la sfîrșitul mesei de prînz, sorbindu-mi ceașca cu cafea, citisem la rubrica micii publicități a ziarului că în casa unde locuisem ca celibatar exista o cameră mobilată de închiriat, toată comportarea mea nu căpătase oare un caracter aproape ireal, străin de mine, de parcă aș fi fost condus, *mînat* de o forță misterioasă? Viața este ca o piesă în mai mult acte, în care loviturile de teatru, cînd drama este bună, dau impuls acțiunii, o orientează brusc într-o direcție neprevăzută mărindu-i interesul. Anunțul acela publicat a doua zi după căsătoria Odettei îmi apăruse ca un semn al destinului... Așadar, înainte de a începe actul al doilea, va trebui să las cortina să cadă peste primul în care Laurence interpretase un rol de acum încolo șters din distribuție. Dar ca să fac lucrul acesta, trebuia mai întîi să nu mă las înduioșat. Știam că Laurence n-o să-mi joace marea scenă a devotamentului nerăsplătit, a dragostei batjocorite, ci pe aceea a lacrimilor demne, mai potrivite naturii ei. Să nu uit că totdeauna se ascunsese în spatele îndatoririlor de mamă ca să-mi impună voința ei. Acum steagul Odettei nu mai avea rost să fie fluturat. Mă purtasem generos, cît putusem eu de generos. Cum ne căsătorisem sub regimul comunio-

nal, jumătate din micul nostru capital, la care se adăugase și infima parte provenită din moștenirea lăsată de lichenolog, fusese dat ca zestre fiicei noastre. Îmi sacrificasem toate năzuințele, vrînd să fiu un tată fără repros pînă ce fata avea să se rostuiască la casa ei. Nu mă mai socoteam dator cu nimic.

Taxiul se opri. Ceasul de la mînă arăta zece și douăzeci de minute. Ploaia furtunoasă mai biciuia strada. O ghirlandă de fulgere în zigzag străfulgera norii. Decor rîvnit pentru o dramă romantică. Dar eroii erau prea vlăguiți. Nu mai era vorba decît de ultima scenă a unei mediocre comedii burgheze.

Intru în casă. În sufragerie, masa era pusă : două farfurii albe cu motive florale așteptau față în față. Laurence stătea pe un scaun și cosea ceva.

Căminul, flacăra slabă a lămpii...

La naiba cu sentimentalitatea poetică !

Ea își lasă lucrul pe masă și se ridică :

— Începusem să mă îngrijorez, Jean.

— Doar începuseși ?

— M-am gîndit că ai întîrziat cu nișoaiva prieteni. E dreptul tău, dar n-ar trebui să mai abuzezi acum, după ce Odette s-a căsătorit iar eu am rămas singură. Puteai să-mi dai un telefon.

Nici o dojană în ton. (Stilul plîngăreț.) Blînda Laurence !

Îi spun liniștit :

— Dar și tu, de ce n-ai mîncat ?

— Fără tine ? O, nu !

Se duce la bucătărie și se înapoiază cu castronul de supă fierbinte. Umple farfuriile.

— Astă-seară, zice ea, copiii s-or fi oprit probabil la Montreux. Ce minunat băiat e ginerele nostru ! Totul este izbutit la el. Am sperat totdeauna că Odette se va mărita din dragoste și speranța mi s-a îndeplinit. Cum l-am văzut pe Pascal, am înțeles imediat că va fi pentru fiică-mea bărbatul la care visează toate femeile.

Îmi simțeam fălcile încleștate, și după supă abia dacă m-am mai atins de celelalte feluri de mîncare, în timp ce Laurence continua cu proslăvirile aduse ginerelui ideal.

Laurence strînge masa, o aud spălînd vasele la bucătărie. Se înapoiază :

— Dacă și tu ești la fel de obosit ca mine, Jean, ar fi mai bine să ne culcăm.

O rog să se așeze. Se supune ascultătoare.

— Laurence, încep eu, acum cînd viitorul fetei noastre este asigurat, va trebui să ne gîndim și la al nostru.

Ea zîmbește.

— Eu nu cred, Jean, că ne pune cine știe ce mari probleme.

— Depinde, reiau eu, de modul cum înțelegi tu situația. În ceea ce mă privește, consider că toate problemele vor fi rezolvate, dacă vei primi propunerea pe care am să ți-o fac. Ascultă-mă bine. Am de gînd să mă despart de tine, Laurence.

Ea nu se putu abține să nu ridice din umeri.

— Dacă glumești, dragul meu, lasă-mă să-ți spun că gluma asta este de un gust îndoielnic.

Prevăzusem aproape cu exactitate replica ei. Să nu ne lăsăm duși de nas. Reiau.

— De ce aș glumi, Laurence ? Te previn în mod cinstit că mîine voi pleca din casa asta.

Ea se îngălbenește.

— Nu-i cu putință.

— Ba e lucru sigur.

Pleoapele i se zbat ; rostește cu greu :

— Iubești pe alta.

— Deloc.

— Atunci ?

— Pur și simplu mi-e imposibil să mai continui să trăiesc alături de tine.

— Pentru care motive ?

— Nepotrivire de caracter.

— După optsprezece, aproape nouăspreze ani de căsătorie ?

— Înainte exista Odette. Acum fata s-a măritat. Nimic nu ne mai leagă.

— Îmi spui lucrurile astea cumplite ca să-mi încerci sentimentele ? Jean dragă, am cugetul împăcat că nu ți-am greșit cu nimic, niciodată. Nu ți-am fost eu o soție credincioasă ?

— Fidelitatea nu este totul în căsnicie.

— Nu te înțeleg.

— Nu-ți cer să mă înțelegi, ci să accepți. Situația este limpede. Nu mă mai simt în stare să îndur mai departe viața pe care o trăiesc împreună cu tine. Să ne despărțim, așadar, ca prieteni. Mîine voi părăsi domiciliul conjugal, tu vei avea legea de partea ta, iar eu voi intenta acțiunea de divorț. Bineînțeles, voi lua asupra mea toată vina, iar cît privește pensia alimentară...

Ea mă întrerupe :

— Nu mai este nevoie să insiști. N-am să accept niciodată să divorțez.

— Mai gîndește-te. Ești încă tînără, frumoasă, vei putea să-ți refaci viața

Deși refuză să mă ia în serios este încă palidă, buzele îi tremură ușor.

Apoi îngînă, pe nerăsuflate :

— Am impresia că nu ești în starea ta normală, de vreme ce-mi vorbești cu atîta cruzime. Nu știu cu cine ți-ai petrecut seara, dar ăsta nu-ți este cu siguranță un prieten adevărat. Sper ca mîine să te găsesc într-o dispoziție mai bună... Noapte bună !

A intrat în dormitor și-a închis ușa cu cheia. Nu m-am dus după ea.

Mi-am petrecut noaptea pe un divan din fostul birou al regretatului profesor, și-n somn l-am visat. Venerabilul savant îmi arăta o mostră a faimosului lichen denumit *Tamarix mannifera* spunîndu-mi că sînt temeiuri să credem că evreii îl folosiseră ca salată în deșertul Sinai pentru simplul motiv că aducînd cu ei din Egipt o mare încărcătură de măsline obținuseră ulei prin stoarcerea unei anumite cantități. Vis idiot. Apoi somnul profund m-a atras spre apele-i adînci.

A doua zi, duminică, mă scol în zori ca să folosesc, primul, baia. Mă bărbieresc cu grijă, mă ferchezuiesc. Vreau să-i las Laurencei amintirea unui bărbat îngrijit.

La ora șapte și treizeci de minute țanc, se trezește și ea, umblă de colo colo prin odaie. Apoi aud apa curgînd în baie. La ora opt și cincisprezece ciocănește în ușa biroului meu. De-ar fi să mă iau după ochii ei încercănați, se pare că dormise prost. Arborînd un aer mărinimos se arată gata să ierte totul și schițează un surîs :

— Aseară ai fost aspru cu mine, Jean. Sper că în dimineața asta te-ai trezit mai bine dispus. Micul dejun este gata.

Răspîndește un parfum plăcut. (Recunosc parfumul *Mitsouko* pe care-l schimbă uneori cu *Jicky*.) Îmi atinge repede obrazul cu un sărut, pe care nu i-l înapoiez, și

se retrage. Mă duc după ea în sufragerie, unde toarnă cafeaua cu lapte în ceşti, apoi întinde untul pe feliile de pîine, fără să-mi arunce o privire. I-e frică oare de ochii mei, sau se încăpăţinează să creadă că ieşirea de ieri seară nu s-ar datora decît unui acces de proastă dispoziţie ?

În fiecare duminică îşi face piaţa, apoi se duce să asiste la slujba religioasă, la care nu m-am deprins s-o însoţesc decît în zilele de mare sărbătoare.

— Ce-ai zice la prînz de nişte escalop cu smîntînă ?

Se străduieşte să se arate amabilă. Voi avea oare de-a face cu o Laurence stil-nou care să se fi hotărît să-şi îngrijească soţul pînă în cele mai mici amănunte ? Prea tîrziu, Penelopa ! Îi răspund într-o doară :

— Mi-este egal !

Să reiau oare discuţia din ajun ? La ce bun ? Îi spusesem totul, iar astăzi tot n-ar înţelege mai mult decît ieri. Mi se întîmplase s-o însoţesc de cîteva ori la cumpărăturile duminicale în îmbulzeala din strada Mouffetard şi ştiu cu cîtă scrupulozitate calcula diferenţele de preţuri la alimente. Investigarea aceasta de gospodină exemplară îi ia de obicei trei sferturi bune de ceas : mai mult decît îmi trebuie mie ca să-mi strîng catrafusele.

Strînge masa, îşi ia coşniţa şi mă onorează cu alt surîs care m-ar putea înduioşa, dac-aş citi în el cel mai mic semn de îngrijorare. Dimpotrivă, este un surîs sigur de sine, liniştit, *ergo* fără efect.

— N-am să întîrzii mult, mă anunţă din pragul uşii.

Iar eu, ipocrit, uitîndu-mă la ceas :

— Nu-i decît nouă fără un sfert. N-ai de ce să te grăbeşti.

Ușa pocnește în urma ei. Scot repede geamantanul și sacoșa din debara. Înghesui în grabă costumele, lenjeria de corp, încălțămintea și actele. Într-un sfert de ceas, totul este gata. Mă așez la birou și scriu :

Te-am prevenit ieri, Laurence. Plec. Dacă n-ai înțeles că n-aș putea continua viața cu tine decît cu condiția de a o regăsi pe aceea care ai fost în micul răstimp petrecut la Beirut, orice comentariu este de prisos. Îți las apartamentul cu tot ce este în el. N-ai să mă consideri prea egoist, sper, dacă-mi păstrez automobilul. Este mai bine să nu mai corespondăm decît prin intermediul avocaților noștri. Dacă-ți vei face un serios examen de conștiință, vei descoperi, poate, de ce, după ce te-am iubit atîta, m-am îndepărtat încetul cu încetul de tine. Sper că-ți vei putea reface viața alături de altul. Adio.

Jean.

Recitesc textul. Nimic de adăugat. Nu-și are rostul nici o căință. Lăsînd biletul la vedere pe masa din bucătărie, fac numărul de telefon și chem un taxi. Cobor bagajele cu ajutorul ascensorului. Cinci minute mai tîrziu, șoferul le urcă în mașină.

— Strada Saint-Lambert, nr...

Duminică, 4 august, orele nouă și zece. Furtuna din timpul nopții limpezise cerul, acum de un albastru lăptos. Briza ușoară clatină aerul purificat. Mă simt la fel de ușor ca și ea. Degeaba mă vitejisem îndrugîndu-mi verzi și uscate, nu eram prea mîndru de mine, și mă temeam de înfruntarea cu Laurence. Incident închis. Legăturile dintre noi sînt rupte. Și, la urma urmelor, de vină este ea că n-a știut să mă rețină. Oare, în ce constă înțelegerea dintre

două ființe ? A noastră n-a fost niciodată decît iluzorie. La trei luni după căsătorie. în 1939. scumpa mea nevastă n-a șovăit să așeze între noi o vastă întindere de apă sărată, sub pretext că războiul bătea la ușă, în realitate însă pentru că nu-i plăcea să trăiască la Beirut și pentru că în locul soțului preferase copilul care urma să se nască. Cînd i-am împărtășit ieri hotărîrea de a o părăsi, n-a vărsat nici măcar o lacrimă. Ba chiar mai adineori își închipuise că simpla propunere, rostită pe tonul acela superior, de a-mi găti escalop cu smîntînă, era suficientă să mă facă s-o iubesc iarăși, să mă readucă pe drumul cel bun. Proastuța ! Ce înseamnă drumul cel bun pentru un bărbat ? Îl poți continua oare zăcînd așa, ca un laș, în mijlocul lui, fără ca măcar să încerci să vezi ce se petrece-n afară ?

Îmi alung din gînd imaginea neplăcută a Laurencei intrînd în casă și citindu-mi scrisoarea. Va suferi, oare ? Nădăjduiesc că nu, și-mi înghit reproșurile. La 15 august voi pleca în concediu. Peste unsprezece zile. Fosta mea soție — căci de-acum înainte n-o mai pot numi altfel — este o tipicară ca nimeni alta. De vreo zece ani încoace ne-am petrecut vacanțele numai pe coasta Normandiei, la Houlgate, într-o modestă pensiune familială.

În mai multe rînduri, i-am propus să coborîm mai spre sudul țării, bunăoară la Porquerolles sau la Lavandou. Degeaba ! Doamnei nu-i plac regiunile prea călduroase.

— Dar, Jean, aerul iodat al Minecii îi face foarte bine Odettei. Acolo se întîlnește iar cu micuțele ei prietene. Și apoi, avem tabieturile noastre.

Tabieturile noastre : cîteva perechi de terchea-berchea, iar în ceea ce privește micuțele prietene ale Odettei, niște schfosite pline de mofturi.

Terminat, încheiat ! Peste cincisprezece zile, liber ca pasărea cerului. voi spinteca valurile mării albastre, iar

dacă ţi se oferă prilejul unei aventuri, nu te abţine, băiete !

Pînă atunci, mîine chiar, voi lua legătura cu un avocat. Întîi să mă eliberez din punct de vedere legal. Degeaba mai privesc înapoi !

Ora nouă şi douăzeci. Taxiul zboară pe străzile pustii. Numeroşi parizieni îşi prăjesc de pe acum trupurile pe plaja mării. Dintr-o dată îmi dau seama că este prea devreme pentru a mă prezenta la doamnele Simpla. Le anunţasem că vin spre sfîrşitul zilei. Ajung în strada Saint-Lambert. Taxiul opreşte. Îl ajut pe şofer să-mi transporte geamantanul, pe care-l depun împreună cu sacoşa la portăreasă. Chipul posac al acestei ființe durdulii, livide, cu ochi ca de broască, se umanizează brusc în clipa cînd îi strecor bacşişul în mînă. O informez despre calitatea mea de sublocatar care preferă să aştepte după-amiaza ca să se instaleze. Nu pot deranja nişte doamne singure, duminica, înainte de orele zece dimineaţa.

— Cum doriţi, dragă domnule.

Rătăcesc prin vechiul şi noul meu cartier. Strada Blomet, strada Desnouettes, strada Vaugirard. În ajun, despărţindu-mă de Florency şi Angélique, îmi spuneam că, lăsînd la o parte, pe ici, pe colo, cîteva case de construcţie recentă, cartierul, în decurs de aproape douăzeci de ani, se schimbase, la urma urmelor, destul de puţin. Dacă în ceea ce priveşte decorul nu greşeam, cu oamenii situaţia era total diferită şi pe măsură ce înaintam pe străzi înregistram stricăciunile vremii. Uriaşul cîrnăţar cu faţa spînă-trandafirie ca a unui purceluş şi care-şi ascundea chelia sub o perucă roşcată, nu mai trona în faţa tejghelii înconjurată de piftiile şi castelele lui de untură. În locul său stătea acum o gloabă bătrînă cu părul alb vopsit în mov şi cu un nas ascuţit, călărit de nişte ochelari

cu ramă de oțel. De partea cealaltă a străzii, așezată de asemenea la tejghea, am recunoscut-o pe lăptăreasă. O blondă tinerică și drăgălașă, cu piele albă și ochi albaștri, un Botticeli al B.O.F. pe care o copleșeam cu dovezile mele de admirație, vai ! total dezinteresate, căci bărbatu-său, director la un gimnaziu învecinat, era un hercules, care cîștigase, după o luptă aprigă, titlul de campion la un concurs de box de amatori, categoria semi-grea. Madona se transformase într-o matroană cu fața plină de coșuri, și cu niște sîni durdulii ce tremurau în strînsoarea sutienului. Foarte aproape, într-o cocioabă înghesuită de alte două dughene, se afla un bătrîn ceasornicar veșnic aplecat peste măruntaiele unui sipet, cu lupa nedezlipită de ochi. Îi dădusem ceasul la reparat și zăboveam uneori să schimb cîte o vorbă cu el. Era un meseriaș de modă veche, care, după ce învățase meseria în Elveția, călătorise destul de mult prin toată Europa și își presăra conversația cu tot felul de anecdote savuroase... Ceasornicarul dispăruse. Chiar și chichineața lui fusese înghițită de prăvălioara unui negustor de „lemne și cărbuni“ unde vindea pe vremuri un băștinaș din Auvergne împodobit cu o mustață deasă, în formă de furculiță. Pe ușa prăvăliei atîrna o tăbliță : *închis pînă la 31 august.*

N-am trăit totuși decît trei ani în cartierul acesta, sub aripa impozantului Pasquini și a poeticei sale Shizuoka. Acum îmi dau seama că îmi devenise atît de familiar, încît toate schimbările timpului mă umplu de melancolie. Era de asemenea vremea legăturii mele cu Mad. Mad, astăzi o respectabilă doamnă ieșită la pensie, căci era cu șapte ani mai în vîrstă decît mine, își petrecea probabil frumoasele zile la Rio, împreună cu nababul ei brazilian, îndreptîndu-și înflăcărările spre ceruri și încercînd să-și răscumpere greșelile trecutului prin opere de

caritate. Faptul că amintirea ei nu-mi mai trezeşte nici o emoţie mă îndreptăţeşte oare să cred că fiinţele dispar din memorie mai repede decît lucrurile ? Şi totuşi toate evenimentele vieţii noastre sînt strîns legate unele de altele, chiar şi cele pe care crezi că le-ai uitat. Iar dacă stau şi mă gîndesc bine, oare, nu din pricina acestei prefăcute, acestei viclene Mad şi a urii mocnite pe care trădarea ei mi-o sădise în suflet, crezusem că o întîlnesc pe femeia vieţii mele în sincera, pudica Laurence ?

Prînzesc într-o braserie alsaciană de pe strada Vaugirard. Aici, fetele care servesc la masă poartă pe cap basmaua tradiţională cu broderie care se termină spre spate în formă de coif, cu colţurile mari şi negre fluturînd ca nişte aripi pe deasupra capului. Meniul zilei : escalop cu smîntînă. Laurence mă urmăreşte. dar nu mă voi lăsa ispitit. Nu, domnişoară, eu vreau varză acră cu garnitură şi vin alb. Mă străduiesc să-mi alung toate obsesiile care îmi mai stăruie în minte. Nu vreau să fiu decît un om care stă la masă. În salon este puţină lume, mai ales bărbaţi singuri. Sezonul vacanţelor alungase din Paris nevestele acestor domni. Ele se zbenguiau în provincie cu liota de copii după ele în timp ce nu toţi bărbaţii profitau de libertatea provizorie, pentru a-şi trăi viaţa. Se plictiseau în mod cinstit. O fi vreunul în situaţia mea ?

Oricum ar fi, observ că situaţia aceasta deosebită în care mă aflu nu mi-a tăiat deloc pofta de mîncare. Mestec cu o înţeleaptă încetineală. Escalopul de viţel este un aliment recomandabil oamenilor mărunţi şi nu-i prea îmbietor. Costiţa de porc afumată, în schimb, se potriveşte de minune cu savoarea verzii conservată în saramură şi tăiată în zeci de fîşiuţe albe. Sufletele caritabile ar considera poate de-a dreptul scandaloasă nepăsarea aceasta cu care înfulec la un atît de scurt timp după pără-

sirea nevestei. S-o luăm încetişor ! Am suportat această ființă total străină de preocupările mele timp de optsprezece ani în şir, şi nu văd cu ce aş greşi comandînd după varză acră, mai întîi un triunghi de brînză cu chimen, apoi o tartă cu prune brumării, în timp ce vinul alb îmi răcoreşte gura, şi de ce, mă rog, mi-aş refuza cafeluţa aromată, necesară pentru stimularea funcţiilor digestive precum şi un păhărel de zmeurată a cărei tărie parfumată înfrumuseţează existenţa ? Cinic, eu ? Nu, realist.

Cînd am terminat de mîncat, era aproape ora trei. Mă simţeam total înarmat pentru a începe o nouă existenţă.

X

— JEAN, EŞTI FERICIT ?

— Te mai îndoieşti cumva ?

— Dacă nu te fac cel mai fericit dintre bărbaţi, voi fi cea mai nenorocită dintre femei.

Vocea ei era guturală, fremătătoare, avînd din cînd în cînd o uşoară răguşeală ce-mi răscolea simţurile.

— Nu mi-ai răspuns.

— Sînt fericit.

Ea oftă, se întinse în şezlong, arcuindu-şi braţele deasupra părului tăiat scurt şi negru ca smoala. Singuru-i veşmînt era un bikini redus la extrem ; slip minuscul, sutien umflat de sîni maiestuoşi. Pielea bronzată evidenţia albul imaculat al ţesăturii.

— Eşti frumoasă, Angélique, şi tu ştii asta.

— Nu ştim niciodată îndeajuns, răspunse ea mlădiindu-se şi alintîndu-se ca o pisică.

Eram în părculețul unui hotel de pe malul mării, plin de plante exotice. Smochinii de Barbaria, agavele, bambușii și filodendronii păreau încremeniți sub căldura zăpușitoare. Angélique își continua ședința de bronzare la soare, în timp ce, în șort și cămășuță, eu stăteam cu multă băgare de seamă la adăpostul unei umbrele portocalii. Taluzul își dădea duhul în franjuri spumoase peste stîncile și pietrișul aflat la vreo cincizeci de metri depărtare de casă, iar aroma reconfortantă de algă și sare îmi încleia buzele. Era ora siestei, singurul moment al zilei cînd pe șosea se puteau zări mașinile pregătindu-se să treacă frontiera italiană, singurul moment cînd uruitul motoarelor era dominat de vuietul mării.

Moțăiam cu jurnalul în față, iar întrebarea Angelicăi mă trezise din moleșeală. Glasul i se auzi iar, insinuant, aproape mieros :

— Și unde-ar vrea stăpînul meu s-o conducă astă-seară pe supusa lui credincioasă ?

Avea astfel un întreg repertoriu de perifraze și calificative familiare, de *cognomina* * pe care le folosea după toane și care începeau cu „stăpînul meu" mai sus citat (rămășiță de la dreptul roman), sau „frumosule" preluat de la George Sand — Octave Feuillet, sau „frumosule tenebros" (romantico-neo-suprarealist) pînă la „sufletelul meu" (de la scrisori-citire) precum și „frumosule și bunul meu prieten" sau „stăpînul meu iubit" (Biblie și Extrem-Orient). Nu eram obișnuit cu astfel de drăgălășenii care-mi gîdilau plăcut cerebelul. Îi răspundeam cu „mască mică", „prințesă șoricel", „Venus Anadyomene" sau „Lilith".

— De ce Lilith ?

* Porecle (it.) (*n. tr.*).

— Pentru că angelismul nu este legat decît de pronumele tău, pentru că Lilith, a doua soție a lui Adam, era ca tine... brunetă, fermecătoare, fascinantă, pentru că, în sfîrșit, demon-femelă după tradiția talmudică, a dat naștere la o mulțime de demoni.

— Ce fel de demoni ?

— Aceia care oficiază plăcerile trupești.

O licărire verde, despre al cărui sens nu mă puteam înșela, străbătuse ca un fulger ochii ei migdalați și nu mai spun ce-a urmat...

Se ridică de pe șezlong, veni spre mine, dădu ziarul la o parte și, așezîndu-mi-se pe genunchi, mă cuprinse de gît. Răspîndea un parfum totodată proaspăt și cald de corcodușă însorită.

— Frumosule, domnișoara Sarah mi-a vorbit adineaori despre un nemaipomenit restaurant italian, cel mai original de aici și pînă la Genova : *La Speranza*, între Bordighera și Ospedaletti Ligure. Are o pistă de dans în zigzag, unică în felul ei, focuri de artificii la orele unsprezece și la miezul nopții iluminarea întregului local, *taxi-boys* napolitani pentru doamnele suferind de inimă albastră — foarte apreciați de miss —, piscină iluminată de jos în sus prin planșeul de sticlă albastră, în care înoată frumusețile de prin partea locului în colanți de culoarea pielei, cele mai renumite *fettuccine** din toată Italia.

— Prin ușa din corn și prin ușa de fildeș te voi conduce chiar astăzi acolo.

— Lilith se înclină cu toată recunoștința pîntecului și a inimii. în fața primului dintre bărbați : *Adesso, il bagno !***

* Intreținiute (it.) *(n. tr.)*

** Acum, baia (it) *(n tr)*

Mă sărută în fugă pe tîmplă. își puse halatul de buret roşu aprins, agăţat de şezlong şi, depănînd pe un ton descrescînd o întreagă gamă de risete de satisfacţie, o luă la fugă în picioarele goale Poarta pocni în urma ei.

— Ne întîlnim pe plajă, strigai eu. Doar să-mi pun costumul.

Dacă în ziua cînd îmi părăseam domiciliul conjugal pentru a mă instala în camera albastră din strada Saint-Lambert, cineva m-ar fi anunţat că, la unsprezece zile după acest eveniment, mă voi afla la volanul automobilului meu, pe Naţionala 5, împreună cu Angélique Simpla, devenită iubita mea, sînt absolut sigur că l-aş fi considerat nebun.

Cînd în preajma orei 3 după-amiază, în acel 4 august 1957, am intrat, pentru a doua oară în acea zi, în cabina portăresei cu ochi bulbucaţi ca să-mi iau bagajele, aceasta m-a întîmpinat cu un zîmbet împodobit de şiragul dinţilor ei negri şi cariaţi :

— Doamnele sînt acasă, domnule. Soţul meu o să vă ajute să urcaţi geamantanul.

Soţul era un omuleţ viclean şi fără vîrstă, despre care însă se grăbi să mă informeze că are braţele muşchiuloase, fiind un renumit jocheu la timpul său.

— Era chiar spaima obstacolelor, domnule ! În '42, a cîştigat Marea Cursă de la Auteuil cu o gloabă pe care nici un specialist n-ar fi dat doi bani. Se numea Spinoza.

Spinoza, Rezistenţa, Mongolul şi cei patru mii de franci care intraseră pe neaşteptate în punga mea, restaurantul cu alimente de la bursa neagră, vinul răsturnat de Odette, pe atunci în vîrstă de doi ani, peste rochia Laurencei care se tînguia... Fiinţa aceea care, atunci, fără să

ştie, jucase pentru mine rolul unei divinităţi tutelare, se afla acum în faţa mea, cu un chip ascuţit ca de nevăstuică şi o şapcă în carouri înfundată pe cap ca pe timpurile victoriilor sale pe hipodromuri.

Uluirea mi se citi probabil pe chip, iar el o interpretă desigur ca un semn de admiraţie, întrucît adăugă cu glasul dogit :

— Jucaţi — poate — la curse, domnule, şi în cazul ăsta numele meu vă spune ceva. Nu cel adevărat, *naturlich*. Mă numesc Gaudichon, Anatol Gaudichon. Cum un asemenea nume nu era potrivit pentru un jocheu îmi luasem un pseudonim care suna mai bine : O'Morre, John O'Morre.

— Mi se pare, într-adevăr, că-mi amintesc, răspund eu politicos.

El se umflă în pene :

— A ! era pe vremea belşugului, domnule ; şi nevastămea a avut, ca şi mine, destule foloase.

Doamna Gaudichon aprobă din cap.

— Necazul este, continuă fostul John O'Morre, că degeaba cunoşti calul de la falcă pînă la chişiţă şi-i controlezi dantura, pentru că un cal pe care-l dor dinţii, pricepeţi, nu mai este bun decît de înhămat la dric ; sînt multe riscuri într-o alergare. De exemplu, dacă-şi răneşte chişiţa, în timpul cursei, gloaba te poate azvîrli cît colo,, la iarbă verde. Bun ! şi iată cum, după ce m-am lăsat de meserie, împlinisem vîrsta, am pierdut la P.M.U. tot ceea ce cîştigasem în şa. Aşa e cînd te paşte mizeria !

Dădu din cap, trase aer pe nas şi apucă mînerul geamantanului.

— Să mergem.

Îmi urcă bagajele în ascensor, însoţindu-mă pînă la etaj, ca să mi le transporte în cameră.

Îmi deschise ușa Angélique. După gafa mea din ajun mă așteptam din partea ei la o primire destul de rece. N-o cunoșteam însă bine. Zîmbea.

— Fiți binevenit, domnule.

În urma ei venea cu zor Florency, cu lornionul în mînă. Nu mai contenea cu drăgălășeniile, păstrînd totuși o distanță față de portar.

— Fii atent, Gaudichon, să nu zgîrii pereții. Știi doar că nu harpagonul ăsta de proprietar o să le repare.

Fostul jocheu n-avea drept la „domnule", iar doamna îi impunea un respect evident. Ca să-i ung rana amorului propriu, am adăugat la mulțumirile mele și o monedă pe care el și-a vîrît-o fără mofturi în buzunar.

— La dispoziția dumneavoastră, domnule.

După ce portarul închise ușa, Florency ridică din umeri.

— Omul ăsta este de o vulgaritate ! Să intre la o doamnă cu șapca pe cap ! Într-adevăr, putem spune că s-au schimbat timpurile.

Înainte de a mă instala, am rugat-o pe gazdă să-mi acorde o mică întrevedere. Ea mă pofti în salon, îi făcu vînt fetei, și-mi arătă un fotoliu scund. Schițai un semn de refuz.

— Îngăduiți-mi să nu mă așez, doamnă. Vroiam doar așa cum ne înțelesesem, să vă înmînez chiria pe primul trimestru. În bani gheață dacă nu cumva preferați un cec.

— Mă impresionează delicatețea dumneavoastră, domnule, răspunse ea vîrînd repede hîrtiile în poșetă. Nu-i nevoie să vă spun cît ne jupoaie fiscul, ar trebui chiar să afirm că ne sugrumă. De aceea n-o să vă ascund că prefer felul de plată adoptat în mod spontan de dumneavoastră. Sîntem între oameni de societate. Doriți o chitanță ?

— Doamne ferește ! nu, doamnă...

Nu mă lăsă să continui şi faţa i se lumină.

— Vai domnule, îndată ce v-am văzut, am înţeles pe loc că am de-a face cu un om de lume. Mai bine să vă mărturisesc, fără altă introducere, că nu declar fiscului această subînchiriere a cărei fericit beneficiar o să fiţi. Aş fi vrut să vă găzduiesc pe gratis. Dar ştiţi, o văduvă fără pensie nu-şi poate îngădui acte de filantropie. Consideraţi-vă însă, chiar de pe acum, ca un copil al casei. De acord ?

Că trăgea fiscul pe sfoară cu atîta nepăsare mi-era totuna, şi mersesem prea departe ca să mai dau înapoi.

— De acord, doamnă, zisei înclinîndu-mă uşor.

Ea îşi înălţă ochii spre ceruri.

— Mulţumesc, prietene.

— Îngăduiţi-mi acum, doamnă, să nu vă mai stingheresc.

— Nu ne veţi stingheri niciodată, domnule. Sînteţi ca acasă la dumneavoastră. O s-o rog pe fiica mea să vă dea o mînă de ajutor în aranjarea lucrurilor.

Începeam să-mi dau seama că mă anexau un pic prea repede familiei şi că era bine să-mi afirm fără întîrziere independenţa.

— Nu, mulţumesc, doamnă. Domnişoara, fiica dumneavoastră, are, cu siguranţă, treburile dînsei şi n-aş vrea să fiu un locatar abuziv.

— Nici nu sînteţi.

Deschise uşa şi o strigă pe Angélique.

— Ajută-l pe domnul Miracol, draga mea, poate are nevoie de tine.

Un scurt rîs gutural puse punct ceremoniei şi Florency se înapoie în salon. Angélique stătea în faţa mea cu aceeaşi privire prietenoasă.

— La ordinele dumneavoastră, domnule.

N-aveam asemenea pretenții, dar eram dator să-mi cer scuze pentru gafa din ajun și, cum îmi făcuse loc să trec, o invitai să mi-o ia înainte. Intrînd în odaie, îmi spuse :

— Aveți un dulap, dar mama s-a gîndit că poate nu vă ajunge. Am adăugat astfel comoda aceasta stil Ludovic al XV-lea, o amintire de familie, și o măsuță pentru scris. Observați de asemenea și stampa pe care am pus-o pe perete ca să vă înveselească puțin odaia.

Era o reproducere a *Sărutului pe furiș* de Fragonard.

— Într-adevăr acum nu mai seamănă a cameră de fetișcană, spusei eu prefăcîndu-mă grav.

Ea își mușcă buzele și reluă :

— A fost ideea mamei, iar în ceea ce mă privește, n-am uitat să vă aștern cearșafuri albe.

Am izbucnit într-un rîs sincer ; a rîs și ea. Gheața fusese spartă.

— Mă răsfățați, zic eu, și sînt cu atît mai emoționat de amabilitatea dumneavoastră cu cît mă simt dator să vă cer iertare.

— Cum adică ?

— Mă tem să nu fi fost incorect cu dumneavoastră ieri. Fiți convinsă că nici o clipă nu m-am gîndit să vă jignesc. Am fost, din simplă neatenție, mai degrabă stîngaci, decît rău intenționat. Ar trebui să fiu orb ca să nu recunosc că sînteți o ființă fermecătoare.

Ea se înroși brusc și mă întrebă cu glasul schimbat :

— Vorbiți serios ?

— Ce motive v-ar face să vă îndoiți ?

— Ah ! mai adăugă ea.

Și o luă la fugă.

Ciudată fată ! Dar cum ? Nu evadasem din temnița conjugală decît de cîteva ore și n-aveam de gînd să mă las îmbrobodit de o domnișoară la vîrsta măritișului. Trebuia

oare să chem în ajutor pe Freud, pe Jung, pe Stekel ca să-mi explic cazul ei? Să fie vreo psihopată, introvertită, refulată, obsedată de complexul frustrării? (Totdeauna m-a enervat jargonul ăsta al psihiatrilor.) Seducătoare, atrăgătoare, tulburătoare chiar. Ei şi? Eu aveam patruzeci şi trei de ani, iar ea douăzeci şi cinci. Fii cu ochii în patru, băiete! Peste unsprezece zile vei pleca o lună de zile în concediu. Pînă atunci fă-te nevăzut şi ea va pricepe că nu eşti un peşte de prins cu undiţa.

Am deschis geamantanul şi sacoşa şi mi-am rînduit lucrurile în dulap şi în comodă. La ora patru totul era în ordine. Sentiment de uşurare. Nu mai depind de nimeni. Sînt liber să fac ce vreau. „Trebuie, deci pot" (Kant). Dar la fel de bine: „pot" îl implică pe „trebuie" (Marie-Jean Guyau. *Tratat pentru o morală fără îndatoriri sau pedepse*). Estetica guvernează morala, aşa că sînt justificat.

Mă întinsei pe pat şi adormii pe nesimţite.

Ciudat vis. Din vîrful unui munte înalt, admir o vastă privelişte care se pierde învăluită într-o pîclă albastră. În faţa mea se cască o prăpastie. Înaintez, alunec de-a lungul peretelui vertiginos. O să-mi frîng oare oasele? Îmi domin teama. Ţinîndu-mă cu mîinile de steiul cald care mi se sfarmă printre degete, mai reduc din rapiditatea căderii. Continui să alunec. Împrejurul meu aerul vuieşte. Cum, necum ajung la capătul coborîşului şi iată că, fără să mă lovesc, calc pe pămîntul neted. În faţa mea se înalţă o uşă monumentală de abanos, prinsă în cuie de aramă, şi în care bat cu putere, în mai multe rînduri, pînă mă dor degetele.

Deschid ochii. În uşa mea se aud nişte ciocănituri discrete. Sar în picioare.

— Intraţi.

Apare Florency.

— Sper că nu v-am deranjat, domnule.

Îmi întinde o cheie.

— Uitasem să v-o înmînez. V-am prevenit. Ca să vă întoarceţi în odaia dumneavoastră, o luaţi pe scara de serviciu. În felul acesta vă veţi simţi mai bine, chiar ca acasă.

Îi mulţumesc. Gata ! De ce stă pironită ?

— Vă place cum v-aţi instalat ?

Se opreşte o clipă. Pare jenată. În sfîrşit, pocneşte din limbă şi se decide să-şi dea drumul :

— Scuzaţi-mă, domnule, poate mă socotiţi indiscretă, dar m-am gîndit, vreau să spun, fiica mea, şi cu mine ne-am gîndit că dacă nu sînteţi invitat, în seara asta, în altă parte la masă, aţi... aţi putea primi să împărţiţi cu noi modesta noastră cină. Ne-am cunoaşte astfel mai îndeaproape.

Invitaţia mă lasă cu gura căscată. A zis „fiica mea şi cu mine". Ea şi fiică-sa, sau fiică-sa şi ea ? Au urzit oare ceva, şi-au făurit un plan de luptă ca să mă prindă în plasa lor ? Şi-or fi închipuind oare că sînt bărbatul pe care şi l-ar dori în casă în chip de ginere şi pe care trebuiau să-l momească neîntîrziat ? Pînă aici !

— Doamnă, zic eu, credeţi-mă că sînt adînc mişcat de bunele dumneavoastră intenţii, dar n-aş vrea ca prezenţa mea să vă schimbe cîtuşi de puţin deprinderile. Am de gînd să trăiesc aci ca un călugăr în chilia lui. Veţi avea în mine un locatar liniştit, fără buclucuri, şi care se va strădui să fie pentru dumneavoastră de parcă nici n-ar exista.

Pe faţa ofilită, pudrată, lucind de cremă, a d-nei Florency se întrezăreşte decepţia. Porii dilataţi ai pielii se întrevăd pe sub fard. Aproape că mă cuprinde mila, în timp ce ea pledează, refuzînd eşecul misiunii, nu fără acea uşoară bîlbîială pe care i-o observasem şi în ajun, pricinuită de teama de a nu pierde fericita ocazie.

— Departe de noi, bineînţeles, domnule (pronunţase do-domnule) g-gîndul de a vrea să impietăm asupra libertăţii dumneavoastră d... de mişcare. Ştiu, ştiu prea bine, vai ! ce înseamnă singurătatea sufletească. (Îşi recăpătă siguranţa.) Ieri mi-aţi mărturisit în mod loial că sînteţi în curs de divorţ. De aceea mi-a venit ideea (ideea aceasta era oare numai a ei ?), da, mi-a venit ideea că participînd astă seară la masa noastră familială, v-aţi simţi mai puţin părăsit p... pentru a depăşi un moment dificil. D... dar sînteţi liber s-o socotiţi altfel.

Işi redobîndise demnitatea. Zîmbea, aşa cum proceda, probabil, în urmă cu patruzeci de ani, cînd saluta publicul, la începutul carierei sale de cîntăreaţă. Mă cuprinse o milă prostească.

— Ei bine, doamnă, primesc.

— Bravo ! Îmi faceţi o mare plăcere. Vă anunţ că cinăm devreme. La orele şapte precis, deoarece duminica teatrul nu are liber, şi trebuie să fiu acolo la orele opt fix. La orele şapte, deci, în sufragerie ! Vă previn cinstit că n-o să fie cine ştie ce zaiafet. O masă improvizată, nepretenţioasă.

Apoi se retrase în mod elegant.

După meniul ales, mi-am dat repede seama că cina fusese pusă la cale cu premeditare : supă cremă de creson, friptură de viţel cu sos alb şi garnitură de orez, clătite din hrişcă umplute cu dulceaţă de piersici. Nu m-am putut opri să n-o felicit, iar dacă uneori n-am fost destul de atent, în timp ce ea îmi evoca succesele din vremea tinereţii sale pe scenele cazinourilor de prin provincie, s-a datorat faptului că trăsăturile oacheşei Angélique, aşezată în faţa mea, îmi evocau chipul fermecătoarei Shizuoka. Mai înainte cu douăzeci de ani, şi o aproximaţie de trei

săptămîni, la 14 iulie 1937, mă înfruptam din mîncăruri japoneze tot în aceeaşi sufragerie la masa fostului piutonier-major de infanterie Jérôme Pasquini. Shizuoka, îmbrăcată într-un chimono, rîdea cu mici hohote înăbuşite privind la neîndemînarea mea în mînuirea beţişoarelor. Acum probabil că trecuse de cincizeci de ani, scumpa japoneză ale cărei „dôzo ! dôzo !" (vă rog) mă umpleau de duioşie ducîndu-mă cu gîndul la ţara ei îndepărtată, pe care speram s-o cunosc într-o bună zi. (Dar ce se alesese cu speranţele mele de atunci ?) Douăzeci de ani ! Îmi reaminteam ceaiul de culoare verzuie din ceştile de porţelan fin, de băutura din *saké* călduţă servită în păhărelele de faianţă ornate cu desene negre.

Florency îmi observă în cele din urmă aerul distrat.

— Nu sînteţi cu totul aici, dragă domnule, şi ce mult vă înţeleg ! Dar trebuie să reacţionaţi cu străşnicie.

Angélique nu prea lua parte la conversaţie. Maică-sa vorbea cît două. La un moment dat, însă, Florency se ridică rostind pe îndelete cuvintele subliniate printr-un gest pedant :

— Mă duc să pregătesc cafeaua. Este o operaţie pe care n-o las pe mîna nimănui.

Mama dispăru şi tînăra îmi spuse :

— Aveţi o meserie foarte interesantă, domnule. Aviaţia m-a fascinat întotdeauna. Dacă împrejurările mi-ar fi îngăduit, aş fi învăţat să pilotez. La nevoie, mi-ar fi plăcut să fiu stewardesă. Nu-mi era teamă de examen ; mă descurc destul de bine în engleză. Dar n-o puteam lăsa pe mama singură.

Îi reamintii că nu făceam parte din personalul de navigaţie aeriană şi că nu eram, la drept vorbind, decît un birocrat ca atîţia alţii.

— Da, zise ea, dar funcţia dumneavoastră este, totuşi, destul de fascinantă. Sînteţi la curent cu tot ce se întîmplă

pe lume, și în legătură constantă cu țările de la celălalt capăt al planetei. Și apoi, aveți, desigur, unele înlesniri pentru călătoriile cu avionul.

Îi răspunsei că înlesnirile astea se limitau la o călătorie gratuită pe an, dar că nu profitasem niciodată de ea, soția mea refuzînd să-și petreacă vacanțele în altă parte decît în Franța.

— Cum se poate ? exclamă ea. Și eu care mi-aș fi dorit atît de mult să călătoresc, să descopăr meleaguri noi, altele și altele : Istambulul, Rio de Janeiro, Indiile, Oceania...

Fără să știe mă atinsese la coarda sensibilă.

— Așadar, continuă ea, cu ochii înflăcărați, n-ați părăsit niciodată Franța ?

Îi vorbesc despre șederea mea în Liban : Tripoli, Lattaquié, adoratorii diavolului... Cu privirile parcă agățate de buzele mele, tînăra își sporea întrebările asupra climei, a priveliștilor, a datinilor. Curiozitatea ei părea fără sațiu

— Iertați-mă, spuse în cele din urmă, că vă chinuiesc atîta. Dar numai gîndul la călătorie mă înflăcărează pînă la nebunie.

De fapt, era parcă în plină transă, cu ochii dilatați, cu mîinile crispate pe marginea mesei, zgîriind fața de masă. Fetișcana asta părea dotată cu un temperament extrem de romanțios și cu toate că dorința ei de evadare se potrivea cu a mea, mi-am zis că era mai bine s-o aduc cu picioarele pe pămînt.

— Și ocupația dumneavoastră trebuie să fie interesantă, domnișoară. Presupun că este plină de emoții. Secretara unui avocat de la Curtea cu juri !

Ea strîmbă din nas.

— Da' de unde ! Criminalii ăștia nu-s deloc interesanți Ori sînt niște țicniți, ori niște pușlamale cu tot soiul de apucături. Nimic nu este mai monoton ca o

crimă... Și apoi eu una nu pledez, slavă domnului ! Nu-mi fîlfîi manșetele, nu-mi duc mîna la inimă, nici nu apelez la conștiința juraților. Patronul meu este un orator talentat, cum se zice la tribunal, și care vorbește la fel cum respiră. Eu însă nu fac decît să cercetez dosare, să bat la mașină rapoarte, memorii, concluzii, reclamații cu veșnicele „avînd în vedere" plicticoase ca o ploaie de toamnă.

— Nu vă iubiți meseria ?

— Asta nu-i meserie, este o slujbă, și prost plătită pe deasupra, cînd stai toată ziulica închisă într-un birou fără pic de aer. Viața pentru mine înseamnă mișcare, schimbare, mă rog, ceva cu totul opus existenței ăsteia cenușii pe care sînt obligată s-o îndur.

Florency apăru la țanc, învîrtind ibricul de cafea ca pe o cădelniță. Umplu ceștile, dădu zaharnița din mînă în mînă, sorbi pe îndelete o înghițitură, clipi cu înțeles și zise :

— La vîrsta mea, înțelegeți, dragă domnule, trebuie să știi să te mulțumești cu plăceri mărunte : astea au față de cele mari avantajul de a atrage după sine mai puține amărăciuni. Cazi de la o înălțime mai mică. Sorbirea unei cești de cafea bine preparată, de exemplu, reprezintă pentru mine o plăcere deplină.

Îmi aruncă o privire voluptoasă care-mi trezi bănuiala că, în tinerețe, gloriosul amant, societarul Comediei Franceze, va fi petrecut clipe plăcute împreună cu ea. Își termină ceașca și oftă :

— Este ora fatală ! Trebuie să vă părăsesc. V-o încredințez pe Angélique, domnule Miracol. N-o lăsați să se culce prea tîrziu.

Mă ridic :

— Dacă-mi permiteți, mă retrag și eu în camera mea

— Vai, dar vă rog. Doar n-o să vă culcați odată cu

găinile ? Angélique este altfel. Eu nu mă întorc niciodată înainte de miezul nopții, ba chiar pe la ora unu, și deseori în camera ei e încă lumină și sînt obligată să mă supăr. Citește, citește pînă-și strică ochii, și ar fi păcat. Sînt atît de frumoși !

— Ca ai mamei sale.

— Lingușitorule ! Mulțumesc și noapte bună !

Și dispăru legănîndu-și șoldurile planturoase.

După plecarea ei se așternu o tăcere apăsătoare. Angélique mă privea tristă, iar eu mă simțeam din ce în ce mai stînjenit. În sfîrșit, mă hotărîi s-o întreb, pe un ton pe care mă străduiam să-l fac cît mai degajat :

— Și care sînt lecturile dumneavoastră preferate ?

Ea răspunse repede :

— Totul mă interesează. Sînt abonată la o sală de lectură și citesc în neștire cu aceeași plăcere poezii, istorie, romane, cu excepția însă a romanelor polițiste, care mă plictisesc la culme. Mi-e de ajuns că la birou nu-aud vorvindu-se decît despre asasini.

— Iar acum, ce citiți ?

— Un roman pe care l-am cumpărat, un roman englezesc pe care-l mai citisem în traducere, dar am ținut să-l recitesc în original : *Wuthering Heights* *. Îl cunoașteți ?

— Da. Nu este o lectură prea odihnitoare.

— Și ce să fac cu lecturile odihnitoare ? Doar personajele ieșite din comun mă interesează, iar în cartea aceasta există cel puțin două ; Heathcliff și Catherine. Catherine mai ales.

— Dar este monstruoasă !

— Credeți ? Ce-mi place la ea, ce admir, este tăria de caracter, nesăbuința sentimentelor. Nu se teme să-și ducă

* *La răscruce de vînturi*, de Emily Brontë (*n. tr*).

pînă la capăt pasiunea dincolo de bine și de rău, disprețuind prejudecățile burgheze.

— Un Nietzsche îmbrăcat în fuste, intervenii eu în șoaptă, ca să-i mai temperez elanul. Disprețuiți cumva morala ?

O uimire amestecată cu reproș îi străfulgeră privirea și replica se cam lăsă așteptată.

— Dar n-am spus nimic care să vă poată face să presupuneți asta, murmură ea.

Nu-mi plăcea deloc făgașul pe care apucase conversația noastră. N-o părăsisem pe Laurence ca să ascult ca un mielușel mărturisirea de credință a unei exaltate, căreia castitatea rîncezită avea să-i se urce la cap, ca pe vremuri bietei Emily.

— Iertați-mă, îi spun, am avut o zi grea și cred c-ar fi mai chibzuit să mă duc la culcare.

— Cum doriți, răspunse ea cu glasul stins.

Îi urai noapte bună, și în timp ce ea încă nu se dezlipise de pe scaun, nemișcată, cu fața crispată, eu și trecui în coridor.

Intrat în camera mea, închisei ușa cu cheia și izbucnii în rîs. Scumpa Angélique n-o să mă mai poată lua cu asalt. La urma urmei, cina aceasta nu fusese chiar fără rost, de vreme ce îmi dezvăluise pericolele care mă amenințau. Relațiile mele cu gazda și cu fiica ei trebuiau așezate pe temeliile unei politeți rezervate. Voi evita cît mai mult cu putință să le întîlnesc, iar ele nu vor întîrzia să priceapă că doream sincer să mă țin la distanță. Nu urma oare să plec foarte curînd în concediul meu anual ? O lună departe de Paris și, la întoarcere, vor înțelege că doresc să rămîn un om liber.

A doua zi telefonai de la birou maestrului Janvier, avocat, fost coleg la Facultatea de drept, cu care continuasem să întrețin, cu unele întreruperi, relații de camara-

derie. Urma să plece la Arcachon. Bagajele îi erau gata încărcate în mașină.

— Am luat notă, zise el, dar mâi amintește-mi peste o lună. Nu prea ai aerul că înțelegi că oamenii legii au și ei dreptul la vacanță. Și apoi, în cazul că nu ești nerăbdător să-ți legi iar zgarda de gît, un proces de divorț nu se face atît de repede. Peste o lună, poate, te vei fi împăcat cu nevastă-ta.

Îi replicai că n-aveam nici o dorință să mă înham la altă caznă recăsătorindu-mă și că o împăcare cu nevastă-mea era o ipoteză care trebuia îndepărtată. Nu-i ceream decît să-și amîne cu cîteva minute plecarea pentru a o anunța în scris pe Laurence că-l însărcinasem să intenteze divorț în numele meu.

— Ce tiran poți fi ! urla el în aparat. Secretara a plecat și voi fi obligat să-ți bat eu la mașină răvașul de dragoste. Te previn, că-ți voi scumpi în consecință onorariul de plată. O să te aduc la sapă de lemn, bătrîne. Permite-mi să mai adaug că ești țicnit de-a binelea. Nevastă-ta este o ființă fermecătoare. Dar, la urma urmelor, te privește. Chiar insiști ?

Insist, iar el se supune bombănind.

Dimineața este splendidă. În fața mea, agățat pe perete, planiglobul mă sfidează cu toate continentele, toate mările, toate fluviile, toți munții săi. Papeete dă cu tifla orașului Honolulu. Dar es-Salam tutuiește Zanzibarul, marea Okhotsk este neconsolată că peninsula Kamceatka o împiedică să-și arate dragostea desăvîrșită față de marea Bering. Ah ! să cobor la Amou-Daria, apoi la Pamir, între Tadjikistan și Afganistan, să străbat deșertul Turkmeniei — pe rusește Turkmenskaia — lăsînd în dreapta regiunile Uzbekistan, să descopăr tot felul de orașe cu nume ciudate ca Tourtkoul, Ourguentch, Tachaouz, Noukous, și să ajung în verde-albăstria mare Aral, la

Mouinak, după ce mă voi fi rătăcit prin **delta** cu douăzeci de brațe ! Visul meu se destramă cînd îmi închipui ținuturile acelea foarte îndepărtate pe care nu le cunosc decît din cărți : insula Yap. în Micronezia, unde mocnesc vulcanii și unde cargourile americane nu ajung decît o dată pe lună, ca să încarce miezii de *coprah* * decorticați, insula Campbell, în plin Pacific de Sud, unde o societate de teozofi australieni despică firul în patru, discutînd de ani de zile despre iluminismul proferat de Annie Besant și de Rudolf Steiner, insulele Maldive în largul cărora se pescuiesc moluște ciudate de culoare roșcată și trandafirie, numite melci-porțelan *(Cypraea tigris)* și, sus de tot, între Spitzberg și capul Nord, insula Bear unde ursul alb, feroce*le thalarctus maritimus,* atacă pe timp de iarnă pașnicii observatori ai stației meteorologice.

Nu văzusem nici unul din toate ținuturile acestea care n-au încetat să-mi bîntuie visele. Era oare prea tîrziu pentru un explorator imaginar ca mine ? Deodată îmi răsare în minte fața concentrată a Angelicăi. „Să descopăr meleaguri noi, altele și altele". zicea ea cu glas nostalgic. Degeaba mă apăr de atracția ei din ce în ce mai vie. Simt că între mine și ea există o vădită înrudire spirituală.

În zilele care au urmat, am făcut în așa fel, încît să nu mă întorc acasă decît în jurul orei nouă seara, după ce-mi luam masa la un restaurant. Urcam cele patru etaje cu o mare băgare de seamă, și, după ce intram în cameră în vîrful picioarelor, mă întindeam în pat avînd grijă ca în prealabil să nu pîrîie nici o lamelă a parchetului. Greșeam însă crezîndu-mă astfel la adăpost de orice uneltire. Căci, cam la o săptămînă după instalarea în camera albastră, în timp ce ajungeam în dreptul casei aud o voce în spatele meu :

* Cocos (n. tr.)

— Bună-seara, domnule Miracol.

Se întunecase. În lumina lăptoasă a tuburilor luminescente o recunoscui pe Angélique.

Noaptea de august era caldă — o căldură blîndă, învăluitoare, îmbiindu-te mai degrabă la visare decît la înflăcărare. Din grădina unei mănăstiri învecinate veneau, în valuri, cînd o mireasmă puternică de salcîm, cînd o aromă amară de merişor şi de salbă-moale din Japonia, dogorită de arşiţa soarelui din timpul zilei.

— Sper, domnule, că n-o să-mi purtaţi pică pentru gîndul că aş fi putut avea, poate, norocul să vă întîlnesc. De duminică încoace aţi devenit total invizibil. Vă feriţi cumva de mine, vreau să spun vă feriţi de noi, de mama şi de mine ? De ce ?

Nu-mi rămînea decît să arunc vina pe treburile şi obligaţiile mele de tot felul. Am făcut-o. Ea părea liniştită sau se străduia să pară.

— Mama dumneavoastră este la teatru ?

— Ca în fiecare seară, iar în casă e o căldură atît de înăbuşitoare, încît am ieşit să iau puţin aer.

— Întîlnirea noastră nu se datorează, aşadar, decît unei fericite întîmplări, nu ?

— Să zicem unei întîmplări socotite posibile.

— Nu uneia stîrnite ?

— Credeţi ce vreţi.

— Cochetaţi ?

— E oare interzis ?

Dacă discuţia decurgea pe faţă, nu eram dispus totuşi să mă las dus de nas.

— Şi într-un caz şi în celălalt, domnişoară, zic cu cu un aer detaşat, nimic nu ne împiedică să mergem să ne răcorim pe o terasă.

— Spune-mi Angélique.

Mă luase prin surprindere şi merita să i-o plătesc cu vîrf si îndesat

— Prenumele meu este Jean.

Alunecam pe un stil afectat. Gata ! Nu depindea decît de mine să-i precizez limitele. După ce ne instalarăm pe terasa unei cafenele din Piaţa Convenţiei, ea reluă :

— Jean, dăunăzi, ţi-ai cerut scuze, pentru că ai fost nedrept cu mine şi ai făcut-o în nişte termeni care m-au mişcat. Proastă am fost eu că m-am supărat. În schimb mă tem să nu-ţi fi părut cam ridicolă, vorbindu-ţi cu o prea mare înflăcărare despre *Wuthering Heights.*

— Cîtuşi de puţin.

— Ba eu mă cunosc bine. Cînd îmi place o carte, mă aprind prea uşor şi spun prostii.

— Te asigur că mi-ai stîrnit tot interesul.

— Aşa, bate-ţi joc de mine, o merit din plin. Nu sînt însă atît de agitată cît te-am lăsat să crezi. N-am prea des prilejul să schimb idei cu persoane care au, asta-i tot. Cînd mi se întîmplă lucrul acesta, îmi iau avînt, şi-i vina mea că mi se dă peste degete.

— Nu-mi amintesc să te fi tratat cu atîta asprime.

— M-ai întrebat dacă dispreţuiesc morala.

— Nu era decît o întrebare.

— Da, dar lăsa să se presupună că mă credeai în stare de aşa ceva.

— Interpretare gratuită. Dealtfel, draga mea copilă...

— Nu mai sînt o copilă.

— Iertare. Dealtfel, dragă Angélique, ca să fim sinceri, ce-i aia morală ? Noţiunea se schimbă în raport cu popoarele şi clima. Porcul este un animal impur pentru evrei : iată de ce aceştia n-au voie să se înfrupte din carnea lui. În schimb hinduşii nu mănîncă deloc carne de vacă pentru că, în ochii lor, vaca este considerată sacră. Şi ce să mai vorbim despre naivii ăia de melanezieni care

zgîlţiie cu străşnicie cocotierul în vîrful căruia stau încleştaţi bătrînii lor părinţi, pentru a-i doborî şi a-i mînca fripţi pe grătar, fără să rişte vreo pedeapsă, avînd convingerea că astfel îşi însuşesc virtuţile acestora ! Alte ciudăţenii, de astă dată cu privire la căsătorie : faraonii erau obligaţi să se însoare cu surorile lor. Loth s-a căsătorit cu fiicele lui. Musulmanii pot avea patru soţii legitime. Aşa că dacă ne luăm după asemenea exemple, morala nu poate fi considerată decît ca o codificare a prejudecăţilor. Iar cum prejudecata nu este decît o opinie, te rog trage şi dumneata concluzia.

— Va să zică aşa ! exclamă Angélique. Dumneata eşti un individ depravat care dispreţuieşti morala şi vrei să ştii dacă şi eu sînt de aceeaşi părere. Ei bine, răspunsul meu este : nu, domnule.

Părea că se distrează. Avea replica spontană. Şi cum mă complăceam în jocul ăsta, ea îndreptă firul discuţiei spre domeniul căsătoriei.

— Domnule Miracol, aţi aproba poligamia ?

Redevenise solemnă. Nu-mi rămînea decît să-i ţin isonul.

— E bine să amintim mai întîi, domnişoară Simpla, că practica poligamiei nu este privilegiul religiei islamice şi că, pe de altă parte, discipolii lui Mahomed nu şi-au putut lua niciodată mai multe neveste, decît dacă aveau cu ce să le întreţină în mod onorabil. O mai întîlnim şi în Polinezia, la unele triburi ale pieilor roşii, iar mormonii, porecliţi şi „Sfinţii zilei de apoi", creştini, mă rog ! întrucît religia lor se proclamă de la „Biserica lui Isus Christos" — o înscăunaseră pe ţărmul Marelui Lac Sărat, în anul 1852 în persoana conducătorului lor religios, Brigham Young. N-au renunţat la ea decît în anul 1890, la intervenţia trupelor federale, şi fără voia lor, după cît se pare.

— V-am întrebat însă dacă aţi aproba-o.

Ridicai din umeri.

— Cum ţi-am spus mai înainte, este în funcţie de climă, şi de la sine înţeles, şi de temperament.

Ea se ridică brusc.

— Din două lucruri, una : ori credeţi ceea ce afirmaţi şi atunci sînteţi un om înfiorător, ori nu credeţi, şi atunci nu sînteţi decît un glumeţ fără haz.

Enervarea ei avea o doză bună de prefăcătorie.

— Nu te supăra, îi spun, şi ascultă-mă bine. Părerea mea este că un occidental se poate mulţumi cu o singură femeie. Se întîmplă uneori ca o singură femeie să fie chiar prea mult pentru el, cum am fost în stare să constat personal. Cred de asemenea că pentru un bărbat cu bun simţ, idealul constă probabil în a găsi toate femeile întruchipate într-una singură.

Ea mă privi într-un mod straniu.

— Aşa da, mai merge. Nu sînteţi deci nici un Casanova, nici un Barbă-Albastră !

Era o undă batjocoritoare în tonul ei şi discuţia începea să mă enerveze. Rămăsese în picioare. I-am plătit cu aceeaşi monedă şi m-am ridicat şi eu.

— Să vă conduc pînă acasă, frumoasă domnişoară ?

— Cum doriţi, bunul meu domn.

Ne îndreptarăm către strada Saint-Lambert. Mergea bosumflată, cu fruntea încruntată. Mă atrăgea şi mă enerva. Îmi dădeam seama că este inteligentă, constatare care în alte timpuri m-ar fi determinat să mă feresc de ea ca de ciumă. La naiba ! Va fi de ajuns să adopt o politeţe distantă, excluzînd orice familiaritate.

Ajungînd în faţa casei, ea mă întrebă cu un aer de nepăsare politicoasă :

— Nu plecaţi în vacanţă, domnule Miracol ?

— Ba da. Plec peste trei zile. Chiar mă pregăteam s-o anunț pe mama dumneavoastră.

— În ce direcție ?

— Spre Coasta de Azur.

— Ce potriveală ! Și eu plec tot peste trei zile. Noapte bună !

Își pusese în cap să mă dea gata ? Nu-mi lăsă nici măcar răgazul s-o întreb unde are de gînd să se ducă. Se năpusti în cabina ascensorului, urcînd spre ceruri — cu fața fereceată, talia fină, picioarele lungi și subțiri — în timp ce eu ajungeam pe scara de serviciu în oaza mea albastră, în insula mea fericită, în „odăița" mea.

In odăița aceasta închisă ermetic domnea o căldură înăbușitoare. Deschid fereastra, trag în piept o gură bună de aer, mă dezbrac, îmi pun pijamaua și mă întind pe pat. Aud bătăile ceasului marcînd ora unsprezece, apoi repetîndu-se de trei ori, de patru ori... și adorm.

Spre ora unu noaptea sînt prins în mrejele unui vis bizar : Se făcea că o lumină rece mă învăluia și mă simțeam ca absorbit într-un văzduh fără formă și culoare Mă trezii brusc cu fruntea udă de sudoare. Odaia părea scăldată într-o atmosferă lăptoasă, imaterială, în mijlocul căreia plutea un chip fără corp. Încă sub puterea visului și adunîndu-mi cu greu mințile. mă ridic în capul șalelor. Cuvinte ca dintr-o poveste fantastică — Ann Radcliffe. Hoffmann, brr ! — îmi răsar pe buze : „Oricine-ai fi. suflet îndurerat sau duh necurat, dă-mi pace". Nu le rostii însă ; fantoma dispăru în umbră și o lumină palidă mi se plimbă pe trup.

Întinsei o mînă spre lampa de pe noptieră și apăsai pe buton. În fața mea stătea, în picioare, grațioasa fantomă a Angelicăi îmbrăcată într-o cămașă de noapte albă și cu o lanternă electrică în mînă Recăpătîndu-mi luciditatea,

înțelesei că vizitatoarea își luminase mai întîi propriul chip și abia după aceea îndreptase fascicolul luminos înspre mine.

Nu era o fantomă. ci o femeie în carne și oase, pătimașe, atrăgătoare, și care, după ce înaintă cîțiva pași, se prăbuși pe marginea patului meu. Cu ochii dilatați, cu dinții clănțănindu-i ușor, mă învălui cu parfumul ei, oftă, apoi rosti cu un glas răgușit :

— Nu mai puteam.

Ideea de a o respinge nu mi-a trecut prin cap.

XI

ANGÉLIQUE IVITĂ BRUSC ÎN NEgura de pe strada Saint-Lambert nu era o tînără fără de prihană, lucru pe care am fost în măsură să-l verific eu însumi pînă în zori cînd, după o ultimă îmbrățișare, s-a întors în odaia ei în vîrful picioarelor.

— Mama are vederi largi, îmi șoptise la ureche, dar este mai bine să n-o provocăm.

Ce înțelegea oare prin asta ? Aveam să fiu informat ceva mai tîrziu că unul din predecesorii mei din camera albastră, primul beneficiar ocazional al favorurilor ei, fusese surprins de Florency în flagrant delict. Jucîndu-și la perfecție rolul mamei adînc jignite, îl somase pe seducător să se însoare cu fata. După ce a protestat spunînd că și el intenționa acest lucru, mișelul, chiar a doua zi, își luase tălpășița cu bagaje cu tot. Trecuseră trei ani și Angélique afirma că s-a comportat cît se poate de rezervată cu ceilalți sublocatari ulteriori.

— Nu mai fuseseră dealtfel decît doi, dar ce indivizi ! Primul, casier la bancă, de cincizeci de ani, chel, obez,

asmatic, un adevărat hopa-mitică prăpădit care, în timp ce urca treptele, se oprea la fiecare etaj să răsufle. O rugase pe mama să-i dea voie să folosească ascensorul. Mamei nu-i plac oamenii vlăguiți. Închipuie-ți că l-ar fi apucat o criză cardiacă în trecere prin apartamentul nostru ! L-a expediat repede. Al doilea, văduv, bine făcut, mereu îmbrăcat în negru, de vreo patruzeci de ani, și nu lipsit de prestanță, dar cu un aer de tristețe care se desprindea din întreaga-i ființă și pe care noi o pusesem pe seama văduviei. Se recomandase șef de serviciu într-o mare întreprindere. N-am aflat decît după doi ani că era un biet funcționar la o firmă de pompe funebre. Un maestru de ceremonii, da ! Superstițioasă cum este, mama l-a obligat repede să-și ia tălpășița, ca pe o pasăre rău prevestitoare... Și iată că ai apărut tu. Ah ! cu tine era altceva, iar tu ți-ai dat perfect de bine seama, canalie ! N-am avut puterea să-ți rezist.

Spunea adevărul, doar că ofensiva nu pornise de la mine, ci de la ea.

Cît despre vederile largi ale mamei, nu mi-a trebuit mult să mă edific. Era dispusă să ierte tot ceea ce nu vedea. Îi era oare de ajuns ca aparențele să fie salvate sau proceda așa din calcul ?

În ajunul plecării în concediu, Angélique mi-a spus :

— Știi ceva, frumosule tenebros, dacă vrei să mă iei cu tine în sudul Franței, nu te jena. I-am spus cîte ceva mamei, ea te consideră ca un domn onorabil și vom pleca avînd binecuvîntarea ei.

Și astfel am ajuns pe Coastă, după cîteva scurte popasuri, — călătorie în cursul căreia ea n-a încetat o clipă, arborînd o fericire constantă, să-și joace rolul de mare îndrăgostită. Îmi reamintesc ospățul pantagruielic de la Vienne, apoi cîmpia avignoneză, cu țîrîitul neîntrerupt al greierilor din livezile de măslini, carnavalul de la Saint-

Tropez, care ei nu i-a plăcut deloc, poate pentru că nu găsisem decît o cameră proastă într-un hotel cu ploșnițe, golfulețul împresurat de stînci roșietice unde ea a inotat la fel de goală ca Afrodita.

În cele din urmă, ne-am instalat în acel mic hotel din Garavan, la două sute de metri de frontiera italiană, hotel care nu avea decît vreo zece camere. Ea s-a împrietenit pe loc cu miss Sarah Watson, romancieră galică, în vîrstă de vreo patruzeci de ani, osoasă, colțuroasă și fălcoasă ca o iapă, dar cu ochi de nu-mă-uita și împreună cu care îi făcea plăcere să vorbească pe englezește.

Încetul cu încetul, învățam s-o cunosc și nu era zi să nu mă surprindă din ce în ce mai mult. Una din expresiile cele mai folosite de ea era „am oroare" sau „îmi displace". Ce-i displăcea oare ? Întîi și întîi arborii, mai ales cînd formau o pădure. („De ce Angelique ? — Cum să-ți spun, frumosule ? Pentru că arborii sînt muți, pentru că îmi dau senzația de nemișcare, de nepăsare, de singurătate, mai știu eu ? — Bine, dar asta înseamnă că nu iubești natura ? — Mi-e teamă că nu. și în orice caz nu pe asta.") Nu suferea copiii. („De ce ? — Mucoșii ăștia care zbiară, care se joacă prostește, care dau buzna peste tine, care sparg totul, care te tiranizează toată ziulica. Ah ! nu ! mulțumesc ! Ai grijă mai ales să nu-mi faci !") Îi displăcea, de asemenea, pipa, țigara de foi, căpățina de vițel, peștele cu oase, sosul alb. („Au un gust atît de fad !"), muzeele („Dar, de ce, Angélique ? — Duhnesc a mortăciune."), pisicile („Sînt ipocrite, zgîrîie."), oamenii slăbănogi („Un bărbat trebuie să aibă mușchi, nu glumă."), femeile grase („Își fîlfîie aripile.").

— Și ce-ți place ție, diavoliță ?

— Îmi place viața și mișcarea, îmi place stăpînul meu ; îmi place mușchiul în sînge, vinul de Beaujolais, romanele americane, îmi plac filmele veriste ale marilor cineaști

italieni. Mi-ar plăcea să trăiesc la Roma sau la New York. Îmi place marea pentru că e-n veșnică mișcare. Te plac și pe tine, astăzi și poate că și mîine, chiar dacă tu nu mă iubești decît pe jumătate, de formă, monstru ce ești, chiar dacă nu faci altceva decît să te bucuri ca un egoist de frumoasa mea tinerețe, chiar dacă ești ferm hotărît să nu mă iei de nevastă.

Îmi arunca oare momeala ? Ca să nu trebuiască să-i răspund, o luam în brațe, o sărutam, o răsturnam.

— Asta-i tot ce știi să faci, domnule, îmi arunca ea gîfîind.

După cincisprezece zile eram vrăjit. Nu numai că Angélique îmi înfierbînta sîngele, dar trebuie să recunosc că în tot ce făcea era exact contrariul Laurencei, și fără îndoială aceasta era principala cauză a atracției pe care-o simțeam pentru ea. Cu cît una, sigură pe sine, adormea pe laurii conjugali, cu atît cealaltă nu era decît zbîrlire și împotrivire. Cu cît Laurence se complăcea în rutină, în ideile preconcepute, cu atît domnișoara Simpla se răzvrătea împotriva a tot ce era convențional și rigid în relațiile sociale. Tot ceea ce una considera că este conform ordinii stabilite, a tot ceea ce aceasta reprezenta, cealaltă denunța, respingea cu violență. Laurence ar fi socotit că Angélique este o nebună, o nerușinată, o anormală. În ochii Angelicăi, Laurence nu putea să apară decît ca o mică burgheză fără imaginație, fără orizont, sclerozată în concepțiile ei învechite. Eternul conflict dintre Eva și Lilith.

Eram oare, eu, total de acord cu tînăra-mi iubită ? Cu siguranță nu, și, în gura alteia, multe din afirmațiile ei m-ar fi făcut să ridic din umeri, sau pur și simplu m-ar fi enervat. Dar starea mea de fericire era stîrnită în mare

parte de aceste discuții contradictorii, pe care nu mă străduiam deloc să le împuținez. Uneori rîdeam chiar în hohote și atunci Angélique mă privea pieziș, gata gata să-și scoată gheruțele dacă aș fi îndrăznit s-o contrazic. Mă feream cît puteam.

Exista însă cel puțin un punct asupra căruia, independent de îmbrățișările amoroase, mă înțelegeam întru totul cu ea : și anume această dorință de evadare, această pasiune a călătoriilor, de care era mereu însetată și pe care, din vina Laurencei, eu trebuisem să mi-o înăbuș.

Simpatia ei pentru miss Sarah Watson, romanciera din Țara Galilor cu fizic nu prea îmbietor, se datoia îndeosebi faptului că aceasta călătorise mult. Miss Sarah — vroia să rămînă o „mis", cu toate că fusese căsătorită cu doi bărbați : primul, membru laburist în Camera Comunelor, al doilea, afacerist la Birmingham — miss Sarah, deci, de două ori văduvă la treizeci de ani și stăpînă pe o avere confortabilă, hotărîse să-și folosească banii făcînd înconjurul lumii. Fantezia o mînase de la Londra spre Indii, apoi în insulele Sonde, în Noua Zeelandă, în Japonia, Coreea, San Francisco, Rio de Janeiro, Santiago de Chile, Insula Paștelui, Johannesburg, în insula Mauriciu și așa mai departe, pînă în insulele Kerguelen. Acest periplu în zigzag durase cinci ani și, averea fiindu-i tocată pe jumătate, se socotise aptă de a se înscrie în rîndurile scriitorilor de literatură anglo-saxonă, alături de Daniel Defoe și de Swift, de Joseph Conrad și de Somerset Maugham. Cum romanele ei de aventuri și de acțiune nu obținuseră succesul scontat, se îndreptase către o formă absolut originală, după părerea ei, și care se numea, în opoziție cu romanul obiectual și cel vizual, romanul cu temă și personaje.

— Ascultați-mă pe mine, zicea ea cu o voce tăioasă, romancierii ăștia ai ultimului val, care fac atîta zgomot pentru o nimica toată în țara dumneavoastră, pretind că descrierea înlocuiește totul, că nu interesează decît ceea ce înregistrează ochiul și ceea ce, printr-un fenomen de refracție, dezvăluie psihologia subiectului, conducînd spre adevărata cunoaștere a ființei umane. Este o copilărie, pentru că asta înseamnă în cele din urmă că obiectul contează mai mult decît subiectul, lucrul văzut mai mult decît cel care vede, întrucît, dacă admitem acest punct de vedere aberant, scriitorul n-ar avea valoare decît în măsura în care, folosind un stil total neutru, ar deveni tot una, în realitate, cu un aparat fotografic prevăzut în mod accesoriu cu un magnetofon. În ceea ce mă privește, eu vreau să acord subiectului, povestirii anecdotice, personajelor, imaginației în sfîrșit, toată importanța cuvenită. Romanul, așa cum îl concep eu, va fi totodată realist și psihologic. Se va înrudi cu confesiunea, cu documentele juridice, cu reportajul și cu romanul romanesc, din nou la modă. Autorul va utiliza toate formele de exprimare, folosind după bunul plac pe „eu“ pe „tu“ pe „el“ pe „noi“, reînviind vechile forme retorice. Sînteți ai mei. Madame de la Fayette și James Joyce, Flaubert și Dostoiewski, Proust și Aldous Huxley ! Căci din această îmbinare, din această sublimare a tuturor modalităților literare se va naște romanul „watsonian“, romanul total.

Angélique asculta cu gura căscată, pe marginea ringului restaurantului *La Speranza*, unde perechile dansau scăldate în fascicule de lumină albastră, roșie sau verde, distribuite alternativ de reflectoare. Un *taxi-boy* cu fața măslinie și cu ochii de dansatoare egipteană, în haine de culoare albastru închis și pantalon alb veni și se înclină în fața

teoreticienei romanului de mîine. Ea se ridică într-o clipită, demascîndu-şi, într-un rictus al gurii, falca de cal. Orchestra intonă un tangou argentinian şi, numaidecît, miss Sarah se aruncă în braţele cavalerului plătit, şi, obraz lîngă obraz, se lăsă purtată de un vis de iubire etern, care avea să dureze cel puţin cinci minute.

— Este admirabilă, murmură Angélique.

— După cîte observ, rostesc eu pe un ton indiferent, englezoaicele par a se fi schimbat destul de mult de la regina Victoria încoace. Altădată, cu cîteva luminoase excepţii doar, şi, făcînd abstracţie de unele manii mai mult sau mai puţin inocente ale unui puritanism suspect, nu le puteai atribui decît cîteva vicii neîsemnate sau slabe urme de nebunie. Acum s-au dezlănţuit cu totul : sînt de-a dreptul nebune, de-a dreptul vicioase, de-a dreptul isterice şi vechea definiţie a vicleanului Albion îşi capătă, iată, sensul deplin. Li se iartă totul, desigur, cînd sînt frumoase, ceea ce se mai întîmplă.

— Ce rău ai devenit brusc, bunul şi frumosul meu prieten ! interveni Angélique. Spune drept, ce se întîmplă ? Dacă te-am rugat s-o inviţi pe miss Sarah, am făcut-o pentru că-mi povestise despre *La Speranza* ca despre un local al desfătărilor, unde mai fusese încă de două ori, şi pentru că îşi exprimase dorinţa să mai vină şi astă seară. Puteam să-i facem bucuria de a o lua cu noi în maşină.

— Dar, prinţesă Şoricel, n-am nimic cu pitoreasca ta miss.

— Mă bucur s-o aud din gura ta : este o fiinţă care mă depăşeşte şi aş fi curioasă să aflu în ce categorie o orînduieşti : nebună, vicioasă, isterică ?

— Să spunem cu pudoare că refuză frustrarea.

— Mă scoţi din sărite cu frazele tale sofisticate. Hai să dansăm.

Intru cu ea pe ringul de dans şi tangoul ne atrage în moliciunea melodiei sale. Supleţea, agerimea, parfumul acestei tinere de care habar n-aveam cu o lună în urmă... Lîngă ea mă simt cu adevărat bărbat. Mă copleşeşte, mă îmbată, mă vrăjeşte şi totuşi îmi rămîne străină. Îi recunosc brusc parfumul : este *Mitsouko*, parfumul Laurencei. Cum se face că pe ea mi se pare atît de diferit ! Nu mă mai gîndisem la Laurence de la plecarea din Paris. Ideea de a-mi telefona la birou sau de a mă aştepta la ieşire, ca să încerce să mă reîntoarcă la ea nici măcar nu-i trecuse prin cap. Orgoliul. Am parcă un sentiment de admiraţie. Ea crede că-i doar un capriciu. Este ferm convinsă că nu mă voi putea lipsi de prezenţa ei. că nu peste mult o voi înţelege şi mă voi întoarce acasă. Eroare, draga mea doamnă... Oare ce-o face la ora aceasta, Laurence a mea ? O întrebare care nu-şi are rostul. Dar iată că mă gîndesc la Odette, la ginerele meu Pascal Goussier, strălucitul inginer. Călătoria lor de nuntă probabil că se apropie de sfîrşit. Şi eu fac una, în felul meu. Oare cum vor reacţiona cînd vor afla de plecarea mea ? Şi ce va zice impecabilul colonel Goussier şi coloneleasa lui mustăcioasă ? Scandalul strecurat într-o familie de politehnicieni !... La dracu ! N-au decît să se descurce ! Fiecare are dreptul să-şi facă viaţa cum înţelege el.

Orchestra se opreşte. Ora unsprezece. Ne întoarcem la masa noastră unde Adonisul *taxi-boy* readuce o miss Sarah vizibil tulburată. Insul se înclină ceremonios şi dispare în întuneric, odată cu stingerea reflectoarelor şi a beculeţelor cu abajur instalate la mese. Îndată apoi, în jurul piscinei situată ceva mai jos, se aprind numeroase focuri bengale şi vreo şase sirene în costume de culoarea

pielii, pe cap cu caschete aurite, plonjează împreună. Privim încîntați evoluțiile pline de grație, căci așa cum ne prevenise romanciera din Țara Galilor bazinul cu planșeu de sticlă albastră era iluminat pe dedesubt. În sfîrșit, focul de artificii explodează aruncînd în văzduhul nopții rachete șuierătoare, care se aprind sus, în înaltul cerului, căzînd în jerbe de flori roșietice.

Miss Sarah vrea cu orice preț să comande o sticlă cu vin de Asti spumos. În ceea ce mă privește, nu prea înclin spre nectarul acesta de fructe, prea dulce după gustul meu, dar a cărui spumă răcoroasă gîdilă plăcut cerul gurii.

— Ah ! italienii ăștia, oftează romanciera, cît sînt de seducători ! N-o să ghiciți niciodată ce mi-a spus fermecătorul efeb care mi-a făcut favoarea să danseze cu mine. *Wonderful* * ! Mi-a strecurat la ureche, în timp ce mă strîngea atît de tare că era să-mi pierd răsuflarea : *Paradiso mio !* Paradisul meu ! Sînt neîntrecuți ! Deoarece se numește Carlo, i-am întors complimentul spunîndu-i Carlino. Mi-a făgăduit că nu va mai dansa cu nici o altă femeie în noaptea asta, așa că o să mă iertați dacă nu mă întorc cu voi la Garavan. Are un scooter și mi-a propus să mă ia în șa pînă la frontieră. *It is exciting, no ?* **

Scumpa Sarah ! N-aș vrea să-i risipesc iluziile, dar mi se pare de datoria mea s-o pun în gardă.

— Miss Watson, e rîndul meu să vă cer iertare, dar nu se știe niciodată. Nu cumva acest Carlino al dumneavoastră și-o fi pus în cap să vă jefuiască ?

Ea izbucnește în rîs. Băuse, unul după altul, trei pahare de Asti și exuberanța firii ei nu mai putea fi ținută în frîul vechilor concepte de respectabilitate.

* Minunat (engl.) *(n. tr.)*.
** E tentant, nu ? *(n. tr.)*.

— *Shoking ! Poverino Carlino !* Hi ! Hi ! *signore Miracolo*. Să mă jefuiască, ați spus ? N-ați adăugat nici o altă silabă în plus ? Atunci nu mi-e teamă.

Angélique își înghiți cu noduri vinul de Asti, iar eu insist :

— Mă gîndesc mai ales, miss, că o femeie de condiția dumneavoastră nu trebuie să se expună vreunei pățanii.

Ea dă din umeri.

— În orice pățanie, *my dear*, cum ar fi spus marele dumneavoastră Victor Hugo, există o aventură și romanul watsonian trebuie să se hrănească și el cu orice experiență vitală În ceea ce mă privește, cred că aventura cu acest Carlino poate să mă învețe multe. Acest *boy* este frumos ca un zeu. Joyce ne-a învățat că erotismul este... cum ziceți dumneavoastră ?... *well !* stimulentul indispensabil romanului modern. Bărbatu-meu, deputatul, era în stare de isprăvi demne mai degrabă de arhivele Camerei Comunelor decît ale camerei mele de culcare. Cît despre afacerist, acesta cîntărea două sute cincizeci de *pounds*, și, pînă să-și miște munții de grăsime, aproape că-și dădea duhul.

Pînă unde-o avea de gînd să meargă cu mărtursirile ? Ea continuă :

— Sînt o femeie liberă, v-ați dat seama, nu ? Fără bărbat *(Senza marito, senza problema !)*, fără adorator titular și cu un roman în curs de terminare. Vă vine ușor să vorbiți despre pățanie, *signore Miracolo*, deoarece aveți lîngă dumneavoastră o atît de încîntătoare femeie cum este Angélique.

— Aflați că nu sîntem căsătoriți, interveni tăioasă Angélique.

O privesc uluit. Fața i se înăsprise brusc. Pare de gheață. Din fericire, euforica miss Watson își continuă discursul :

— Poate că este încă și mai *beautiful* * că nu sînteți decît amanți, rostește ea cu o gravitate vecină cu fervoarea. Dragostea care nu este datoare cu nimic legii, tradițiilor, nesăratelor convenții burgheze, care dă cu tifla societății, care nu se mulțumește decît cu ea însăși, iată adevărata dragoste ! Ah ! cît de mult vă invidiez, eu, al cărei *carino* Carlino mă va costa cel puțin vreo douăzeci de mii de lire !

Sacrificiul bănesc prevăzut cu un cinism atît de lucid nu părea totuși s-o tulbure peste măsură. Cînd *taxi-boy*-ul ales se înclină din nou în fața ei, ochii i se luminează. Membrii orchestrei își reiau locurile și cu tremurături epileptice intonează o samba, în timp ce Carlino se avîntă împreună cu miss Sarah, răsucind-o ca pe un titirez. Perechea se mistuie în masa confuză de haine albe și spinări goale pe care se încleștează mîini cafenii. Angélique are privirea pierdută.

— Angélique, unde ești ?

Îmi răspunde cu o voce ștearsă :

— Unde să fiu ? La „ristorante" *La Speranza*, între Bordighera și Ospedaletti Ligure. Loc încîntător și denumiri deprimante. Bordighera ar putea fi numele unui lăcaș cu zîne de închiriat în cartierul cel mai deocheat al unui portuleț din Orientul Mijlociu ; Ospedaletti Ligure sună ca un *Dies irae* ** în capela unei leprozerii cu toate draperiile vopsite în negru.

* Frumos (engl.) *(n. tr.)*.
** Zilele mîniei *(n. tr.)*

— Ai intrat în criză de melancolie ?

— Am intrat. Am douăzeci și cinci de ani și tu ești al doilea iubit, dau cu tifla societății, iar miss Watson, care va ugui în noaptea asta în brațele unui tercheaberchea napolitan, mascat în *taxi-boy*, își închipuie că asta-i adevărata iubire.

— Doar n-ai să compari...

— Ba compar. Idila bunei miss, care știe cît costă parodia dragostei unei femei în vîrstă de aproape patruzeci de ani cu un fizic dezavantajos, va dura o noapte sau o săptămînă, în timp ce nouă nu ne mai rămîn decît cincisprezece zile de stat împreună. Tu te vei întoarce după aceea la Compania ta aeriană, iar eu va trebui să mă supun, timp de alte douăsprezece luni, balivernelor morii mele de măcinat vorbe.

— Uiți că locuim în aceeași casă, în același apartament, că odaia ta este la cîțiva pași de a mea, că ne putem întîlni în fiece noapte ?

— Nu uit că josnicul meu seducător, vreau să spun acela care, primul, a ridicat vălul fragedei mele nepricheniri, a dispărut într-o ascunzătoare, cînd mama i-a impus să se comporte ca un om de onoare. Nu uit, de asemenea, că, în clipa cînd te-ai decis să-ți părăsești nevasta, nu i-ai cerut acordul și ai plecat în condiții cu totul asemănătoare. Ai căpătat antrenament.

— Nu-mi explic amărăciunea ta într-un moment ca ăsta, Angélique.

— Nu ți-l explici pentru că într-un asemenea moment, Jean, noi nu reacționăm în același fel și asta mă neliniștește. În sprijinul a ceea ce tu numești amărăciunea mea, a sosit clipa să-ți povestesc adevărata viață a mamei mele. N-a fost niciodată măritată, așa cum te-a lăsat s-o

crezi. Sînt fată din flori. Tatăl meu, astăzi întors în sînul lui Avram, a fost gloriosul societar al Comediei Franceze despre care ţi-am mai vorbit. Acest actor răsfăţat cu marile roluri ale repertoriului avea o fire de patriarh. Semăna copii cu aceeaşi degajare cu care-şi rostea alexandrinii, aşa că eu, după cîte ştiu, am peste o duzină de fraţi vitregi şi de surori, toţi cu mame diferite. Augustul meu tată, după ce lăsa pe cîte una cu burta la gură, îşi alegea repede altă victimă. Un hîtru bun-de-gură al ilustrului teatru îl supranumise „Prometeu dezlănţuit". O cunoscuse pe mama, pe atunci foarte tînără, cu prilejul unei gale date în beneficiul Căminului copiilor părăsiţi, faţă de care, poate, tragedianul se simţea oarecum îndatorat. După cîte mi-a dat ea a înţelege, legătura aceasta nu ţinuse mai mult de trei sau patru luni. Aveam şapte sau opt ani cînd mama mi-a spus cu un aer de nobleţe : „Astă-seară, fetiţo, ai să-l vezi pe autorul zilelor tale". M-a luat cu dînsa la Comedia Franceză, unde, din ultimul rînd al galeriei, l-am zărit pe monstrul afurisit care-mi dăduse viaţă. Parcă îmi răsună şi astăzi în urechi glasul tremurat al mamei mele : „Doamne, şi acum este la fel de frumos ! Nu-i aşa că-i măreţ ?" Era, sau mai degrabă luasem de bune spusele mamei, deoarece în seara aceea el interpreta rolul lui Oedip. Nu înţelegeam mare lucru din piesă şi cînd l-am văzut înaintînd pe scenă cu ochii scoşi, strigîndu-şi durerea cu vocea răsunătoare, în timp ce din orbite i se scurgeau două şuvoaie de sînge, am leşinat şi nu mi-am revenit decît într-o farmacie din apropiere. Bineînţeles, Oedip era căsătorit, dar printr-o ciudată fatalitate, fără nici un vlăstar de la soţia lui legitimă.

— Îmi povestiseşi însă despre un tată mort acum şapte ani.

— Acela era un misit de obiecte de artă și a trăit vreo zece ani în concubinaj cu mama. Un om tare cumsecade, cum puțini sînt în lume, și ar fi condus-o bucuros, în fața ofițerului stării civile, și a unui preot, dar și el avea nevastă. Înnebunind la doi ani după căsătorie, aceasta fusese probabil internată într-un ospiciu, și știi bine, poate, că nu se poate obține divorțul dacă unul dintre soți este atins de alienație mintală. Iar cum el a murit înaintea ei...

— Săraca Florency !

— Săracă, da. Deoarece nici tragedianul, nici agentul nu i-au lăsat nici măcar o centimă. N-aș vrea să am și eu parte de o viață ca a ei.

— Meriți mai mult și vei avea ceea ce meriți !

Ea mă strînse de braț cu putere și cum o trîmbă de lumină verzuie izvorîtă din reflector îi scăldă brusc fața, îmi apăru răvășită de emoție, cu ochii măriți, aproape înspăimîntătoare, pradă unei fericiri subite, aidoma unei înflăcărări voluptoase.

— Vorbești serios ?

— Ai vreun temei să te mai îndoiești ?

Ea oftă lung și cu glasul întretăiat, tremurînd de emoție, reluă :

— Dacă tot ce-mi spui este adevărat, atunci, frumosule, vei vedea, vei vedea... Spune-mi, ah, spune-mi că n-o să rămînem la Paris, că mă vei duce la capătul lumii...

Entuziasmul ei, de care mă las cuprins și eu, îmi provoacă o stare confuză : mă exaltă — și mă complac în această exaltare, întrucîtva ca într-un vis pe care ești constrîns să-l accepți, deoarece rațiunea nu poate interveni să-l modifice, dar care, la trezire, riscă să te dezamăgească.

Lăsîndu-mă în voia acestei stări, care-mi spulbera orice urmă de împotrivire, mă simt gata să consimt la orice. Iau mîna Angelicăi și o alint îndelung, deget cu deget. Ea mi-o apucă pe a mea și mi-o mîngîie pînă la înfiorare. Mă aud vorbind :

— Înaintea plecării noastre, Angélique, i-am cerut avocatului să pornească acțiune de divorț în cel mai scurt timp. Soția mea va începe, sînt sigur, să-mi pună bețe în roate, dar în cele din urmă va trebui să cedeze. Deîndată ce mă înapoiez, voi înainta o cerere la direcția Inter-France cu rugămintea de a mi se acorda primul post vacant al unei agenții din Africa sau din Extremul Orient. Vom pleca împreună și, după terminarea divorțului, ne vom clarifica situația.

Mi-am rostit tirada cu un accent de sinceritate mai presus de orice bănuială. Dealtfel sînt, de felul meu, un om sincer, dar hotărîrea pe care tocmai i-o împărtășisem Angelicăi era total diferită de ceea ce gîndeam doar cu un sfert de oră mai înainte, și trebuia să mă obișnuiesc cu ea.

Angélique, în schimb, se și obișnuise. Scoase un nou oftat.

— E prea multă fericire dintr-o dată, Jean. Se spune că marile bucurii n-au grai. Așa și este. Ard de nerăbdare să rămîn doar cu tine.

Expresia feței îi este din nou alta. Are ceva hieratic. Reflectorul îi scaldă fața într-un fascicul de lumină gălbuie dînd sclipiri aurii ochilor ei migdalați. Niciodată nu mi-a plăcut mai mult. Prin tot ce are mai tulburător, mai paradoxal, ba poate chiar ostil ; prin fizicul ei. (Mă gîndesc la unele detalii intime. Fii mai cumpătat băiete !) O doresc în această clipă, așa cum n-am dorit poate nici o femeie.

Ea continuă să-mi strîngă mîna, cînd apare pe neașteptate miss Watson. *Taxi-boy*-ul o ține și el de mînă, pînă

în clipa cînd, în lumina reaprinsă, ea se așază pe scaun Atunci partenerul se frînge în două și se retrage.

— Vii să mă iei la dansul următor, Carlino ! Îmi promiți, nu-i așa ?

Tonul clientei nu admite împotrivire.

— *Si, signora.*

— Ah ! scumpii mei, ne mărturisește originara din Țara Galilor, sînt ca și năucită. Parcă n-aș mai avea picioare. Carlino are într-adevăr multe merite. Este o forță a naturii, un leu, un adevărat *maschio* *, ce mai ! În brațele lui mă simt, cum ziceați dumneavoastră ? ca o fecioară la primul ei bal. La fel am fost și eu, sau aproape, cînd laburistul meu, atît de prost inspirat, m-a convins să cedez. și n-am păstrat o amintire prea entuziastă din noaptea aceea de inițiere. Ei, să fi fost Carlino !...

Este stacojie la față și-și tamponează fruntea.

— Pînă la ce oră aveți de gînd să rămîneți aici. miss Sarah ? o întreabă așa. într-o doară. Angélique.

— Pînă la închidere. *carina*. sper că mă înțelegeți, nu-i așa ?

— Adică ?

— *Per Bacco*, sau mai degrabă *per Venere*, pînă la orele două dimineața. Carlino trebuie să-și termine serviciul, *poverino*, chiar dacă eu am pus cu totul stăpînire pe el. Directorul restaurantului este un călău cu care nu se poate discuta asupra orelor de prezență ale personalului. Dar, vă rog. nu întîrziați pentru mine. Puteți pleca. *Thank you !*

Orchestra începe un vals lent și *taxi-boy*-ul. credincios consemnului, cu mîinile lipite de cusătura pantalonilor.

* Bărbat (it) (*n tr*.)

arborează, la o distanță de doi pași, un surîs stereotip. Miss Watson se ridică.

— *Good night, my friends* * și pe mîine.

Luminile s-au stins. Reflectoarele brăzdează din nou întunericul cu razele lor divers colorate. Carlino își înlănțuie prada care se simte în al nouălea cer și fasciculul purpuriu împresoară o clipă cu flăcările-i diavolești această pereche ciudată.

Mîna Angelicăi este tot încleștată de a mea. Un glas tremurat îmi șoptește la ureche ca un scîncet de copil copleșit :

— Înainte de a te cunoaște, Jean, cred că nici măcar nu mi-am imaginat vreodată cum ar putea fi fericirea.

Și dintr-o dată am sentimentul că sînt, de bună voie, prizonier.

XII

PLECASEM CU GÎNDUL DE A-MI oferi o plăcută aventură de vacanță. Mă înapoiam la Paris cu o promisiune de căsătorie formulată după toate regulile, în timp ce acțiunea de divorț nici măcar nu intrase pe rol. O părăsisem pe Laurence pentru a deveni nu numai liber, ci disponibil pentru orice țel. Prima femeie care mi se aruncase în brațe își bătuse joc cu nerușinare de frumoasa mea hotărîre. Angélique îmi plăcea, fără îndoială, ba chiar ceea ce simțeam pentru ea depășea simpla plăcere,

* Noapte bună, prieteni (engl.) (n. tr.)

am mai spus-o : semăna cu o vrajă. Dar lucrul care o înălța și mai mult în ochii mei nu era, oare, faptul că găsisem în ea antiteza Laurencei ? Lehamitea căsătoriei, a vieții în comun nu risca oare să transforme momentele cele mai pline de încîntare în motive de exasperare ?

— Te implor, frumosule, fă-mi plăcerea și aruncă pipa asta. Doar ți-am spus că n-o pot suferi. Este prea mult dacă te-aș ruga s-o sacrifici pe altarul iubirii ?

Dacă nu era prea mult, era, în orice caz, mult. Aș fi putut, desigur, să-mi satisfac această neprihănită pasiune, în lipsa Angelicăi, la birou, de pildă, dar una dintre cele mai vii plăceri ale mele consta în a-mi umple pipa cu degete de expert, seara, după cină, și de a trage primele fumuri frunzărind o carte. Trebuia, așadar, să renunț la plăcerea asta.

— Am oroare de căldura înăbușitoare, îmi mai zicea ea. Mă ucide. Iarna, închid radiatorul din camera mea. Îmi place răcoarea, ba chiar frigul, da, frigul sănătos, tăios, care-ți înviorează, îți biciuiește sîngele.

În schimb, eu sînt mai degrabă friguros.

— Dar Angélique, dacă o să trăim la tropice, vei putea, oare, suporta temperaturile ridicate de acolo : treizeci și cinci, patruzeci și cinci de grade la umbră ?

— Nu va fi același lucru. Acolo vom avea aer curat, la discreție. Și apoi mai există și băuturile reci, făcute pentru oameni, nu pentru cîini. Și mă voi plimba goală pușcă.

Era de rîs, nu alta, dar faptul că antipatia scumpei mele iubite îngloba atîtea lucruri dragi mie și pe care, ca să n-o supăr, trebuia să le consider ca inexistente sau nefaste, mă uluia. Într-o zi, pe cînd ne aflam în părculețul de la

Garavan după ce tocmai rostise, de față cu miss Watson, unul din actele ei de acuzare fără drept de apel (era vorba de inofensiva băutură provensală cu anason — numită *pastis* — care, zicea, îți făcea greață, numai cît îi simțeai mirosul) mi-a venit s-o întreb cu un aer candid care era poziția ei afectivă față de soare, de lună și de stele.

Parcă mai aud și acum rîsul sacadat al englezoaicei care afirma că Angélique este, ba atît de *sexy* că ar fi lăsat morți de apoplexie pe toți membrii Camerei lorzilor, ba la fel de bine organizată ca un ministru de finanțe, sau la fel de originală ca Virginia Woolf în zorii carierei sale, — în sfîrșit, un personaj cum nu întîlnești niciodată în cărți și pe care vroia neapărat să-l introducă în romanul ei.

— Gîndește-te bine, Angelica. Iată o problemă interesantă . femeia și cosmosul.

Angélique înălță din umeri.

— Soarele, zise ea, fie ! Se pare că este un element necesar vieții și sînt dispusă să-i aduc toate omagiile, toate adorațiile, dacă doriți, cu condiția să nu mă orbească. Să nu uităm totuși că-ți produce transpirație, ceea ce nu-i o notă bună pentru el. Dar să trecem peste asta. Luna ? Bagatelă romantică. Bătrînul Hugo, Musset, Verlaine, Laforgue și *tutti quanti. Senină era luna și tot zbura pe valuri... O, lună, ca un punct pe i... Și alba lună-n codru strălucește... O, lună diletantă lună — mai pretutindenea comună...* Ptiu ! Carte poștală ilustrată și toate celelalte. Cunoști oare, frumosule, poemul lui Emile Bergerat, membru al Academiei Goncourt, mă rog frumos, care a făcut vîlvă la timpul său pentru o rimă îndrăzneață al cărui context (hm !) azi a intrat în limbajul curent ?

— Nu.

— Începe aşa :

Cum într-o luni, nămiaza mare
Ai prinde luna că răsare
La Pampeluna —
Iubita mea — de-ai lui Falcon —
Mi se ivește în balcon
La fel ca luna.

— Ho ! ho ! izbucni miss care, de astă dată. era gata să se sufoce.

— Bun ! reluă Angélique. Acum să ne răfuim şi cu stelele. Ce-ai vrea să-ţi spun ? *O stelelor privindu-vă mă sperii !* cum afirmă susnumitul Laforgue Jules ? Nu. N-ar fi adevărat în ceea ce mă priveşte. Metafizica depăşeşte modesta mea putere de înţelegere, cosmologia la fel. iar un balet care se desfăşoară la milioane de kilometri, chiar dacă nu la un număr incalculabil de ani-lumină, este prea departe de mine ca să-mi pierd timpul admirînd, fără să pricep, figurile cereştilor balerine.

Auzind-o, miss Watson bătu din palme :

— Este genială, în felul ei, *signore Miracolo*. Angelica practică cea mai plăcută formă de umor, umorul rece, în tradiţia „pastorului nebun“ de la noi, nemuritorul Jonathan Swift, modelul şi maestrul meu. Ţine bine minte, *my boy* : numai cei care ştiu să iubească pătimaş ştiu să urască Pasiunea n-are graniţe, nici în bine, nici în rău.

— Daţi-mi voie, miss Sarah, interveni Angélique. Din dragoste faţă de Jean, sînt hotărîtă să-mi placă tot ceea ce-i va plăcea şi lui.

Aiurea !. Nici gînd să se ia în serios, după părerea mea, nu vorbea astfel decît ca să-şi admire propria generozitate. Oare cînd era sinceră şi cînd juca teatru ? Cum să

te mai descurci ? Cu ea oscilam întotdeauna între entuziasm și revoltă mocnită. Trebuia, oare, să-i iau în serios toate paradoxurile, oricît de surprinzătoare erau, referitoare la concepția ei despre societate și în care eram tentat să nu văd decît o răzvrătire, justificată inițial, împotriva nașterii ei nelegitime, împotriva vieții care îi fusese, în consecință, dată, împotriva a tot ceea ce i se refuzase ? Spusele ei, alese anume ca să mă contrazică, capriciile cărora trebuia să mă supun, nu însemnau oare o foarte abilă tentativă de a mă pune la punct ? După o lună petrecută cu ea în acest climat de vacanță care deformează totdeauna perspectiva, nu progresasem mai mult decît în prima zi. Că aveam de-a face cu un „temperament" aparte nu mai încăpea îndoială. Că temperamentul acesta s-ar fi putut, fără ciocniri zilnice, acomoda cu al meu, ținea de o prinsoare de zece contra unul. Era oare cuminte să intru cu ochii închiși în această încurcătură ?

Prima noapte, petrecută în camera albastră, după înapoierea în strada Saint-Lambert a fost și prima noapte. în care după o lună de zile, dormeam separat de Angélique. Să fie adevărat că bărbații sînt egoiști și nerecunoscători ? Îmi amintesc cu cîtă voluptate m-am întins, vîrîndu-mă sub așternutul proaspăt spălat. În sfîrșit, singur ! Îmi imaginam reacția Angelicăi dacă, într-un brusc acces de sinceritate, i-aș fi mărturisit această plăcere din care ea era exclusă : „Nu sînteți decît un cinic, domnule, dar nimic nu mă mai miră din partea acestui sex infam așa-numit masculin". Sau mai degrabă — căci trebuia să mă aștept de la ea la orice surpriză — : „Știi, femeile nu-s mai breze decît bărbații. Închipuie-ți că și eu..."

La ultimul nostru popas înainte de Paris, ne petrecusem noaptea într-un hotel din Dijon, renumit printre amatori

pentru originalitatea bunului său gust. Fiecare cameră avea fixate pe peretele de la căpătîiul patului, unul în dreapta și altul în stînga, două butoiașe. Primul conținea cam un litru de aligoté, vin roșu din partea locului, al doilea tot un litru de vin de pe coasta satului Beaune, la fel de bun, clienții avînd toată libertatea să bea pînă la saturație fără ca prețul camerei să se scumpească. Două pahare așezate pe o tavă pe care scria cu litere de aur : *La dispoziția dumneavoastră și în sănătatea dumneavoastră !*, autorizau consumarea integrală a vinului burgund.

Angélique, deși nu era o băutoare exagerată, văzînd butoiașele, bătu din palme :

— Nu mai e nimeni, în afară de tine, frumosule ! Hai să tragem la măsea !

Tocmai făcuse onoarea cuvenită unei cine, care avea să fie ultima înainte de a ajunge acasă, și pe care, din aceste motive, o vroisem deosebit de aleasă. Și iat-o acum sorbind lacomă, după multe mutre și strîmbături însoțite de gîlgîituri, un pahar de vin alb și un pahar de vin roșu. Se înțelege de la sine că am făcut și eu la fel, iar stările noastre de efuziune n-au avut nimic de pierdut. Ba dimpotrivă, din prea mult exces, ne-am îndemnat chiar, în cursul nopții, s-o luăm de la capăt, astfel încît *Bacco* s-o stimuleze pe *Venere* („Ți-amintești, stăpîne, de miss Sarah : *Per Bacco* sau mai degrabă *per Venere !* exclamase, scumpa de ea !").

În zori, ieșeam dintr-un somn adînc, pîslos, cu tîmplele grele și gura amară. Nu dormisem mai mult de două sau trei ore. Angélique, trezită înaintea mea, preoteasă a zorilor, cu cotul sprijinit pe perină și cu mîna sub bărbie, mă privea concentrată, de parcă ar fi vrut să descopere ce

se urzea sub masca bărbatului ăstuia care doarme. Îşi recăpătase sîngele rece şi, văzînd că deschid ochii, mă întrebă brusc dacă aveam de gînd, la sosire, s-o informez pe maică-sa cum stă situaţia.

Atentă, cu toate simţurile la pîndă, părea o fiară de pradă gata să sară. Îşi alesese bine momentul. Eram dealtfel sigur că, înainte de a porni la asalt, profitase şi-şi făcuse la iuţeală toaleta : obrazul îi era neted, eliberat de urmele unei nopţi pătimaşe ; nu uitase picătura de parfum de după ureche, iar gura răcoroasă mirosea a pastă de dinţi. Cearcănul violaceu din jurul ochilor rămînea singura mărturie a îmbrăţişărilor nocturne. Cît despre mine, cu cercul acela care îmi strîngea cumplit tîmplele, cu impresia aceea de estompare, de vid sonor, nu mă simţeam deloc în stare să-i ţin piept.

— Ei, bine, reluă ea, nu-mi răspunzi ?

Îmi trec o mînă peste ochi. Nu-mi întrevăd scăparea decît într-o ipocrizie bine drămuită.

— Te visasem, încep eu cu aerul cel mai pierdut. Eram în ceruri Lasă-mă să revin pe pămînt.

Ea-şi dezvălui dinţii strălucitori într-un rîs enervat.

— Mulţumesc !

Şi imperturbabilă :

— Te-am întrebat dacă ai de gînd s-o pui în curent pe mama cu situaţia.

— Care situaţie ?

Buzele i se arcuiră uşor înspre colţuri.

— Despre care situaţie vrei să fie vorba, dacă nu despre a noastră, despre hotărîrea de a te căsători cu mine după divorţ ?

Profita cît putea de momentul creat. Îi admiram strădania şi îmi ziceam totodată că, oricît de abil ar fi condus

atacul, n-aveam să mă las dus de nas. Prima operaţie defensivă : să renunţ la poziţia alungită care mă punea în stare de inferioritate faţă de o Angélique sprijinită în coate şi dominatoare. Dintr-o mişcare a şalelor, mă ridic în şezut şi mă aflu pe picior de egalitate. Între timp, ea continuă :

— Jean, nu fi laş. De ce să mă duci cu vorba ? Ţi-am mai spus, mama este înţelegătoare. Dacă va afla că, relaţiile noastre fiind aşa cum sînt, trebuie să devin soţia ta, nu numai că va fi foarte fericită, dar ne va şi lăsa să ne comportăm la fel de liberi ca şi cînd am fi căsătoriţi. Nu doreşti şi tu acelaşi lucru ?

Ofensiva era bine condusă. Dacă o aprobam. nu mai puteam da înapoi. Am sărit din pat.

— Va să zică aşa, te îndoieşti de mine ?

— Iar tu vrei să te eschivezi.

— Nu, Angélique, cred doar că n-ar fi prea cinstit să-i dăm mamei tale nişte speranţe pe care nici măcar eu nu le pot avea. Am intentat divorţ. Bun. Dar mai trebuie să fie de acord şi nevastă-mea.

— Dar mi-ai spus chiar tu că în cele din urmă va trebui să cedeze.

— Da, dar cînd ? Pînă atunci ar fi mai bine, poate, să fim în gardă.

— Mama, sînt sigură, este oricînd gata să te considere ca pe fiul ei.

— Iartă-mă, Angélique, dar de cînd mi-ai povestit încercările prin care a trecut, îi admir curajul de care a ştiut să dea dovadă ca să facă faţă nevoilor vieţii şi educaţiei tale. Merită să fie menajată. Nu vreau s-o dezamăgesc dîndu-i o bucurie prematură.

Eram de mult ferm convins că, încă din prima zi, Florency fusese prevenită de legătura noastră.

În fața nereușitei manevrei sale, Angélique își schimbă brusc tactica. În genunchi, în pat, cu bustul aplecat ca o credincioasă în rugăciune, înduioșătoare și cu un aer teribil de juvenil în pijamaua aceea de mătase roz pe care i-o cumpărasem la Menton, își ascunsese fața în mîini. N-o văzusem niciodată plîngînd, și nici nu plîngea, dar, dezolată, părea că nu mai era în stare să rostească nici un cuvînt.

Mă apropii de ea, o înlănțui cu brațul.

— Află că nu retrag nimic din ce ți-am spus. Îți cer doar să faci un efort ca să înțelegi punctul meu de vedere. N-aș vrea s-o anunțăm pe mama ta, pînă nu se clarifică situația, adică soția mea să accepte divorțul. Iar dacă vrei să-ți alungi orice teamă, ascultă-mă bine. Ți-am spus că am să depun neîntîrziat o cerere la Inter-France pentru obținerea unui post la o agenție dincolo de mare. Dacă voi obține numirea înainte ca problema divorțului să fie rezolvată, te voi lua cu mine pe aripile vîntului, adică în avionul liniei ; vom pleca împreună.

Ea se îndură în sfîrșit să-și arate fața.

— Adevărat ?

— Pe sfînta cruce !

— Bun, zise ea. Dar te-ai gîndit bine la faptul că va trebui iarăși să ne ascundem de mama ?

— Dragoste furată, dragoste adevărată. Ai încredere în mine ?

— N-am încotro, monstrule !

Dezbaterea se încheiase aici și, între Dijon și Paris, ea fredonase tot felul de șlagăre : *Trece șlepul*, *Steaua zăpezilor* și *Viața în roz*. Rămîneam, în fond, mai mult sau

mai puțin pe pozițiile noastre și subtilul ei contraatac a constat în a nu veni în odaia mea, nu numai în prima seară, dar nici în a doua seară, după înapoierea la Paris.

Cînd am debarcat în strada Saint-Lambert, era zi de odihnă la Teatrul de varietăți și doamna Florency m-a copleșit cu tot felul de drăgălășenii, în genul ei fandosit.

— Cît de bun și de delicat ați fost, dragă domnule, că ați luat-o pe fiica mea în mașina dumneavoastră ! (Se gîndea probabil la Defileul de la Trézène). Sînt convinsă că nu v-ați creat cine știe ce neplăceri, luînd-o, nu-i așa ?

Și dădu drumul la o gamă de rîsete destul de reținute, vreau să spun tresăltînd fără să se înece.

Apoi continuă :

— Ființele cu o mentalitate înapoiată și meschine ar fi poate înclinate să-și închipuie că o pereche cum a fost asta a voastră — o domnișoară atît de sclipitoare ca Angélique și, fără să vă complimentez, un bărbat în toată puterea forței și atît de fermecător ca dumneavoastră — putea fi un lucru riscant. Dar, pe lîngă faptul că am deplină încredere în fiica mea, este majoră, știe ce face și nu trebuie să-mi dea mie socoteală. Și apoi riscul este ca ardeiul iute : trezește gustul vieții, care, fără el, ar fi destul de fadă. Închipuiți-vă că la începutul carierei mele la Eldorado — Doamne ! ce mult este de atunci ! — am lansat un cîntec intitulat chiar *Ardeiul*, cîntecul bunului Léo Lelièvre, nemuritorul autor al cîntecului *Matchiche*, și care a fost atît de atent cu mine. Un triumf, nu glumă !

A doua explozie de rîsete, acestea însă guturale, răgușite și mai profunde, în care trecutul evocat își dădea duhul.

— Dar să ne întoarcem la lucruri mai serioase. Ați fost, într-adevăr, pentru Angélique mentorul pe care-l

doream ? I-ați supravegheat comportamentul ? S-a dovedit ca la înălțimea siutației ?

Rîsul, uscat și scurt, devenea acum inchizitorial, aproape provocator. M-am mărginit să întind mîinile înainte, ceea ce însemna că aprobarea cerută nu dădea temei nici unei contestații.

— Dealtfel o să-mi faceți o relatare exactă asupra călătoriei voastre, fără omiterea detaliilor picante, presupunînd că au fost. (Rîs cam fals și, în orice caz, indecis. Nu știa dacă gravitatea caracterului meu excludea sau nu glumele deocheate.)

Apoi din nou :

— Îmi veți povesti pe rînd. Se înțelege de la sine, dragă domnule, că veți accepta să cinați împreună cu noi. După toate amabilitățile avute pentru fiica mea...

Rîs superficial, repede stins. Răspund că-mi pare rău dar mă văd nevoit să-i refuz invitația. Trebuie să iau masa cu avocatul meu. (Minciună sfruntată.) Era vorba doar să-i stimulez zelul ca să înainteze formele pentru începerea divorțului. Scuza avu greutate. Vroiau să mă înhațe încă de la sosire. Ei bine, nu !

— Ce păcat ! spuse oftînd Florency. Dar înțeleg, te înțelegem...

Angélique, firește, nu s-a lăsat prinsă în cursă. Mi-a aruncat doar o privire cătrănită în clipa cînd, sărutînd ceremonios mîna mamei sale, i-am spus, fără să-mi dau seama că-n tonul vocii se putea strecura ironia :

— Pe curînd, neuitată tovarășe de călătorie !

— Ți-aș fi dat una peste nas ! mi-a declarat ea a doua zi cînd, după plecarea mamei sale la teatru, îmi bătuse în ușă.

Scurt timp după aceea, viața noastră se scurgea destul de rostuită în lipsa ei de rost. În fiecare seară, exceptînd

zilele de relaș și duminicile, după plecarea mamei sale, Angélique venea la mine în odaie. Dacă se întîmpla să nu fiu acasă, mă aștepta alungită pe pat, cu o carte în mînă.

S-au scurs astfel vreo cincisprezece zile. Pe la mijlocul lui septembrie Parisul începu să fie inundat de un flux de polinezieni arămii nu chiar atît de nemulțumiți, pe cît pretindeau, să-și ia în primire munca de zi cu zi. Maestrul Janvier, cedînd insistențelor mele, introdusese acțiunea de divorț, iar eu îl grăbeam să obțină cît mai curînd ședința preliminară de reconciliere. Angélique, informată zilnic, era cea mai pătimașă dintre iubite. Încetul cu încetul șovăielile mele se spulberau. Îmi ziceam că, sătulă de viața lipsită de orizont pe care o ducea împreună cu mama ei, și datorîndu-mi totul, ea va fi pentru mine, în splendoarea tinereții ei, tot ce-mi dorisem vreodată de la o femeie : tandră și pătimașă, îndatoritoare și credincioasă. Îmi aminteam protestele ei din micul hotel de la Garavan : „dacă nu te fac cel mai fericit dintre bărbați, înseamnă că sînt cea mai nefericită dintre femei ." Începuse chiar, după întoarcerea noastră, să facă eforturi meritorii pentru a-și tempera pornirile sălbatice împotriva ființelor și lucrurilor, numai cu scopul de a-mi dovedi de cîtă bunăvoință este în stare.

— Frumosule, dacă nu-mi spui că fac progrese vădite în arta și în modul de a suporta ceea ce detest atît fizic cît și moral, mă sinucid ! Cît privește fizicul mai întîi. Știi că-mi displace căpățîna de vițel. La prînz, mama care se înnebunește după ea, își pregătise o mîncărică. Spre marea ei mirare, i-am cerut să gust și eu o bucățică, oh ! închizînd ochii, deoarece, ca să mă îngrețoșeze la culme, căpățîna avea și-o urechiușă. Ei bine, m-am gîndit la tine, și m-am forțat. La urma urmelor, nu-i chiar așa de rea.

Şi încă :

— Să trecem acum la moral închipuie-ţi că astă-seară, ieşind de la trăncălăul meu, m-am plimbat puţin prin grădina Luxembourg, aşa, ca să iau puţin aer. Nu-i nevoie să-ţi mai amintesc cît de antipatici îmi sînt plozii. Lîngă bazinul cel mare, unul dintre ei — de vreo trei sau patru anişori — ţopăia ca o răţuşcă. La un moment dat s-a oprit, s-a aplecat peste marginea bazinului şi, zdup ! a căzut în apă. Eram la doi paşi de el. Ce crezi c-am făcut ? Nici una, nici două am sărit în bazin şi l-am scos afară. O să-mi spui, poate, că nu meritam pentru asta o medalie de salvare şi că pericolul nu era mare : apa îmi ajungea exact pînă deasupra genunchilor. Ce m-a scîrbit cel mai mult, a fost că dobitoaca de maică-sa, care stătea liniştită pe un scaun închiriat, la vreo douăzeci de metri depărtare şi care tricota sporovăind cu altă strîmbă de teapa ei, a vrut cu orice preţ să mă sărute. Nici măcar nu observase cînd îngeraşul îi căzuse în apă. Dar de ce dracu toarnă asemenea loaze, dacă nu sînt în stare să le salveze din valuri ?

Şi aşa, zi după zi, obţinea noi succese şi partida era ca şi cîştigată cînd, la 16 septembrie, la birou, am găsit în corespondenţa mea o scrisoare pe al cărei plic scria : *personal* şi pe care am recunoscut, nu fără emoţie, scrisul Odettei. Iată ce conţinea :

„Dragă tăticule,

Sînt foarte necăjită. Ce tristă întoarcere dintr-o călătorie de nuntă ! Mă mirase puţin că în cele două scrisori pe care mama ni le trimisese la Bellagio nu găsisem nici un cuvînt din partea ta, nici măcar semnătura. De unde să fi bănuit ce nenorocire dăduse peste ea ? Ne scrisese de

fiecare dată : «Tăticul te sărută». Nu vroia să ne umbrească fericirea.

Primul lucru pe care l-am făcut înapoindu-mă acasă, la Paris, a fost să mă duc în strada Lhomond împreună cu Pascal, care este și va fi, sînt sigură, cel mai bun dintre soți. Mama a izbucnit brusc în lacrimi în timp ce mă îmbrățișa. Este foarte curajoasă, dar atunci nu mai putea. Mi-a arătat scrisoarea lăsată de tine înainte de a pleca. Mai să nu-mi vină să cred că era scrisul tău. Ai fost întotdeauna atît de bun cu mine ! Nu pot crede că hotărîrea ta este definitivă și că ai părăsit, fără gînd de întoarcere, o soție căreia nu ai nimic să-i reproșezi.

Întoarce-te, tăticule. Mama este hotărîtă să nu accepte divorțul. Ea n-a încetat să te iubească și este gata să-ți ierte ceea ce ea consideră că este o faptă necugetată. Mi-a făgăduit că, dacă te vei întoarce, n-o să facă nici cea mai mică aluzie la ceea ce s-a petrecut și că va relua viața ca mai înainte. Dacă n-a încercat să te revadă, de o lună și jumătate, cum ar fi putut s-o facă, de exemplu la ieșirea ta de la slujbă, n-a făcut-o pentru că socotea umilitor pentru ea un asemenea demers. Nu. Vrea numai ca tu să-ți dai singur seama că a fost și va rămîne, pînă la sfîrșitul vieții, soția ta, credincioasă și devotată. În mărinimia ei sufletească, mi-a spus că poate uneori te-a neglijat ocupîndu-se mai mult de mine. Cuvintele acestea mi-au sfîșiat inima. Deci eu aș purta vina și răspunderea dezbinării voastre ? Tăticule, te implor, ia-mi de pe suflet o greutate atît de apăsătoare ! Întoarce-te acasă și revino-ți în fire. Treci cu buretele peste pricinile de reproșuri pe care le-ai fi putut avea și despre care eu n-aveam habar și nici măcar nu mi le pot imagina. Mama mi-a spus că, orice pretenții ai avea, te va primi cu dragă inimă, și că,

pentru a relua viața cu tine va accepta să te urmeze la capătul lumii. *Așadar, tăticule ! fii iarăși acela care ai fost și care n-ai încetat, desigur, să fii : un bun soț și un bun tată.*

Și acum altceva, un lucru care pentru mine are destulă importanță. Cînd m-am întors de la mama, Pascal mi-a spus : «Nădăjduiesc că nu-l moștenești pe taică-tău». Cuvintele astea m-au durut cumplit. Era prima amărăciune pricinuită de el. Pascal este un om al datoriei. Condamnă tot ce nu poate pricepe, motivele funestei tale hotărîri, rămînîndu-i întru totul neînțelese. Am plîns. El m-a consolat pe loc, dar de atunci nu mai pot dormi.

Un ultim cuvînt, tăticule drag. Nu pot fi fericită dacă mama nu este fericită.

Fiica ta care te iubește și te îmbrățișează,

Odette

P. S. Mama nu știe de această scrisoare, pe care am scris-o pe ascuns."

După terminarea lecturii am simțit brusc că-mi vine să plîng. Tulburătoare Odette ! Niciodată n-aș fi crezut-o în stare de o astfel de scrisoare. O adevărată femeie ! Apel la sentimentele paterne, tablou patetic al generozității soției, victima unui tratament nedrept, încercare de șantaj la fericirea pe care un tată demn de acest nume nu poate să i-o refuze odraslei lui — pentru ca ea să fie fericită, trebuia să fie și maică-sa : silogism de necombătut —, simțire gata să se transforme în compătimire (Oh ! „acele pricini de reproșuri pe care le-aș fi putut avea și despre care ea n-are habar și nici măcar nu și le poate imagina !") și apoi șiretenia : exemplul bine adus din condei al „omului datoriei", zeul Pascal, strălucitul inginer, — nimic nu lipsește acestei pledoarii.

O singură greșeală : post-scriptum-ul. Nu pot crede că Odette a scris scrisoarea fără știrea mamei sale. Minciună pioasă sau restricție mintală ? Poate că-ntr-adevăr nu i-a spus Laurencei — după cîte-o cunosc eu, rănită în amorul propriu, mai mult decît în dragostea față de mine — despre scrisoare, ci despre un demers. Chestie de nuanță. Fiica nu vrea ca mama să-și piardă prestigiul.

N-are-a face ! Partea tare a mesajului constă pentru mine în fraza subliniată : *Mama mi-a spus că, orice pretenții ai avea, te va primi cu dragă inimă, și că pentru a relua viața cu tine va accepta să te urmeze pînă la capătul lumii.* De ce nu acceptase mai de mult, cînd tinerețea noastră năvalnică înfierbînta sîngele amîndurora ? Sînt sigur că nu rostise asemenea vorbe, care dezmințeau total viața ei anterioară, decît pentru a-mi fi repetate.

M-am întors în strada Saint-Lambert cu gîndurile teribil de răvășite. Din fericire, în seara aceea Teatrul de varietăți era în relaș. M-am culcat îndată și-am rămas mult timp cu ochii deschiși pe întuneric. Credeam că rupsesem definitiv cu trecutul, că mă eliberasem de orice obligații străine de mine. Descopeream acum că deși renunțasem la autoritatea părintească în favoarea ginerelui, între mine și fiică-mea dăinuia totuși o legătură și că nu puteam rămîne de piatră la o rugăminte de-a ei. Angélique m-ar fi acuzat de sensibilitate prefăcută, dacă nu de lașitate în fața celor întîmplate.

Adevărul este totuși că, în această stare de spirit, ideea de a o strînge în brațe mă stînjenea. Ciudată seară. Florency era cuprinsă probabil de nostalgie : între ora nouă și zece am auzit-o prin perete interpretînd cu foc cîteva cîntece de succes de prin anii 1920 : *Trompeta de lemn*, *Parisu-i o blondină* sau *Domnișoara Hortensia*. Se

acompania singură la pian. vocea îi era uşor răguşită şi scotea sunete discordante. Mă întreb cum a putut suporta Angélique recitalul acesta catastrofal.

Noaptea fiindu-mi bun sfătuitor, a doua zi dimineaţa, întorcîndu-mă la birou, i-am răspuns Odettei. Ţineam s-o menajez şi, prins între ciocan şi nicovală, mă tem că scrisoarea n-a avut accentul pe care-aş fi vrut să i-l impun. Nu reţin textul literal, dar, după cîte îmi amintesc, era în doi peri, cu un dozaj anevoios de afecţiune părintească şi neînţelegere conjugală. Îi spuneam, mai ales că. dacă aveam toată stima pentru Laurence, căreiá nu-i purtam nici o ranchiună pentru vreo greşeală de neiertat, între stimă şi dragoste era o mare deosebire. De aceea flacăra dragostei dintre noi stingîndu-se încetul cu încetul. după ce-mi îndeplinisem toate îndatoririle de tată. socotisem că este mai bine să-i redau libertatea, oferindu-i astfel posibilitatea de a-şi reface viaţa.

Nu era vorba, în fond, decît de un comentariu mai blajin la scrisoarea mea de despărţire. M-am mărginit să mai adaug că n-o părăsisem pe Laurence din pricina altei femei, ci că, nepotrivirea de gusturi, dacă nu chiar de firi. constatată şi confirmată de-a lungul celor nouăsprezece ani, fusese singurul motiv al hotărîrii mele. (Era adevărat înainte de apariţia Angelicăi ; situaţia se schimbase după aceea, însă nu minţeam.)

Cu toate acestea, nu mă simţeam încă total eliberat de emoţia provocată de intervenţia Odettei şi o împrejurare neprevăzută avea să-mi complice şi mai mult situaţia. Angélique îmi vorbise despre un film de dinainte de război pe care un ciné-club îl proiecta de o săptămînă şi pe care dorea să-l vadă împreună cu mine. Fără să mă interesez dealtfel de titlul filmului. îi dădusem întîlnire. seara. la intrarea în sală.

Cinematograful era pe o străduţă din cartierul Latin şi spectacolul începea la ora nouă seara. Cînd am sosit, Angélique cumpărase de mult biletele şi-am înţeles pe loc cît eram de uşuratic. Filmul cu pricina se numea *Back-Street*. Pe măsură ce pe ecran se desfăşura trista poveste a iubitei cu inima largă sacrificată pentru o soţie oarecare, simţeam cum îmi creşte starea de indispoziţie. Încă de la începutul filmului, Angélique îmi luase o mînă în mîinile ei şi mi-o strîngea uneori, dîndu-mi astfel posibilitatea să desluşesc fazele succesive ale unei emoţii din ce în ce mai crescînde, pînă la pateticul deznodămînt.

Cînd am părăsit sala, se făcuse ora unsprezece şi jumătate şi ea mi-a propus să ne întoarcem pe jos. Noaptea era plăcută ; luna plină lucea ca o monedă proaspăt ieşită de sub presă. Din bezna adîncă a grădinii Luxembourg, pe lîngă al cărui grilaj mergeam, venea un miros de brazdă întoarsă şi de frunze uscate. Angélique, prinsă de braţul meu, îşi pleca uneori capul spre mine şi părul ei parfumat îmi mîngîia obrajii. A mers tăcută vreme de cîteva minute, apoi mi-a spus :

— Răul pe care bărbaţii îl pot face femeilor depăşeşte imaginaţia, iar lucrul cel mai cumplit este că, în proporţie de nouă la zece, mulţi îl fac fără să-şi dea cîtuşi de puţin seama. De ce ? Pentru că, în ciuda atîtor şi atîtor sporovăieli despre emanciparea femeii, ei rămîn în continuare pătrunşi de superioritatea bărbatului asupra femeii. Sînt ferm convinşi că, dacă i-au administrat dovada vădită a virilităţii, victimei nu-i mai rămîne decît să fie în al nouălea cer. Dacă nu-i încîntată, înseamnă că este frigidă şi nu merită atîtea atenţii, şi aşa şi pe dincolo. Netrebnicii dracului ! Nefericita asta de eroină din *Back-Street* este un înger, iar iubitul ei nu-i decît un animal, o fiară.

— Angelique, mai sînt totuși și excepții.

— Aiurea. Din două lucruri una : femeia ori se supune, ori se răzvrătește. În primul caz rămîne credincioasă condiției ei de sclavă și nu va găsi nici un suflet caritabil care s-o compătimească. În al doilea caz, sau este într-adevăr bogată, celebră — vedetă de cinema, cîntăreață de tot felul de nerozii imprimate pe milioane de discuri — și ca atare mai presus de lege : că are zece, o sută de aventuri una după alta cu prinți sau fabricanți de conserve, magnați ai petrolului sau gangsteri, mult îi pasă ei ! Persoanele cele mai sus-puse n-au decît să se amuze și să pălăvrăgească la adăpostul fustelor ei. Sau este o biată femeie fără mijloace, a cărei singură avere este inima-i nestatornică și atunci, dacă n-a știut să salveze aparențele, adică dacă ipocrizia o dezgustă, va fi etichetată drept o ființă pierdută, nimfomană sau — de ce să n-o spunem verde — o otreapă. Da, stăpîne, orice-am zice și orice-am face, situația femeii nu s-a schimbat cu nimic, decît în aparență, cu niște fleacuri de astea ca dreptul la vot sau alte nimicuri, în ciuda Doamnei de Staël, a tricoteuzelor, a unei George Sand, a incendiatoarelor cu petrol, a sufragetelor, a Revoluției din Octombrie, a celibatarelor, a Passionariei și atîtor altora...

Era frumoasă în înflăcărarea ei, cu ochii scînteietori, cu nările fremătătoare. Mi se desprinsese de braț. I-am mîngîiat ușor umerii.

— Nu spun că n-ai dreptate, Angélique.

— Din fericire.

— Dar mai există și bărbați care știu să recunoască meritele femeii.

— Tu, de exemplu ?

Ajunsesem în piața Denfert-Rochereau și pe umerii leului simbolic din mijlocul rondului razele lunii aruncau

reflexe verzui. În ciuda orei înaintate, circulația era încă vie, și, pentru a-mi pune întrebarea aceasta, Angélique se oprise pe marginea trotuarului. Tonul cu care o rostise era agresiv și ironic ; trăda o pretenție și o sfidare

Îi răspund pe tonul cel mai neutru :

— Sper, Angélique.

— Și eu ! îngăimă ea foarte încet.

După o pauză, continuă :

— Pentru că, dacă mă vei dezamăgi, Jean, în stadiul în care ne aflăm, cred că n-aș șovăi. Nu m-aș resemna ca nefericita aceea din *Back-Street*. Aș fi — poate — în stare să mă omor.

Urmă un scurt interval de tăcere, apoi lăsă cuvintele să cadă ca un cuțit de ghilotină :

— Bineînțeles, nu înainte de a te fi trimis în sînul strămoșilor tăi miraculoși. O frumoasă crimă pasională, ca să zicem așa !

Semnalul verde s-a aprins la țanc, punînd punct acestei sîngeroase mărturisiri de credință. După ce am traversat bulevardul Raspail, luînd-o pe magistrala Général Leclerc, mă credeam scăpat de considerațiile amare pricinuite de acest film prost ales, cînd Angélique reluă :

— Desigur, o femeie dispune și de alte forme de răzbunare : are mii de mijloace de a-l înșela pe cel care o trage pe sfoară.

M-am crezut dator să mă arăt profund indignat :

— N-ai face asta, Angélique !

Ea rîse cu un aer de superioritate.

— M-aș jena !

Cînd am ajuns în strada Saint-Lambert, trecuse de miezul nopții. Doamna Florency se întorsese acasă și nu mai putea fi vorba să spulberăm orice urmă de neînțelegere unul în brațele altuia.

DOUĂ ZILE MAI TÎRZIU, AM PRIMIT la birou vizita Odettei. A început prin a mă îmbrățișa într-un elan de dragoste de care n-aș fi crezut-o în stare.

— Îți merge bine căsătoria, fetițo ! Ești mai drăguță ca oricînd.

— Da, dar sînt și mai necăjită, răspunse ea, și din pricina ta, tăticule, așa cum ți-am și scris.

Am înțeles îndată că aveam de înfruntat un adversar puternic, că trebuia să joc strîns, și, de fapt, fiica mea își dădu repede cărțile pe față. Maică-sa, de-ar fi să-i cred spusele, slăbea din zi în zi. Nici poftă de mîncare, nici gust pentru viață. Cazul era grav. Eu nu înțelesesem, cu siguranță, cît de mult ținea la mine. Nu concepea să trăiască fără mine. Dacă perseveram în intenția de a divorța, în cele din urmă, ea va ceda probabil, căci punea fericirea mea mai presus de a ei, dar va muri de durere. Îi vroiam oare moartea ?

Dosarul era bine studiat, argumentarea fără fisură și mă întrebam dacă nu cumva politehnicianul Pascal Goussier, distinsul meu ginere, nu-i dăduse și el o mînă de ajutor. Dar, mai mult decît argumentarea, mă impresiona farmecul celei care mi-o prezenta. Parcă era Iunia, parcă era Aricia. Avea ochii aburiți, Odette a mea, aerul unei mîhniri fără vindecare, răspîndit pe fermecătoru-i chip. Ori leacul era la îndemîna mea.

Odette insista asupra consecințelor catastrofale a ceea ce ea se încăpățîna să numească toana mea, iar acele consecințe n-avea să le suporte doar maică-sa, ci și ea, așa cum îmi lăsase să înțeleg și din scrisoare. Puteam eu oare, cu sînge rece, să distrug două inimi care bătuseră atîta

vreme, şi care nu voiau să înceteze să bată în ritm cu inima mea ?

Să fi transformat, oare, căsătoria, într-atît pe uşuratica mea Odette, dîndu-i această siguranţă, această capacitate de a raţiona, sau eu n-o cunoscusem îndeajuns ? A trebuit să renunţ de a o mai privi în faţă, jucîndu-mă în mod automat cu un coup-papier, ridicîndu-mă, plimbîndu-mă în lungul şi-n latul încăperii pentru a-mi da seama că, socotind bine, mijloacele de constrîngere folosite de Angélique şi Laurence erau aceleaşi : amîndouă vorbeau despre moarte. Moarte violentă la prima, prin obiect tăios sau contondent, otravă sau armă de foc : stil Shakespeare, şi moarte naturală la a doua, prin boala tristeţii : stil Dumas-fiul. Avantaj al Laurencei faţă de Angélique : soţia nu-mi pomenea decît despre moartea ei, în timp ce iubita concepea cu toată seninătatea să mă ia părtaş la dezastru, să mă atragă după ea spre ţărmul neantului. Dar, şi dintr-o parte şi din alta, eram ameninţat, încolţit, vinovat.

Nu-mi rămînea decît să adopt o soluţie intermediară, un compromis. Mi-am sărutat fiica.

— Copila mea, îi spun, intervenţia ta m-a mişcat, dar ţi-ai ales un moment nepotrivit. N-am pus niciodată la îndoială dragostea pe care ne-o porţi atît mie cît şi mamei tale. Te rog să nu te îndoieşti nici tu de a mea, dar află că peste cîteva minute trebuie să prezint un raport la o şedinţă de conducere şi mai am de făcut cîteva corecturi. Îţi făgăduiesc să mă gîndesc temeinic la tot ce mi-ai spus. Lasă-mi un mic răgaz. Peste trei săptămîni, peste o lună, voi vedea mai limpede. Situaţia nu este atît de simplă cum crezi tu. Mi-ai scris că maică-ta nu va accepta niciodată să divorţeze. Acum îmi spui că ar putea să fie mai puţin neînduplecată, pentru că aşază fericirea mea mai

presus de a ei. Această nouă atitudine mă obligă să reiau toate datele problemei.

Ea se aruncă de gîtul meu.

— Tăticule, am avut întotdeauna încredere în tine.

Trecuseră trei săptămîni. După exploziva seară a filmului *Back-Street*, Angélique scăpată de demonii care o bîntuiau redevenise plăcuta tovarăşă de concediu, la fel de pasionată ca atunci, neostenită în ghiduşii şi odată cu neaşteptata ofensivă a toamnei, iscusită în a găsi noi motive de repulsie.

— Îmi place frigul, frumosule, se înţelege, dar îmi displace total ploaia. Ploaia, noroiul, cerul cenuşiu, maşinile mitocanilor ăştia care te stropesc trecînd pe lîngă trotuar !...

Îi propun să ia lecţii de condus pe banii mei.

— Cînd vom fi căsătoriţi, îmi răspunse ea, atunci voi conduce eu, ca să mă răzbun pe deplin pe toţi ăştia care ne împroaşcă. Presupun că se dau lecţii speciale pentru împroşcarea cu noroi.

Intr-o seară intră în camera mea fluturînd o scrisoare.

— Ghiceşte de la cine ? De la divina, incomparabila, neegalabila miss Sarah, căreia literatura universală îi va datora curînd romanul „total" adicătelea „watsonian". Cînd a scris-o, mai era încă la Garavan, spumuind în continuare coasta ligurică. Ascultă.

(Mi-am făcut o copie de pe răvaşul de dragoste pe care îl redau acum integral.)

„Angelica, cuore mio, *află că viaţa nu este frumoasă decît dacă te străduieşti s-o înfrumuseţezi, şi strădania asta este mult mai uşoară la vîrsta ta decît la a mea, dar adu-ţi*

aminte că este periculos să nu pui temei decît pe frumusețea fizică ; spiritul contează de asemenea, cînd știi să te folosești de el, iar ție îți prisosește, să tot dai și altora."

Ca să mă desfete cu această lectură, Angélique, într-o cămașă de noapte albă, împodobită cu o lizieră de dantelă, se aruncase pe pat și, întinsă pe spate, cu hîrtia în mîinile ridicate deasupra capului, se oprise ca să rîdă cu poftă :

— Miss Watson, nu ești numai prima romancieră din lume, dar și o scumpete, și-ți trimit un pupic pe fiecare obraz cu viteza sunetului.

Apoi continuă lectura :

„Ba încă se cuvine, carina, *să măsori cu țolul sau, dacă preferi, cu milimetrul, după blestematul vostru sistem decimal, partea exactă de spirit care va trebui să suplinească lipsa frumuseții, fie că aceasta n-a existat niciodată, fie că nu mai există decît în stare de rămășiță, sau că bărbatul ingrat și glacial n-o mai observă, rugina rutinei făcîndu-l să n-o mai remarce."*

— Vai ! exclamă Angélique, să fie cu putință, dragule și bunule prieten ?

— Nici un pericol, în ceea ce te privește, răspunsei cu multă convingere.

Ea oftează și reia lectura :

„În ceea ce mă privește, Angelica, trebuie să-ți mărturisesc c-am *fost nevoită să-i dau tălpășița lui Carlino al meu, la două zile după plecarea voastră. Își dubla pretențiile de la o zi la alta, în timp ce entuziasmul îi slăbea în*

proporție inversă. În cele din urmă i-am spus că-i un mascalzone *și un* cafóne. *Era verde de mînie și a avut nefericita inspirație să ridice mîna asupra mea. Două pase de judo : i-am răsucit brațul și l-am trimis la mama dracului. A fugit fără să mai ceară vreo socoteală.*

N-o să te mire, baby, *că după această încercare, m-a cuprins un pic de* fog *sufletesc, chiar sub cerul albastru al mării de la Menton.* Fog*-ul este un minunat stimulent pentru născocitorul de întîmplări : trebuie ori să te omori, ori să ai geniu. Timp de cincisprezece zile la rînd, am scris zeci de pagini pe care le-aș considera inspirate de o disperare byroniană, dacă acest șchiop îngîmfat mi-ar fi plăcut vreodată. William Blake mi s-ar potrivi mai bine, sau scumpul de Beckford.*

Well ! *Trebuie să-mi revin. La San-Remo, am intrat întîmplător într-o* locanda *care se numește* Campana. *Și aici existau* taxi-boy *chiar mai seducători decît la* Speranza *și* Dio mio ! — *am căzut în extaz în fața a doi* raggazzi *originari din Vietri al Mare, din apropiere de Amalfi, doi gemeni de douăzeci de ani. Luigi și Aldo, imposibil de deosebit unul de celălalt, adevărate chipuri de Correggio. Cumplită dilemă ! Pe care să-l aleg ? Ca să fiu credincioasă spiritului locului am crezut că cel mai simplu era să trag clopotele* căsătoriei dincolo de* duomo *pentru amîndoi. Toate avantajele și un singur inconvenient : cheltuielile se dublau, iar ei erau lihniți, dragii de ei ! Angelica, dumneata ești femeie și poți să mă înțelegi. După trei zile de delicii a trebuit să mă dau bătută.* Shut up, gemelli ! *Mi se strîngea inima, și-mi venea să plîng, dar zelul lor m-ar fi condus repede la groapă, cum se spunea pe vremea Marelui vostru Rege.*

* Joc de cuvinte, *campana* însemnînd clopot (*n. tr.*).

Acum, zarurile au fost aruncate. Mîine voi pleca de la Nisa cu avionul B.O.A.C. Romanul „watsonian" mă cheamă acolo, alături de Hampstead. S-a sfîrşit cu huzurul!

Nădăjduiesc că „frumosul" tău este copleşit de fericire. E bine totuşi să nu laşi frîul din mînă. Oricît de bun ar fi calul, călăreţul trebuie să-l ţină strîns în frîu, chiar dacă-i răneşte gura cu zăbala.

Bye, bye, baby!

Sarah"

Angélique izbucni în rîs, suflînd astfel peste scrisoare care zbura prin cameră. Cum stătea întinsă pe spate, pedală în vid şi-mi spuse:

— Domnişoara Watson este sublimă şi are de o mie de ori dreptate. Am prea multă răbdare cu tine. Nefericitul ăla de avocat al tău nu-şi face meseria. Nu m-ar mira să se fi înţeles cu nevastă-ta. Era cazul să te fi şi chemat pînă acum pentru conciliere.

— Nu-i numai procesul meu pe listă şi trebuie să-mi aştept rîndul.

— La coadă, ca pe vremea ocupaţiei, nu? Haide zău, mi-e milă de tine. Şi află că maestrul ăsta al tău, Janvier, nu-i decît un papă-lapte pentru care Paştile cad în ziua de Sfîntul Aşteaptă. Nu ştiu ce mă reţine ca să nu mă duc şi să-l fac de trei parale.

— Angélique, şi eu sînt la fel de nerăbdător ca tine.

Am stins lumina şi am luat-o în braţe.

Cîteva zile mai tîrziu, Maestrul Janvier îmi telefonează la birou:

— Ai putea trece pe la mine?

— Ceva nou ?

— Îţi voi explica. Te aştept.

Maestrul Janvier, pe numele mic Jérôme — la facultate îi spuneam J.J. — este un individ ciudat. Ţinută semeaţă şi impozantă, totdeauna îmbrăcat cu şic, piele foarte albă, ochi pătrunzători, păr castaniu cu ondulaţii naturale bineînţeles, un smoc de mustaţă sub nas. Dintr-o familie modestă — tatăl fusese grefier la tribunalul civil într-o subprefectură din Poitou — dar tocilar ca nimeni altul, imposibil de înfundat cu vreo întrebare încuietoare atît la dreptul roman cît şi codul civil, teza sa despre dreptul cutumiar în insulele Anglo-Normande îi adusese felicitările juriului. Pe toată durata cursurilor, nu-l vedeai călcînd pragul vreunei berării dar, după ce-şi lua examenele, totdeauna cu o uşurinţă fantastică, începea să alerge după femei şi umbla cherchelit săptămîna întreagă.

Individul era ambiţios. La începutul ultimului an de facultate, făcuse cunoştinţă cu o fată anemică, o mică blondă apatică, slabă ca o scoabă, cu nasul înhămat de nişte ochelari cu lentile groase, care îi acopereau ochii spălăciţi şi rotunzi ca nişte bile de loto. Această domnişoară cu care natura nu fusese prea darnică, pe nume Sylvie, avea şansa de a fi unica fiică a Maestrului Battenbois, al cărui birou de avocat, de pe strada Anjou, era socotit ca unul dintre cele mai importante din Paris. A o face să se îndrăgostească nebuneşte de el, şi în consecinţă să se prezinte în faţa tatălui, dispus, încă din prima zi, să fie amabil cu un asemenea strălucitor elev, a o cere în căsătorie şi a fi acceptat, nu constituise pentru el decît o etapă nici mai mult şi nici mai puţin greu de trecut decît celelalte, şi a cărei reuşită a fost aproape matematică.

Îndată după război, socrul, văduv de mulţi ani, moare de un infarct miocardic, iar J.J. îi moşteneşte biroul. În

1954, soția lui moare de asemenea din pricina unui avort, iar Maestrul Janvier, văduv fără copii, rămîne un bărbat singur și bogat.

După văduvie, l-am bănuit că-și reînnoise relațiile cu episodicele sale pipițe studențești. Îl întîlnisem odată la Maxim's sorbindu-și șampania în tovărășia unei femei. Era o seară de vară nădușitoare, cu amenințarea unor nori furtunoși. Laurence mă prevenise că din pricina unei întîlniri stabilite de ea la coafor, urma să cinăm mai tîrziu decît în mod obișnuit. Intrasem așadar într-un cabaret ca să mă răcoresc ; J.J. m-a strigat și m-a invitat la masa lui să bem un păhărel. Părea ușor amețit.

— Știi, dragul meu, biroul este la doi pași. Vin aici ca vecin. Rămîi să cinezi cu noi.

I-am obiectat că eram un om însurat și că mă aștepta nevasta.

— Așa-i ! exclamase el pe un ton melodramatic, nefericitul ăsta geme în lanțuri. Unde mai pui că se numește și Miracol, mai mare rîsul ! Nu-i nimic, amice ! Fermecătoarea mea prietenă Viviane, din dragoste față de mine, îți va scuza lipsa de amabilitate. Nu-i așa, scumpa mea Andaluză cu sînii bronzați ?

Încîntătoarea prietenă cu sprîncenele creionate și buzele vineții nu era, probabil, una dintre cititoarele pasionate ale poeților romantici, deoarece îngăimă cu un aer suferind :

— Nu chiar așa de bronzați. Nu-mi place soarele și-o dau în m... de modă.

— E adorabilă ! comentase avocatul.

Am zbughit-o pe loc, dar J.J. mă chemase a doua zi la telefon invitîndu-mă împreună cu Laurence să mîncăm la *Pré Catalan*. I-am întors politețea la mine acasă, el a

copleşit-o pe soţia mea cu amabilităţile şi după aceea ne întîlneam cam de trei sau patru ori pe an

În seara aceea, către ora şapte, J.J m-a primit în biroul său căptuşit cu dosare verzi şi literatură juridică, un adevărat birou de avocat stăpîn pe profesie şi care îndepărta, la prima vedere, orice idee de superficialitate.

— Ia loc.

El însuşi stătea într-un fotoliu larg, stil Voltaire, cu spătarul bătut cu cuie şi înalt cît o catedrală. Punîndu-şi ochelarii cu ramă de aur, cercetă o hîrtie din faţa lui, apoi îşi îndreptă spre mine o privire severă.

— Ei bine, dragul meu, ai încurcat-o.

— Cum adică ?

— Eşti în stare să recunoşti că întreţii relaţii reprobabile în faţa legii cu o anume Angélique Simpla, celibatară, fiica unui tată necunoscut şi a unei mame, Florency Simpla, costumieră la Teatrul de Varietăţi ?

— J.J. unde vrei să ajungi ?

— Nu mi te adresa cu J.J. Te afli aici la avocatul tău, Maestrul Janvier, cunoscut ca un om onorabil şi căruia i-ai încredinţat mandatul de a introduce acţiune de divorţ Vreau să ajung la faptul că mi-ai ascuns aventura ta cu domnişoara Simpla şi că am motive să mă plîng. M-ai asigurat că singurul motiv de a te despărţi de soţie era totala nepotrivire de caracter, din care pricină viaţa împreună cu ea era de nesuportat. Ai mai adăugat că refuzul ei plin de încăpăţînare de a nu vrea să părăsească metropola ţi-a adus grave neplăceri în carieră. Iată un argument. După slova legii, soţia trebuie să-şi urmeze bărbatul. În legătură cu acestea, primesc, azi-dimineaţă, vizita unei foarte drăguţe persoane pe care aflu că o cobzăreşti, ba chiar mai mult. Ţi-ai pierdut minţile, amice ? Şi întrucît

tu îți îngădui să-mi spui J.J. vrei cumva să-ți zic și eu Jeanjean ? Nu, dar imaginează-ți că nevastă-ta prezintă tribunalului o scrisoare din partea concubinei tale, căci se pare că trăiești cu nimfa în casa ei și că ați petrecut concediul împreună în sud, în văzul și auzul populației neștiutoare. Știu că ești de acord să preiei asupra ta toată vina, și asta te privește, dar lucrul acesta nu-i de ajuns, bătrîne, și în orice caz, datoria ta absolută era să nu ascunzi nimic din această situație delictuoasă avocatului pe care ți l-ai ales să-ți apere interesele.

— Mă lași să vorbesc ?

— Vorbește !

Am început prin a-i corecta informațiile. Cînd părăsisem domiciliul conjugal, nu numai că nu exista nici o relație între mine și Angélique, dar nici nu era vorba, cel puțin în intenția mea, că o asemenea eventualitate s-ar putea ivi. Pe de altă parte era mai mult decît probabil ca Laurence nu știa nimic despre Angelique. Nu avusesem cu aceasta din urmă nici o corespondență. În sfîrșit, nu trăiam împreună cu ea, fiind doar locatarul unei camere independente, cu intrare separată, în apartamentul maică-sii.

J. J. ridică din umeri.

— Nu mă lua drept un papă-lapte. E adevărat sau nu că Dulcineea vine la tine în fiece seară, cînd maică-sa este la teatru ? Închipuie-ți că Angélique asta a ta mi-a spus tot ce-avea pe suflet. Drăcoaica-i drăcoaică ! Cît despre Laurence, nu s-a lăsat nici ea mai prejos. Și-a ales ca avocat pe Maestrul Vilpot, un cunoscut vulpoi, care n-a avut nimic altceva de făcut decît să se intereseze în mod discret asupra activităților tale, vizibile și tăinuite. Este la curent cu legătura ta, m-a și prevenit, iar dacă tu crezi că n-o să facă uz de ea în fața judecătorului, per-

mite-mi să-ţi spun că eşti un gogoman care îşi astupă ochii ca să nu vadă realitatea.

Îşi pusese ochelarii pe masă şi am profitat să-l întreb cum s-a desfăşurat vizita Angelicăi.

Sosise ca o Furie, scuipînd flăcări şi blesteme prin ochi şi pe gură. Îl acuzase de făţărnicie.

— Perfect, domnule, dacă vreţi să ştiţi, pentru mine nu sînteţi decît un Janus ratat spunînd cînd laie, cînd bălaie, ca să-şi rotunjească suma, unul dintre aceia care slujeşte la mai mulţi stăpîni, o mîţă blîndă, un zgîrie-brînză.

Amintindu-şi aceste epitete J.J. zîmbea fără voie.

— Era superbă Angélique a ta ! Îşi pierduse complet simţul realităţii. Se dezlănţuise, urla. Îşi înfigea unghiile în palmă. Stăteam şi mă întrebam cît timp o să-şi mai joace comedia. Cu femeile, nu se ştie niciodată. Comedie sau nu, doamne, ce temperament !

Îşi revine.

— Să lăsăm asta. Am mai văzut eu şi altele şi nu mă las intimidat cu una cu două. Ea rămăsese în picioare. Ca să calmezi fiinţele ce şi-au ieşit din pepeni, se recomandă şi e de ajuns, în general, să le descumpăneşti, legîndu-te de un amănunt la care ele nu se aşteaptă. După calificativul de „zgîrie-brînză" am invitat-o să ia loc. Abia îşi mai ţinea răsuflarea şi s-a aşezat ascultătoare în fotoliul în care stai tu acum. Atunci am întrebat-o dacă-mi îngăduie să-i răspund. A izbucnit iarăşi :

— Vă ascult domnule, dar să nu vă imaginaţi că mă duceţi cu talmeş-balmeşul ăsta al dumneavoastră ca pe bietul Jean, care-şi închipuie că-i sînteţi prieten. Cunosc eu o vorbă despre oamenii de teapa dumneavoastră : nu-i mincinos mai mare ca un avocat, excluzîndu-i fireşte pe procedurişti.

— Domnișoară, i-am răspuns eu, lăsați-mă mai întîi să vă atrag atenția că folosiți uneori cuvinte al căror sens îl cam deformați. Mi-ați spus că sînt un zgîrie-brînză, or, zgîrie-brînză se zice, de fapt, despre un avar care se mulțumește cu mici cîștiguri murdare. Vă asigur că nu este cazul meu.

Am văzut-o în clipa aceea că se abține să nu rîdă, dar s-a mulțumit să strîmbe ușor din nas :

— Mai sînteți și cinic, pe deasupra ! Ah ! nimic nu vă lipsește.

Înțelesese însă că nu mă putea face să-mi pierd sîngele rece și am putut trece cu multă grijă la interogatoriu. Încetul cu încetul, la început dîrză și arțăgoasă, apoi ușor relaxată, mi-a relatat totul despre legătura voastră, despre idila pe Coasta de Azur, despre promisiunea de căsătorie. După ce s-a spovedit, am asigurat-o că se înșela întru totul în privința mea, că aveai în mine un prieten devotat, că făcusem și că voi mai face tot ce-mi va sta în putință pentru a grăbi procedura, că aveam în problema aceasta tot atîta interes cît și tine. În cele din urmă s-a îmblînzit și am impresia că ne-am despărțit destul de buni prieteni.

— Îți mulțumesc, Maestre Janvier, i-am spus eu, dar în aceste condiții mă întreb de ce mi-ai declarat mai adineaori că am încurcat-o.

— Ah ! Că tare mai ești de cap ! Cauza ta nu-i deloc încheiată, asta-i, și perseverez să cred că vei avea surprize din partea Laurencei. Și apoi... (expresia feței i se schimbase ; își recăpătase aerul de „băiat bun") nu avocatul, ci prietenul îți vorbește : atît cît am putut-o eu studia în prea-scurtul răgaz și în timp ce era în criză, Angélique a ta mi-a părut o femeie hotărîtă și lucidă, o amazoană, ba chiar o tigroaică, în genul ei. După părerea

mea, tu nu ești făcut pentru ea, nu ești bărbatul care s-o poată pune cu botul pe labe, și mă tem că te așteaptă zile amare, pe care singur ți le pregătești.

Protestez :

— J.J., îți ieși din rol. Nu-ți cer să faci psihanaliză ocazională asupra cazului meu. Eu am nevoie de avocat. În rest, te rog să mă lași să hotărăsc singur asupra actelor și intențiilor mele.

— Cum vrei, mi-a răspuns el, ridicîndu-se.

•

În seara aceea, intrînd în odaia mea, Angélique radia. Mi-a spus îndată :

— E mai bine să te previn, frumosule. Îți mărturisisem dorința mea de a-l muștrului pe Janvier ăsta al tău. Azi-dimineață, avocatul meu dîndu-mi liber, am plecat mai devreme și m-am dus în strada Anjou pentru a-i face o mică demonstrație. Ce l-am mai bombardat ! J.J. era total uluit. Bărbat frumos, mi-e neplăcut s-o recunosc — dar probabil că așa își amăgește el clientela, căci e un ipocrit cum rar s-a văzut. Ah ! pot spune că i-am închis gura și bănuiesc că de acum încolo va proceda cinstit. Iar tu îl crezi prieten ! E plină lumea cu de-ai de ăștia !... Nu-mi mulțumești ?

M-am executat pe loc.

Din momentul acela, evenimentele aveau să se depene atît de rapid, încît încă mă întreb cum s-a putut ca, într-un timp atît de scurt, toate proiectele mele să fie date peste cap, iar viața mea, printr-o neașteptată toană a sorții, să ia un curs atît de diferit de acela pe care-l scontam.

A doua zi după discuția mea cu J.J., directorul întreprinderii Inter-France m-a chemat în cabinetul său.

— Dragul meu Miracol, mi-a spus el, ți-ai prezentat candidatura la un post de agent general al Companiei. Unul dintre ele este acum disponibil, la Majunga. Știi că am încheiat un acord cu Ministerul de Transporturi pentru o exploatare în comun, ori de cîte ori s-ar ivi ocazia. Ei bine, ocazia s-a ivit. Știu că ai mai ocupat funcția de agent general la Beirut. Îndeplinești, așadar, toate condițiile ideale. De aceea, te-am ales pe dumneata, fiind stabilit că este vorba de un prim post și că, mai tîrziu, ți s-ar putea încredința o altă misiune mai importantă. Primești ?

Fulgerător, am întrezărit rezolvarea tuturor problemelor. Dacă preliminariile de conciliere nu se vor face înaintea plecării mele, ei bine ! voi lipsi. J.J. mă va reprezenta ; mă voi lăsa în seama iscusinței lui de vulpoi bătrîn și mă voi achita în consecință. Întrucît Laurence, după cîte mă lăsase să înțeleg Odette, ar fi dispusă să accepte, în cele din urmă divorțul, iar eu eram hotărît să iau toată vina asupra mea, ce importanță mai avea dacă se va pronunța peste un an sau peste doi ? Angélique n-avea de ce să facă din asta o dramă, deoarece eram decis s-o iau cu mine ca să viețuim în chip de soț și soție. Cu timpul, va veni și legalizarea.

— Primesc, i-am răspuns directorului.

— În acest caz, pregătește-te de plecare. Cu cît mai curînd, cu atît mai bine. Înțeleg că va trebui să-ți pui unele probleme la punct, dar dacă ai putea, ar fi bine să-ți iei postul în primire în cincisprezece zile, cel mult trei săptămîni... Mă bizui pe dumneata.

În aceeași seară o anunț pe Angélique despre marea, uluitoarea știre. După ce-a sărit în sus de fericire, mi-a spus o vorbă care mai tîrziu avea să-mi dea de gîndit :

— Știi tu că, pînă acum, nu m-am simțit niciodată întru totul sigură de tine ? Pot să ți-o spun, acum cînd totul pare să se aranjeze așa cum am visat, că dacă situația ar fi trebuit să se prelungească în același mod încă două sau trei luni, nu știu zău cum aș mai fi putut rezista. Da, da, cred că mi-ar fi fost peste puteri să aștept mai mult.

— Și ce-ai fi făcut ?

— Ei ! rosti ea cu un aer sibilinic. ca să scap de tine, cred, într-adevăr, c-ar fi trebuit să te înșel.

— Cu cine ?

Ea își clătină capul și o expresie echivocă îi apăru în privire.

— Nu ți se pare, domnișorule, că problema nu s-ar pune decît doar pe cine să aleg ?

L-am înștiințat prin telefon pe Maestrul Janvier despre numirea mea la Majunga.

— Și tot mai ești decis s-o iei cu tine pe Angélique ?

Din clipa cînd insinuase, cu aerul său de martor interesat că nu eram „făcut" pentru ea, mă cam călca pe nervi.

— Doar n-o să mă împiedici tu, îi răspund eu acru.

— Nu ți-am pus decît o întrebare, dragul meu prieten.

Dacă „prietenul meu drag" ar fi fost de față i-aș fi ars una, ca să-l învăț bunele maniere.

Peste nu mai mult de o săptămînă criza izbucnise. În acest răstimp, Odette mi-a mai făcut o vizită, și era atît de schimbată, încît abia am recunoscut-o. Fermecătoarea mea fiică, unde-ți pieriseră bujorii din obraji ? Fața îi era întunecată, pămîntie, și am înțeles că era însărcinată de

mai multe luni, dar dincolo de trăsăturile slăbite, de ochii încercănați, de tot ceea ce constituia „masca" femeii însărcinate, părea profund abătută. Neîndoios, nu-și pierduse drepturile la cochetărie, deoarece manifestîndu-mi îngrijorarea pentru că arăta rău la față, ea mi-a răspuns :

— În starea mea, știi, fardul nu prea ține.

Așa am aflat, din gura ei, despre apropiata naștere a celui care avea să fie viitorul meu nepot, Vincent. Am felicitat-o călduros : am sărutat-o. Cu un colț al batistei, ea și-a tamponat ochii aburiți de lacrimi.

— Mulțumesc, dar tot pentru mama am venit. Luna trecută, mi-ai făgăduit că o să reflectezi și am crezut că reflecțiile dumitale vor fi în avantajul ei. Ea număra zilele ; nădăjduia. Și apoi iată, ieri a aflat... (un hohot de plîns îi scutură umerii, își duce batista la gură) — vai, tăticule, ce greu îmi vine să-ți spun ! — a aflat că aveai o iubită, că ai fost numit la Madagascar și că vroiai s-o iei cu tine pe femeia aceasta... (Alt hohot de plîns care se transformă într-o criză de lacrimi și sughițuri.)

M-am ridicat. Am bătut-o pe umeri.

— Liniștește-te, draga mea. Emoțiile nu-ți fac bine. Spune-mi de unde a aflat Laurence toate scornelile astea ?

— Nu știu.

— Chiar așa ?

— Te asigur... Vrei să spui că nu-i adevărat ?... Vai ! Dacă-i putea să mi-o juri !... Am văzut-o pe mama azi-dimineață total distrusă, incapabilă de orice gest de împotrivire !... Atîta timp cît a crezut, așa cum mi-ai scris că nu plecaseși din pricina altei femei, se resemnase. Spera să te recîștige. Acum însă dacă alta i-a luat locul lîngă tine, nu va mai putea suporta, nu va mai putea trăi. Tăticule, viața ei stă în mîinile tale.

Sînt ca un om încolțit. Ce să spun ? Ce să fac ? Gîndurile mi se învîrtejesc în minte : Laurence, Angélique,

Odette, J.J.. Ah! individul ăsta! Dar, în definitiv, cine o fi trădat secretul, spunîndu-i Laurencei că avea o rivală? Avocatul ei, Maestrul Vilpot? Că aflase de numirea mea la Majunga, mai treacă-meargă! Dar că mă pregăteam să-mi iau postul în primire împreună cu Angélique, n-avea cum să afle decît chiar de la Angélique. Înseamnă deci că indiscreţia provine de la J.J., singurul căruia-i spusesem, ascunsul, sucitul J.J.. ceea ce ar însemna o adevărată trădare din partea lui. În ce scop?

Voi limpezi această enigmă mai tîrziu. Deocamdată, Odette suferă, Odette plînge fără întrerupere, iar eu trebuie s-o îmbărbătez.

— Haide, copila mea, zic eu, nu te mai frămînta atît. Nimic nu e încă pierdut. Ai doar puţină răbdare şi fii convinsă că nu vreau să te văd nefericită.

Ea se opreşte din plîns, îşi şterge din nou ochii cu batista.

— Şi mama? Ce să-i spun?

— Spune-i că nu sînt un monstru, şi du-te liniştită acasă.

O strîng în braţe. Obrajii îi sînt încă umezi de lacrimi.

Îndată după plecarea ei îi telefonez lui J.J.

— Adineaori am aflat că Laurence a fost prevenită de proiectul meu de a pleca împreună cu Angélique. Cum de-a ştiut?

O scurtă ezitare, apoi:

— Într-o meserie ca a noastră, dragul meu, totul se află extrem de repede.

— Între avocaţi, care va să zică, nu există ascunzişuri, nu?

— Nu înţeleg ce vrei să spui.

Trîntesc receptorul în furcă.

Zi de relaş la Teatrul de varietăţi. Astă seară Angélique nu va veni în odaia mea. Plecînd de la birou, ajung la concluzia c-ar fi mai bine să lămuresc lucrurile pe loc cu J.J. Cu cît mă gîndesc mai mult la cazul lui, cu atîta înşelătoria mi se pare şi mai evidentă. Îl voi ataca direct, şi oricît de machiavelic ar fi el, îl voi obliga să-mi mărturisească.

Plouă cu găleata. Maşina îmi este blocată de o îmbulzeală la colţul dintre magistrala Matignon şi cartierul Saint-Honoré. Un camion de aprovizionare ciocnise un autobuz. Claxoanele urlă. Rămîn imobilizat aproape un sfert de oră. Cînd ajung, în sfîrşit, în apropierea străzii Anjou, mă învîrtesc cîteva minute care nu se mai termină în jurul bulucului de case, căutînd un loc pentru parcarea maşinii. Un Fieţel iese brusc din şirul formînd un adevărat zid chinezesc la marginea trotuarului. Dau buzna, fac manevra şi mă strecor în locul rîvnit. Uf! Biroul avocatului nu este decît la vreo douăzeci de metri. Ploaia se transformă în burniţă.

Deschid portiera şi vreau să ies cînd o femeie cu umbrela deschisă mă depăşeşte pe trotuar. Impermeabilul albastru, talia, părul, mersul... Dar este Angélique ! Intru din nou în maşină şi închid portiera. Femeia se întoarce în direcţia mea şi traversează la o distanţă de zece paşi, pe trecerea de pietoni. Este chiar ea. Ajunge pe trotuarul opus, mai face cîţiva paşi şi ajunge la locuinţa maestrului Janvier. Iat-o în faţa uşii. Apasă pe buton, intră şi dispare.

Ceea ce am simţit în clipa aceea mi-este greu să descriu. Era, după cîte-mi amintesc, un sentiment de panică şi de asemenea, sau mai ales, mai mult de refuz decît de mînie. M-am străduit mai întîi să-mi revin, ca să pot raţiona. Angélique, într-adevăr, n-avea, la prima vedere,

nici un motiv special care să justifice o nouă vizită la J.J. Nu se lăudase ea, acum opt zile, că-i „închisese gura" ? De atunci, nu-mi mai pomenise despre el. Atunci de ce, fără să-mi fi spus un cuvînt, venea să-l vadă ? Pentru a-l grăbi, pentru a-i stimula iarăşi zelul profesional ? Era de prisos şi neverosimil. Dar nu tot ea adăugase, referitor la persoana lui : „Bărbat frumos, *mi-e neplăcut* s-o recunosc" ? Ah, ciudată şi neliniştitoare ticluire !

Oare cît timp am zăbovit cu fruntea în mîinile sprijinite de volan, pierdut într-o reverie confuză prin care se perindau la nesfîrşit faţa Odettei scăldată în lacrimi, a lui J.J. sorbindu-şi şampania împreună cu „Andaluza lui cu sînii bronzaţi", faţa Angelicăi, în sfîrşit, Angélique în părculeţul din Garavan, declarînd cu patos faţă de miss Watson uluită : „Sînt hotărîtă să iubesc tot ceea ce Jean va iubi". Era oare posibil ca, în mai puţin de două luni de la această discuţie, să se fi schimbat într-atît, încît să se arunce de gîtul altui bărbat ? Şi bucuria ei, acum exact o săptămînă, cînd i-am dat ştirea despre plecarea noastră la Majunga ? În seara aceea îi propusesem s-o anunţe imediat pe maică-sa, iar ea îmi răspunsese : „Nu frumosule, o s-o anunţ doar cînd o să-mi dai în mînă biletul de avion. Vreau să fie pentru ea o surpriză minunată, căci ştii bine că plecarea mea o s-o întristeze, dar va fi şi mai bucuroasă, ştiindu-mă fericită". Atunci ?

Ploaia încetase cu totul, cînd uşa înzorzonată cu tot felul de tăbliţe se redeschise cu un mic zgomot şi îl văd apărînd pe J.J. care tocmai îi oferea braţul Angelicăi. Observînd că se îndreptau spre cartierul Saint Honoré, ies din automobil şi-i urmăresc de la distanţă. Grăbeam pasul, apropiindu-mă de ei din ce în ce mai mult. Nu puteam înţelege ce-şi spuneau dar, de mai multe ori, am auzit rîsul Angelicăi.

Au luat-o la stînga, apoi la dreapta pe strada Regală. Drace ! În calitate de „vecin", J.J. o conducea pe Angélique la restaurantul Maxim's.

M-am înapoiat în strada Saint-Lambert, hotărît să veghez pînă la întoarcerea iubitei. În jurul orei zece, am auzit-o pe Florency închizînd ușa odăii sale. Profita de noaptea de relaș ca să doarmă pe săturate.

Cînd Angélique s-a întors acasă era ora unu dimineața.

Îmi lipisem urechea de ușă și, la un moment dat, mi s-a părut că aud parchetul coridorului scîrțîind sub picioarele goale. Da, Angélique ajunsese lîngă ușa mea de care cred că-și lipise și ea urechea, deoarece, în liniștea adîncă a nopții, i-am deslușit zgomotul ușor al respirației. Ușa nu era închisă cu cheia. Ah ! acest subțire perete de lemn care ne despărțea ! Dacă Angélique împingea ușa, dacă intra, aș fi luat-o în brațe, ne-am fi rostogolit pe pat și mi-ar fi explicat pufnind în rîs cum fusese invitată la cină — „la Maxim's, mă rog !" — de către acest fals prieten, acest avocat de duzină care avusese tupeul să o „curteze".

•

Ziua următoare îmi rezerva alte emoții. Pendula biroului meu arăta orele zece cînd, deodată, îmi telefonează Odette. Vocea îi e total schimbată, tremurîndă, cumplit de înspăimîntată :

— Tăticule, adineaori am transportat-o pe mama la spitalul Cochin. S-a otrăvit noaptea trecută. Este într-o stare gravă. Îți telefonez de la spital. Vino repede.

Ce ciudat este mecanismul imaginației și al amintirii ! În clipa asta, nu Laurence, soția părăsită cu două luni în urmă, mica burgheză convinsă că prepararea escalopului cu smîntînă constituie ultimul cuvînt al favoarei pe care

o femeie o poate acorda unui bărbat, nu, nu acea Laurence îmi apăru în bruscа aducere aminte, ci grațioasa, plăcuta, virginala Laurence Frisoli, în prospețimea celor șaptesprezece ani ai ei, pe puntea vaporului *Champollion*. Ochii albaștri ca apa străvezie a unui lac sorbindu-te cu vraja lor, părul blond și lung ca al Isoldei, tenul ca o camelie albă, zîmbetul luminos... Cît te-am iubit, Laurence, draga mea Laurence ! oare de ce n-ai rămas aceeași care-ai fost ? (Sau poate m-am amăgit chiar din prima zi ?)...

Totuși, o întreb pe Odette :

— Cum s-a întîmplat ?

— De cînd m-am întors din călătoria de nuntă îi telefonam în fiece dimineață pe la ora nouă. I-am telefonat și azi-dimineață, ca și pînă acum. Nici un răspuns. Am mai sunat o dată, am reclamat la telefoane. „Abonatul nu răspunde." O lăsasem ieri într-o asemenea stare de deprimare, încît m-a cuprins teama. Am sărit într-un taxi. Acasă, sun, bat la ușă. Degeaba. Portăreasa n-o văzuse pe mama plecînd. M-am dus să caut un lăcătuș, care mi-a deschis ușa. Mama era întinsă pe pat, fără simțire. N-am putut cu nici un chip s-o trezesc. Pe măsuța de la căpătîi se aflau un pahar și un tub de somnifere, gol.

— Vin și eu îndată.

Între Champs Elysées și strada din cartierul Saint-Jacques este cale de o jumătate de oră cu mașina. Conduc ca un automat. Mintea mi s-a golit cu totul, de parcă am încetat să mai trăiesc. Oprire la semnalizare, plecare la semnalul verde. Reflexe condiționate. Ce deosebire o fi, în asemenea momente, între mine, animal gînditor, și o furnică, o albină, o termită, ba chiar și o senzitivă care-și strînge foliolele cînd o atingi cu degetul ?

La spital, completez o fișă. Infirmiere total indiferente într-un necontenit du-te-vino. Un intern cu ochelari îmi răspunde distrat :

— Miracol ? Da, la reanimare, în camera 12. Doamnă Pierre, vreți să-l conduceți pe domnul ?

Își ridică ochii spre mine. Oare numele meu — și n-ar fi prima oară — îi trezise curiozitatea ? (Îmi amintesc de un birociat cu totul neînsemnat care, într-o anume zi din vremea ocupației, la auzul numelui meu, și crezînd că-mi bat joc de el, mi-a spus cu o voce ursuză : „Domnule, nu există miracole".) Dragă doctore, Dl. Miracol este un om ca atîția alții, un biet imbecil hărțuit de viață și care se străduiește cît poate să iasă din încurcătură, agățîndu-se de ceva

Este pe punctul de a schița un surîs, dar se răzgîndește.

— Nu mai mult de cinci minute, domnule, și cîteva vorbe doar. Bolnava nu trebuie obosită. Abia iese din ceață și...

Citise probabil neliniștea de pe chipul meu, căci, după o pauză, adăugă :

— Nu vă neliniștiți. Dacă nu face complicații, o vom salva

Prudență medicală. Merg pe urmele doamnei Pierre, blondă cu ochi albaștri, pe cap cu o bonetă albă, — o tînără de vreo douăzeci și cinci de ani cel mult, cu cărare la mijloc, semănînd cu Laurence la prima noastră întîlnire pe *Champollion*.

Acum Laurence zace în camera de la spital, cu Odette la căpătîi. Îmi îmbrățișez fata, care-și duce degetul la buze

Întinsă pe pat, cu ochii închiși, nevastă-mea este albă ca și cearșaful. Deasupra ei : un lung recipient de sticlă umplut cu un lichid transparent, din care pornește un tub de cauciuc.

— Aparatul de perfuzie, îmi explică Odette în șoaptă. La început i-au făcut o spălătură stomacală. Acum cinci

minute şi-a deschis ochii, dar nu ştiu sigur dacă m-a recunoscut. Trebuie să aşteptăm.

Mă simt dintr-o dată dureros de răspunzător şi încerc să-mi declin răspunderea. Ce-ai făcut, draga mea Laurence, şi ce-am făcut eu însumi ? Nu sîntem noi oare la fel de vinovaţi unul faţă de celălalt, vinovaţi că nu ne-am înţeles, că n-am făcut efortul necesar de a ne înţelege ? Se scurg cîteva minute apăsătoare. Poate că nimic nu este mai sfîşietor pe lume decît această neputincioasă tăcere a celor vii în faţa muribunzilor. Dar unde-mi rătăcesc gîndurile ? Laurence nu este în pericol de moarte. „O vom salva" a zis internul. Să aşteptăm.

Laurence deschide ochii şi mă priveşte, sau cel puţin cred eu că mă priveşte, dar, oare, mă vede ? Pe faţă nu i se mişcă nici un muşchi. A slăbit, dar minunaţii ei ochi albaştri au rămas aceiaşi. Ochii aceştia o reîntineresc deodată — şi-i recunosc ovalul pur al feţei. Botticelli, Luini, *Madona del roseto*... Mă simt înduioşat.

— Laurence, îi zic în şoaptă, astă-seară vin acasă.

M-o fi înţeles ? Îi iau mîna. Este rece. O strîng uşor, dar ea rămîne inertă. Această firavă tremurare a colţului buzelor să fie oare schiţarea unui surîs ? Ea închide din nou ochii în timp ce uşa se redeschide şi intră infirmiera.

— Trebuie s-o lăsaţi să se odihnească. Haideţi. Totul va fi bine.

Pe coridor, Odette se opreşte şi-mi zice :

— E-adevărat, tăticule ? Te vei întoarce acasă ?

— De astă-seară chiar.

M-a strîns în braţe fără o vorbă.

În cursul după-amiezei, m-am dus pentru ultima oară în strada Saint-Lambert. Florency era la teatru, unde se repeta un nou spectacol. Am scris două scrisori, una adre-

sata mamei şi alta fiicei. O anunţam pe prima că, însărcinat cu o misiune pe cît de bruscă pe atît de neprevăzută, trebuia să părăsesc Franţa într-un răstimp atît de scurt, încît nu-mi mai lăsa răgaz să-mi iau rămas bun prin viu grai. Îi mulţumeam de asemenea şi pentru condiţiile excelente de găzduire, vîrînd în plic un cec reprezentînd suma chiriei pe încă trei luni. În ceea ce o priveşte pe Angélique, i-am scris doar că o văzusem intrînd în ajun la Maxim's împreună cu J.J. şi că le uram mult noroc.

Am pus cele două scrisori pe pat, iar domnul Gaudichon, alias John O'Moore, aşa cum mă ajutase să urc bagajele, mă ajuta acum să le cobor.

— Deci ne părăsiţi, stimate domn ? m-a întrebat cu un glas plîngăreţ soţia lui cu ochi ca de broască.

Un bacşiş pus la momentul potrivit în palma ei moale i-a ferecat brusc curiozitatea, în timp ce un zîmbet larg îi descoperea dinţii cariaţi.

— Ah ! ce mult o să vă regretăm, domnule. Şi doamnele, de asemenea, sînt sigură.

După opt zile o aduceam pe Laurence acasă. După alte cincisprezece zile, era total restabilită şi plecam amîndoi cu avionul spre Tananarive.

XIV

TRĂIESC DE DOI ANI LA MADAgascar împreună cu Laurence şi n-aveam de gînd să mai reiau vreodată povestirea scrisă la cîteva zile după sosirea la Majunga şi prin care vroiam să mă eliberez de obsesia că-mi ratasem viaţa. Acum, cînd a trecut atîta vreme de la cele întîmplate, şi cînd pot să judec cu sînge rece, încerc

să mă conving că aventura mea cu Angélique Simpla n-a fost decît suprema tentație a demonului meridional. *A daemonio meridiano libera nos, Domine !* Dar, sînt chiar atît de sigur ? Și dacă demonul era chiar îngerul, acela care, departe de a te alunga din paradis, îți deschide larg porțile ? A lipsit atît de puțin ca destinul meu să aibă un curs diferit ! Și dacă nu fusesem decît un laș în fața pericolului ce trebuia înfruntat ?

(În fața mormîntului soțului care muncise din răsputeri ca să-i facă viața ușoară, văduva unui scriitor notoriu a rostit, în ziua înmormîntării, această frază cumplită : „Mi-am pierdut reazemul material" ; supremă recompensă a unei vieți petrecute sub jugul unui vampir ! În timp ce nefericitul pușcăriaș al scrisului asuda în fața hîrtiei, poate că era iubit în taină de altă femeie, *îngerul* păzitor al porților albastre care l-ar fi făcut fericit ! Jean Miracol, oare nu te-ai gîndit și tu că doar prenumele acesta : „Angélique", însemna pentru tine un semn al cerurilor ? Da, da, n-ai fost decît un laș, așa încît grăbește-te s-o dai uitării. Uitarea este o altă fațetă a lașității. Dar să lăsăm asta...)

Înainte de a părăsi Parisul, îi scrisesem Maestrului Janvier — pe care de-acum înainte refuz să-l mai numesc J.J. — ca să-l anunț că renunțam să duc mai departe acțiunea de divorț, introdusă prin grija lui. Îl rugam în același timp să-mi trimită nota pentru onorariu. (Nu-mi ceruse un acont.) După cincisprezece zile primeam de la el următoarea scrisoarea :

„Dragul meu Miracol,

Să nu crezi cumva că scrisoarea ta m-a surprins. Chiar înainte de sinuciderea neizbutită a nevestei tale, mă așteptam să te întorci acasă, și sper că vei recunoaște cum,

încă de la început, te prevenisem că hotărîrea ta era pripită. Laurence este exact femeia care-ți trebuie. Ai fost și vei rămîne pe totdeauna un mic burghez veleitar. Lucrul ăsta este la tine o malformație congenitală ; te felicit că ai înțeles și presupun, în ceea ce te privește, deoarece nu ești atît de nătărău pe cît pari, că îmi vei aprecia perspicacitatea. Fii fericit și să faci mulți copii, dacă totuși această scumpă Laurence a ta te mai inspiră încă.

Onorariul meu ? Dumnezeule ! nu că mă laud cu un dezinteres puțin compatibil cu situația mea. Un avocat filantrop ar fi de rîsul profesiei. Dar făcîndu-mi socotelile, mă consider destul de bine plătit prin regeștile mirodenii * *pe care mi le-ai dăruit, ca unui judecător cu perucă, lăsîndu-mi-o moștenire pe Angélique. Deoarece este picantă al dracului, Angélique a noastră, îmbătătoare, ametitoare, exaltantă, exasperantă și toate celelalte. O madonă de Cimabue și o drăcoaică de Jérôme Bosch, o hurie și o scorpie în aceeași piele, fenomen destul de rar întîlnit. În sfîrșit, mă înțelegi. Pe scurt, să zicem că valorează cei cinci sute de dolari, ca să mă exprim în monedă internațională. Este cu aproximație suma pe care intenționam s-o trec la debitul tău. O transfer la profituri și pierderi, considerînd că morala a fost salvată și că totul e bine cînd se sfîrșește cu bine și rămîn*

al tău îndatorat amic,
J. J.".

Mitocanul ! Dar-ar domnul să-l văd împopoțonat cu niște coarne de toată frumusețea ! Credea cumva că mă rănește cu prefăcuta-i superioritate ? Dar înfumurarea asta

* Daruri în natură pe care, în Antichitate, împricinații le ofereau judecătorilor în timpul procesului (*n. tr.*).

i-ar putea aduce neplăceri de care, în marea-i îngîmfare, se crede ferit. Dovadă scrisoarea primită de la Angélique după cîteva săptămîni și astfel ticluită :

„Frumosule,

(Citindu-i începutul, m-am simțit scuturat de un fel de fior și mă gîndeam să nu fac cumva un atac de paludism.)

A trecut mai mult de o lună de cînd ai plecat, lăsîndu-mi în dar doar acea scrisoare atît de scurtă și care, cînd mă gîndesc la ce-am fost noi unul pentru celălalt, mi s-a părut că-ți seamănă întrucîtva. Am avut răgazul să reflectez de atunci încoace. Am aflat de figura — pe care aș putea-o numi spectaculoasă, dacă epitetul n-ar fi neologistic, dar nu găsesc altul — pe care ți-a făcut-o nevastă-ta. Ai căzut în capcană, bietul de tine, și, la urma urmelor, te înțeleg. Maestrul Janvier, prietenul tău așa-zis devotat, pune această înfrîngere pe seama a ceea ce el numește spiritul tău incurabil de mic burghez. Eu nu sînt atît de categorică. Ești un om slab și oamenii slabi vor fi întotdeauna victime.

Dar să recapitulăm. Aveai de ales între o femeie care amenința că o să te omoare și o să se omoare dacă o părăseai — adică eu, drăgălașule, — și alta, nevastă-ta, care, fără să șovăie, s-a prefăcut că își îndreaptă gestul fatal împotriva ei înseși. Ți-ai zis că fapta este superioară intenției, și cum aș putea oare să te învinuiesc ?

Viclenia mi-a luat-o înainte. Adevărul este că nu m-am gîndit niciodată serios nici să te ucid, frumosule, și nici să-mi iau lumina zilei, dar toate argumentele sînt valabile cînd vrei să păstrezi un bărbat pe care-l iubești mai mult sau mai puțin pătimaș și care vrea să-și ia tălpășița. (Aici,

te autorizez să verşi lacrimi din belşug dacă vrei să mai păstrez vreun dram de stimă pentru tine.)

Şi acum să lămurim lucrurile. Am cinat, într-adevăr, la Maxim's cu J.J. al tău. De ce ? Îmi telefonase că avea să-mi comunice lucruri importante cu privire la situaţia ta. Aşadar, numai din pricina ta am acceptat să-l văd şi am purtat cu el, în biroul lui, o discuţie care a durat cam o jumătate de oră. El a început prin a afirma că te cunoaşte bine şi că, în ciuda tuturor promisiunilor cu care mă îmbrobodiseşi, chiar şi dacă mă luai cu tine la Madagascar, nu te-ai fi însurat cu mine, ci te-ai fi întors cu timpul tot la nevastă-ta. Toate astea învăluite într-un elogiu ditirambic făcut soţiei exemplare, încă foarte frumoasă, de care n-ai fi încetat niciodată să fii îndrăgostit etc. Mai, mai să cred, pe cuvîntul meu ! că pînă şi lui îi căzuse cu tronc.

L-am contrazis spunîndu-i că totuşi tu îi ceruseşi să intenteze acţiune de divorţ şi că, mie însămi, îmi făgăduise că va urgenta procedura. La care mi-a replicat că el îşi făcea meseria, dar că tu erai un om slab, un nehotărît, o sfîrlează în bătaia vîntului. Aşadar, n-aveam ce spera de la tine, iar el voise pur şi simplu să mă pună în gardă, nutrind pentru mine o simpatie total dezinteresată.

Vorbea fără o pasiune vădită, ca şi cînd ar fi enunţat o teoremă. Nu eram deloc înclinată să-l cred, avînd încă încredere în tine, dar, cine s-a fript cu ciorba... J.J. al tău părea atît de bine intenţionat, coloşmanul ! Nici un gest deplasat, nici un cuvînt în doi peri...

Se făcuse tîrziu şi mi-a propus să iau masa cu el la Maxim's «ca doi prieteni». Nu mă expuneam la nici un risc, şi apoi... Maxim's mă tenta. Am acceptat. I-am telefonat mamei să nu mă aştepte.

Ce masă ! Stridii de Marennes, ficat de gîscă, fazan cu ciuperci, şampanie... Oh ! intrasem la bănuieli, şi J.J.

n-a reușit să mă convingă să beau mai mult decît trebuia. Din cînd în cînd îmi mai strecura cîte un cuvințel cu dublu înțeles, și-am priceput repede că n-aștepta decît o încurajare ca să treacă la ofensivă. Nu-s eu așa proastă! La ora douăsprezece și jumătate, s-a încumetat să-mi trimită pe vîrful degetelor un sărut inocent. Atunci l-am rugat să plecăm. M-a condus cu taxiul în strada Saint-Lambert, fără să-și mai permită pe drum nici cea mai mică libertate. Asta e totul, domnul meu gelos foc.

Se făcuse ora unu dimineața cînd am ajuns acasă. Am auzit-o pe mătuşă-mea sforăind ca o orgă și m-am gîndit că aș putea intra la tine. Am mers în vîrful picioarelor pînă la ușă. Mi-am lipit urechea. Nici un zgomot. Dormeai probabil ca un îngeraș. N-am vrut să te trezesc. A doua zi ai plecat, iar eu am găsit bilețelul. Ce-am simțit citindu-l, nu te mai privește.

Apoi? Îndată ce am aflat de tentativa de sinucidere a nevestei tale, am înțeles că partida era pierdută pentru mine. M-am înclinat. Fă-mi plăcerea și recunoaște-mi discreția.

Dacă rup astăzi tăcerea care putea fi interpretată ca mărturisirea unei greșeli pe care n-am săvîrșit-o și care, am dreptul să ți-o spun, m-a costat, o fac în primul rînd pentru că doresc să mă justific față de tine și în al doilea rînd pentru că situația mea se va schimba. Ce puteam deveni după ce mă părăsiseși? Ce perspective de viitor se mai puteau oferi unei Angélique Simpla? Una singură: Maestrul Jérôme Janvier, bogat, văduv, îngîmfat.

Îngîmfat, da, îmi dădusem seama de asta încă de la prima noastră întîlnire. L-am revăzut chiar în seara plecării tale... neașteptate, și i-a dat mîna să-mi spună cîtă dreptate avusese atrăgîndu-mi atenția să nu mă încred în tine. Și că nu-mi rămînea decît să te șterg din sufletul

meu, pentru că erai total nedemn față de o tînără atît de strălucitoare (eu, dragă domnule, cu voia dumitale !) și că existau, slavă Domnului ! alți bărbați pe lume, a căror sensibilitate și al căror spirit erau infinit mai aproape de mine, in stare să mă facă fericită. După cum vezi, nu pierdea vremea fără rost.

Cît despre mine, eram destul de secătuită și nu-l ascultam decît cu o ureche. M-a dus la restaurantul turnului Eiffel și, în fața luminilor orașului, în timp ce își tot ciocnea paharul plin cu șampanie spumegîndă de al meu, trăgea sforile ca să-și ia locul. N-o lua pe ocolite : mă vedea de minune în chip de femeie întreținută. L-am lăsat mai întîi să-mi vorbească despre micul apartament confortabil pe care l-ar fi putut cumpăra special pentru mine, pe magistrala Iena, și pe care tocmai i-l semnalase cineva : apoi despre haina de blană absolut indispensabilă, iarna, unei domnișoare al cărei farmec natural o punea și mai mult în valoare. (În acel moment, îmi venea să-l previn că nu voi accepta decît un vizon alb, dacă ține să vadă ce efect face. Am preferat însă să-l las să-și continue înșiruirea.) Pentru decorarea apartamentului, trebuiau cumpărate cîteva pînze de pictori abstracți («Kandinsky, Mondrian, Herbin, Manessier sînt prea scumpi, dar există destui epigoni. Ce-ai zice, de asemenea, de un mobil Calder ? Un fel de moară de vînt tip miniatural, avînd în plus o elice cu schimbător de viteză și un aparat de stors, ar fi original, nu ?»).

Pe scurt, vedea lucrurile în mare, și ca să mă uluiască definitiv, m-a momit, nu cu clasicul colier de perle, care «astăzi a devenit comun», ci cu o broșă cu briliante de Cartier, sau chiar un pandantif cu o singură piatră, dar ce piatră ! un diamant albastru, extras din minele de la Rand (Transvaal) cu certificat de garanție.

Exagera desigur, dar golise, el singur, o primă sticlă de șampanie, apoi băuse zdravăn și dintr-a doua, și era foarte înflăcărat.

— Ce zici de asemenea perspectivă, scumpa mea Angélique ?

Il ascultasem cu o răbdare exemplară. Cu cît el se înflăcăra, lăsîndu-se încîntat de propria-i elocvență, cu atît creștea indiferența mea față de tot ce îndruga, și față de propria-i persoană. Am răspuns cu un glas suav :

— Cred, maestre, că dacă nu ne-am afla într-un local public, și n-am fi despărțiți de lărgimea mesei, care mă împiedică să acționez, v-aș da cu plăcere o pereche de palme, ca să aflați că nu sînt o femeie ce poate fi cumpărată.

Bărbații de genul lui nu se lasă ușor intimidați. A exclamat prompt :

— Bravo ! Iartă-mă că te-am pus la încercare. Aș fi fost dezamăgit dacă-mi răspundeai altfel.

Al dracului ipocrit ! Dar era mai bine să mă prefac că-i fac jocul.

— Nu-s împotriva glumelor, am răspuns eu cu un aer calm, dar nu-mi place să se abuzeze de ele. Am putea aborda subiecte mai serioase ? Vă propun, de pildă, o paralelă între tomism și existențialism. Am putea lua ca puncte de plecare faptul că, începînd cu evul mediu, tomismul, deși nu totdeauna cu aceeași intensitate, și-a păstrat mereu adepți entuziaști. Credeți că peste cinci sau șase sute de ani, va mai vorbi cineva despre Kierkegaard, despre Heidegger sau despre Jaspers ?

J. J. nu e nici atît de cult, nici atît de deștept pe cît se crede, dacă-l scoți din ciorba lui avocățească, iar bacalaureatul meu în filozofie este de dată mai recentă decît al lui, și nu-i place să fie luat în zeflemea. A rîs forțat și

seara s-a terminat în mod necorespunzător. Pretextînd că mă doare capul, și că simt nevoia să respir aer curat, am refuzat să mă conducă cu mașina în strada Saint-Lambert, așa că a trebuit să mă însoțească pe jos pînă la stația de metrou La Motte-Picquet, pe o ploaie năprasnică.

Firește, dumnealui s-a încăpățînat. I-am respins cîteva zile la rînd invitația la cină și, cum se îndîrjea să-mi telefoneze la birou, i-am spus că avocatul meu fiind gelos pe convorbirile particulare ale secretarei sale, voi fi pusă în situația ca, pe viitor, să nu-i mai răspund cînd mă cheamă. Atunci mi-a făcut marea plăcere de a mă răsfăța cu cîte-o telegramă pe zi. Mama începuse să se sperie de această avalanșă poștală. Am liniștit-o spunîndu-i că cel care-mi scria nu era decît un maniac inofensiv.

După ce l-am fiert astfel în suc propriu pe distinsul Maestru Janvier, și am aflat, prin grija lui, de plecarea ta la Madagascar, am acceptat și o a doua invitație la Maxim's. Avusese nefericita idee de a reține un separeu și mi-a sărit țandăra, spunîndu-i că, după părerea mea, asta însemna că vroise să mă atragă într-o capcană. L-am binecuvîntat cu toate calificativele posibile de față cu șeful personalului de serviciu, respectos consternat. Am coborît în sala restaurantului. Nici o masă liberă. Și cum protestam că muream de foame și că nu mai puteam aștepta, l-am obligat să intre cu forța în primul bar ieșit în cale, unde a trebuit să se mulțumească doar cu sandvișuri din ajun și cu un vin roșu falsificat.

Ești răzbunat, dragul meu ? Trec peste numeroase insulte, umiliri, jigniri și maltratări de tot felul îndurate de un Don Juan dezumflat dar care refuza înfrîngerea : întîlniri anulate în ultimul moment, obrăznicii gratuite, simularea repulsiei pentru fizicul lui, deși, ca să fiu sinceră, nu-mi displace cîtuși de puțin. Voiam să-i iau piuitul și am reușit, pentru că, în cele din urmă, mi-a zis :

— Angélique, mă dau bătut. Sînt la capătul puterilor și nu-ți mai pot ține piept. Spune-mi, în fond, ce vrei de la mine ?

I-am răspuns cu un sînge rece demn de miss Watson :

— Am impresia că inversați rolurile, dragă maestre. Eu nu cer nimic și nu vreau nimic. Dumneata vrei, iar ceea ce vrei dumneata, o fată cinstită ca mine, în afara unei pasiuni fulgerătoare, nu acordă decît într-o căsătorie legitimă.

Nădăjduiesc că îți place cum m-am comportat, frumosule ! Cît despre J. J., a rămas înmărmurit. Am mai adăugat ca într-o doară :

— După cîte știu eu, nu există alt mod de a procrea moștenitori legitimi.

Nici nu bănuiam că-i atinsesem coarda sensibilă ! Știi ce gîndesc eu despre mucoșii ăștia, maimuțoii ăștia scîrboși care-ți fac viața imposibilă, și să mă ia dracu dacă m-aș îndura să torn vreodată unul, chiar cu un bărbat de care aș fi îndrăgostită la nebunie, ceea ce nu mi-e teamă că o să se întîmple cu J. J. Ei, bine, ce zici ? Îți vine să crezi ? Cinicul, egocentricul, libidinosul de Jérôme Janvier visează să-și perpetueze specia. Mi-a luat mîna și mi-a strîns-o emoționat.

— Așadar, nu vei refuza să-mi acorzi mînușița ta ?

J. J. sentimental.: micuța floare albastră, munca, familia, patria, Delly, viața liniștită într-o colibă, — trei îngeri coborîră spre seară !... eram total buimăcită. Merita să vezi totul ! Aveam poftă să-i plesnesc una, în mod serios de data asta, ca să-l fac să-și revină la adevărata lui fire, brutală și vicleană. Dar cum ! Cîștigasem, și l-am autorizat să depună pe mîna mea stîngă sărutul buzelor sale supuse.

Cererea lui oficială datează de ieri. Să fi văzut mutra demnei mele mame, cînd a primit vizita distinsului domn-

în jachetă cu pantaloni reiați și mănuși de culoarea untului proaspăt, căci îl prevenisem — așa, ca să avem de ce rîde ! — pe nefericitul J.J. că Florency este foarte pretențioasă în privința etichetei ! Ea se bîlbiia ea în zilele ei mari și era cît pe ce să-și înghită proteza.

Cred că am epuizat subiectul. Nu văd ce ți-aș mai putea spune, frumosule, pe care ar trebui să te numesc de aici înainte ; cel mai nesuferit dintre bărbați. Știi acum că nu te-am înșelat. Deie Domnul să te mistuie remușcările !

Îmi dai voie ca, înainte de a mă iscăli, să te sărut ca în prima noapte în camera albastră ? Nu meriți, sînt sigură, dar cum să rezist în fața ispitei fructului oprit ? Bietul J. J. ! (Căci el, și nu tu, trebuie plîns.)

Dar dacă stau să mă gîndesc bine, nu, nu te sărut. Am să scot limba la tine ticălosule !

Angélique[a]

Ce s-ar fi întîmplat, oare, dacă aș fi primit această scrisoare înainte de a părăsi Parisul ? N-am curajul să mă gîndesc. Neegalabila Angélique pentru totdeauna pierdută !... Pagină întoarsă. Regretele nu mai au nici un rost.

S-au scurs doi ani, iar Laurence, călită de greaua încercare prin care trecuse, neștiind ce atenții să-i mai facă unui soț pe care era gata să-l piardă duce, împreună cu mine, la Majungo, o viață tihnită. Nici eu, nici ea n-am făcut vreodată vreo aluzie la drama care era s-o coste viața. Eu mă simt de minune pe meleagurile de sub cerul malgaș unde, printre fantasticele plăsmuiri ale norilor care refuză să se prefacă în ploaie soarele asfințește ca nicăieri în lume În golfulețul plin cu laterită roșietică adusă de

apele rîului Betsiboka, pescarii sakalavi întind pînzele albe și negre ale pirogilor lor cu balansor. Scot din canalul Mozambic pești lunguieți cu carnea dulceagă numiți căpitani și, la mari intervale, cîte un coelacant din timpuri străvechi. M-am deprins cu gustul guliilor dulci, al ignamei, al papagalițelor fripte pe grătar, al lăcustelor uscate și cu băutura aspră din suc de trestie de zahăr fermentată numit *betsa-betsa*.

M-am împrietenit cu băcanul meu chinez, domnul Li — un adevărat înțelept după datina lui Confucius și a lui Lao-Tseu. În grădina noastră, makiul * casei își înalță căpșorul printre frunzele arborilor exotici, iar cînd îi arăt o banană curățată cu grijă sare brusc și-o apucă din zbor. Prin fața casei trec băștinașe — comorienele — cu pielea bronzată și trup de statuie antică, înfășurate în voaluri vaporoase de culoare mov, roz sau albastru, cu o bijuterie de aur prinsă de nara stîngă. În amurg, facem adesea plimbări pe faleză, pînă la piața cu sens giratoriu din Grădina Iubirii unde, cu fața la peninsula Caiman, cad precum lacrimile, petalele parfumate ale florilor de frangipan.

Mi-am cumpărat un teren pe coastă, la cîțiva kilometri, în partea de nord a orașului. Marea este de un albastru orbitor și cocotierii înalți își agită coamele cu frunze palmate în adierea alizeului. Pe locul acesta, departe de orice așezare, mi-am construit un bungalow cu varengă, adică verandă, unde venim să ne petrecem sfîrșiturile de săptămînă, cînd nu sînt reținut la serviciu.

Aici, timpul pare cu totul altul. Fuge pe nesimțite, ca nisipul printre degete. Nu-mi vine să cred că au trecut doi ani de cînd am părăsit Parisul.

* Mamifer lemurian cu botul ascuțit, cu blăniță deasă, cu coadă lungă și stufoasă.

Totuşi, în scurt timp va trebui să plec din marea insulă. Acum vreo optsprezece luni, Pascal, ginerele meu, a construit la Java un baraj. Acolo s-a născut şi nepoţelul meu Vincent. Or, iată că direcţia Inter-France tocmai mi-a oferit un post de agent general la Compania din Djakarta. Nu puteam refuza, şi astfel familia va fi reunită.

— Ce fericire ! a suspinat Laurence, aflînd ştirea.

Ciudată soartă am mai avut şi eu ! Am împlinit de curînd patruzeci şi cinci de ani păşind pe al patruzeci şi şaselea. A trebuit să aştept vîrsta matură ca să-mi realizez visele din tinereţe pe care, atît de multă vreme, le-am crezut himerice.

Înainte de a încheia, voi relata o întîmplare fără răsunet în istoria umanităţii, dar care pentru mine are importanţa unui simbol. Într-o seară, Domnul Li, cu care tăifăsuiam în uşa băcăniei lui, mi-a spus privind ca un sfinx pe sub borurile pălărioarei sale cenuşii.

— Ştiţi, domnule agent general, că numele dumneavoastră m-a pus deseori pe gînduri ? Un nume poate fi favorabil sau nefavorabil. Influenţează, în orice caz, ţinînd seama de poziţia aştrilor, destinul celui care îl poartă. De aceea, în Imperiul de Mijloc, din timpuri imemorabile, noi acordăm fetelor noastre nume de flori sau de pietre preţioase. A mea, de exemplu, se numeşte Floare de Piersic. Cînd s-a născut, m-am gîndit că floarea acestui pom este la fel de plăcută la privire pe cît este rodul ei pentru cerul gurii. Mă întreb însă dacă, ţinînd seama de progresul industrial al marii noastre ţări, tinerele chineze n-or să se numească în viitor : Pasul Şurubului, Echipament Spaţial sau Supapă de Siguranţă. Mie unuia mi-ar părea rău, dar, ce să-i faci, trebuie să trăim în pas cu vremea. În schimb, un nume prea ambiţios, ar putea avea o influenţă opusă celei pe care o făgăduieşte. Miracol este un nume de temut.

Această remarcă m-a impresionat atît de mult, incît am cerut Consiliului de Stat să-mi aprobe schimbarea numelui. După multe dificultăți, cererea mi-a fost rezolvată favorabil. Coincidență stranie : decizia am primit-o în aceeași zi în care îmi sosea și adresa cu numirea la Djakarta.

Mă numeam Miracol. Acum mă numesc Mir, și-mi spun, cu melancolică naivitate, că odată cu noul nume voi începe, poate, și-o viață nouă.